nr. 10, octombrie 1983

Proletari din toate țările, uniți-vă !

(anul LXXXIX, nr. 1166)

CONVORBIRI LITERARE

REVISTĂ LITERARĂ FONDATĂ DE SOCIETATEA «JUNIMEA» DIN IAȘI LA 1 MARTIE 1867
EDITATĂ DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

mesaj de pace

În această toamnă plină de roadele muncii pașnice și libere, poporul nostru s-a implicat în noi acțiuni menite să susțină cauza păcii, a liniștii pe continentul european și în întreaga lume. Puternic mobilizați de inițiativele președintelui Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, de Apelul Frontului Democrației și Unității Socialiste, oamenii muncii din întreaga țară, indiferent de naționalitate, de toate profesiile, bărbați și femei, tineri și vîrstnici, s-au ridicat într-un singur glas și o singură voință în apărarea celui mai de preț drept al omului : dreptul la viață. Pe deplin conștientă de primejdiile politicii de înarmare, în primul rînd nucleară, ale amplasării de noi rachete cu rază medie de acțiune în Europa și ale menținerii celor existente, România socialistă a formulat în mai multe împrejurări, inclusiv de la tribuna actualei sesiuni a Organizațiilor Națiunilor Unite, propuneri menite să contribuie substanțial la realizarea unui dialog constructiv și a unor măsuri pe potrivă în direcția reducerii tensiunii provocate de amenințarea armelor, atît în Europa cît și pe celelalte continente. Trebuie să se facă totul pentru a se opune cursei înarmărilor negocieri eficiente pentru dezarmare, negocieri care să țină cont de interesele vitale ale popoarelor. Tratativele de pe poziții constructive, aflate sub semnul responsabilității față de viața a milioane și milioane de oameni, se impun drept cale unică de urmat în vederea realizării unei păci sigure și durabile. Dialogul și rațiunea alcătuiesc singura alternativă la amenințarea războiului, la confruntarea violentă, distrugătoare.

Vorbind despre dialog și rațiune ne gîndim la faptul că în toate momentele de cumpănă ale istoriei le invocăm ca soluții peremptorii ale unui conflict cu urmări ireparabile. Exemplele — atît cele care pun în evidență importanța dialogului și, deopotrivă, consecințele refuzului de a dialoga — sînt prea numeroase încît e dificil de a-l alege pe cel mai elocvent. Nu întîmplător, fiind vorba de un adevăr incontestabil, o astfel de realitate a căpătat forță de expresivitate artistică. Bunăoară, unul din cele mai puternice argumente privind vocația păcii, a dialogului și înțelepciunii unui popor, vocație ce se ridică împotriva brutalității și iraționalului, ni-l oferă Eminescu în faimoasa scenă a întîlnirii lui Mircea cu Baiazid, scenă care echivalează cu un ultim efort diplomatic menit să așeze lucrurile în ordinea normalului, a raționalului. Solia de pace a domnitorului, care este și o solie de demnitate, opune modestia și luciditatea trufiei și orbirii cauzate de putere. Bătrînul „atît de simplu, după vorbă, după port", nu cerșește pacea, ci vrea s-o salveze prin logica argumentelor. E aici o atitudine definitorie pentru psihologia și istoria unui popor care și-a plătit atît de scump, secole de-a rîndul, existența însăși.

Poporul nostru a înțeles, din experiența unei înțelepciuni milenare, că dreptul său la pace și libertate trebuie apărat fără încetare, ceea ce l-a făcut să se implice neobosit într-o strategie a păcii. În acest efort care îi definește un destin în istorie se înscriu contribuțiile marilor oameni ai neamului, conducători și diplomați, cărturari și artiști. Azi, cînd problema războiului și a păcii a devenit o condiție a existenței la nivel planetar, strategia păcii propusă de România, de eminentul ei conducător, se definește ca element de continuitate și, deopotrivă, de profundă înțelegere a imperativelor vitale ale actualității.

C. L.



Costache AGAFIȚEI : Mihai Viteazul și Unirea în fața curții domnești din Iași, anul 1600 (Muzeul de istorie a R.S.R.)

viața pentru mine

Pe un ogor natal, spre satul lor,
Doi soldați se-ntorceau din război...
Prin miriștea, cu flori, răzbate-un dor :
Unirea-n România, ne-o apărăm doar noi !...

Parcă-i cres și vîntul, ce singur îi cunoaște,
Iar plopi, cu fruntea-naltă, le susură Lumina ;
Pe fața lor, slăbită, de parcă-s scumpe moaște,
Străluce-n ceasul serii, și Casa și Grădina...

Toate-așteptau o clipă, crescută-n amintire...
Să se deschidă poarta, să intre-nvingătorii ;
Dar gloanțe le luă suflarea, în vatra de unire...
Și la pămînt, pe dată, culcă, hain, feciorii...

Sub stele-n bolta nopții, măreața lor făptură,
Trecută prin războiul unirii pentru frați
Se-nalță peste țară, cu aura ei pură,
Punînd steagul Unirii, pe vîrfuri de Carpați...

Traian IANCU

DECRET PREZIDENȚIAL

PRIVIND CONFERIREA ORDINULUI „MERITUL CULTURAL" CLASA I REVISTEI „LUCEAFĂRUL"

Pentru contribuția adusă la afirmarea și dezvoltarea artei și literaturii românești, la înfăptuirea politicii culturale a partidului și statului nostru,

Cu prilejul împlinirii a 25 de ani de la apariția revistei „Luceafărul",

Președintele Republicii Socialiste România

d e c r e t e a z ă :

Articol unic. — Se conferă Ordinul „Meritul cultural" clasa I revistei „Luceafărul".

NICOLAE CEAUȘESCU

Președintele
Republicii Socialiste România

Telegrama adresată tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU

Secretar general al Partidului Comunist Român, Președintele Republicii Socialiste România

Mult iubite și stimate
tovarășe Nicolae Ceaușescu,

Întruniți în adunarea festivă consacrată aniversării a 25 de ani de la apariția revistei „Luceafărul", revistă a Uniunii Scriitorilor din România, ne îndreptăm gîndul încărcat de recunoștință către Partidul Comunist Român, călăuză fermă a poporului nostru pe drumul construirii socialismului și comunismului, către dumneavoastră, marele bărbat politic, patriotul înflăcărat care conduce în lumină și demnitate destinele partidului și ale țării.

Mulțumim din inimă pentru înalta onoare de care se bucură astăzi revista noastră, care și-a găsit expresie în cuvintele de salut și felicitările adresate de dumneavoastră, mult stimate tovarășe secretar general, precum și în înalta distincție acordată revistei „Luceafărul" — Ordinul „Meritul cultural", clasa I — în care vedem expresia grijii și prețuirii pe care le arătați scriitorilor români, presei social-culturale din țara noastră. Sînt toate acestea temeiuri ale angajării noastre comuniste, responsabile, în înfăptuirea sarcinilor și orientărilor de mare răspundere pe care partidul, dumneavoastră personal le-ați trasat creatorilor români, presei, formulate cu deosebită pregnanță în expunerile dumneavoastră la Plenara C.C. al P.C.R. din iunie 1982 și la Consfătuirea de lucru de la Mangalia, din vara acestui an.

Încă de la începuturile sale, revista „Luceafărul" s-a definit ca o publicație angajată în înfăptuirea politicii partidului în domeniul culturii, militînd cu consecvență pentru valorificarea marilor tradiții ale spiritualității românești, pentru promovarea unei literaturi de valoare, cu profund conținut patriotic, deschisă maselor de cititori, creatorilor tineri de pe tot cuprinsul țării.

Ultimii optsprezece ani de istorie românească, de cînd în fruntea partidului și a țării sînteți dumneavoastră, mult stimate și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, ani ce au consacrat cu strălucire destinul suveran al poporului român și înflorirea fără precedent a țării, constituie pentru fiecare creator, ca dealtfel pentru fiecare cetățean al patriei, perioada de afirmare neîngrădită a personalității sale. Sînt anii în care revista „Luceafărul" s-a aflat în primele rînduri ale activității de edificare a noii culturi socialiste, de formare a omului nou, constructor conștient al socialismului și comunismului.

Ne stăruie în minte generoasele îndemnuri pe care ni le-ați adresat în atîtea rînduri, de a urma pilda marilor înaintași, înscriși cu litere de aur în panteonul culturii române, de a ne inspira în permanență din realitate, din izvorul nesecat al muncii și vieții oamenilor.

Vă încredințăm, mult stimate tovarășe secretar general, că îndemnurile și orientările dumneavoastră de inestimabilă valoare teoretică și practică adresate la aniversarea revistei vor deveni însuși crezul nostru de viață și creație, coordonată fundamentală de conștiință ce ne definește întreaga activitate în efortul de a realiza o publicație cu pregnante valențe educative, care să găsească ecou larg în mintea și inima cititorilor, ale întregului nostru popor.

În acest moment aniversar, ne angajăm în fața partidului, a dumneavoastră, mult stimate tovarășe secretar general, să facem tot ceea ce depinde de noi pentru ca revista „Luceafărul" să devină o oglindă a epocii în care trăim, să reflecte pulsul viu al vieții și muncii poporului român, ziditor în patria sa independentă al unui viitor demn, de bunăstare și progres, de pace.

PARTICIPANȚII LA ADUNAREA FESTIVĂ CONSACRATĂ ANIVERSĂRII A 25 DE ANI DE LA APARIȚIA REVISTEI „LUCEAFĂRUL"

iașul și marea unire

Poporul nostru sărbătorește în acest an, la 1 decembrie, 65 de ani de la unirea Transilvaniei cu România, eveniment de importanță istorică în făurirea statului național unitar român. Marea adunare populară de la Alba Iulia care a proclamat actul unirii de acum 65 de ani, uriașele manifestări organizate de masele populare în sprijinul unirii au consfințit voința poporului român de a realiza statul național unitar, de a dobîndi libertatea națională și socială. Unirea a însemnat încununarea firească, logică, a unui proces istoric obiectiv de dezvoltare a societății pe teritoriul patriei noastre, a necontenitelor lupte sociale duse de masele populare, de forțele înaintate, progresiste ale societății, în numele mișcării de eliberare națională a poporului român.

„Făurirea statului național unitar român — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu în expunerea de la 1 decembrie 1978 — a determinat intrarea României într-o nouă etapă a dezvoltării mai intense a forțelor de producție pentru accelerarea progresului economic și cultural al țării".

Orașul Iași, unul din principalele centre politice, economice și culturale ale României, și-a înscris, de nenumărate ori, contribuția majoră la înfăptuirea idealurilor poporului nostru. Iașului i-a revenit meritul de a fi avut un rol important și în momentul de răscruce a istoriei noastre, pe care l-a reprezentat Unirea de la 1859. El a căpătat pe bună dreptate denumirea de leagăn al Unirii.

Multă dreptate a avut marele istoric N. Iorga atunci cînd, la 27 mai 1912, în discursul ce-l rostea la dezvelirea statuii lui Alexandru Ioan Cuza din Piața Unirii din Iași, arăta: „Și ne gîndim astăzi cu încredere la cei care cîndva, după ce istoria va da fiecăruia dreptatea, împărțind nemuritorii lauri, vor constata cu mîndrie înaintări nouă și vor arăta în zare către noi speranțe". („Opinia" din 28 mai 1912).

Pe măsură ce evoluția evenimentelor se apropia de momentul de apogeu, ce va marca împlinirea visului milenar al poporului român, reflectarea sa în documentele și presa vremii devine tot mai cuprinzătoare.

Același cotidian, unul din cele mai cunoscute ziare ale Iașului, nota la 24 octombrie 1918 în articolul După 1800 de ani: „Astăzi poporul nostru care numără 14 milioane de frați e chemat pentru întîiași dată ca să-și croiască singur soarta care i se cuvine și viața obștească pe care o voiește. Cele 18 veacuri de suferințe, lupte de apărare și visuri de libertate nu dau în destul măsura energiei neamului nostru, puterea noastră de biruință. Poporul român va ști să sporească armonia Europei renăscute printr-o continuă sforțare către civilizație și desăvîrșire".

La 26 octombrie 1918 ziarul „Mișcarea" publica articolul Datoria ceasului de acum în care, printre altele, se sublinia: „După 18 veacuri de suferinți și de lupte poporul român se găsește în preziua înfăptuirii unității lui naționale. O atare problemă nu se pune de două ori în viața unei națiuni. Acest ceas mare trebuie să ne găsească întregi în toată energia și în toată puterea de viață a neamului nostru. Numai prin colaborarea strînsă și unitară a tuturor energiilor naționale, numai prin pătrunderea luminată a tuturor necesităților ce le impune momentul și prin armonizarea tuturor sforțărilor de care sîntem capabili, Unirea pentru care am suferit și am luptat, poate deveni o realitate vie, puternică și eternă. Să nu nesocotim nimic din greutatea și măreția răspunderilor pe care le poartă conștiința generației de astăzi".

După o lună, la 25 noiembrie 1918, gazeta pe care am citat-o mai sus consemna în articolul În preajma României noi: „Războiul cu toate consecințele lui, a determinat un puternic și irezistibil curent spre stînga. Necesitatea unei largi și reale democratizări a viitoarei noastre organizațiuni de stat, nu mai este tăgăduită de nimeni. Statul român, cuprinzînd totalitatea forțelor neamului nostru, fatal va lua o nouă înfățișare și o nouă direcțiune, mai largă și mai sănătoasă în dezvoltarea lui istorică".

Manifestîndu-și deplina încredere în virtuțile creatoare ale neamului care a rezistat tuturor vicisitudinilor istoriei, ziarul cu titlul simbolic „Libertatea" preciza la 25 noiembrie 1918: „În adevăr, poporul român este plin de viață, capabil de progres și rezistent la toate încercările timpului. El este menit să se ridice și să însemne ceva între neamuri".

Un fericit prilej de manifestare a sentimentelor de frățietate cu românii ardeleni, ce nu peste mult timp se vor uni pentru totdeauna cu țara, l-a constituit plecarea voluntarilor ardeleni din Iași în noiembrie 1918. Cu această ocazie în presa ieșeană se scria: „Se duc frații ardeleni, după atîția ani de război, și de pribegie, se duc să-și vadă pămîntul lor sfînt, să-și îmbrățișeze părinții, frații, soțiile și copiii. Și ce frumoși sînt flăcăii ardeleni, adunați în grupuri și pregătindu-se de plecare. Lumea se uită la ei cu o mare duioșie, că nici nu-i vine să creadă în împlinirea, aevea, a visului de veacuri a neamului românesc. Dar visul plămădit 1000 de ani, în suferință și lacrimi, s-a înfăptuit. Nimeni și nimic nu poate de aci înainte să sfărîme unitatea neamului nostru".

Tot așa și Universitatea ieșeană a cunoscut febra acelor apropiate și mari împliniri. La 8 noiembrie 1918 au început la Iași adevărate serbări naționale consacrate comemorării lui Mihai Viteazul, primul domn care a realizat unirea în istoria noastră. În aula Universității au luat cuvîntul numeroși vorbitori printre care și istoricul N. Iorga.

Cînd, la 1 decembrie 1918, Marea Adunare Națională de la Alba Iulia realiza Unirea cu Țara, senatul universitar trimitea chiar în istorica zi următoarea telegramă Comitetului dirigutor al românilor din Ardeal: „În momentele de neîntrecută însemnătate istorică în care se înfăptuiește întregirea neamului pe care dumneavoastră și Marea adunare națională ați proclamat-o în cetatea lui Mihai Viteazul, Alba Iulia, profesorii Universității din Iași au marea mulțumire de a vă exprima dumneavoastră și întregului comitet național sentimentele lor de dragoste frățească și de adîncă admirație pentru energia cu care ați știut să luptați și să învingeți. Trăiască marii luptători ai neamului românesc!" (Arhivele statului Iași, fond Universitatea Al. I. Cuza, dosar 7/1918, f. 313).

În aceași perioadă, senatul universitar a aprobat cererile studenților pentru folosirea aulei Universității în vederea consfătuirilor studențești care urmau să hotărască „formele de manifestare ale tineretului universitar ieșean față de apropiata zi a Unirii" (Ibidem, dosar 7 A/1918, f. 52).

Emoționantele descrieri au fost consacrate modului în care a fost sărbătorită în capitala Moldovei mărețul act al unirii Transilvaniei cu România, visul de aur al multor generații. În articolele consacrate acestui memorabil eveniment se descriau în cuvinte emoționante felul cum „s-a sărbătorit în Iași în mijlocul unui mare entuziasm Unirea cea Mare. Un manifest al primarului a chemat pe cetățeni de a participa în număr cît mai mare la această înălțătoare sărbătoare. De la Mitropolie se formează un important cortegiu, în frunte cu societatea studențească ce intonează cîntece patriotice și parcurge străzile pînă în Piața Unirii. După cuvîntările ținute, mulțimea joacă Hora Unirii în aceiași piață în care la 1859 se jucase Hora Unirii celor două țări surori. Iașul retrăiește acele mari vremuri remărite și reînălțate". După amiază, în sala Teatrului Național, a avut loc un mare festival artistic. Au fost intonate cîntece patriotice, în prezența reprezentanților tuturor provinciilor istorice românești și s-au rostit cuvîntări pentru a preamări actul unirii. „D-l N. Iorga a arătat apoi că ideea unirii își are leagănul încă de la 1300 și în decursul vremurilor pînă azi. Artiștii Teatrului Național au reprezentat pe urmă Legenda Neamului. Festivalul s-a terminat într-o atmosferă de înălțare sufletească și de mare patriotism" („Mișcarea" din 13 decembrie 1918).

Intitulat profetic România nouă articolul din 2 decembrie 1918 al ziarului „Libertatea" menționa: „Să aducem prinosul celei mai calde închinăciuni străbunilor care s-au jertfit pentru acest ideal, iar eroii care au căzut cu glorie pe cîmpul de luptă, pecetluind cu sîngele lor generos libertatea și unirea noastră, să le udăm cu lacrimi fierbinți mormintele lor sfinte".

Sentimentele pe care le încerca tineretul în acele momente înălțătoare erau relevate în articolul publicat după două săptămîni, la 16 decembrie, în același ziar: „Și astăzi înfiorarea unei sublime bucurii ne cuprinde sufletele: unirea tuturor românilor. Durerile mari încetează, vise seculare se întrupează. O viață nouă, mai bună și mai frumoasă, se înfiripă din sacrificii și din credință".

Presa socialistă ce apărea la Iași și-a unit glasul cu cel al întregului popor român în acele zile glorioase. În articolul Socialiștii la Alba Iulia (2 decembrie 1918) cunoscuta gazetă ieșeană „Social-Democrație" dădea extrase din rezoluția votată de Adunarea Națională de la Alba Iulia. Referitor la cei ce au luat cuvîntul la mitingul de pe Cîmpia Libertății se arăta cum social-democratul Iosif Jumanca a declarat că partidul său aderă la Sfatul Național și va lucra în spiritul rezoluției „fără a renunța ca socialist la realizarea programului integral al socialismului".

În aceiași prestigioasă gazetă articolul Socialiștii și Unirea, publicat la 31 august 1919, preciza: „Pentru noi unirea Țărilor surori reprezintă unificarea muncitorimii de la noi și de dincolo și trebuie să ducă la unificarea forței proletare. Muncitorimea din Ardeal va însemna pentru noi un aport însemnat. Ea este hotărîtă și persistentă în luptă".

La un an de la Unire, ziarul „Viața muncitorească" din 26 decembrie 1919 releva: „Poporul român prin asprimea neînduplecată a unui destin vitreg îndura teroarea unei stăpîniri străine, care în decursul veacurilor l-a fărămițat. Avîntul nostru n-a scăzut și am lupta pînă în ultima clipă cu credință neclintită că luptăm pentru definitiva izbîndă a dreptății și a libertății națiunilor. Și biruința a venit. Dreptul la viață de sine stătătoare a tuturor națiunilor a biruit."

Făcînd o comparație între actul Unirii din 1859 și cel din 1918, ziarul „România liberă" conchidea: „Carpații devin ca o cîmpie întinsă și mănoasă și într-un strigăt entuziast de mare bucurie Ardealul dă mîna cu sora lui mai mare, România și alcătuiesc iarăși o țară mare și frumoasă și realizează împreună sfîntul lor ideal național, unirea și consolidarea adevăratului stat românesc".

Alba Iulia, martoră a triumfului lui Mihai și a martirului lui Horia, avea să cunoască înălțătoarea manifestare de la 1 decembrie 1918 cînd poporul român și-a exprimat hotărît voința de a se uni, pentru totdeauna, cu țara.

Iașul, ca în toate remarcabilele momente ale istoriei naționale, a fost o prezență prestigioasă cu fapta și cuvîntul.

L. EȘANU



Generalul Prezan, șeful Marelui Cartier general, urează bun venit ofițerilor voluntari ardeleni. Gara Iași, iunie, 1917.

tezaur

galeria oamenilor de seamă

Sînt patru cuvinte înscrise pe frontonul principal al uneia dintre clădirile cu o veche arhitectură din Fălticeni care m-au îndemnat, așa cum îl îndeamnă pe orice călător venit aici, în bătrînul tîrg moldav, să mă opresc locului și să-i deschid ușile. De cum am pătruns în interior, în holul principal, în față mi-au apărut o vitrină în care sînt expuse mai multe volume din opera secretarului general al partidului și cuvintele prin care Domnia sa aduce un fierbinte omagiu tuturor celor care de-a lungul vremii și-au închinat energia, talentul și puterea creatoare patriei, viitorului națiunii noastre, acelora care, prin munca lor asiduă și entuziastă, au ridicat edificiul trainic al culturii și artei poporului român.

Tot în holul de la intrare, pe peretele din dreapta, este expusă o fotografie a orașului Fălticeni sub care sînt scrise slovele marelui povestitor Mihail Sadoveanu, care a băut aici „apa vie a sufletului românesc", pe care mărturisea că n-o s-o uite niciodată pentru că în limpezimea ei ca lacrima „se răsfrînge... taina sufletului său". Și, mai departe, autorul „Neamului șoimăreștilor" și „Baltagului" și al atîtor altor scrieri consemna: „...împrejurările și pitorescul locurilor, munții, apele, natura încîntătoare și poporul, toate au creat ceea ce dumneavoastră sărbătoriți azi". Slovele înscrise sub fotografia orașului au fost rostite la o manifestare dedicată operei și scriitorului de compatrioții săi.

În prima sală se întîlnesc în chip fericit doi dintre povestitorii de excepție ai poporului român — Ion Creangă și Mihail Sadoveanu, care au îndrăgit Fălticenii și Rădășenii, locuri prezente în nestematele lor scrieri în care evocă mai ales anii copilăriei.

Sînt imortalizate fotografii ale celor doi titani ai literaturii noastre, fotografii de familie și cu diverși prieteni, busturile lor — cel al lui Creangă realizat de V. Gheorghiță, iar cel al lui Sadoveanu poartă semnătura Vasiliu Filoti, fratele strălucitului actor Grigore Vasiliu-Birlic. În vitrine sînt expuse manuscrise din operele celor doi prozatori, cărți cu semnătura acestora.

Reflecțiile lui Mihail Sadoveanu demonstrează că Ion Creangă „a dat viață ascuțită povestirilor lui, situîndu-le în timp și spațiu, creînd tipuri care se mișcă și vorbesc după caracterul lui". O fotografie înfățișează casa în care a locuit, la numărul 30, la Fălticeni, Ion Creangă, pe strada care astăzi îi poartă numele. Am zăbovit ceva mai mult în fața manuscriselor nemuritoarelor amintiri din copilărie, a unei scrisori pe care Creangă i-o trimitea prietenului său, Nicu Gane, a volumului „Cuvinte și mărturii", publicat în colecția „Biblioteca pentru toți", a mai multor scrisori care descifrează tainele și comentează scrierile prozatorului humuleștean.

Prodigioasa operă sadoveniană este caracterizată cu dezinvoltură și strălucire de George Călinescu care o consideră „o vastă monografie artistică a poporului nostru, care sintetizează și desăvîrșește tradiția înaintașilor... Neculce, Creangă și alții", care află o inepuizabilă și o permanentă sursă în creația folclorică.

În ziua dedicată ilustrului prozator, privitorului i se înfățișează certificatul de absolvire a 4 clase primare, certificatul școlar al elevului Mihail Sadoveanu, semnat de învățătorul său, Mihail Busuioc, teza din mai a elevului Sadoveanu, fotografii din anii copilăriei, ca elev din anii tinereții cînd revenea în oraș, fotografia casei în care a locuit pe strada Rădășeni la nr. 65, fotografia de la șezătoarea literară din 1920, alături de Papadat Bengescu, George Topîrceanu, Hortensia Papadat Bengescu, Mihai Codreanu și alții, o listă a celor 18 cărți elaborate în perioada 1904—1917 în care prezintă viața tîrgului și a țăranilor de pe mîndrele și frumoasele plaiuri moldave.

Drept recunoștință pentru sprijinul primit din partea lui Sadoveanu, Nicolae Labiș i-a închinat un vibrant poem publicat în ciclul „Sadoveniene", reprodus în galeria oamenilor de seamă, din care am reținut strofa: „Nu v-am văzut la asfințit de soare / Cum stați între păduri îngîndurat... / Eram cu mult prea tînăr și se pare / Că, orișicum, nici n-aș fi meritat..."

Un bogat spațiu este dedicat criticului și istoricului literar Eugen Lovinescu, care a condus cenaclul „Sburătorul". Vizitatorului îi sînt înfățișate manuscrise ale romanelor „Diana" și „Mite", fotografii cu Tudor Arghezi la Viena, cu Cincinat Pavelescu, Victor Eftimiu, Ion Pavelescu și Constantin Nottara.

Într-o fotografie a membrilor Societății „Junimea" din Iași distingem pe Nicolae Beldiceanu, Ion Creangă, Nicu Gane, Al. Lambrior, reprezentați în galeria oamenilor de seamă cu fotografii, manuscrise, numeroase scrisori, date biografice.

Descifrînd cîteva dintre documentele expuse vizitatorul află că Nicolae Beldiceanu, primul poet de autentică vocație din Fălticeni, s-a aplecat spre arheologie și s-a apropiat de cercul socialist de la „Contemporanul", unde a publicat poezii cu caracter protestatar, denunțînd exploatarea și îndemnînd masele la revoltă; Anton Holban a lăsat literaturii române proză de subtilă analiză psihologică, izvorul acesteia fiind copilăria și tinerețea petrecute la Fălticeni; Arthur Gorovei, membru corespondent al Academiei, s-a impus prin realizarea publicației „Șezătoarea", prima revistă de folclor din țara noastră și prin publicistica sa care a făcut cunoscută peste hotare bogăția spiritului poporului român; profesorul Vasile Ciurea este considerat, pe bună dreptate, fondator al Muzeului din Fălticeni; familia Stino a dat Fălticenilor trei cărturari, care și-au dedicat activitatea ridicării culturale a orașului; Matei Millo, Grigore Vasiliu-Birlic și Jules Cazaban, care și-au început cariera la Fălticeni, au creat roluri memorabile în piese din dramaturgia românească; pictorii Ștefan Șoldănescu și Aurel Băeșu, sculptorul Ion Irimescu lasă artei românești opere admirabile, emoționante prin varietatea tematică, prin simplitatea și finețea culorilor și a formelor.

Tot ceea ce s-a adunat și expus cu gust și rafinament în galeria oamenilor de seamă din Fălticeni — un obiectiv pe care semnatarul acestor rînduri vă îndeamnă să-l vizitați — reprezintă un admirabil tezaur al spiritualității și sufletului românesc.

Lazăr BĂCIUCU

viața noastră

● *La 21 septembrie, tovarășul Leonard Constantin, membru supleant al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean de partid, președintele Comitetului executiv al Consiliului popular județean, a avut o întîlnire de lucru cu scriitori și alți oameni de cultură și artă ieșeni. Au fost prezenți secretari și alți membri ai biroului Comitetului județean de partid, prozatori, poeți, dramaturgi, muzicologi, critici literari și de artă, artiști plastici ș. a. In expunerea sa, primul secretar al Comitetului județean de partid a făcut o trecere în revistă a marilor realizări care au schimbat din temelii Iașul în anii socialismului, a subliniat dezvoltarea impetuoasă a economiei județului, transformările în conștiința oamenilor — teme de inspirație pentru creatorii de artă. Au fost menționate, totodată, răspunderile ce revin acestora în lumina cuvîntării t o v a r ă ș u l u i NICOLAE CEAUȘESCU la Consfătuirea de lucru de la Mangalia. La discuții au participat: Andi Andrieș, Al. Husar, Dan Hatmanu, George Pascu, Corneliu Sturzu, Felicia Buliga, Radu Negru, Gheorghe Maftei, Ioanid Romanescu, Emil Brumaru, Corneliu Stefanache, Ion Tăranu. Vorbitorii s-au angajat să pună întreaga lor putere de creație în slujba marilor comandamente ale zilelor noastre, a formării omului nou, cu o conștiință avansată, constructor al socialismului și comunismului* ● Salonul literar-artistic al Bibliotecii „Gh. Asachi" si-a redeschis seria activităților cultural-educative cu o interesantă dezbatere literară, dedicată împlinirii a 65 de ani de la desăvîrșirea statului național unitar. Și-au dat concursul Liviu Leonte și Ioan Holban ● La lucrările celui de al IX-lea Colocviu al Asociației internaționale a criticilor literari, care s-au desfășurat la Praga, a participat, ca delegat al Uniunii scriitorilor din România, Const. Ciopraga. Dezbaterile colocviului au avut ca temă „Literatura și formele contemporane ale comunicării" ● Mircea Radu Iacoban, secretarul Asociației scriitorilor din Iași, a fost oaspetele orașului Beijing, ca delegat al Asociației de prietenie româno-chineză ● La 20 septembrie scriitorul sovietic Alexandr Brodsky a fost oaspetele Asociației scriitorilor din Iași ● La încheierea ediției a XV-a a Concursului Național de Poezie „Nicolae Labiș", la 2 octombrie, juriul, alcătuit din *Laurențiu Fulga*, președinte, *Sergiu Adam* („Ateneu"), *Andi Andrieș* („Junimea"), *Ion Beldeanu* (Cenaclul Suceava al Uniunii Scriitorilor), *Al. Căprariu* („Dacia"), *Dumitru Chirilă* („Familia"), *George Damian* (Cenaclul Suceava al Uniunii Scriitorilor), *Anghel Dumbrăveanu* („Orizont"), *Ion Gheroghe* („Luceafărul"), *Ion Horea* („România literară"), *Mihail Iordache* (Cenaclul Suceava al Uniunii Scriitorilor), *Marcel Mureseanu* („Pagini bucovinene"), *Nicolae Prelipceanu* („Tribuna"), *Corneliu Sturzu* („Convorbiri literare"), *Ion Țugui* („Magazin"), *Nicolae Turtureanu* („Cronica"), *Laurențiu Ulici* („Contemporanul"), *Mihai Ungheanu* („Luceafărul"), *Lucian Valea* („Caiete botoșănene") membri, a hotărît înmînarea următoarelor premii: 1) Marele premiu „Nicolae Labiș": Ruxandra Cesereanu (Cluj-Napoca); 2) Premiul Uniunii Scriitorilor Liana-Mona-Paiu (Iași); 3) Premiul I: Doru Mateiciuc (Suceava); 4) Premiul revistei „România literară": Gheorghi Sterpu (Oituz-Bacău); 5) Premiul revistei „Contemporanul": Ștefan Bratoxin (Călărași); 6) Premiul revistei „Luceafărul": Sergiu Costel Vaida (Oradea); 7) Premiul revistei „Convorbiri literare": Mariana Boldureanu (Timișoara); 8) Premiul revistei „Ateneu": Ion Machidan (București); 9) Premiul revistei „Cronica": Dan Bodnar (Suceava); 10) Premiul revistei „Tribuna": Ion Botezatu (Oituz-Bacău); 11) Premiul revistei „Familia": Sorin Davițoiu (Cîmpulung Muscel); 12) Premiul revistei „Orizont": Bogdan Ștefănescu (București); 13) Premiul Editurii „Junimea": Radu Florescu (Piatra Neamț); 14) Premiul ziarului „Zori noi": Georgeta Avădanei (Suceava); 15) Premiul Comitetului județean Suceava al U.T.C.: Ergin Hazicalic (Medgidia); 16) Premiul Consiliului județean Suceava al Pionierilor: Corina Aurica Grozea (Onești-Bacău); 17) Premiul Comitetului județean Suceava de Luptă pentru Pace: Constantin Cotea (Focșani); 18) Premiul Centrului de Librării Suceava: Liviu Tiplică (Galați). *In numărul viitor vom relata pe larg despre desfășurarea manifestărilor prilejuite de ediția jubiliară a concursului și despre sărbătorirea la Suceava a 65 de ani de la Unirea Transilvaniei cu România.*

șantier literar

— *Stimate Nicolae TURTUREANU, ce puteți spune cititorilor despre șantierul dv. literar?* — Cu vreo 10 ani în urmă am scris un vers la care lucrez și în prezent: „Din locuința mea nouă / se vede Eternitatea". Ceea ce nu mi-a reușit încă a sugera este dubla semnificație a vedeniei, obstinația de a întrevedea nu numai cimitirul Eternitatea, ci și Eternitatea cealaltă, știți dumneavoastră care... Acum, recent, m-am mutat în altă casă, așa încît vă puteți imagina că lucrez intens. De altfel, Constructorul, intuind vocația și posibilitățile mele lucrative, mi-a creat toate condițiile pentru a mă afirma deplin. Cunoscîndu-mi plăcerea călătoriei (am participat la atîtea festivaluri literare...), el, Constructorul, mi-a lăsat pereții astfel hașurați încît să pot voiaja spre oriunde, pînă-n pînzele albe. Din loc în loc varul „împușcat" îmi indică, probabil, locurile de popas. Tot în această perioadă mă preocupă intens punerea la punct a unui sistem de închidere a ușilor și a ferestrelor. Am reușit să schimb sifonul din baie, pe care el, Constructorul, îl instalase gata spart. N-am reușit să-mi bat parchetul, faianța și gresia, precum ceilalți locatari, dar o să mă străduiesc... Deocamdată, ca unul ce locuiesc la etajul 6 (mi s-a făcut această favoare) sînt obsedat de ideea de a mă întîlni cu liftul (în stare de funcționare) dar, vai! întîlnirile noastre sînt atît de rare... — *Totuși, la ce lucrați în prezent?* — Serios vorbind, lucrez la scrierea unui roman de circa 2 1/2 pagini despre modul cum s-a făcut recepția blocului C 5 din Bulevardul Independenței. De asemenea, scriu o carte despre „Circulația vehiculelor grele pe strada Sărăriei", întrucît — o altă favoare — fereastra mea e chiar la stradă și am nesperata posibilitate de a le asculta hurutul „de dimineață pînă seara" (vorba poetului) — *Totuși...* — Au trecut 4 ani de la ultima apariție editorială — cineva ar fi trebuit să observe că „apar" din 4 în 4 ani, precum Olimpiadele și Campionatele mondiale de fotbal — și acum, în curînd, la vremea primei zăpezi, trebuie să-mi iasă de sub „teascurile" „Junimii" a patra (sic!) carte de versuri, intitulată *Nocturne și alte poezii*.

Pompiliu MICU

interviul nostru



MIHAIL DIACONESCU

O fenomenologie epică a spiritului românesc în dezvoltarea sa istorică

— Stimate Mihail Diaconescu, într-un foarte discutat interviu recent apărut în *Suplimentul literar artistic al Scînteii tineretului* erați solicitat să vă pronunțați asupra faptului că anumiți critici și teoreticieni au reticențe cînd e vorba „să omologheze" romanul istoric, să-i recunoască situația aparte, în cadrul literaturii române contemporane. Vă propun să reluați această idee.

■ *Nu e vorba numai de reticență ci și de altceva. În critica literară românească actuală există, cu unele excepții desigur, două mari direcții. Prima din ele, cea „științifică" este ilustrată de universitari. Diversele orientări critice — structuralism, semiotică, psihanaliză literară, critica arhetipală, sociologia literară, tematologie, stilistică lingvistică etc. etc. — sînt aplicate în cuprinsul unor lucrări de sinteză dedicate fie unor autori, fie unor epoci sau curente, de regulă în cadrul unor ample monografii. A doua direcție, cea jurnalistică, este stăruitor impresionistă și încearcă să țină pasul (fără să izbutească) cu avalanșa extraordinară a noilor apariții editoriale. Nici una din aceste direcții nu s-a afirmat însă în analiza sistematică a situației cu totul aparte pe care romanul istoric românesc a realizat-o în ultimele două decenii. Dificultățile unei astfel de întreprinderi sînt reale și se explică în primul rînd prin apelul stăruitor pe care un eventual monografist este obligat să-l facă la marile curente de idei care agită astăzi atît de adînc și de dramatic filozofia istoriei. Înainte de a opta pentru anumite criterii în valorificarea estetică a romanului istoric, autorul mult așteptatelor lucrări de sinteză va trebui să opteze neapărat pentru anumite criterii propuse în filozofia istoriei. El trebuie să vină cu un sistem coerent de convingeri cu privire la cele două serii de raporturi pe care trebuie neapărat să le discute prin aplicare stăruitoare la text : istorie-istoriografie și istoriografie-literatură. Nu cunosc însă în critica literară română de azi (indiferent că este universitară sau jurnalistică) nici măcar un singur articol care să pornească în discutarea romanelor dedicate trecutului de la încercarea de a descifra semnificația practică a acestor raporturi. Las la o parte amintirea atît de apăsătoare a unui timp mai îndepărtat cînd un anumit gen de critică își permitea să califice evocările literare dedicate trecutului drept „paseism", „neputința de a înțelege și de a evoca artistic marile probleme ale prezentului", „fuga de realitate", „evazionism" etc., etc.*

— Toți criticii care v-au comentat romanele au observat, fără excepție, faptul că personajele simbolice puse să dea osatura romanelor D-voastră nu sînt figuri de prim plan ale istoriei. Nu sînt domnitorii. De ce ați ales tocmai astfel de personaje și nu altele ?

■ *Romanele mele evocă epic viața și opera unor intelectuali, creatori de valori semnificative pentru destinul istoric al poporului român. Pictorul Pârvu Pârvescu Mutu, retorul și scholasticul Lucaci, muzicianul Ioan Căianu-Valachus, sculptorul Ștefan Manu, filozoful și taumaturgul Arhidamos din Apolonia ca și alți eroi din cărțile mele care așteaptă să apară au în epoci diferite o substanță sufletească relativ identică. Am convingerea că pe seama unor astfel de personaje, credincioase misiunii și ideilor pe care le servesc, pot sugera epic ceva din propria noastră substanță etnică. Popoarele trăiesc, străbat în timp și se afirmă în lume și în istorie în primul rînd prin realizări de ordin spiritual. Fenomenologia epică a spiritului românesc în dezvoltarea sa istorică la care aspir este menită să descifreze unele aspecte semnificative din specificul dăinuirii și afirmării noastre multimilenare. Aceasta pe de o parte. Pe de alta — eu cred că marile personalități ale istoriei au în conștiința generală situația unor repere monumentale, simbolice, încremenite în hieratismul lor fascinant, imposibil deci de utilizat epic. Personalitățile din planurile mai puțin luminate ale istoriei, așa cum sînt acelea de la care am pornit în realizarea personajelor mele, de o condiție socială medie, capabile să treacă ușor de la cine știe ce împrejurări sever exclusiviste, la universul familiar al oamenilor obișnuiți sau chiar la mediile unor indivizi aflați în afara societății au, dimpotrivă, mai mult dinamism și, bineînțeles, mai multe virtuți epice. Karl Jaspers afirmă pe bună dreptate că esența omului este mișcarea. Omul nu poate rămîne așa cum este. El se află, adaugă filozoful, într-o evoluție constantă în existența sa socială. Nu uit nici faptul că realitatea socială poate fi semnificată mai bine de personaje care, fără să fie în primul plan al evenimentelor istorice, au capacitatea de a reprezenta situații profund caracteristice, stabile, ilustrative în cel mai înalt grad pentru epoca evocată. Calitatea de simboluri în acțiune le este conferită acestor personaje de ideile în care cred ca și de creațiile în care se angajează, de puterea lor de a reprezenta atmosfera spirituală a epocii.*

— Evocarea acestor personaje mărește sau restrînge cîmpul de manifestare al ficțiunii epice ? Care este raportul documentare-ficțiune în astfel de situații ?

■ *Datele istorice reale sînt totdeauna infinit mai impresionante decît cele mai îndrăznețe construcții fictive. Ce autor epic ar putea imagina ceva mai impresionant decît moartea de martir a lui Horea ? Mă apropii de datele și amănuntele istoriei (în măsura în care eu reușesc să le cunosc) cu sfială și emoție, cu umilință adesea. Faptele ca atare au totdeauna o copleșitoare forță epică și, bineînțeles, o putere de seducție mai puternică decît cel mai îndrăzneț demers imaginar. Ele ajută la mobilizarea unor energii latente, legate de efortul de lărgire continuă a documentării, a cîmpului cunoașterii, mult mai importante decît combinarea rezultatelor imaginației. Stăpînind astfel de date eu nu-mi permit în diversele capitole decît o anumită ordonare și o relatare a lor după puterile mele, în funcție de schemele, vreau să spun, de structurile prin care romanul există. Aeeste structuri sînt realități instituționale obiective cu o istorie multimilenară (vezi evoluția lor de la romanul grec din antichitate pînă azi !) la care ca autor epic am datoria să mă adaptez. Ficțiunea, atîta cîtă există, pornește de la document și este subordonată documentului. Mă bucură mult faptul că istorici de mare autoritate științifică au remarcat cu satisfacție ceea ce ei au numit fundamentarea documentară a romanelor mele.*

— Se spune totuși uneori că abundența datelor, informațiilor, detaliilor documentare diminuează tensiunea epică, taie nervul unui roman. Ce credeți despre această afirmație ?

■ *Cred că este o afirmație gratuită. Nu abundența datelor documentare impietează asupra demnității epice a unui roman istoric, ca de altfel a oricărui roman, ci neputința unor autori de a pune suficient în lumină latura lor emoțională.*

— Cele mai semnificative personaje ale romanelor D-voastră sînt intelectuali adînc implicați în contextul epocii lor, receptacule de o profundă și dureroasă sensibilitate ale presiunii nemiloase a istoriei, creatori de noi valori, surprinși într-o luptă îndîrjită și adeseori inegală pentru afirmarea idealurilor în care cred, a culturii și civilizației noastre. Care este semnificația consecvenței cu care urmăriți epic destinul unor astfel de personaje ?

■ *Ca autor pasionat de istorie m-am simțit totdeauna puternic atras de valorile ideale prin care oamenii trecutului românesc și-au depășit datul existențial natural, autodepășindu-se totodată pe ei înșiși ca rezultat al unor condiții concrete. Particularitățile psihice, afective și intelectuale care configurează personalitatea, respectiv spiritualitatea unor creatori sau, pe un plan mai larg, aspectele distinctive ale unor mari epoci de cultură se manifestă în luptă. Specificul spiritual românesc s-a afirmat de asemenea într-o luptă continuă cu imense forțe distructive interne și mai ales externe. Așezat „în calea tuturor răutăților" poporul român a rezistat și a realizat valori nepieritoare intrate definitiv în tezaurul celor mai importante valori ale culturii universale, cu prețul unui infinit șir de sacrificii de tot felul. Cred că Nicolae Iorga a exprimat foarte bine un aspect profund semnificativ al destinului nostru istoric atunci cînd a scris că sîntem o cultură luptătoare. Încercînd să realizez prin romanele mele o fenomenologie epică a spiritualității românești în dezvoltarea sa istorică eu sînt obligat să țin seama de acest aspect definitoriu al realității noastre.*

— Vorbiți de proiectul unei fenomenologii epice a spiritualității române în dezvoltarea sa istorică și ați ales totuși pentru unele din romanele D-voastră personalități ale culturii noastre mai puțin cunoscute sau total necunoscute nu numai marelui public ci și unor largi cercuri de oameni de cultură. De ce v-ați oprit tocmai asupra acestor personalități și nu asupra altora ?

■ *Dintr-un sentiment de datorie și admirație față de ele. Din recunoștință pentru contribuția operei lor la propria noastră construcție spirituală. Din convingerea că operele acestor personalități sînt reprezentative pentru etnosul și ethosul românesc. Pe măsură ce înaintam în cunoașterea vieții și realizărilor unor intelectuali ca Pârvu Pârvescu Mutu, retorul Lucaci, Ioan Căianu-Valachus sau Gabriel Ivul din Caransebeș, creatori care vin în istorie din Țara Românească, din Moldova, din Transilvania și Banat, adică de pe întreg rotundul pămîntului românesc, aveam tot mai mult sentimentul că trec de la înțelegerea unor momente biografice sau opere la sesizarea inductivă a unor esențe mult mai profunde ale realității noastre spirituale. M-am oprit asupra lor și pentru că tot ceea ce ei au realizat poate semnifica profund și convingător atmosfera epocilor culturale în care au trăit. Din păcate marile lor creații nu sînt cunoscute și valorificate pe măsura meritelor prin care s-au impus. Nu pot să înțeleg, de exemplu, de ce nu se realizează volume de artă cu reproduceri în culori din opera de pictor muralist a lui Pârvu Pârvescu Mutu așa cum s-a păstrat ea în splendidele fresce de la Sinaia sau de la ansamblul arhitectonic feudal de la Cotroceni—București. Pârvu Pârvescu Mutu rămîne, alături de Constantinos de la Hurezi, un pictor clasic al epocii brîncovenești. Nu înțeleg de ce marile realizări componistice ale școlii muzicale de la Putna din secolele XVI—XVII (despre care mi-am permis să amintesc în romanul* Adevărul retorului Lucaci), *discutate și analizate în scrieri savante de mare erudiție din România (cele mai noi au apărut recent în splendide volume la Editura Muzicală) pînă în Anglia și Danemarca, nu sînt încă aduse în mod curent în concerte, sau de ce opera de logician și filozof a lui Gabriel Ivul din Caransebeș, cel mai important cugetător român din epoca feudală de pînă la Cantemir, nu este încă tratată monografic și, eventual retipărită. Sînt pe deplin conștient că prezentarea epică în romanele mele a unor astfel de personalități provoacă lectorului sentimentul unor descoperiri nebănuite. Îmi place să cred că romanele mele contribuie astfel la o nuanțare neapărat necesară a imaginii despre propriul nostru trecut. O perspectivă inedită asupra romantismului politic în secolul al XIX-lea încerc în romanul* Singurătatea *predat Editurii Eminescu unde urmează să apară.* Depărtarea și timpul, *romanul la care lucrez în prezent, încearcă de asemenea să propună conștiinței publice o reconstituire epică a atmosferei spirituale a Daciei Pontice la finele secolului V și începutul secolului VI, în plină epocă străromână. În această epocă întinsă pe mai bine de patru secole, au trăit numeroși scriitori a căror operă este încă nevalorificată în istoriile noastre literare. Pe seama unor astfel de personalități și a epocilor în care au trăit se pot întreprinde evocări epice de amploare, perfect autonome dar care puse una lîngă alta să dea totuși sentimentul unei unități în varietate. Fenomenologia epică a spiritului românesc în dezvoltarea sa istorică la care lucrez încearcă o sesizare sintetic-modelatoare a propriei noastre esențe. În felul acesta personajele, respectiv personalitățile evocate narativ, reprezintă ceva de dincolo de ele, mai adînc, mai durabil. Mă simt îndemnat să arăt intuitiv, inductiv și obiectiv epic cum se realizează ideea mea despre propria noastră esență etnico-spirituală. Pătrunderea privirii prin diversitatea epocilor, situațiilor, aspectelor divergente sau violent contradictorii pînă la conținutul identic în substanța lor intimă este o încercare dificilă. În măsura în care se realizează, această străbatere echivalează pentru mine cu o revelație extraordinară. Pătrunderea este posibilă doar în măsura în care momentele și personalitățile mai puțin cunoscute sînt bine alese și suficient de transparente pentru a fi evocate. Cînd privirea străbate mai multe straturi, ceea ce intuiția noastră spune că e viu apare mereu tot mai clar. Mi-am ales deci personalitățile și epocile pentru că am dorit să văd prin ele și dincolo de ele însuși destinul poporului meu.*

— În mai toate cazurile personajele pe care le îndrăgiți (se simte asta în pofida obiectivării epice din romane) sfîrșesc tragic. Ideile lor sînt însă de fiecare dată învingătoare. Este finalul tragic un artificiu, o soluție literară căreia îi acordați o anumită semnificație ? De ce ați optat pentru aceste soluții epice încărcate de un răscolitor tragism ?

■ *O parte din eroii romanelor mele se prăbușesc în cursul unor conflicte care duc inevitabil la înfrîngerea sau dispariția lor fizică în urma unor împrejurări vitrege. Idealurile pe care le-au servit înving însă totdeauna dincolo de ființa lor trecătoare și atît de fragilă. Puterea eroilor mei este dată de înaltele valori în care cred. Ea este exclusiv o putere de ordin spiritual. Prăbușirea a ceea ce omenește semnifică o înaltă valoare constituie totdeauna substanța vie a tragicului. Latura sublimă a tragicului se reliefează tocmai în raport cu aspectele etice ale personalității. Măreția omenească înțeleasă ca superioritate morală și o gravă conștiință de sine, apare de multe ori mai puternic reliefată tocmai în contrast cu prăbușirea eroilor. Eroii de care îmi amintiți sînt adînc marcați de împrejurări nespus de vitrege, de un destin apăsător. Evoluînd sub imperiul acestui destin ei sînt conștienți de șirul lung de pericole care îi pîndesc fără să evite totuși confruntarea cu ele. Tocmai în cursul înfruntării cu aceste pericole ceea ce este înălțător omenesc în ei se poate relieFa mai puternic. Creația lor se întemeiază pe sacrificiu. De multe ori — pe sacrificiul suprem. Creația este pentru ei singurul mod de semnificare în care cred cu adevărat. Înfruntîndu-și adversitățile, chiar dacă se prăbușește, omul crește peste măsura umană curentă. Ca să ajungă aici eroii mei străbat însă numeroase și dramatice etape ale cunoașterii de sine. Esența personalității lor, reliefată de credința nestrămutată în valorile specifice ale poporului nostru, poate fi înțeleasă de asemenea și prin îndoielile, neliniștile și căutările care îi macină. Conflictul adînc, rezultat al înfruntării dintre lumea valorilor suprapersonale în care cred și căderile sufletești sau stările de neliniște care îi asaltează atît de aprig, ca și faptul că ei nu se pot afirma pe deplin, că nu și-au epuizat potențialitățile creatoare, constituie de asemenea importante surse ale evoluției lor tragice. Lărgind cadrul dialogului nostru mi-aș permite să afirm că istoria noastră conține numeroase și cutremurătoare momente, împrejurări, situații tragice, și îndeosebi personalități care nu și-au putut epuiza disponibilitățile creatoare tocmai datorită vitregiei timpurilor. Cu atît mai mare este meritul tuturor făuritorilor de valori spirituale din istoria noastră care au vrut și au reușit să realizeze opere capabile să străbată foarte departe în timp și spațiu, dincolo de aceste împrejurări. Viața și opera acestor creatori ne apare drept un înălțător exemplu de eroism. Tragicul, eroicul, pateticul și sublimul pot coexista foarte bine în evocările epice dedicate unor creatori de valori intelectuale din trecut. Ați observat, însă, desigur, că în romanele mele nu lipsesc nici momentele mai senine. Ca de altfel — nici oribilul, caricaturalul sau grotescul, acolo unde este cazul. Departe de a fi un artificiu, cum spuneți D-voastră, finalul tragic al dezvoltării logico-narative ține, în ceea ce mă privește, de un anume mod de a înțelege afirmarea noastră eroică în istorie și cu deosebire în domeniul creației spirituale.*

— Stimate Mihail Diaconescu vă reamintesc spusele personajului D-voastră Daniel Croner : „Adevăratul autor pornește de la el însuși și tinde întotdeauna să-și reverse închipuirea și simțirile sale către alții, spre înțelesuri cît mai cuprinzătoare". În ce măsură vă regăsiți, omenește vorbind, în personajele D-voastră ?

■ *Mă regăsesc în toate personajele mele : principale sau episodice, bune sau rele, convingătoare sau mai puțin realizate epic. Mă regăsesc mai ales în personajele pe care mi le închipui dar despre care încă n-am scris. Orice roman este pînă la un punct o mărturie mascată sau deschisă despre modul în care autorul trăiește și își reprezintă lumea pe care o evocă. Îmi place să cred că romanele pe care le-am dat la iveală afirmă suficient de limpede adeziunea mea totală la lumea valorilor prin care creatorii de bunuri intelectuale din trecut au decis măreția și demnitatea destinului nostru spiritual. La masa de scris, în fața paginii albe, conștiința acestui destin tutelează plenar și benefic opțiunile mele fundamentale.*

consemnat de :
Nicolae STOICESCU



ion deaconescu

ți-aduci aminte?

Ți-aduci aminte cînd prima dată
Toamnele le-am pus să-ntoarcă stoluri
De păsări călătoare
Pămîntul și apele întregindu-se
În dimineți repezite
Și ecoul numelui tău
Se făcea speranță și zîmbet
De copil

Ți-amintești cînd degetele-mi
Ca niște plante în văpăi
ți-aduceau în carne
Pustiuri răscolite de nisip
Și de seceta gurii beduinului
Poate mai știi că anii aceștia
Ca niște păsări căzute în faianțe
Mi-au modificat într-un fel
Continentele mele de îndoieli
Că alese făpturi nesățioase
Mi-au smuls nădejdile
Și rotirea făgăduințelor
În furtuni de semne și împliniri
Ți-aduci aminte
Dar la ce-ar mai putea folosi
Toate acestea ?

sora adierii

Cînd buzele șoptesc ceva
Se anunță parcă o victorie
Și cîtă răcoare în ochii-ți
Fremătători !
Piatra crește din neliniște
Și de sub pași se aud strigăte
Peste tot ai împrăștiat
Un freamăt molipsitor
Te privesc, soră a adierii,
Și lasă-mă să strig
Ploile și furtuna.

memorie tatuată

Focul negru incendiind idei
Și amintiri promise
Mă arde
Și-mi însemnă viitoarele cuvinte
Pe cine să strig
Cînd orbii și-au lipit frunțile
De lunetele observatoarelor
Iar iubitele de altădată
Își caută norocul în palmă
Foc negru peste amintirile
Ce-au trădat trecutul.

(re)întîlniri cu teatrul

Seria „Thalia" a editurii Eminescu ne oferă o exemplară „restituire" a celor mai importante scrieri ale lui Alice Voinescu. Caracterul cuprinzător al antologiei, acurateţea transcrierii (operaţie deloc uşoară, deoarece unele texte rămăseseră în manuscris, iar altele fuseseră tipărite cu destule greşeli), abundenţa şi utilitatea notelor, bogăţia documentară a studiului introductiv o situează la nivelul celor mai severe exigenţe. Realizatorul ediţiei, Dan Grigorescu, se apropie cu căldură şi admiraţie de opera lui Alice Voinescu, pe care o socoteşte în cel mai înalt grad reprezentativă pentru atmosfera intelectuală interbelică. Dealtfel, toate mărturiile coincid în a vedea în Alice Voinescu un personaj de o cuceritoare inteligenţă, care însă n-a ajuns să dea în scris adevărata măsură a înzestrării sale. Ca şi în (multe) alte cazuri, geniul autoarei era preponderent „oral"; pagina scrisă are un ton (superior) didactic, tonul conferenţiarei care caută să menţină contactul cu sala, să fie degajată, să nu plictisească şi să nu pară pedantă. Subintitulată „Omul şi opera", cartea pe care Alice Voinescu a consacrat-o lui Montaigne (1936) este de fapt o monografie de tip tradiţional, urmărind cronologic etapele vieţii şi operei şi păstrînd, prin tonul colocvial şi prin reducerea la strictul necesar a „subsolurilor", aparenţele eseului. Autoarea are în vedere, după propria-i mărturisire, şi un scop pedagogic: „De cînd, în ultimul timp, impulsiunea nestăpînită spre un nou ideal de viaţă dezorientează conştiinţa tineretului nostru, tot mai des mă cerceta dorinţa de a vorbi unei generaţiuni, ce-şi caută o călăuză, despre acest mare prieten cumpătat şi luminat". „Introducerea" fixează cadrul politic şi cultural al epocii; capitolele următoare încep, în paralel, reconstituirea atît a aventurii existenţiale cît şi a celei spirituale. Diferitele faze — binecunoscute, dealtfel — ale gîndirii lui Montaigne prilejuiesc digresiuni agreabile despre stoicism, scepticism etc. *Eseurile* sînt citite atent, rezumate conştiincios şi eficient, comentate dezinvolt, fără a aduce însă lucruri noi faţă de interpretările anterioare (Villey, Strowsky, Lanson). Consideraţiile autoarei sînt mai personale în capitolele „Montaigne caută măsura omului" şi „Metodă nouă"; valorificînd individualitatea, evitînd nivelarea şi generalizarea, Montaigne ar fi precursorul *conştient* al unei metode noi de gîndire, relativistă, antidogmatică, dinamică. Interesantă, şi recuperabilă din perspectiva modernităţii, e apropierea de mitul lui Sisif: „Modest în acceptarea Relativului, e mîndru că e om şi preschimbă soarta într-o misiune. Chipul tragic al lui Sisif se luminează de nădejde în pragul Erei noi de cultură; Montaigne a descoperit în eterna reîncepere, nu blestemul zeilor ci mîntuirea duhului din moartea repaosului". Previzibilă este, în schimb, concluzia cărţii, Montaigne fiind văzut atît ca un filozof de ruptură („stă de strajă la hotarul a două lumi") cît şi ca un premergător al spiritualităţii moderne. Admiraţia lui Alice Voinescu pentru autorul *Eseurilor* este, nu încape îndoială, totală; mărturie stau, în acest sens, şi numeroasele pasaje în care primează efuziunea lirică, declaraţiile de adeziune entuziastă, semne distinctive ale unei scriituri eseistice de „şcoală veche". În *Aspecte din teatrul contemporan* (1941), Alice Voinescu se opreşte asupra operei a patru dramaturgi: Wedekind, Shaw, Pirandello şi Claudel, alegere motivată, oarecum naiv, prin aceea că ei ar „dezvălui" fizionomia proprie a epocii. Deşi admite că teatrul lui Wedekind este o ilustrare a teoriilor freudiene (refulare, nevroză etc.), autoarea conchide, în chip neaşteptat, că ar fi vorba de un teatru... optimist, întrucît în el „răsună glasul nădejdii". Apare, şi aici, conceptul de „dinamică" („dinamica conştiinţei") — concept privilegiat în eseistica lui Alice Voinescu —, după cum şi eroul lui Shaw e definit prin „dinamica plină de surprize a devenirii sale", fiind imprevizibil şi inconstant. În comentariu încep să apară locurile comune: teatrul lui Shaw se caracterizează prin demitizare, devalorizare, prin ruptura dintre conştiinţă şi realitate, dar e un teatru „tonic, sănătos, stimulent", de un umor „plin de poezie, fiindcă încrederea sa în puterile de realizare ale naturii omeneşti e nemărginită". La Pirandello, definitoriu ar fi procesul de eliberare a conştiinţei moderne, afirmarea lucidă a esenţei sale dinamice. Opera dramaturgului e schematizată prin cupluri antinomice: raţional/iraţional, normalitate/anormalitate, simţire/cugetare etc. În fine, teatrul lui Claudel e un teatru-sinteză, integrînd poezia şi filozofia unei viziuni fundamental religioase; sistemul filosofic al lui Claudel este comentat cu metodă, iar către sfîrşitul studiului întîlnim cîteva observaţii stilistice notabile. De fiecare dată, Alice Voinescu face consideraţii de natură psihologică şi sociologică, descrie epoca, prezintă viaţa autorului respectiv, analizează principalele opere şi termină cu aprecieri privind „stilul": textele au un frapant caracter didactic, tonul expunerii e, în genere, moralizator. Merituoase sînt studiile despre Claudel şi Pirandello, cel despre Wedekind e prea rezumativ iar cel despre Shaw — superficial şi, în plus, supralicitînd valoarea operei. Nu mai puţin sistematică (şi nu mai puţin didactică) este analiza teatrului lui Eschil (1946); cele şapte tragedii sînt demontate cu răbdare şi comentate minuţios, pentru a reface figura a ceea ce autoarea numeşte „omul tragic", văzut în confruntarea *activă* cu destinul şi ca o întrupare a suferinţei creatoare. Pentru prima oară, la Eschil, omul apare ca o *conştiinţă liberă*: el este omul culturii, eliberat de tehnic. Întemeind cultura pe respectul omului, Eschil combate, a priori şi implicit, „dreptul oricăror forme de *supra-om*". În acest fel, teatrul lui Eschil semnifică naşterea spiritului uman, căci pentru prima dată (autoarei îi place, am mai văzut-o, să pună în lumină întîietăţile) „o conştiinţă individuală, identificîndu-se cu nevoile mulţimii şi purificîndu-le pe acestea în lumina cugetului le-a smuls din finalitatea pragmatică a vieţii biologice şi le-a îndreptat spre finalitatea gratuită a idealului".

Cronicile dramatice, publicate în R.F.R. între 1945—1947, sînt scrise cu aplicaţie şi, de regulă, într-un spirit de largă toleranţă. Surprinde, de aceea, vehemenţa cu care e „desfiinţat" spectacolul „Macbeth" al lui Ion Sava, ale cărui „inovaţii" au iritat-o teribil pe — altfel — amabila cronicară teatrală. Mişcătoare sînt, în fine, paginile din „Întîlnire cu eroii tragici", scrise în lunile dinaintea morţii. E cîntecul de lebădă al acestei intelectuale rasate, excelentă ambasadoare a culturii româneşti (a participat cu regularitate la celebrele decade de la Pontigny, a corespondat cu Gide, Martin du Gard, J. Rivière, Ch. du Bos, Curtius), şi care avea şi întinse şi solide lecturi filozofice. Prin excelenţă om de catedră, mai stîngace în eseistică, Alice Voinescu a fost una din acele personalităţi care dau culoare şi consistenţă unei epoci culturale.

Dramaturgia lui Cehov a stîrnit, la noi, interesul nu numai al teatrelor, ci şi al criticii. După eseul lui Leonida Teodorescu, studiul Sorinei Bălănescu vine să ne propună punctul de vedere al noii critici universitare. Precizarea nu e lipsită de importanţă; cartea e, la origine, o teză de doctorat, simptomatică pentru orientarea actuală a acestui tip de cercetări. Se urmăreşte, aşadar, o lectură modernă, temeinic sprijinită pe teorie, sistemul de referinţe fiind, dealtfel, nu se poate mai elocvent (Eco, Rastier, „Retorica generală", apoi, fireşte, formaliştii ruşi etc.). Chiar pe prima pagină înregistrăm un atac frontal, lapidar şi tăios, la adresa criticii impresioniste: „Exacerbînd puterea intuiţiei ca unic şi sigur detector de simboluri (...) critica impresionistă practică exerciţiul decodării simbolice arbitrare şi fără acoperire în operă". Deşi fac parte din aceeaşi... tabără (universitară) cu autoarea cărţii, formularea mi se pare exagerat de tranşantă şi chiar, într-un punct, nedreaptă; pentru că nu toate decodările practicate de critica aşa-zis (şi aici ar mai fi mult de discutat) impresionistă sînt „arbitrare şi fără acoperire". Ca să nu mai spunem că atîtea şi atîtea „intuiţii" au fost ulterior confirmate de critica aşa-zis (paranteza anterioară rămîne valabilă) ştiinţifică. Nu e mai puţin adevărat că autoarea propune, cu lăudabilă prudenţă, o cale de mijloc, şi anume o analiză semantică ce „va trebui să adîncească prin *aproximări* (s.m., Al. C.) succesive straturile de semnificaţii, punînd în valoare tipul de raporturi ce se stabilesc între simbol şi contextul dramatic". Se are în vedere procesul însuşi de producere a simbolurilor, iar acestea sînt considerate ca ţinînd în egală măsură de procedee şi de viziune, tot aşa cum între forme şi structurile de imaginaţie există relaţii de omologie şi de interdependenţă. Moderaţia şi pertinenţa acestei poziţii teoretice, formulată odinioară cu atîta claritate de Jean Rousset, nu mai trebuie demonstrată. Acesta ar fi, foarte pe scurt, „parti-pris"-ul (şi, totodată, pariul) metodologic. Analiza se opreşte asupra marilor piese cehoviene: *Pescăruşul* şi, mai ales, *Unchiul Vanea*, *Trei surori* şi *Livada cu vişini*, deci acelea în care, socoteşte exegeta, se produce ruptura cu teatrul tradiţional. Celelalte piese sînt menţionate doar sporadic şi tangenţial. Neîndoielnic, opţiunea cercetătoarei conţine o anume temeritate, căci ea îşi măsoară forţele cu textele cehoviene cele mai comentate: mărturisesc însă (e o simplă opinie de nespecialist) că m-ar fi interesat posibila revalorificare a unor piese ca *Platonov* sau *Ivanov*, scoase din ghetto-ul operelor receptate drept „minore" doar de cîte un regizor (de teatru sau de film) lipsit de prejudecăţi. I-ar trebui şi criticii mai multă îndrăzneală, pentru că altfel riscă (aşa cum s-a şi întîmplat) să descopere, spre exemplu, după ce vede o montare inspirată şi non-conformistă, că *D-ale carnavalului* a lui Caragiale e o piesă de o modernitate... surprinzătoare.

Nu voi insista — nici n-aş avea cum — asupra părţii propriu-zis teoretice. Autoarea încearcă o definire a simbolului dramatic, pornind de la constatarea că însuşi simbolul literar e un concept ce stîrneşte şi astăzi destule controverse. Deşi — prin forţa lucrurilor — concisă, demonstraţia Sorinei Bălănescu ne convinge de necesitatea examenului „atent al teatralităţii surprinse la nivelul semantic al figurii simbolice"; în consecinţă, analiza va fi în permanenţă subordonată unei viziuni integratoare, corelînd valenţele literare cu cele specific teatrale ale textului şi urmărind prelungirile acestuia în materializările lui scenice. Exegeta face numeroase şi oportune trimiteri la teatrul simbolist, la Ibsen, Maeterlinck, Strindberg, Hauptmann, punînd în evidenţă ceea ce îi apropie şi ceea ce îi desparte de Cehov. Sugestii fertile sînt aflate în soluţiile scenice propuse de mari regizori români (Ciulei, Pintilie) şi străini. Analiza merge la detalii în capitolul „Sintaxa simbolului în piesa cehoviană. Procedee de simbolizare", cu incitante observaţii privind recurenţa simbolurilor, insolitarea lor, diseminarea titlului-metaforă, jocul vocilor, semnificaţiile tăcerii etc. În final, piesa cehoviană e definită ca „stare de tranziţie între teatrul referenţial şi teatrul poetic", ce pune în mişcare un întreg ansamblu de procedee implicînd, înainte de toate, revoluţionarea teatralităţii. Dens şi argumentat, dovedind o foarte bună cunoaştere a problematicii teatrului, studiul Sorinei Bălănescu suferă totuşi de o anume rigiditate, uneori prea... doctorală, autoarea adoptînd o (ca să fim în ton cu tema cărţii) „mască" de o excesivă seriozitate. Publicul vizat e, desigur, unul de specialişti. Cîteva mici efecte de regie, o punere în ...text mai puţin austeră ar fi „aerisit" pagina şi i-ar fi dat cititorului posibilitatea să-şi mai tragă răsuflarea. Şi discursul critic îşi are, la urma urmei, ...teatralitatea lui.

Al. CĂLINESCU

Alice Voinescu, *Întîlnire cu eroi din literatură şi teatru*, studiu introductiv, antologie şi note de Dan Grigorescu, editura Eminescu, 1983.

Sorina Bălănescu, *Dramaturgia cehoviană — simbol şi teatralitate*, editura Junimea, 1983.

cronica literară

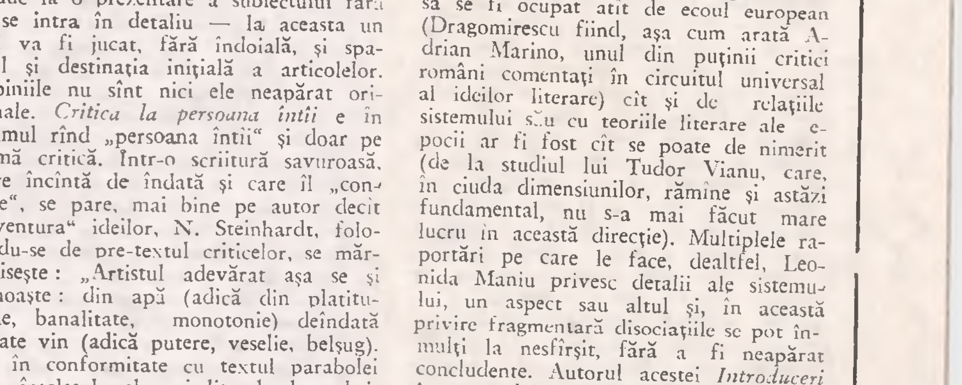
spontaneitate şi sistem

Un loc aparte ocupă între criticii de azi N. Steinhardt. O „probă" luată rapid textelor sale îl arată, înainte de altceva, un degustător de limbaj savuros şi fastuos, ţesînd cu răbdare, în jurul cărţilor, tablourilor, pieselor muzicale, amintirilor, oamenilor etc. pînza unui limbaj care „agaţă", măcar cu un... colţ, o atmosferă parcă de demult. Un spirit comun cu al volutelor învăluitoare ale articolelor lui Perpessicius n-ar fi deloc greu de presupus dacă şi mai în faţă nu s-ar afla diferenţe ce nu pot fi trecute sub tăcere. În primul rînd la scriitorul nostru nu este vorba de o strategie a disimulării, conţinînd deseori distilate otrăvuri, răsfirate între critic şi autor, camuflată sub o aparent omniprezentă bunăvoinţă. La N. Steinhardt, care este mai direct, se simte plăcerea pură şi simplă procurată de cuvintele mai puţin uzate, de redescoperirea unor forme verbale uitate sau rare, de „despletirea" discursului critic (contaminat în mai multe locuri de sintaxa prozei argheziene) în divagaţii care-i dau un ritm lent şi un aer somptuos, amîndouă mai rar întîlnite atît în critica precipitată şi nervoasă a actualităţii cît şi în severele studii de istorie literară. Ce trebuie subliniat de îndată e pandantul pe care această nobleţe a scrisului îl face cu principiile autorului. Aceeaşi nobleţe deci (nobleţea „beretelor roşii" — un grup de voluntari care se opun „găştilor" din metroul new-yorkez, admirat de critic într-unul din textele de la sfîrşitul cărţii pentru exemplul conţinut) se desprinde din credinţa în preceptele unui umanism clasic — care va fi apărînd, desigur, demodat atîtor foiletonişti umflaţi de umoarea veninoasă a exacerbării propriei importanţe... Către o mărturisită artă „nobilă şi sentimentală" se îndreaptă preferinţele scriitorului care crede, se vede, atît de mult în principii încît le repetă cu riscul de a i se imputa emiterea unor locuri comune: „Marile opere literare sînt însufleţite de o aprigă duşmănie împotriva ticăloşiei şi laşităţii (...) şi manifestă o nespusă reverenţă pentru curaj." Grijii de a fi întotdeauna net N. Steinhardt îi răspunde prin a-şi pune cărţile în continuarea unui text explicativ. *Critica la persoana întîi* s-ar datora, aşadar, acelui lucru „fermecător şi chiar dulce" care e „pentru oricine cutează a ţine condeiul în mînă, putinţa de a-şi îngădui să hoinărească absolut slobod printre idei, imagini, cărţi, amintiri şi vise". Sub patronajul unei asemenea libertăţi multe sînt îngăduite. Dar cum la noi mai tot ce e critică „la persoana întîi" şi nu prea e nevoie de o pledoarie pentru a susţine o realitate, autorul îşi reazemă opţiunea pe înverşunarea împotriva structuralismului. Şi ce nu i se pune acestuia în seamă? O asemenea „nouă scolastică" şi-a făurit „o terminologie erudită, aparte, complicată şi grea", „un hăţiş lexical izvoditor numai de stresuri", e folosită de „spiritul ameţit sub efluviile auto-încîntării" şi, „dependentă de stilistica sa ca de un drog", „poate cu timpul deveni o formularistică, o idolatrie, un marş în cerc închis (aidoma plimbării în ţarcuri a deţinuţilor din puşcării)" etc., etc. Împotrivirea, remarcabilă pentru arsenalul lingvistic pus în mişcare, poate nedumeri pe cunoscători. „Febra" structuralismului, ajunsă în punctul culminant acum vreo 10 ani, s-a potolit pînă şi în ţara lui de baştină. O imagine cu adevărat sugestivă a ravagiilor făcute de această mişcare nu s-ar fi putut lipsi de un portret (măcar şi de grup) al „structuraliştilor noştri" care acum, după ce a trecut moda, îşi ascund cu oarecare dificultate dezorientarea. Refuzul alinierii la mişcări şi grupuri se vede şi din condamnarea „preeminenţei în opera de critică literară" a elementelor biografice, de preferinţă „senzaţionale" şi „scandaloase", fenomen care, şi acesta, ca şi structuralismul, „se accentuează pe plan mondial." (În treacăt fie spus, structuralismul respinge tocmai amestecul biografiei în analiza textelor aşa că, vrînd nevrînd, atunci cînd respinge această intruziune în evaluarea operei lui Mateiu Caragiale N. Steinhardt e... structuralist). Deseori însă spiritul criticii autorului e mai degrabă insinuant şi învăluitor decît vituperant. În rîndurile despre cartea lui Al. Paleologu dedicată lui Sadoveanu acidul coroziv abia se simte sub laude. „Meritul şi interesul acestei cărţi" nu stau în descoperirea unei viziuni noi asupra autorului *Baltagului* (teza lucrării „nu-i dealtfel absolut originală decît prin vervă şi intensitate" şi, în plus, ea e de la început dovedită — „De-ar fi numai de cele două pagini de motto-uri ce deschid cartea, şi care vorbesc atît de limpede încît ceea ce urmează aproape că devine prisoselnic."), cum au crezut unii, ci devine „în special actul de totală mărturisire al analistului, predarea sa condiţionată în mîinile şi în bună voia, de nu şi la bunul plac, al cititorului volumului său de critică."

De la Şerban Foarţă la Anthony Burgess (unul din marii scriitori ai epocii, cvasi-necunoscut la noi), de la Sadoveanu la Elytis şi Valéry, de la Vlaicu Bârna şi Virgil Nestor la Flaubert şi Chaplin, de la Liviu Ioan Stoiciu la Heidegger, trecînd prin muzica lui Mozart sau prin plastica lui Magritte (şi, evident, n-am epuizat sumarul!) N. Steinhardt se risipeşte cu generozitate şi, aş spune, cu imprudenţă, într-un puzzle de texte pe care nu le putea alătura decît formula „jurnalului de critic". Într-o asemenea varietate e greu să se distingă un anumit sistem de lectură. Contactul cu opera îşi schimbă mai de fiecare dată configuraţia, după cum rareori criticul pare a urmări o idee dominantă. La Mateiu Caragiale, de pildă, e căutat „misterul *Crailor*", care se dovedeşte a consta (afirmaţie făcută „cu modestie dar şi fără teamă") în „dublul caracter al cărţii, caracterul ei 1) de *vis împlinitor* şi 2) de povestire *în marginea* vieţii." (Se recunoaşte, în notă, că prioritatea tratării *Crailor* ca „vis freudian" îi aparţine lui Pompiliu Constantinescu). Peste nu ştiu cîte pagini opera ştiinţifică a lui Freud capătă şi ea valoare de „vis înlocuitor şi integrator" arătînd propensiunea autorului ei către artă. Cercetarea a două tablouri de Magritte arată profunzimile artei suprarealiste, iar într-unul din cele mai bune fragmente preţuirii lui Pârvan i se adaugă analiza pătrunzătoare a idiosincraziilor acordate gînditorului şi istoricului de E. Lovinescu, Pompiliu Constantinescu şi Zarifopol. Mozaicarea dizolvă incompatibilităţile şi, nu prea departe, adoraţiei pentru Pârvan i se adaugă aceea pentru Eugen Ionescu.

În afară de cîteva cazuri textele se reduc la o prezentare a subiectului fără a se intra în detaliu — la aceasta un rol va fi jucat, fără îndoială, şi spaţiul şi destinaţia iniţială a articolelor. Opiniile nu sînt nici ele neapărat originale. *Critica la persoana întîi* e în primul rînd „persoana întîi" şi doar pe urmă critică. Într-o scriitură savuroasă, care încîntă de îndată şi care îl „convinge", se pare, mai bine pe autor decît „aventura" ideilor, N. Steinhardt, folosindu-se de pre-textul criticelor, se mărturiseşte: „Artistul adevărat aşa se şi cunoaşte: din apă (adică din platitudine, banalitate, monotonie) deîndată scoate vin (adică putere, veselie, belşug). El, în conformitate cu textul parabolei şi-n înţelesul cel mai literal al vorbei, *binecuvîntează*."

Personaj contradictoriu, zbătîndu-se între „hulă şi admiraţie", cum spunea Pompiliu Constantinescu, Mihail Dragomirescu şi-a păstrat şi în conştiinţa urmaşilor imaginea scindată. Contestat sau acceptat cu jumătate de gură de Lovinescu şi Călinescu, el a inspirat celorlalţi critici care s-au ocupat de opera sa aceleaşi evaluări antinomice. Puţini sînt cei care au trecut peste „bizareria" unor judecăţi de valoare ale mentorului „Institutului de literatură" şi s-au hotărît să aşeze pe un loc important în istoria culturii româneşti sistemul estetic al celui pe care alţii îl numeau (cu o familiară îngăduinţă, care cobora pe loc gravitatea întreprinderilor sale) Mihalache. Nici astăzi, cînd pasiunile s-au potolit iar perspectiva ar trebui să aşeze lucrurile în proporţiile lor fireşti nu e simplă şi nici uşoară stabilirea adevăratului loc al autorului *Ştiinţei literaturii*. La dificultăţile evaluării unei activităţi abundente şi întinse în timp, nu lipsită de contradicţii, se adaugă şi complicaţiile ridicate de opera propriu-zisă, care depăşeşte prin caracterul ei speculativ obişnuita argumentaţie a lucrărilor de teorie literară şi o îndepărtează astfel de cititorii lipsiţi de anume formaţie culturală. Personalitate „bătăioasă, ţipătoare, pururi alături de realitate şi de tonul just în discuţiile literare" (cum îl vede Lovinescu, fost adversar în polemici, într-un portret la a cărui realizare n-a făcut deloc economie la procedeele corozive pe care le mînuia cu abilitate recunoscută) Mihail Dragomirescu rămîne, oricum şi înainte de toate, autorul uneia din cele mai ambiţioase construcţii teoretice din istoria literelor româneşti. Plecînd de la principiul maiorescian al autonomiei esteticului, autorul purcede la transformarea ştiinţei literaturii într-o disciplină independentă de toate celelalte, capabilă, în acelaşi timp, să-şi edifice instrumentele specifice dependent doar de obiectul cercetării — opera de artă. Dar sînt atît de multe sugestiile operei creatorului integralismului încît nici măcar o schiţă generală nu se poate face aici. Ţinînd seama de ansamblul problemei cred că anumite linii directoare se impun în această etapă a cercetării operei lui Mihail Dragomirescu — recenta carte a lui Leonida Maniu răspunzînd uneori într-o măsură mai mare, alteori într-o măsură mai mică acestora. A alege ceea ce este viabil din opera în discuţie cere în primul rînd stabilirea unei poziţii de principiu. Sistemul lui Mihail Dragomirescu a întîmpinat opoziţii şi obiecţii încă de la apariţie — acestea vizînd fie întregul, fie mecanismul demonstraţiei. Cu atît mai puţin va exista un acord cu acest sistem astăzi, cînd concepţia noastră despre lume e atît de diferită de aceea a lui Dragomirescu şi cînd beneficiem, în plus, de rezultatele unei jumătăţi de secol de intense investigaţii în teoria literaturii. A căuta afirmaţii pe care să le comparăm cu metodologia actuală nu e lucrul cel mai fericit, cum un nonsens e, de pildă, să-l transformi pe Mihail Dragomirescu în precursorul lui Michel Foucault pentru că aspirase la „obiectivitatea" omului de ştiinţă (unul din locurile comune care traversează istoria criticii). Opera în discuţie, ale cărei merite sînt incontestabile, e puternic marcată istoric şi important pentru noi este să ştim în ce măsură a marcat, la rîndul ei, istoria disciplinei. Modul lui Mihail Dragomirescu de a gîndi literatura precede, fără îndoială, concepţia, asemănătoare, a structuralismului. Realizarea ideii e, însă, firesc, în alt spirit. Ceea ce interesează este să ştim în ce măsură sistemul autorului nostru rezistă ca atare şi în ce măsură el devine un moment în raport cu structurile mentalităţilor epocii. Un capitol care să se fi ocupat atît de ecoul european (Dragomirescu fiind, aşa cum arată Adrian Marino, unul din puţinii critici români comentaţi în circuitul universal al ideilor literare) cît şi de relaţiile sistemului său cu teoriile literare ale epocii ar fi fost cît se poate de nimerit (de la studiul lui Tudor Vianu, care, în ciuda dimensiunilor, rămîne şi astăzi fundamental, nu s-a mai făcut mare lucru în această direcţie). Multiplele raportări pe care le face, dealtfel, Leonida Maniu privesc detalii ale sistemului, un aspect sau altul şi, în această privire fragmentară disociaţiile se pot înmulţi la nesfîrşit, fără a fi neapărat concludente. Autorul acestei *Introduceri în opera lui Mihail Dragomirescu*, poate respectînd şi cerinţele colecţiei, e în principiu descriptiv, urmînd prea rigid, la modul explicativ, litera textului studiat. Ţinînd cartea prea aproape de ochi cercetătorul nu mai prea vede mai departe de pagină. Apropierile de cercetarea modernă fără rezervele cuvenite pot deruta mai mult decît limpezi. În plus un studiu al exagerărilor aplicării ştiinţei literaturii (exagerări amendate într-o notă) s-ar fi impus şi ar fi lim-



pezit în ce măsură repetatele acuze de „ridicol" ale contemporanilor sînt sau nu justificate. Dealtfel, un creator de sistem nu trebuie să fie obligatoriu şi un practician desăvîrşit. Dar stabilirea exactă a acestor activităţi ar fi precizat profilul cercetătorului, cum în acelaşi scop n-ar fi fost poate inutilă o trecere în revistă a aspectului stilistic al operei — ironizat şi el la timpul respectiv. Lăsînd la o parte unele contaminări cu „stilul" radical al autorului său („În direcţia despre artă şi frumos a lui Kant se pot descifra principalele direcţii ale trecutului esteticii şi se lasă întrezărite şi cele ale viitorului ei. În acelaşi chip, concepţia estetică a lui Mihail Dragomirescu, mult mai pregnantă decît cea a lui Croce, oferă prilejul unor demonstraţii identice.") cărţii lui Leonida Maniu nu i se poate contesta acribia pronunţată a analizelor.

Constantin PRICOP

N. Steinhardt, *Critica la persoana întîi*, Ed. Dacia, 1983.

Leonida Maniu, *Introducere în opera lui Mihail Dragomirescu*, Ed. Minerva, 1983.

critică şi fantezie

Primul volum al lui Val Condurache, colegul de un deceniu din paginile de cronică literară ale *Convorbirilor...*, revistă căreia îi datorează, precum noi toţi, şansa afirmării timpurii, are înscris pe eleganta-i copertă titlul *Fantezii critice* şi este în mică măsură rodul acţiunii sistematice de recenzare a apariţiilor editoriale. Nu e nici cel dintîi şi, cu siguranţă, nici ultimul critic al actualităţii care refuză să iasă în lume cu o culegere de foiletoane. Date fiind servituţile pe care meseria de cronicar le presupune, gestul mi se pare, pînă la un punct, de înţeles. Mulţimea uşilor şi ferestrelor simultan date de perete provoacă un asemenea curent, în revuistică, încît vocea foiletonistului răguşeşte degrabă, capătă inflexiuni străine, dacă nu cumva rosteşte chiar, la înghesuială, propoziţii ce nu-i aparţin. Să adăugăm acestor distorsiuni, cărora fiecare le ţine piept după puterile atît de omeneşti şi, deci, de limitate, altele, ce cad în seama temperamentului şi dispoziţiilor de moment ale criticului. Şi teamă mi-e că cele din urmă marchează, adesea, mai apăsat actul critic decît celelalte. În lungile şi istovitoarele confruntări cu împrejurările s-au înregistrat şi izbînzi, dar cine poate pretinde, fără să şovăie, a fi ieşit biruitor împotriva lui însuşi? Există în cronicile lui Val Condurache un soi de crispare, ca şi cum haina pe care o poartă îl stînjeneşte ori nu-i e pe plac, şi o continuă grabă de a ajunge mai repede la capăt, de parcă ar îndeplini o corvoadă. S-ar zice că acest fel de critică nu-i oferă satisfacţii depline, că formula lui prea îi îngrădeşte mişcările, că energiile proprii n-au cum să se cheltuiască pe spaţii atît de mici. Prin pojghiţa de obiectivitate a foiletoanelor sale, întreţinută de tonul echilibrat şi de expresia sobră, aproape austeră, răzbate agitaţia subiectivităţii reprimate, vulcan ameninţînd să erupă. Ceea ce şi face la răstimpuri, pulverizînd aparenţele şi aruncînd în lumină salve de măruntaie incandescente: pasiuni, complexe, prejudecăţi, orgolii. Adevărata fire a criticului atunci se arată întreagă, cînd frîiele detaşării se rup cînd precauţiile sînt date uitării, cînd subiectivitatea triumfă în chiar teritoriile din care fusese izgonită. Val Condurache îşi îngăduie atunci libertăţi după care cu greu am fi bănuit că tînjeşte. Moderată îndeobşte şi mediată, dispoziţia polemică înfloreşte atunci la vedere, avînd toate însuşirile erupţiilor: precipitare, violenţă, exces. Cele mai categorice afirmaţii atunci le semnează Val Condurache, cum tot atunci înregistrează foiletoanele şi cele mai rapide oscilaţii ale gustului.

Ceea ce în cronici era excepţie devine în *Fantezii critice* regulă. Nemaiobligat să se supună rigorilor, spiritul zburdă, aici, în voie, ca un copil scăpat de sub supravegherea părinţilor. Şi prima „extravaganţă" pe care şi-o permite e să-şi aleagă subiectele (probleme, opere, autori). Cercul preferinţelor cronicarului, suficient de întins şi cu o alcătuire destul de pestriţă, se strîmtează într-atît că abia mai cuprinde o duzină de aleşi, invocaţi în aproape toate paginile. Schimbarea e evidentă şi în atitudine. Raporturile cu obiectul literar au dobîndit elasticitatea mingii. Sînt mai mult decît familiare, aproape frivole: nu doar că bate camaradereşte operele pe umăr, dar le mai şi ciupeşte de părţile pe care tradiţia e unanimă în a le socoti ruşinoase. Această dezinvoltură s-ar datora, ne previne Val Condurache într-un fals interviu *(Don Juan)*, unei peste măsură de sincronice imagini a instituţiei literaturii, constituită în adolescenţă: „Mai precis: noţiunea de «clasic» aproape că nu exista, exista numai literatura, «de la origini pînă în prezent». Trăiam cu toţii sub acelaşi cer, aveam amintiri comune cu scriitorii pe care îi studiam, împărtăşeam dorinţa libertăţii şi ne simţeam egali în faţa morţii. «Clasicii în viaţă» nu au fost pentru noi «monştri sacri»: le simţeam slăbiciunea omenească, nesiguranţa, spaima, îi înţelegeam, îi iubeam, îi iertam întocmai cum ne înţelegem, ne iubeam şi ne iertam pe noi înşine. Sentimentul s-a extins şi asupra literaturii vechi, a clasicilor de altădată. Pradă sau nu unei iluzii, am crezut, pentru o clipă, într-o democraţie fără ţărmuri a vieţii literare". Dacă am înţeles bine, *Fanteziile critice* anunţă recîştigarea pierdutei iluzii, fiind castelele din Spania ale criticului ajuns la maturitate. În ce mă priveşte, întrezăresc în lipsa-i de complexe faţă de literatură, uşor ostentativă şi cam teribilistă, semnele unui viguros complex, acela al dezinvolturii. Vioiciunea lui Val Condurache atinge uneori praguri, nu nefireşti, însă nepotrivite ocaziei, precum în cazul „contrazicerii" lui Roger Caillois cu un citat din George Bălăiţă (pp. 42—43). Criticul se joacă, dar pe două cîmpuri deodată, călcînd „regula jocului" şi într-unul şi în celălalt: face literatură cu instrumente critice şi critică uzînd de mijloacele beletristice. Efectul e spectaculos, amestec de genuri în felul centaurului, a cărui înclinaţie spre reflecţie şi reverie e veşnic tulburată de neastîmpărul jumătăţii de bidiviu. Un text proiectat a ţine loc de program, e vorba de *Criticul în chip de libelulă*, indică tocmai opţiunea pentru o critică de statut ambiguu: „Orice text literar conţine o ficţiune şi o ficţiune critică". Critica este, prin urmare, o parte a operei, partea care lipseşte (golurile din şvaiţer), iar criticul — un „colaborator" al scriitorului, chemat să complinească absenţele, satisfăcînd, astfel, în parte năzuinţa spre perfecţiune a creaţiei. Poziţia nu e nouă, ea regăsindu-se sub diverse înfăţişări la o sumedenie de autorităţi ale teoriei criticii, începînd cu Thibaudet şi sfîrşind cu Murray Krieger, ca şi la o serie de scriitori ce au meditat la rosturile disciplinei, a cărei enumerare e de mai mică însemnătate decît sublinierea dovezilor de solidaritate furnizate de Val Condurache. De fapt, voiam să spun cu totul altceva, anume că „schiţa de program critic" are ea însăşi un statut incert, culminînd într-o metaforă *pour la bonne bouche*: „Arta criticii stă în această eschivă. Şi dacă el, criticul, îşi găseşte în spaţiile întinse ale ficţiunii critice şi teoretice un mic domeniu al lui, îi mai rămîne să hotărască, în locul biologului, care este adevărata existenţă a libelulei. Libelula duce, cîteva luni de zile, o existenţă larvară, scufundată, închisă într-un păienjeniş în care, în loc să se desfăşoare în geometrii perfecte, se încolăceşte mătăsos. Cîteva ceasuri aduc feerica metamorfoză. Sînt nopţi cu lună, în care larva străpunge ascunzişul, urcă domol, temătoare spre suprafaţă. Sînt alte cîteva ceasuri în care, din ape, se ridică zborul colorat, aproape incert, prin transparenţe şi fragilităţi. Existenţa libelulei începe cînd oul, greu de viaţă, coboară agăţîndu-se de rădăcinile acvatice ale plantelor. Biologii se întreabă şi azi care e adevărata viaţă a libelulei: aceea din ape, anonimă, informă, dar care constituie, de fapt, durata fiinţei, ori aceea a zborului, efemeră, dar care dă mister şi diademă". Exagerînd puţin, s-ar putea pretinde că grija pentru armonia paginilor e, în *Fantezii critice*, superioară atenţiei acordate cursivităţii expunerii. Conştiinţa scriitorului domină conştiinţa critică, a cărei ficţiune e, ca să fiu în ton cu Val Condurache, împinsă deoparte de propria ficţiune literară. Meta-textul se transformă în text, iar textul iniţial devine pre-text. *Strîngătorul de nimicuri* îşi descoperă într-un roman de Mircea Ciobanu prilejul de a genera literatură: „Am cunoscut şi eu un astfel de personaj. În curtea lui... etc.".

Şi pentru că am amintit de pre-text, să adaug că el joacă în scrisul criticului un rol dintre cele mai importante. Nu e simplă şi oarecare ocazie de declanşare a discursului, ci condiţia lui indispensabilă. Şi, mai ales, nu orice amănunt se poate bucura de un asemenea privilegiu. Pretextele lui Val Condurache sînt întotdeauna certitudini. Daţi-mi un punct de sprijin şi vă dezvălui toate secretele literaturii! Universul său de predilecţie este unul stabil, a cărui zămislire s-a încheiat şi a cărui configuraţie nu mai e ameninţată de convulsii. Dacă n-a pus umărul la „facerea lumii", are, în schimb, garanţia imuabilităţii ei, aşadar răgazul de a-i cerceta, în eşantioane, configuraţia ori de a-şi ilustra teoriile cu materia înconjurătoare. Înainte de a fi diagnostician, Val Condurache e analitic şi speculativ, îi trebuie adică o certitudine pe care să-şi întemeieze investigaţiile. Discipol al lui Esculap, ar fi fost un chirurg de mîna întîi, operînd fără cusur după diagnozele colegilor internişti. Ascuţimea privirii şi siguranţa glasului sînt condiţionate de stabilitatea picioarelor. Pe teren ferm, ochiul îşi probează agerimea, identificînd neaşteptate căi de acces în intimitatea operei. Eseurile din *Fantezii critice* sînt construite, toate, pe temelii durabile, garantate a rezista la presiunea zidăriei. Uneori ai impresia că se procedează la restaurarea fundaţiilor. *„Bătrînul" la 63 de ani* pleacă de la opinia lovinesciană, pe care pare că o contrazice („piesa nu e capodopera întrevăzută de Lovinescu"), în realitate urmînd-o în punctele esenţiale („Hortensia Papadat-Bengescu a scris o operă dramatică durabilă"). Delimitarea e mai degrabă strategică, avînd menirea de a concentra lumina pe noutatea interpretării, preponderent psihanalitică. Punct de sprijin e, în *Rece, călduţ, cald, fierbinte, frige... foooc!* şi *Teoria jocurilor* de Roger Caillois, aplicată (în treacăt) romanelor lui Bălăiţă şi (pe îndelete) dramaturgiei lui D. R. Popescu. (Amîndouă comentariile ţin, prin rigoare şi tipic, de faza foiletonistică a criticului, care-şi îngăduie numai libertatea de a nu-l duce, pe cel de al doilea, la capăt.) În *Saţiu şi nesaţiu* un pasaj din Călinescu sugerează o distincţie de fineţe: „Sadoveanu e scriitorul unei literaturii «vechi», o literatură care, ca să mă folosesc de cuvintele lui Bănulescu, «nu a fost». La rîndul lui, Ştefan Bănulescu scrie ceea ce literatura care a fost «nu a scris», de aici sentimentul vechimii ei. El nu se întoarce la arta clasică a povestirii, nu o dezgroapă, ca un arheolog al limbii, ci o scrie pe aceea nescrisă. Dezgroapă o limbă aşa cum dezgroapă un oraş, *Metopolis*-ul, care a existat în Bizanţ, deşi nici o hartă nu l-a trecut între oraşele cu fiinţă, nici între cele care-şi ascund fiinţa". Numeroase sînt în *Fantezii critice* observaţiile adînci, speculaţiile ingenioase, remarcile subtile şi regret că spaţiul nu permite decît două-trei eşantioane: Despre Hašek: „În schiţele umoristice ale lui Hašek este una care îi defineşte, în mod esenţial, arta literară. Un copil, aflat la vîrstă întrebărilor în lanţ, e dat, pentru un timp, în grija unchiului, pe care îl exasperează cerîndu-i explicaţii cu teribila întrebare «de ce?» Orice *de ce?* ascunde un alt *de ce?*, la nesfîrşit. Evident, în vreme ce se îndepărtează, unchiul este ajuns, din urmă, de întrebarea: «de ce mă mănîncă furnicile?» Ca şi povestea, întrebarea deschide porţile infinitului. Nu ai un alt mijloc ca s-o opreşti decît cruzimea. Furnicile vor devora instanţa interogativă. Iată *de ce* o *poveste* nu poate fi ucisă (şi Sweik nu este un personaj, ci Povestea) decît suprimîndu-l pe autorul ei, Haşek". Despre Ivasiuc: „Mai direct decît Bănulescu şi decît Bălăiţă, Ivasiuc ar fi creat un nou muzeu al statuilor de ceară, dar nu reproducînd figuri de personalităţi, ci imitîndu-le stilul. Al. Ivasiuc, e autorul celei mai ciudate şi tulburătoare parodii literare. El demontează scriituri după scriituri, *scriindu-le*." Şi: „Literatura română modernă nu a ieşit de sub mantaua lui Caragiale, *ci a fugit de sub ea.*"

Uitam să pomenesc de o secţiune hotărîtoare a cărţii, parodiile critice, cam nepotrivit numite aşa, pentru că sînt rezultatul aceleiaşi tendinţe de substituire a ficţiunii critice prin ficţiunea personală. În nemărginirea vieţii literaturii, Şerban Cioculescu poate scrie despre Nicolae Breban, Perpessicius despre Paul Anghel, Pompiliu Constantinescu despre Mazilu şi chiar Al. Dobrescu despre... Al. Dobrescu. Condurache dă virtualităţilor consistenţa materiei, umple cîteva găuri din caşcaval cu meta-texte ce sînt, deopotrivă, texte. Dus pînă la ultimele consecinţe, „programul" din *Criticul în chip de libelulă* şi-ar afla, probabil, fidela ilustrare în aceste ficţiuni controlate. Delicat amestec de gravitate şi gratuitate, *Fantezii critice* este cartea unui critic la răscruce de drumuri, înclinat să-şi poarte paşii în mai multe direcţii deodată. Va avea, oare, slăbiciunea şi tăria alegerii căilor fanteziei?

Al. DOBRESCU

Val Condurache: „Fantezii critice", Ed. Junimea, 1983.



lumea lui dostoievski

A scrie un dicţionar al personajelor lui Dostoievski este o întreprindere deopotrivă îndrăzneaţă şi absurdă. Îndrăzneaţă — pentru că ideea noastră despre modul de alcătuire al dicţionarelor se vede serios clătinată de „dicţionarul" lui Valeriu Cristea; absurdă — pentru că funcţionalitatea, criteriul fundamental în alcătuirea unui dicţionar, e greu de dovedit în cazul acesta. Pentru a spulbera orice confuzie cu privire la seriozitatea întreprinderii lui Valeriu Cristea, voi spune că informaţia critică a autorului nu are cusur. *Dicţionarul personajelor lui Dostoievski* este alcătuit în deplinul respect al metodei enciclopedice, ba chiar cu ireverenţă creatoare, înţelegînd prin abaterea de la normă un abuz de modernitate. „Articolele" sînt, nu o dată, eseuri, unele dintre ele strălucitoare, înecate, însă, în pasta unui rezumat ce reconstituie, dacă nu spiritul dostoievskian, atunci, cel puţin, lumea lui de personaje.

Îmi vine foarte greu să abordez această carte în care s-a cheltuit, după părerea mea, zadarnic, efortul unui critic de aleasă ţinută intelectuală. Mai întîi, din motivul că dicţionarele, indiferent de calitatea lor, nu depăşesc o anumită zonă de interes didactic. În al doilea rînd, pentru că, în această zonă, „dicţionarul" lui Valeriu Cristea nu funcţionează. Paradoxul acestei constatări ne obligă, din capul locului, la o atitudine rezervată, pe care nu ne-am fi dorit-o la întîiul contact cu opera celui care a scris *Alianţe literare* şi *Spaţiul în literatură*. Ideea în sine (aceea de a deplasa centrul de greutate al dicţionarului de la analiză la sinteză) are partea ei de fascinaţie. Realizarea ei ne întoarce în urmă cu două sute de ani, la principiul pozitivist (să nu confundăm datarea istorică a pozitivismului cu rădăcinile lui) al acumulării demonstrative de date.

Cum se poate citi un astfel de dicţionar şi în ce scop? Voi încerca să răspund la întrebarea din urmă. Scopul, dacă e să-l privim din unghiul documentării, singurul întemeiat, după părerea mea, e al aducerii aminte. Şi, într-adevăr, din punctul acesta de vedere „Dicţionarul personajelor lui Dostoievski" ne pune la dispoziţie, în compendiu, o foarte ordonată biografie a eroilor, mari şi mici, din opera dostoievskiană. Recursul la dicţionar va fi necesar, prin urmare, cercetătorului aflat în criză de timp şi care vrea să se verifice, fără a mai recurge la original, asupra unor date indespensabile interpretării. În altă direcţie, cartea lui Valeriu Cristea facilitează pătrunderea în subiect a cititorului care nu are vreme să meargă „la surse". Acest din urmă cititor va avea satisfacţia nu numai de a-l cunoaşte pe Dostoievski fără a-l citi, dar şi de a percepe legături şi semnificaţii care i-ar fi scăpat la o lectură pe cont propriu. Oricum, rămîn la convingerea că este un mai mare cîştig a-l citi pe Dostoievski de unul singur, decît dus de mînă, ca într-un muzeu în care uşile din spate se închid, interzicîndu-ţi răgazul unei solitare contemplaţii.

Metoda de lectură a unui dicţionar de felul acesta ridică întrebări ce macină conştiinţa critică încă de la începuturile disciplinei. Dacă este un instrument de consultat, *Dicţionarul...* lui Valeriu Cristea... dar ne întoarcem la începutrile comentariului nostru. Dacă este o carte de citit, *Dicţionarul...* nu se poate parcurge de la A la Z, fără inconvenientul care îl face pe Hasdeu să abandoneze (sau pe eroul lui Sartre să înceapă cultura generală în biblioteci, cu litera A). Personal, am parcurs *Dicţionarul...* plecînd de la personajele principale ale cîte unui roman, încercînd a-l regăsi pe Dostoievski şi-a descifra, în paralel, lectura lui critică. Am citit, dar, *Crimă şi pedeapsă* (excepţional eseul despre Raskolnikov!), *Idiotul* (lectura romanului mi se pare excesiv de prudentă), *Demonii*, *Adolescentul* (cu fantastica intuiţie a caracterului sintetic al eroului central, Arkadi Dolgoruki) şi *Fraţii Karamazov*. Ordinea lecturii îmi aparţine. Cititorul poate alege oricare alta, după cum, la fel de bine, poate digera, pe sărite, acest sumar de întîmplări, destine, motive şi teme.

Pentru a pune capăt acestor ocolişuri critice, voi spune că ideea unui „dicţionar" al personajelor nu ştiu cărui scriitor, fie el Dostoievski ori Shakespeare, se poate impune cu necesitate atunci cînd intuiţia excepţională a concretului ajunge în impas, cînd variatele forme de percepţie critică se lovesc de rezistenţa inexplicabilă a materiei şi cînd sinteza nu se poate produce, deşi în detaliu subiectul se supune cu docilitate. Or, ceea ce surprinde la Valeriu Cristea e tocmai inaderenţa aperceptivă! Criticul este un foarte bun cunoscător al cărţilor lui Dostoievski. La începuturile activităţii sale a dedicat un eseu „tînărului Dostoievski". Departe de mine gîndul că aş putea cunoaşte mai bine opera titanului rus decît autorul acestui dicţionar. Cu toate acestea îndrăznesc să spun că Dostoievski, aşa cum îl arată Valeriu Cristea, poate fi confundat cu orice alt scriitor realist din secolul XIX. Lectura critică nu este dominată de prejudecăţi, dimpotrivă, se distanţează de ele cu oarecare orgoliu; atît că îşi asumă viziunea maniheistă asupra personajelor, pe care Dostoievski a anulat-o graţie geniului psihologic. Miracolul dostoievskian constă în aceasta: „subterana" nu este a cîtorva „demoni", „dedublarea" — nu doar a cîtorva personaje. „Demonicul" nu sălăşluieşte, ca o pedeapsă creştină, în sufletele celor „fără dumnezeu". Marea descoperire a lui Dostoievski, ce trebuie dezlegată de determinările istorice, pentru a fi înţeleasă, este că omul, fie el Alioşa Karamazov, fie Stavroghin, are în el sămînţa binelui şi a răului. Fraza poate să pară simplă (şi este!), dar conţine în ea un adevăr ce se cuvine repetat.

Nu pot înţelege cum de Valeriu Cristea, atît de atent în observarea părţilor de lumină din sufletul lui Raskolnikov, e ca şi neglijent în relevarea umbrelor lui Mîşkin. Dostoievski nu are „îngeri" şi „demoni", ci numai „inocenţi" şi „blestemaţi de cunoaştere". „Inocenţii" nu sînt străini de rău, ci doar de conştiinţa lui. Problema este prea complicată pentru a o rezolva în cîteva rînduri. Atitudinea dominantă a autorului acestui „dicţionar" este inversă demersului moral dostoievskian. Valeriu Cristea nu este insensibil la toate aceste nuanţe, atît că le răstălmăceşte, ca îndrăgostitul care vede în defectele iubitei tot atîtea calităţi. Criticul ne atrage atenţia asupra simpatiei lui Dostoievski pentru cei „umiliţi şi obidiţi", neîndoielnică. Descoperă modele feminine exemplare. Foarte adevărat. La Dostoievski femeia, oricît de căzută în abisul fiinţei, e purtătoarea unui sens înalt. În sumă, omul dostoievskian nu pare a fi „complex", acela e rodul deformaţiei!, ci bun de la natură, „rousseau-ist", pervertit în relaţia socială. Indiferent de cum este în realitate, în literatură „omul dostoievskian" se deosebeşte de toţi ceilalţi oameni „literari" prin marea lui capacitate de cuprindere a „omenescului".

„Cheia" întregului univers de personaje e dată, cu generozitate, în romanul *Adolescentul*, unde personajul de legătură este şi personaj central. Arkadi Dolgoruki, un „pozitiv" în fond, ca şi Mîşkin, un „demon", ca şi Stavroghin, e cauza tuturor întîmplărilor, faste şi nefaste. Am aşteptat zadarnic dezvoltarea critică a temei „Dolgoruki", dar nu am găsit-o, nici în capitolul de dicţionar care îi este dedicat şi nici în alte articole. Valeriu Cristea este, după cîte ştiu, primul dintre exegeţii lui Dostoievski, aventurat în teritoriul, brebanian, al „răutăciosului adolescent". Dar, ca şi în cazul lui Breban, Valeriu Cristea nu vede nici în literatura lui Dostoievski adevăratul, marele umanism. Nici scriitorul român, nici marele rus nu creează personaje idee, oricîte idei generale ar amesteca în cugetările lor. E vorba, la amîndoi, de-un univers ironic în care tezele şi antitezele se ciocnesc numai şi numai pentru a provoca scîntei, ca două pietre de cremene. Că unele dintre idei pot aparţine şi scriitorului, care, cum este cazul lui Dostoievski, le şi dezvoltă în articole independente de epică, este o cu totul altă poveste. În ficţiune, partea teoretică poate să joace un dublu rol: de a transmite pur şi simplu, sub masca imaginarului, şi de a defini un personaj, independent de poziţia autorului.

În dicţionarul lui Valeriu Cristea personajul feminin e „absolvit", chiar dacă poartă în el sîmburele demonicului. Dostoievski însuşi este mai indulgent în observaţia psihologică şi în judecata morală cu femeia. În romane, femeia este aceea care se îndepărtează mai puţin de esenţa umană, prin marea ei înţelegere a omenescului. Şi totuşi, pe critic, sensibil la universul feminin, îl preocupă eroii masculini în care găseşte complexitatea. Criticul Valeriu Cristea îşi defulează în „Dicţionar..." instinctul de scriitor, pe care, teoretic, îl rezumă la stil. Or stilul nu mi se pare în această operă critică *spectaculos*. Cu toate măsurile de prevedere luate în prefaţa titrată modest „din partea autorului", în care se promit mari libertăţi de expresie, în contravenţie la adecvarea comună, stilul nu străluceşte decît prin forţă rezumativă.

Dicţionarul personajelor lui Dostoievski nu ne propune nici o lectură contemporană cu Dostoievski, nici una de reinterpretare în spirit camusian. Supunerea la obiect, cum se zice, este una a frînării speculaţiei, singura care redeşteaptă o operă din inerţia ei. Subiectul în discuţie, prea vast, mă obligă la generalităţi care sînt, prin natura lor, destul de vagi. Gestul pios al criticului Valeriu Cristea, de ordonare, cum să zic, temporală şi spaţială a operei dostoievskiene — un tribut prea scump plătit rigorii. Cu ce ne poate ajuta sistematizarea critică a unui material atît de bine organizat epic, atunci cînd construcţia inteligenţei nu face decît să explice cunoscutul prin cunoscut? Cartea lui Valeriu Cristea, pasionantă ca şi romanele lui Dostoievski pe care le rezumă, nu „inventează" un alt autor.

Val CONDURACHE

Valeriu Cristea: „Dicţionarul personajelor lui Dostoievski", Ed. „Cartea românească", 1983.

romanul unui poet

Poet discret, chiar excesiv de discret dacă ținem seama de aparițiile sale editoriale drămuite cu parcimonie, Ion Hurjui și-a făcut recent intrarea, cu romanul *Iubirea din strada a șaptea* (Editura Junimea), în categoria scriitorilor ce refuză să se cantoneze într-un unic gen literar. Spun „categorie" deși sînt perfect conștient de irelevanța acestui termen : în literatura contemporană pura „specializare" a devenit tot mai rară și, în plus, frontierele dintre genuri au ajuns mai mult niște abstracțiuni, neeficiente, adesea, nici măcar ca simple concepte operatorii. Cartea lui Ion Hurjui nu face, bineînțeles, excepție : păstrînd aparențele și schemele narativului, ea uzează de o scriitură esențialmente lirică. Într-un fel, tocmai aceasta este surpriza pe care ne-o produce *poetul* Ion Hurjui : sobru, interiorizat, făcînd economie de mijloace în poezie, el se „defulează" în roman, schimbînd derutant registrele narative și practicînd un tip de proză vehement subiectivă și în care s-a dat frîu liber lirismului. Cu un motto extras dintr-un binecunoscut poem al lui Edgar Allan Poe („...Căutam în cărți puterea. / Dar în van, s-alin durerea, c-am pierdut-o pe Lenore — / Pe acea fecioară rară, îngerii de-i spun / Lenore..."), cartea are unele evidente note autobiografice, dar, prin dedublări succesive, eul naratorului își pierde identitatea. O serie de pagini, dovedind un bun spirit de observație, atestă cunoașterea „din interior" a mediului medical, dar autorul nu insistă nici în această direcție, nefăcînd nici pe departe roman „obiectiv" ; dealtfel, chiar și aceste pasaje sînt eminamente subiective, trecute prin filtru liric. Înșelătoare sînt și notațiile topologice, dînd impresia că ne introduc într-un spațiu familiar („Teatrul Național", „Strada Muzelor"), pierzîndu-se în fapt într-un cadru indeterminat, mai mult fantast decît real. Ambiguitatea planurilor e menținută și în ceea ce privește temporalitatea, granița dintre determinare și indeterminare, dintre real și vis, fiind la fel de friabilă. Primează, în schimb, notația aluzivă, încercînd să fixeze imagini vagi, tremurătoare și efemere : „O draperie, poate, sau iluzia ei, descoperă într-o zi lumea plantei, care, căutînd lumina, își măsoară gestul cu acela al zeilor venind din neființă. Și poate planta era dintre acele ce plîng, dar nimeni nu observase pînă atunci, toți imputîndu-i la prima vedere frunzele verzi, banal în ordinea regnului ei. Miracolul descoperirii siluetei acesteia în fiecare fereastră de cer a lăsat mai întîi bănuiala unui poem posibil, concordant cu himerele negăsite, și de aceea amplificate în necunoașterea lor uneori căutată. Dar de ce trebuia să moară iluzia dacă determinarea ei nu era altceva decît zona matinală presupunînd un început ? Și totuși a murit, faldurile draperiei iluzorii acoperind-o definitiv". Erotica este omniprezentă, scriitorul intenționînd să înfățișeze, prin cuplurile de îndrăgostiți, diferitele ipostaze ale iubirii. Fraza, arborescentă, cu imagini de o prețiozitate căutată, traduce starea de juvenilă exaltare : „Dimineața, zarea se ivea timidă, mult prea timidă și noi n-o salutam altfel decît apropiindu-ne unul de celălalt, senzual, vrînd să refacem soarele și lumina ; și ca primilor oameni, nici frunzele nu ni se păreau necesare spre acoperirea goliciunii. Cîinele era dezlegat — primul din specia care nu mușca decît dușmani ; el alerga zănatic printre măslini puși de noi și udați zilnic cu lacrimi și cu starea noastră hipnotică, transa în care credeam ca într-o fugă în Egipt, acolo unde trebuia să fie Cleopatra cea frumoasă și eu trebuia să te seduc. Ultima noapte te răpisem de la pirații mărilor dintre casa noastră și cea a vecinului, și nici unul nu știam să înotăm și tocmai acesta era secretul aruncării noastre zilnice în valurile imaginare. Hauuu ! hauuu ! Pic își pierduse răbdarea așteptîndu-mă la ușă, noi nu mai puteam renunța la săruturi și la îmbrățișări, și între catedrale aerul credincioșilor n-avea puterea să-mi inducă ideea apocalipsului venit din iubire". Astfel de pasaje își au însă imediat contrapunctul ironic, scriitorul operînd rapid trecerea de la imaginar la realitate.

Romanul, inenarabil (de „o formulă enigmatică", cum spunea, în cronica pe care i-a dedicat-o, Liviu Leonte), se constituie dintr-o serie de narațiuni în așa fel alăturate încît liniile de demarcație precum și punctele de legătură nu se mai văd. Se trece, abrupt, de la rememorare la modalitatea „scrisorii" sau la monolog interior. Notabile sînt reflecțiile de ordin moral („Căci vine și o vreme cînd îți iubești dușmanii pentru simplul motiv că ei s-au aflat în preajma ta de-a lungul unui număr mare de ani, perioade în care ei erau primii ce-ți aflau tainele, neajunsurile, intențiile, care le amplificau să te defăimeze și care, la urma urmei, îți făceau mari servicii, fiindcă altfel poate nimeni nu s-ar fi gîndit la cîte le-ai făcut spre binele sau spre răul tău"), venind să puncteze experiențele, uneori dramatice, pe care le cunosc personajele. Experiențe care se petrec, de fapt, într-un cadru obișnuit, banal, și care ilustrează tocmai această incapacitate de a rămîne insensibil la solicitările cotidianului. Definitorie însă, pentru *Iubirea din strada a șaptea*, rămîne formula prozei lirice, pe care Ion Hurjui o practică dezinvolt, cu o evidentă participare afectivă. Obscuritatea, scriitura prea apăsat „artistă" sînt defectele inerente acestui tip de proză, risc asumat, în deplină cunoștință de cauză, de autor. Cartea ne relevă, așadar, cîteva din ipostazele disimulate, nevăzute — pînă acum — ale poetului.

Al. C.

„acolo (poate) printre oglinzile..."

După *Simpleroze*, *Eșarpele Isadorei* și *Copyright*, volume de poezie, și după spumoasele texte critice din *Afinități selective* și *Eseu despre poezia lui Ion Barbu*, Șerban Foarță tipărește anul acesta — de astă dată *copyright*-ul poetic este cedat editurii *Cartea Românească* — volumul *Areal (șapte poeme)*.

Ca și în celelalte cărți de poezie ale autorului, un lirism savant, manierist și livresc, abundent în jocuri de cuvinte, citate false sau veritabile, rime interioare și rime rare, dedicații și explicații, cuvinte și pasaje întregi redactate în limbi străine (în *Copyright*, poemul *Animula* era scris într-o savuroasă latină, aici întîlnim strofe întregi în engleză sau latină), cuvinte ortografiate fonetic, altele purtînd patina arhaității, a balcanității sau extremei specializări (iată un eșantion : oo, noo, loau, comers, văpseluri, apopilisirea, fteatru, ritoricesul pathos, aftopsie, putrejune, porfirogheniții, aqueste vorbe, hailaifele etc.), contribuie pînă la urmă, în ciuda așteptărilor ?, la construcția unui edificiu extrem de personal. Căci, dacă procedeele acestea sînt de întîlnit la un Jarry sau Cross, dacă ele au constituit preocuparea metafizicilor englezi din secolul al șaptesprezecelea sau a concettiștilor, iar în spațiul românesc a unor poeți precum Romulus Vulpescu, Leonid Dimov sau Emil Brumaru (să nu-l uităm însă pe Ion Barbu, punct de reper pentru poetul timișorean, alături de Mateiu Caragiale), mixajul realizat, maniera de a uza de ele aparțin în întregime lui Șerban Foarță.

Poezia autorului timișorean este manieristă nu doar în sensul pur retoric — și oarecum peiorativ — al termenului, ci — mai degrabă — în acela lansat de G. R. Hocke, care privește în manierism o constantă anticlasică și antinaturalistă a spiritului european avîndu-și sorgintea în asianismul antic elin. La Foarță, este limpede că funcționează o estetică a *phantasiai*-ei și nu una a *mimesis*-ului, că realului în sine îi este preferat *phantastikon*-ul. Dincolo de jocurile de cuvinte — unele absolut remarcabile dar, totuși, jocuri de cuvinte —, e de observat în această poezie constanța unor motive și structuri manieriste : oglinda („oglinzile ca niște bulboane-ale Uitării", „mirîndu-te ca pe Too-Wit oglinda" și, chiar reflectarea propriului text în Oglinda Literaturii), labirintul (aproape toate poemele din volum sînt expresii ale căutării în labirint), atracția iregularului și tendința de a realiza mult-căutata *discordia concors* prin integrarea tensiunilor într-o unitate, artistică desigur, superioară.

Șerban Foarță este, nu încape îndoială, un *poet ingenios*, dar — îndrăznesc să cred —, prin pariul angajat în această ingenioasă lucrare, el este mai mult decît asta. În cărțile de poezie publicate pînă acum, este evidentă tentativa de construire a unui *areal* (titlul volumului ce-l comentez) propriu, a unui univers care să-i aparțină în exclusivitate, chiar dacă ființele („plante sau animale", ca să recurg la definiția extrasă de autor din DEX) pot fi atrase din alte părți ale literaturii. În acest volum, cifra șapte are funcția unui centru focalizant („șapte poeme", „șapte priveliști levantine", „șapte unisonete", „șapte variațiuni pe-o temă flu", „șapte întrebări la *Cubul negru*", „Aventurile lui A. G. Pym (roman)" au și ele paisprezece capitole, adică...), or, această cifră — ne amintește *Dictionnaire des symboles*, Seghers 1974 — indică semnul unei schimbări după un ciclu încheiat și, de asemenea, o reînnoire pozitivă. Încheie, oare, *Areal* un ciclu și anunță altceva ? Nu este exclus. Valențele unei oarecari schimbări pot fi simțite în volum. În sfîrșit, șapte este și numărul androginului hermetic, la care volumul face aluzie în cîteva rînduri („femeie jumătate și jumătate om", în *Remember (o nuvelă)* de pildă).

Manieristă și livrescă în cel mai înalt grad, cărturărească, poezia lui Șerban Foarță poate da satisfacții rare celui atras de cercetarea jocului intertextualității. Am amintit *Remember* și *Aventurile lui A. G. Pym*, dar încă în *Copyright*, excelentul poem *Despre miraze (în temeiul unei epistole mallarmeene către Villiers de L'Isle-Adam)* pastișa cu eleganță procedeele stephaniene din textele în proză — paranteze foarte lungi, discursuri intersectate — și se încheia cu un citat dintr-o scrisoare a lui Mallarmé către autorul *Povestirilor crude și insolite*, iar în *Areal*-ul aici comentat șapte interogații fundamentale sînt exersate asupra *Cubului negru* bacovian. Putem întîlni în acest volum și referința culturală de al doilea grad („Dădui pînă la urmă de charta mateină / cărei' am dat citire în limba ei streină : / «Nous sommes ici aux portes de l'Orient, où tout / est pris à la legere...»") și chiar un anume tip de intratextualitate : *Addenda corrige*.

Dotat cu un extraordinar simț al limbii, ingenios la toate nivelele (sintactic, semantic, prozodic etc.) dar nu lipsit de profunzime, Șerban Foarță asediază cu mari' șanse de reușită primul plan al poeziei noastre de astăzi. Volumul *Areal (șapte poeme)* mi se pare, nu doar punctul cel mai de sus al creației sale de pînă acum, dar și unul din cele mai importante volume de poezie apărute în vremea din urmă.

Liviu ANTONESEI

întîmplări într-o sferă de cristal

Lirica celei mai noi generații de scriitori se caracterizează prin două fenomene, aparent divergente, dar, în fond, complementare ; la un prim examen, poezia promoției '80 apare ca o *creație de grup, de cenaclu*, marcată de cîteva dominante tematice „tehnice" care se pot regăsi în versurile fiecărui cenaclist. Exemplul cel mai elocvent în această privință îl reprezintă volumele poeților de la Cenaclul de luni, condus de Nicolae Manolescu ; deși cu o personalitate distinctă, Mircea Cărtărescu, Ion Stratan, Ion Bogdan Lefter, Florin Iaru, Bogdan Ghiu — pentru a-i numi pe poeții cei mai interesanți — dovedesc în poezie, ca și în comentariul ei, aceleași preocupări îndreptate spre definirea și asumarea a ceea ce s-a numit „noua sensibilitate" poetică. Paralel însă cu această dezvoltare convergentă a unor structuri poetice care urmează liniile de evoluție ale unei aceleiași texturi a sensibilității, există cîțiva poeți tineri care încearcă „experimente" deosebite, ca o „reacție" la poezia accentuat „conceptuală" a celor amintiți mai înainte ; Nichita Danilov, Ion Mureșan, Lucian Vasiliu, Mariana Codruț, Constantin Pricop și încă alți cîțiva par a evolua spre ceea ce am numit altădată „neoramantismul" literaturii noi, ale cărui modalități lirice tentează o „reabilitare" a afectivității și sensibilității de tip „romantic" ; între cele două moduri de a gîndi actul poetic nu există, de fapt, nici un conflict sau dacă se poate vorbi de așa ceva, el trebuie căutat în „Arcadia" clasicismului unde „inima" și „rațiunea" au încetat „duelul" pentru a se uni întru constituirea unei noi „paradigme a realului" și a sensibilității celui care scrie.

Din cea de-a doua categorie fac parte și cîțiva tineri scriitori a căror poezie se află la punctul cel mai apropiat de un tipar romantic, trecut prin filtrul liricii bacoviene ; ultimul „venit" aici este gălățeanul Viorel Dinescu căruia i-au apărut de curînd două volume de versuri : *Ora ideală* (Ed. Cartea românească") și *O altă nuanță a revoluției* (Ed. „Albatros"). Prima carte, organizată în trei secțiuni — *Vînătoarea de iarnă*, *În inima unui sunet* și *Ora ideală* —, se revendică mai mult decît următoarea de la un „model" liric în care esențial rămîne cunoscutul „lamento" bacovian ; iată, de pildă, aceste *Șoapte îngălbenite* în care, de la invocarea iubitei la cromatica decorului, se pot recunoaște accentele din poezia lui Bacovia : „Iubito pune-ți rochia violetă / Să rătăcim în noaptea cu poteci / Prin preajmă trec cîmpiile în fugă / Și cad din ele parcuri cu mîini reci". Tot așa, în *Dans provincial*, regăsim atmosfera orașului de provincie, cu notele unui amurg de toamnă cu „bruma-ndoliată" : „Unde să mă duc prin cîmpul afumat / Că mă usucă un vînt esențial / Femei violete dansează-n surdină / După perdele un dans provincial // Se pierde cineva-n amurg și-mi pare / Că frunza orei cade speriată / Telefonistele orașului tresar / Cînd toamna-și lasă bruma-ndoliată // Plîng în odaia mea însingurate / Mici picături de ploaie cangrenate". Dincolo de aceste evidente corespondențe cu poezia bacoviană, Viorel Dinescu realizează în acest prim volum conturul unui spațiu poetic propriu care se structurează în jurul unui nivel imagistic pe care l-aș numi al *efemeridelor* ; frunzele, vîntul, ninsoarea, fumul, pasărea, ceața, trenul rătăcind „fără gări" — acestea sînt elementele care trasează în tușe delicate un univers imaterial pentru care mișcarea nu este decît o ipostază a efemerului. Poetul înregistrează dinamica internă a acestei lumi cu sentimentul dramatic al trecerii și petrecerii timpului său : căderea ninsorii aduce „măcinarea" cului, „înecat" de potopul de alb (*Tu treci*), păsările se prăbușesc „sfîșiind amiezi" (*Pînze de fum*), iubita poartă „rochii lungi de fum", iar clipa trăirii erosului este „ora bolnavă" (*Umbra păsării dintîi*) — totul se constituie aici sub pecetea vieții definitiv ascunsă de aburii unui decor înșelător și de lumina difuză a unor stări crepusculare, *iluzii de viață* întrezărite doar prin ceața albelor ninsori.

Cîteva poezii din această primă carte, cuprinse mai ales în cea de-a doua sa secțiune, anunță o temă nouă pe care volumul următor, *O altă nuanță a revoluției*, și-o asumă ca nucleu de organizare ; deși perspectiva pleacă din același „unghi de abur", păstrînd încă „răcoarea" sferei de cristal, tematica poeziei lui Viorel Dinescu ne apare aici substanțial îmbogățită, iar trăirea poetică, mult mai tensionată, nu se definește doar în intimitatea acelui cerc de fum ci, mai cu seamă, prin raportare la spectacolul lumii. Trăirea poetică se consumă în acest volum sub semnul straniei splendori a unui univers de gheață, cu imaginea obsedantă a lumii ca „teatru imprudent". Dincolo de unele inabilități de construcție (în *Pîndă* sau *Muzică de jazz*, de exemplu) și de prea frecventele tonalități bacoviene (în volumul al doilea acestea se adună în *Sfîrșit de veac* și *Final...*) sau ecouri eminesciene, e drept mai rare (*Așteptare...*), poezia lui Viorel Dinescu este de o reconfortantă sinceritate a trăirii, conturînd o sensibilitate care poate părea „desuetă" într-o epocă a „conceptualizării" și pentru care marca ultimă rămîne „visul care m-a-nvins" : *Ora ideală* și *O altă nuanță a revoluției*, deși inegale sub aspect valoric, anunță un poet interesant a cărui evoluție merită urmărită cu toată atenția.

Ioan HOLBAN

povestirea sadoveniană: modele structurale

O poetică a povestirii, oricît de sumară, nu poate face abstracție de scopul textului literar în genere dar care presupune, în recurență, o foarte strînsă comunicare cu cititorul în forme directe, nesofisticate, ale retoricii. Receptarea optimă a povestirii exclude complicațiile ce țin de sociologia literară a acestui act, atît timp cît dialogul între emițător și destinatar nu are nevoie de nici un mediator. Tocmai de aceea trecerea cititorului din infinitul realului în cel al imaginarului, concretizat în textul povestirii, cîștigarea, adică, a cititorului pentru „poveste" presupune strategii care merg de la simpla *captatio benevolentiae*, bună pentru cititorul naiv al povestirii medievale, pînă la brutalitatea șocantă a unor moderni. „Menajarea" cititorului nu pare a fi doar operă de bun gospodar sau gest de bună creștere al autorului, ci o condiție importantă a audienței publice. Începutul textului trebuie negreșit să pară și un început sau mai degrabă o continuare firească a lucrurilor și întîmplărilor reale pentru a nu produce suspiciuni cititorului. Căci acesta, intrigat de artificii, de intruziune, are tot dreptul să reacționeze defavorabil, să nu primească adică semne ale inconfortului, amenințarea.

De aceea, intrarea în text sau deschiderea lui nu e doar „ceremonie mentală", cum credea Aragon, ci un foarte abil calcul implicînd de regulă și un însemnat coeficient arhitectonic. Vom vorbi mai potrivit de o ceremonie a incipit-ului dictată de o dublă necesitate ce o resimte scriitorul : pe de o parte, de a satisface orizontul de așteptare al cititorului, pe de alta de a răspunde cu orice preț sensului configurativ, de structurare optimă o operei. În dimensionarea justă a narațiunii numai pentru un inocent este indiferentă deschiderea narațiunii, pentru ochiul avizat însă „nimic nu-i mai important decît prima frază a unui roman : ea pune în mișcare cartea în ansamblul ei, o orientează, o „dirijează" și uneori chiar o rezumă și o „reproduce" în întregime prin anticipare" (R. Jean, *Practica literaturii*, Univers, 1982, p. 26).

Este de înțeles că modelul narativ în totalitate, dincolo de practica socială și culturală specifică autorului său este exprimat într-o măsură de natura incipitlui unei povestiri. Spaima de foaia albă a lui Caragiale pare a avea tocmai aici o explicație, alături de nivelul pur lingvistic al textului, adică de dificultatea cu care artizanul își găsea cuvîntul cel mai potrivit. Obsesia începutului o are și Marin Preda, preocupat să asigure pe deplin personajului „o intrare în lume și o ieșire care să atragă atenția" (Vl. Sânziana Pop, *Propuneri pentru paradis*, Junimea, 1975, p. 164).

În ceea ce-l privește pe Sadoveanu, spirit clasic, el nu are nici mistica începutului producător de efecte, nici scepticismul față de cuvînt al unui Mateiu Caragiale sau Jean-Paul Sartre. Deschiderea textului nu e, de aceea, mai puțin importantă pentru el, dar în nici un caz nu e neglijabilă. Dimpotrivă. Premeditarea în acest punct al narațiunii este doar mascată — și încă foarte bine — în opera de maturitate, dar ea există de la debutul povestitorului. Unde nu operează aceasta, e prezentă oricum vocația constructivă care presupune, între altele, „vizionarea" completă a textului, adică a structurii sale secrete ce trebuie presupusă și descoperită de ochiul exersat al criticului. Taciturnul cu mască olimpiană trecea prin lume scufundat în propriile-i subiecte, asamblîndu-și mintal opera pentru a o trece apoi în totalitate și cu răsuflarea tăiată textului scris. „O carte — recunoaște autorul — mă înfierbîntă și mă stăpînește numai pînă o scriu. În timpul acesta simt o adevărată nevoie fiziologică de a-mi așterne gîndurile pe hîrtie" (Vasile Netea, *Interviuri literare*, Minerva, 1972, p. 24).

Sadoveanu n-a problematizat, ca Rebreanu pentru primele două romane, demarajul-șoc care să imprime ritmul și tonul întregii opere, precum n-a trăit senzația epuizării după o elaborare în forță (deși *Dumbrava minunată*, ne asigură Profira Sadoveanu, a fost dictată uneia dintre fiice în tempo-ul unei transcrieri grăbite ; altădată scria, cum ne spune în altă parte aceeași memorialistă, și cîte 40—60 de pagini pe zi). După felul cum elabora, este lesne de înțeles că în fraza de deschidere a unei opere nu găsim doar începutul povestirii, ci „urmele" cele mai vii, emblema ei în totalitate. Sadoveanu vede imens, mult și multe, vede parcă dintr-odată totul, opera, cel puțin cea de maturitate, trădînd de departe omniprezența sa, înscrisă ca reflex în toate componentele povestirii. Mai întîi, în arhitectura operei, în aspectul ei sferoidal emanînd de la a instanță „impersonală" ce stăpînește suveran toate firele narațiunii.

Un prim model structural, specific narațiunii sale istorice, desfășoară un început-dată propriu romanului clasic, axat, se știe, pe o largă reprezentare spațio-temporală ce pregătește evoluția evenimentelor. Încă povestirea de tinerețe *Vremuri de bejenie*, cu un început lent, se fixează pe coordonate de timp și spațiu precise : („Era în anul de la nașterea Mîntuitorului 1574"...), pentru ca schema să fie urmată, cu mici nuanțe distinctive, de marile romane de maturitate. Primul dintre acestea, *Zodia Cancerului*, tot descriptiv, pe ton de cronică, are aerul de a informa pur și simplu, fraza-prag, prin înscrierea verbului la imperfect — cu care se și începe, dealtfel — fiind menită să distingă timpul textului de cel al cititorului : „Era la sfîrșitul lunii septembrie care, în Moldova, se cheamă Brumărel, anul nou de zidirea lumii 7188, iar de la Hristos 1679. Vara fusese fierbinte și secetoasă". Se deschide deîndată una dintre magistralele textului, atmosfera sumbră a Moldovei văzută panoramic și punctată de detalii convergente : „Bucatele puține (...) fuseseră strînse de mult de năcăjiții pămîntului".

Apare repede și cealaltă magistrală a romanului întretăindu-se adesea cu prima și anume vizita străinului, acel „cuvios personagiu eclesiastic" care va parcurge un drum lung de inițiere nevoită prin scoriile unei Moldove devastate. Iată, în racursiu, firele romanului. Într-o formulă similară se prezintă și cele din trilogia istorică *Frații Jderi*. Cu o anume imprecizie temporală sugerînd, poate, că ar fi vorba de timpul-matcă al Moldovei, romanul debutează cu relatarea unui ceremonial bisericesc, simbolic, în orice caz cu o sărbătoare moldavă : „De Sfînta înălțare, hram al ctitoriei Neamțu, se strînsese în preajma zidurilor și în ogrăzile călugărilor mare număr de norod". Lumina sărbătorească se întinde înainte deschizînd perspectiva epopeică a unei Moldove opulente, mitice : „Toți cei sosiți știau de asemenea că se vor îndestula cu mîncare și vin... În livezile mănăstirii mai erau încă meri înfloriți ; soarele îi pătrundea de o aburire timpurie".

Acest plan general al narațiunii se conjugă cu cel de al doilea, deschis imediat, și care privește imaginea supradimensionată a voievodului Ștefan. Reacția de surpriză a mulțimii în fața domnului ei este realizată într-o strategie foarte abilă a amînării : „Grămezile de oameni prinseseră a se mișca neliniștite. Se întrebau întîi din ochi, apoi dînd glas". Nici aici, nici în *Nicoară Potcoavă* rolurile narative nu sînt prea numeroase, prioritar fiind un supranarator ce ar putea fi identic cu autorul, cel care vede în toate cazurile din varii perspective evenimente, oameni și locuri dirijînd, el și nu altcineva, mersul lucrurilor. În ultimul roman istoric, privind primul plan narativ și semnificațiile lui, se revine la formula incipit-ului din *Zodia Cancerului* : „De la adormirea bătrînului Ștefan-voievod, părintele Moldovei, trecuseră șaptezeci și doi de ani. Urgii felurite se abătuseră asupra țării : foametea și ciuma se dovedeau tot așa de cumplite cît și războaiele pentru stăpînirea țării". De constatat că dacă în trilogie anii se numărau de la începu-

tul erei, aici se numără de la Ștefan-Vodă.

Celălalt plan al narațiunii ne trimite și el, din nou, la trilogie prin inserția unui topos sadovenian ca acela al hanului care e, în fapt, echivalentul mănăstiri nemțene din *Frații Jderi*. Scopul este același în ambele cazuri : se introduce în text, prin subtile puncte de convergență, imaginea eroului moldav Ion Vodă pentru a se avansa spre cauza urmașilor săi ce va constitui substanța romanului. Cum se observă, în modelul structural al incipit-ului din romanul istoric nu intervin modificări substanțiale de la o operă la alta. Nici de la romanul clasic la cel sadovenian. Unitatea structurală este aproape evidentă, racursiul tematico-problematic se exprimă în deschiderea textului cu o siguranță ce presupune premeditarea în elaborarea popovestirii.

Al doilea tip de model structural este unul specific cinematografic, cu atît mai mult cu cît include și multe fațete de roman polițist. S-a putut deduce că ne gîndim la *Baltagul* a cărui deschidere, mult mai „sofisticată“ decît a romanului istoric, dovedește receptivitatea geniului sadovenian, capacitatea sa de absorbție a unor sugestii structurale din spațiul cinematografic. Și aici rigoarea clasică își spune cuvîntul. Fraza-prag este însă derutantă : „Domnul Dumnezeu, după ce a alcătuit lumea, a pus rînduială și semn fiecărui neam“. Cine afirmă aceasta ? Un personaj, un narator sau autorul ? Abia după o pagină aflăm că este vorba de un dialog între cei doi eroi, Vitoria și Nechifor Lipan. Prin urmare, tot cu elementele-pivot debutează și acest roman. Vitoria reproduce destul de fidel parabola ce-i plăcea s-o povestească răposatul ei soț, alăturîndu-i, prin mijlocirea autorului, și unele „vorbe iuți“ rămase memorabile pentru ea. Abia de aici se deschid datele povestirii ce avansează trepidant, în cea mai autentică narațiune cinematografică, unde aparatul fotografic și cel fonografic sînt implicate hotărîtor.

Un alt model structural dezvăluie liniatura clasică a povestirilor în lanț, a numeroaselor grefe narative ce pivotează însă în jurul acelorași motive din prima povestire. Scriitorul exprimă o mare încredere în calitatea lor vitalizantă ca mijloc de exorcizare : ele apără de „mlaștina neliniștii“, omul găsindu-și aici „apărare ființei și izbăvire sufletească“. Se înțelege că drumul fiind foarte lung, ca în *Hanul Ancuței* sau în *Divanul persian* ceremonialul incipitului este cu atît mai important pentru menajarea cititorului, adică pentru captivarea lui. Introducerea în text este de aceea un vădit act de familiaritate autor-cititor, gest de apropiere între ei atît prin formele de adresare („Iubite cititorule“), cît și printr-o precizare rezumativă a întregului șir de povestiri. Cu o notă ușor umoristică, voalat ironică, debutează *Divanul persian :* „Iubite cititorule, află că aici vorbim de o întîmplare a împăratului persian Kira și mai ales a fiului său Ferid“. Tonul de poveste se reia în schema tradițională, consacrat de *Alexandria* și de alte povești populare, pentru a se continua cu aceeași formulă de familiaritate cu cititorul : „Să știi că Kira împăratul persian a stăpînit în vremea veche“.

Ușor de observat că Sadoveanu ajunge repede la nucleul narativ rotunjindu-l prin chiar deschiderea textului. Calea spre povestire a cititorului este astfel facilitată printr-o anume tensiune ce se creează între timpul istoric, obiectiv, și cel al ficțiunii narative. Cititorul își vede astfel minate anumite inerții, de fapt cele ale realului, fiind invitat într-o lungă inițiere într-o lume exemplară care nu numai că o concurează dar o și bulversează de-a binelea pe a lui.

Ion APETROAIE

călătorie spre centrul personalității

Neglijat o vreme, din pudoare excesivă sau din calcul, interviul a revenit spectaculos în actualitate odată cu explozivele conversații așezate de Adrian Păunescu „sub semnul întrebării“. Dar lecția lui de „violență“ programată, de curiozitate necenzurată și energie neinhibată nici de prejudecăți, nici de prestigiul personalității abordate, a rămas un model singuratic, neimitabil. De reținut, devotații de mai tîrziu ai genului : Florin Mugur, Vasile Rebreanu, George Arion, Constantin Coroiu ș.a. preferă un dialog mai ponderat, ceremonios sau nu, în orice caz fără alura unui turnir ce trebuie să aleagă neapărat un învingător. Din instinct, ei se plasează în postura partenerului secund, știind probabil și că o anumită pasivitate incită mai mult confesia. Un adept al stilului protocolar, mizînd în fond pe efectul Coandă al tăcerii studiate, este și doctorul Virgil Sorin, autor a două cărți de interviuri : *Muncă, idealuri, creație* (1978), *Secretul făuririi personalității* (1982) și al unei remarcabile versiuni românești a volumului *Personalități accentuate în viață și literatură* de Karl Leonhard. Sumara bibliografie este, cred, suficientă pentru a indica preocupările autorului. Virgil Sorin ar fi deci, cu o formulă verniană, un călător spre centrul personalității. Interesat de fenomenologia spiritului creator, el conversează destins cu subiecți aleși cu evidentă rigoare sociologică, tinzînd, cum o mărturisește singur într-un substanțial „Argument“, spre „o hermeneutică general-psihologică și general-umană a faptului excepțional care este creația“. Virgil Sorin este, dincolo de aparențe, și un literat nestînjenit de perspectiva inefabilului, nu doar un psihiatru versat și ca atare nu miră forma metaforică în care-și definește programul : „Am încercat deci în această carte a prezenta și «fața nevăzută a Lunii». Fața nevăzută și uneori nebănuită a unui univers uman care ne apare exemplar, monumental, dăltuit în granitul operei. Ne-a tentat fața umbrită, uneori nocturnă, aceea adeseori bîntuită de furtuni, de energii tulburi și de mari mișcări magmatice, acel misterios creuzet al jocurilor lăuntrice care se revarsă în afară sub forma creației“.

Care este însă „portretul“ personalității creatoare ? Firește, acesta nu există într-o formă-robot, invariabilă, creionarea lui presupunînd o sistematizare ulterioară, lăsată pe seama cititorului. Acesta este de altfel un atu de prim ordin al cărții, stimularea inteligenței interogative. Drumurile personalității creatoare, atît de diferite la prima vedere, se interferează ades. O primă certitudine, dar și un prim resort interior al personalității, este *munca*. Într-un fel sau altul, toți interlocutorii chestionați subliniază primatul efortului sistematic și de durată. Laboriosul istoric C. G. Giurescu conchide fără drept de apel : „Numai munca sistematică și continuă asigură rezultate serioase. Aș compara munca unui cercetător științific cu debitul continuu al unui mare rîu sau fluviu ; trebuie să curgă necontenit la același nivel sau aproape la același nivel“. Mai impulsiv, cu o retorică impetuoasă, chirurgul Constantin Arseni se declară un „om obișnuit“, dar cu „o anumită particularitate“, relevată cu o undă subterană de maliție : „Nu obosesc niciodată, oricît aș opera, oricît aș citi, oricît m-aș agita, sînt gata oricînd s-o iua de la capăt. [...] Tot ce mi-am dorit, am realizat numai prin muncă, de aceea nu mă simt niciodată plictisit sau cu putere de lucru scăzută“. Într-o profesie „liberală“, pusă de mulți sub semnul spontaneității, Ștefan Iordache, unul din actorii cu verb memorabil, dezvăluie rolul covîrșitor al aceluiași factor : „Niciodată nu mi-am terminat munca la un rol la premieră, continui să-l lucrez, să-l descopăr, să-l redescopăr cu fiecare spectacol [...] Sînt considerat un actor spontan, dar această spontaneitate se obține prin muncă“. Altă condiție a reușitei ar fi *specializarea*. Timpul personalităților renascentiste a trecut, unei spectaculoase risipiri fiindu-i actualmente preferabilă o unilateralitate drastică. „Nu poți face două lucruri bine deodată“, ne încredințează (subtextual aprobat de toți intervievații) Nicolae Mărgineanu.

Dar drama, „fața nevăzută“ cum apar ? Ajungînd la întrebarea de față intuim pe neașteptate o altă constantă a personalității — *discreția*. Dramele, reale, resimțite în istoria literaturii sau în aceea a culturii contemporane, sînt ocolite sau invocate aluziv, cu o detașare care este figura înțelepciunii. Nici Ș. Cioculescu, nici D. D. Roșca, nici Ecaterina Oproiu nu insistă asupra momentelor de cumpănă existențială. Adevărata dramă, comună tuturor personalităților abordate, constă în limitarea conștientă, deliberată a preocupărilor, în eliminarea timpului pentru dexterități sau divertisment. Personalitățile n-au niciodată *„timp liber“*, iată o constatare melancolică și pentru ele și pentru noi, iată deci o „infirmitate“ voluntară, fără de care succesul rămîne un mesager mereu așteptat, niciodată venit. E aici, desigur, și o teamă față de posibila revoltă a fondului obscur, notată franc de Ecaterina Oproiu : „Urăsc loisirul“, sau indirect, cu un persistent ecou dureros de Eugenia Moldoveanu : „Adeseori aplaudată de public, m-am dus la hotel cu brațul plin de flori, singură, printre străini — cred că este unul dintre momentele cele mai triste din viața mea“. Astfel de accente vagi, totuși durabile, ne urmăresc ca un leit motiv muzical în această carte erudită și apropiată totodată, care ne implică *literar* în timpul atît de omenesc al mărturisirii.

Ioan ADAM

mea culpa

Recitindu-mi articolul din numărul trecut *(Plicticoase truisme)* mi-am dat seama că am încălcat niște principii pe care le-am teoretizat o vreme : că o polemică se duce pe față, numindu-ți de la bun început adversarul, și că spusele lui cată a fi citate fidel, nu din memorie. Am căzut și eu în capcana „polemicii fără identitate“, în contra căreia am ricanat eroic mai demult. O *tempora, o mores...* În plus, mă gîndesc că în sus-numitul articol, chiar spre finele său, am fost cam nedrept cu Vasile Lovinescu, a cărui interpretare la *Craii de Curtea Veche* este mai mult decît merituoasă și poate că n-ar fi meritat tratamentul ironic cu care am gratulat-o. Mă întreb dacă greșala odată mărturisită nu-i pe jumătate iertată... Cum am îndoieli voi încerca odată, poate, să mă explic mai pe îndelete cu autorul celui de-al „patrulea hagealîc“. Dar să nu mă incîlcesc în lamente... Cum am păcătuit, voi face cuviincios *mea culpa*.

Așadar, să joc cu cărțile pe față. Cel cu care m-am războit „din umbră“, v-o mărturisesc acum, nu-i nimeni altul decît eseistul Lucian Raicu. La început, însă, mă văd nevoit (de fapt, am datoria sanctă să-mi declar o sinceră convingere) a recunoaște cum că în timpul din urmă trei interpretări ale operei sadoveniene ies de departe, cum se zice, din cenușiul comunului : cea a lui Nicolae Manolescu *(Sadoveanu sau utopia cărții)*, cea a lui Alexandru Paleologu, care e și *clou*-ul „disputei“ ce va urma *(Treptele lumii sau calea către sine a lui Mihail Sadoveanu)* și, în fine, eseul lui Lucian Raicu adunat în *Calea de acces (Sadoveanu — ordinea firii)*. Ferice de prozatorul care are parte de asemenea exegeze. Nu spun aceste lucruri ca o „atenuantă“ la vituperările ce vor urma, ci pentru că interpretarea lui Raicu m-a încîntat realmente, cum șicanele prostești ale unor nătărăi notorii (afirmînd că singurul lucru pe care-l vede autorul în Sadoveanu e „funcția episcopală a gurii“, că atinge nobile sentimente vorbind de *gloata* din *Zodia cancerului* etc. etc.) m-au distrat realmente. Dar să intrăm în miezul chestiunii.

Lucian Raicu îmi pare o fire ponderată, strălucitor pe spații mici ; este excelent cînd se ține aproape de *litera* textului, dar voluptatea zborului nu-l încearcă, nici tentația riscului. E un bun analist de *atomi*, dar insuficient cînd ajunge la *moleculă ;* se vădește subtil cînd are de comentat o pagină, însă fără vlagă cînd se vede pus în fața a, să zicem, o sută sau o mie de pagini. La nivelul fragmentului, ochiul apropiat cu o lăcomie de miop vede detalii insesizabile pentru ceilalți, însă în fața întregului retina pare a i se încețoșa. Asta nu-i un păcat, iarăși sînt nevoit să recunosc ; că Raicu face parte dintre *analitici* o vede oricine. Dar, poate că tocmai acest fapt îl face să nu se încreadă în „hermeneuții“ *sintetici*, care uzează mai puțin de pascalianul *esprit de finesse*. Și tot de aici vin și neînțelegerile. Să luăm un exemplu. Iată o „ieșire“, care nu-i stă în fire, eseistul nostru fiind un spirit nu tocmai polemic, cum de altfel o și recunoaște într-un rînd, o *ieșire* deci, explicabilă, poate, tocmai prin predilecția sa analitică și repulsia față de „sintetici“. Dar orice sinteză, îmi pare limpede, e o „reducție“ pe lîngă care nu poate să nu rămînă și un *rest*, o „forțare“ dacă vreți, sau, mai mult chiar, o nevinovată „siluire“. E riscul celui care vizează sinteza sau sistema sau cum vreți s-o numiți. Dar un risc nu mai mic decît cel care nu vede pădurea din cauza copacilor. Și acum citatul pe care l-am tot amînat, cu ocolurile mele, de astă dată vinovate : „Simplificările maniheiste și «mitizările» forțate sînt tot ce se poate închipui mai străin de adevăratul Sadoveanu. Opțiunile sale sînt învăluite de o aură impenetrabilă, o aură a tăcerii reflexive și a secretului pe veci pecetluit. «Semnele» prezenței lor, numai *semnele*, ies uneori la iveală, cu intenție anume“ *(Calea de acces*, Ed. *Cartea Românească*, 1982, pagina 131). Chestia cu „aura impenetrabilă“ și cu „secretul pe veci pecetluit“ e un *cîntic vechi*, pe care l-am comentat deja cu „asupra de măsură“. Dar cine să fie cel ce a păcătuit „mitizînd forțat“ în legătură cu autorul *Baltagului ?* Iată o întrebare încuietoare. Cum văd, aici și Lucian Raicu a căzut în delictul numit o dată „polemică fără identitate“. Oricum, acesta e un secret al lui Polichinelle, nicidecum *pe veci pecetluit*. Căci vinovatul nu poate fi altul decît Alexandru Paleologu, care în eseul său pomenit mai sus vede în *Baltagul* o narațiune al cărei scenariu aduce în punctele esențiale cu acela al mitului arhicunoscut despre Isis și Osiris. Să fie asta o probă de mitizare forțată ? Nici pe departe. Citind strînsa argumentare a autorului, mă întreb și eu împreună cu Paleologu și folosind chiar propria sa expresie cum de nu i-a căzut chiar nimănui „fisa“. În structura romanului sadovenian e recognoscibilă imediat (vreau să spun că *acum*, după ce Paleologu a adus o sumedenie de dovezi) povestea veche a zeului ucis de Seth și a căutării și „adunării“ fărîmelor sale de către Isis. Dacă Sadoveanu a avut știință de acest mit e o altă problemă, căci, mă gîndesc tot mai mult, că la originea tuturor scenariilor posibile de roman stau la urma urmei doar două-trei mituri „seminale“. Cel al *căutării*, de aici, cel *odiseic*, al rătăcirii în labirint, *mitul hybris*-ului și, poate, încă unul sau două, nu prea multe. A spune că poezia a înflorit pe numai doi lujeri : iubirea și moartea („unei ființe iubite“, preciza Poe în *Principiul poetic)*, e o afirmație „forțată“, cînd se vede de la o poștă că nu-i ? Exagerează subsemnatul ? Ia să vedem ce scenariu („mitic“, vom observa de îndată) află Raicu în subterana operei sadoveniene... Citez cu voluptate : „omul *acesta*, autorul acesta de povești ca toate poveștile (...) *știe ce știe* și chiar mai mult decît spune și decît se poate și este îngăduit să se spună, nu în sensul, neapărat, al unei științe și filosofii esoterice, dar al unei științe a *firii lucrurilor* și anume a lucrurilor care nu se schimbă în lume și în om și nici n-au cum să se schimbe fără ca echilibrul ce asigură ființa lumii să nu fie grav amenințat și omul — om să nu se prefacă în altceva decît este și decît trebuie să fie. Eliminarea factorilor de *perturbare*, odată ce și-au făcut apariția tot potrivit legii lucrurilor, constituie pînă la urmă esențialul scenariu al oricărei cărți semnate de Mihail Sadoveanu“ *(Idem*, p. 124—125). Să-mi dea voie onoratul autor să mă întreb încă o dată cum de nu i-a căzut fisa (se vede că expresia paleologică m-a sedus la maximum) că scenariul identificat de Domnia Sa e unul foarte vechi și anume cel al *hybris*-ului, al lipsei de măsură ca morb cuprinzînd anumite personaje, iute pedepsite pentru aceasta.

Toată tragedia greacă se trage din rădăcina *vinei* celui atacat de *hybris*. Toată perturbarea firii provine acolo din această vină. Și toată încheierea dramei are loc prin eliminarea factorilor de perturbare (ce provin conform destinului, necesității, sau, cu vorba lui Raicu, „potrivit legii lucrurilor“), adică prin „nimicirea“ vinovatului, a insului care depășind măsura amenință să dărîme osia lumii. Echilibrul și ordinea sînt la sfîrșit restaurate, corpul străin eliminat și rotițele firii pot să se-nvîrtă mai departe în vechiul ritm dat odată pentru totdeauna. Mi-ar rămîne acum un singur lucru : să vin și eu cu acuza că interpretarea lui Lucian Raicu exprimată în termeni atît de categorici („*esențialul* scenariu al *oricărei* cărți“) e o „mitizare forțată“. Ca să zîmbim puțin îl voi mai întreba : se potrivește acest scenariu și *Nadei florilor* sau, mai mult, lui *Mitrea Cocor ?* Răspunsul îl las pe seama sa...

Valeriu GHERGHEL

naratorul și maria

Foarte semnificative sînt în *Creanga de aur* modalitățile în care sînt descrise într-un stil de o blîndețe, atît de stranie încît sînt de perceput și fine unde sadice, torturile, tot felul de mutilări și execuții aplicate de către călugări ereticilor, aplicate călugărilor de către iconoclaști, aplicate de către împăratul Constantin unor rude ale sale care se constituiau în concurenți în lupta pentru putere, aplicate de alții, la porunca năpraznicei mame a împăratului.

Unora dintre cei mai neliniștiți, ca să le fie tihna deplină și în viața aceasta și în cea viitoare, li se taie limba și li se ard ochii. Astfel gîdea și kezarul stau de multe ori alături într-același strai al ispășirii în același întuneric al orbirii, rezemați cu spatele în zidul mînăstirii, adulmecînd florile, ascultînd murmurul talazurilor, așteptîndu-și sfîrșitul, care nu va fi altul decît al judecătorilor lor. „Într-aceeași lumină sfîntă și într-același loc fericit, a doua zi, slujitorii au țintuit pe cei cinci monahi unchi ai Împăratului, frații lui Leu-Isaurianul. Lui Nikifor, gîdele i-a crăpat ochii.

Celorlalți cuvioși și măriți kezari Cristof, Niketas, Antim și Evdochim, le-a tăiat limbile cu briciul, lepădîndu-le pe pardoseala de marmură“.

Aici trebuie văzut rezultatul perspectivei unui narator care din pricina unei conștiințe foarte înalte de sine nu poate dramatiza ceea ce li se întîmplă unor viermi, nu se poate indigna peste poate dinaintea crimei și nici nu poate avea suspine înduioșate dinaintea victimelor. Naratorul adoptă cu atîta strictețe unghiul de vedere al lui Kesarion, încît se poate afirma că primul este de fapt cel de al doilea. (Iată o probă irefutabilă a faptului că cei doi se identifică : Aflăm la un moment dat că protagonistul văzu în împărăteasă „o putere aspră și flămîndă“. Mai încolo ni se precizează, din partea naratorului de data aceasta, că „în zîmbetul ei părea că-și zbate limbile șarpele înțelepciunii“. E limpede, naratorul și cu Kesarion au același punct de vedere: împărăteasa este o structură puternică, voluntară, neliniștită și neliniștitoare etc.).

Deși detaliile îngrozitoare nu sînt ocolite, înșiruirea lor e domoală, susurînd blînd, egal. Nimic nu e crispant, nu numai din pricina importanței total reduse a dramelor unor pigmei, ci și din cauza preponderenței pe care Kesarion o acordă formei. El este evident o structură baudelairiană sui-generis, privind cu oroare deplasările de linii. În consecință, totul este povestit cvasiritualic, într-o rostire netulburată. Privirea lui ageră sesizează că păpușile îmbrăcate în aur și straie imperiale sortite a căsăpi și a fi căsăpite interesează în primul rînd ca forme. Grația în sine a spectacolului, chiar dacă este vorba de spargerea ochilor cuiva, ori tăierea limbilor cu briciul, nu trebuie tulburată o clipă prin exclamații, atitudini de groază sau indignare. E vorba doar de niște marionete a căror mișcare, în esența ei previzibilă lină, ascendentă sau descendentă trebuie admirată ca un balet.

În pasajele de mai sus, Kesarion povestește ascuns sub masca naratorului. Proba convingătoare că așa stau lucrurile este aceea că și personajul ca personaj adoptă, oricare ar fi contextul, o atitudine hieratică, impasibilă, dintr-o adorație teribilă pentru formă. Prin conduita lui față de Maria el demonstrează nu atît o mare iubire, cît o mare eleganță. S-ar putea spune chiar că nu atît conștiința misiunii lui, care îi interzice împlinirea vreunui rost lumesc — aceasta ar fi explicația vizibilă, declarată și într-un fel banală a atitudinii personajului — îl face pe Kesarion să caute să se situeze mereu într-o postură de nobilă renunțare. S-ar putea zice chiar că el se complace într-un context al suferinței. Atunci cînd este chipurile transpusă perspectiva Mariei, perspectivă însușită cu accentuată pudoare de către narator, e perceptibilă la o privire atentă, o tipică iritare masculină dinaintea aceluia care soarta l-a hărăzit femeii. Ni se spune că Maria „Nu-și putea închipui nici o clipă că din acel învăliș de balaur fantastic (este vorba despre împăratul Constantin n.m.) ar putea să iasă în patul nupțial un tînăr cu glas blînd și cu ochi de dragoste“. Dar și aici forma primează ! Imaginea este prea premeditat barocă, prea bine conturată în detalii, pentru ca să nu atragă atenția asupra ei în sine, uitîndu-se în bună măsură starea de uimire înspăimîntată a tinerei, dar mai cu seamă alergia și crisparea interioară a celui ce de fapt o iubește. Naratorul explicit transcrie cu moliciune diverse atrocități, iar Kesarion însuși percepe propria-i situație tragică fără urmă de crispare. Personajul are grijă ca iubirea lui să nu se împlinească, ca nici el, nici femeia iubită să nu fie cumva fericiți, fiindcă fericirea ar degrada o poză (=formă) nobilă a resemnării. Pe de altă parte el e teribil de preocupat de nimbul care îl creează în jurul imaginii sale și a femeii iubite. Conștiința implacabilei damnări generează o dispoziție blînd înlăcrimată, de o estompată mîndrie. Personajul jubilează în secret, impresionat de uriașa-i forță de renunțare. De fapt, Kesarion conturează un tablou între ramele elegante ale căruia se vîră pe sine împreună cu femeia iubită : „Inima mea te-a găsit, îi zise Kesarion fără cuvinte. Clipa aceasta zadarnică putem s-o lăsăm să se înalțe în soare ori să cadă în Propontida ; avem înaintea noastră veșnicia întristării“. Sau, cu un efect echivalent, frumoasele cuvinte pe care el i le va adresa Mariei : „Iată, ne vom despărți. Se va desface și amăgirea care se numește trup. Dar aceea ce e între noi acum, lămurit în foc, e o creangă de aur care va luci în sine, în afară de timp“. Același narator apare peste tot ; același chip de a percepe dramele lumii și de a percepe propriile sale drame, implicit de a reacționa dinaintea tuturor se străvede la fiecare pas. Protagonistul (=naratorul) este o conștiință superioară plasată deasupra lumii, al cărei spectacol își permite să-l „transcrie“, urmînd criteriile dictate de propria lui scară de valori. Și, întrucît își acceptă fără convulsii și zadarnice împotriviri propria lui soartă, ce rațiune ar avea să se oripileze dinaintea dramelor ce li se întîmplă altora, neînsemnați în raport cu el ? Și dacă, sper, am dovedit cine este naratorul, mai rămîne de justificat că perspectiva lui nu e nici o clipă una exagerată. Kesarion nu este un infatuat, ci un înțelept autentic, dinaintea căruia simbolul suprem al sapienței din acest univers fictiv se pleacă („bătrînul egumen Platon trebuia să lepede de la sine orișice fel de îndoială, cufundîndu-se în plăcerea unei asemenea tovărășii ca în însăși lumina care-i împresoară“). Înțelepciunea este dată de putința întrevederii esențelor, așadar, *de intuirea unui scenariu prestabilit*. Iar aceasta permite și ironia fină, și lepădarea de tot ceea ce prin sentimentalism ar putea împiedica o dreaptă judecată. Naratorul amintește astfel atitudinea acelei bogate fete a lui Gherontie Strategul, ce o apostrofează pe Maria săracă și umilă. Între cele două fete dintre care, alături de alte „concurente“, una urma să fie aleasă mireasa împăratului, firește va cîștiga cea mai slabă, cea mai umilă. Iar trufașa învinsă se va face din start antipatică. Important pentru narator nu e dacă vorbele ei au fost sau nu rostite, ci că ele sînt elemente obligatorii ale scenariului. Căci nu contează realitatea de fapt, ci viziunea asupra ei ; „Aceste vorbe aspre ale copilei lui Gherontie Strategul trebuiau însă rostite, ca să se plinească rînduielile de mai înainte scrise iar poveștile noroadelor din împărăție și de dincolo de hotare să aibă în ele floarea misterioasă pe care le-o pune Dumnezeu semn“.

Așadar, poate nici una nu este atît de antipatică, nici cealaltă atît de martiră ; nici prima nu merită să fie atît de detestată, nici a doua atît de adorată. Dar Maria *trebuie* ridicată în slăvi pentru ca imaginația celorlalți să aibă un idol. Mergînd mai departe, Maria trebuie ridicată în slăvi pentru a fi iubită de Kesarion. Deci nu găsim atît poate motive reale ale iubirii protagonistului pentru ea, ci nevoia de a încarna în ea o iubire pentru ca forma (iar încarnarea acestui sentiment reprezintă dintotdeauna forma cea mai frumoasă, cea mai „rotundă“) să se împlinească. Maria trebuie să joace rolul inocentei idolatrizate, împăratul Constantin trebuie, chiar dacă nu e așa, să fie tînărul nesocotit, impulsiv, desfrînat etc., mama sa trebuie să fie femeia rea și ambițioasă, bătrînul Platon trebuie să fie un înțelept fără cusur, iar Kesarion la rîndul său trebuie să reprezinte un sumum de înțelepciune, frumusețe morală și alte atribute asemănătoare. Marionete într-un spectacol elegant, ireproșabil ca o grădină japoneză, fără crispare, nu străin de o delicioasă notă asiatică, sînt nu numai cei ce urlă besmetici la hipodrom, nu numai acei cuvioși monahi obligați la fapte înfricoșate, nu numai acei nefericiți kezari mutilați în toate chipurile, ori călăii lor, ci și Maria și protagonistul însuși. Iar naratorul (Kesarion, desigur !) ne sugerează cu subtilitate că așa, și numai așa, stau lucrurile.

Victor ATANASIU

poeme de ana blandiana

curajul

Mă uit la miinile mele:
Rămurele pe care
N-au clipit niciodată
Pleoape de frunze ;
Virfuri de aripi pe care
Penele n-au indrăznit
Niciodată să crească ;
Și nici măcar gheare
N-au fost in stare, la capete,
Să dea colț ca niște
Gingași muguri de fiară.
Mă uit la miinile mele
Ca la niște litere
Care nu au curajul
Să formeze singure
Un cuvint.

speranță uitată

Cind plouă foarte mult timp
Și exasperarea din aer
Devine destul de concentrată
Sau, dimpotrivă,
Cind cerul este atit de instelat
Incit universul intreg
Nu-i decit o biată ființă
Tremurind de plăcere
Și dragoste —
Se aud,
Venind din viitor,
Vocile poeților morți.
Și chiar dacă
Nimeni nu speră
Să înțeleagă ce spun,
De auzit ii auzim cu toții,
Simțind cum supurează-n noi,
— Ca o rășină-n trunchiurile
Brazilor răniți —
Speranță uitată,
Rușinea.

lumini și umbre

O plasă de umbră
M-a prins și mă ține
Și nu pot să scap
Pentru că nu știu ce lamă
Poate s-o taie ;
Cătușele mele sint numai
De ceață,
Dar cine e-n stare
Incet să le-ndoaie ?

Sint legată la ochi
C-o fișie de-amurg
Înroșit peste ape,
În jurul meu zidurile
Sint transparente și moi
Trupul viu le-ar străbate aproape.

Dar totul e intimplare —
Sint liberă sau nu sint
După cum cade lumina prin nori,
Sint frumoasă sau nu
După felul in care
Se-apleacă o creangă de pom
Uneori
Și iubită, in funcție de
Petalele unei flori.

Între lumină și umbră,
Prizonier și-mplinire,
Ca intre mare și cer
Un pescăruș.
Tot ce depinde de mine
E strălucirea
Acestui zimbet
Ca un căluș.

bocet

Închide ochiul, ochiul gol
Rămas deschis in piscul
Catapetesmei vechi,
Semn al privirii numai,
Orb acum,
Încremenit in primul lui eres.

Închide ochiul, fă ceva,
Mișcă puțin pupila de sub fum ,
Apleacă-ncet pleoapa,
Zgiriind vopseaua veche
Cu genele,
În semn c-ai ințeles.

de ce?

De ce nu se-amestecă totul ?
De ce nu se-acoperă
Pielea lucioasă a pămintului cu blană ?
De ce nu răsare iarba verde și fragedă
Pe spinarea fierbinte a fiarelor din
păduri ?
De ce nu le cresc pomilor aripi
Și păsărilor rădăcini ?
De ce nu ciripesc pietricelele fericite
De pe marginea riului ?
Eu de ce nu invăț să urăsc ?
Eu de ce ?
— O, Doamne, ce copil obositor,
Oftează ingerul.



poeme de leonid dimov

à la rimbaud

Clac ! Lacrima se prinde de ferești :
E ploaia zeului mînînd o turmă
De zei sfioși cu franjuri piupiești,
Aduși la rîu din somnul de pe urmă.

Mă-npunge'n occiput Euridice !
Ce iad de bălți lucite prin rogoz !
Ce negre vergi încearcă să ridice
Clădirea noastră cu obloane roz !

Nu, nu vin de la nunțile din Cana :
Eu sunt un alt, de zmoală, ochi divin
Hai să dăm colțul ! Ne așteaptă cana
La Birtul Verde, plină ochi, cu vin.

cronică

Se lasă aburul pe terasament,
Ultima picătură de noapte trece :
Ce subțire pergament
Îmi acoperă craniul de os rece.

Fuge sîngele de sînge gonit,
Cerul se zvîntă spre dimineață.
Nu mă certa că m-am oprit
La acest început de viață,

Își pierd roua țiglele de pe casă,
Par negurile că-nvelesc un port,
Curge Dunărea nămoloasă,
Lucește-n alămuri soare mort :

Stați înșirate pe dușumea
Călătoare de fildeș spre lazarete !
Au pornit după meterhanea
Umbrele idolilor de pe perete !

Nu vă lasă inima mea
Să plecați, așa, pe neașteptate,
Veniți după mine, vă voi da
Cîte-o bucată de onestitate

S-o sugeți pe drum cînd vă va fi,
De-atîta îndepărtare, sete.
Plîng îngerii de miazăzi
La groapa cu gingășii și secrete.





prudența ca virtute

dana dumitriu

Cuza intră cu pași mari, țepeni. Nu-i întinde mina, nu-l salută, nu-l vede. O șuviță de păr care ii cade pe frunte vibrează nervos. Va fi o infruntare și Ghica își proptește bine trunchiul lat pe picioarele scurte, cu virfurile ghetelor depărtate.

Protocolul furiei face din recentul Prinț al celor două Principate un personaj sarcastic.

„Nu-i bine, ar spune Tache Ghica, rinjetul Domnitorilor inseamnă dizgrația supușilor și mila prietenilor !".

Dar Cuza este un Domnitor tinăr, neexperimentat, el pipăie puterea, o alintă și de aceea nici frica supușilor nu este ostenitoare, nici bucuria favoriților temeinică. Încă. Și Ghica știe că, eliminat acum din avangarda politică, se va mai apela la el. De aceea nu este ingrozit de „mila prietenilor".

— Am nevoie de niște explicații, domnule ministru, spune Cuza cu spatele incă intors, privind curtea reședinței sale plină de lalele olandeze multicolore și fade.

Pisoschi, rămas lingă ușa anticamerei, își tot mușcă mustața. Suride afabil către „domnul ministru" și acesta are impresia că in jur plutește un vag parfum feminin.

— Camera moldoveană a citit Convenția sau ar trebui să li se facă deputaților, ca și membrilor cabinetului o lectură publică, o prelegere și, eventual, o ascultare ?

Între domnitor și subalternul său se lasă o răceală metalică. Dacă o pasăre ar incerca să taie aerul dintre ei s-ar izbi ca de o tablă lucioasă.

— Alteță, deputații cunosc Convenția, dar știu tot atit de bine ca și dumneavoastră că este greu de aplicat.

— Și, totuși, sînt chemați s-o respecte, nu s-o încalce. Au un Domn ales din sînul lor, în unanimitate de ambele țări surori ? Atunci această doleanță, exprimată atît de abil-străveziu, de a chema un prinț străin nu este o rebeliune împotriva Puterilor garante și un fel de regret pentru propriul lor vot ? Este oare prudentă o asemenea agitație ?

Ghica își mută greutatea pe un picior. Hîrtiile din mină foșnesc. Se gîndește dacă are datoria de a evita răspunsul. Aruncă o privire spre vasul de porțelean franțuzesc în care sînt aruncate de-a valma zambile roz și albe.

E destul de vulgar.

Nu, nu are datoria asta.

— Prima încălcare a Convenției a fost un triumf național, alteță !

De ce să nu-i amintească. Stătea pe două scaune domnești tocmai pentru că textul acela absurd fusese disprețuit.

Cuza își pocnește palmele la spate și face cîțiva pași mari și la fel de țepeni pînă aproape de el, lîngă colțul mesei.

— Cît nu am investitura, acest triumf național nu este decît o utopie !

— „A Moldovei 'naltă faptă nu e vis amăgitor", ar spune prietenul Negri.

Și numele aceluia aruncă o perdea de catifea peste aerul metalizat și vocile lor încep să se audă înfundat, mai moi, mai vătuite. Prințul clipește des și șuvița de păr nu mai vibrează :

— De ce nu ați împiedicat votul Adunării în problema retribuirii Comisiei centrale ?

— A fost o inițiativă intempestivă. Aș fi vrut sincer s-o evit. La numai zece zile de la instalarea ministerului nostru ne-am aflat în fața unor probleme extrem de dificile ce țin de o exaltare națională pe care nu o putem ignora, nici calma. Ar fi plăcut să o putem folosi, dar, din păcate, este mai ușor manevrabilă de către oratori dibaci decît de către miniștri cu așa-zis simț practic.

— Kogălniceanu este nebun ?

Cuza pune întrebarea aproape amical, dar păstrează înțepeneala ostilă a umerilor.

— Unii cred că are păreri diferite după starea atmosferică, alții socotesc că dă dovadă de consecvență în problema Unirii. Inutil să vă spun că printre aceștia se află chiar el. A fost intratabil și a pus problema în termeni care mi-au paralizat orice influență. Este un orator desăvîrșit, alteță. Cucerește !

— Astea sînt scuze, eu v-am cerut explicații... Efectul estetic al limbuției lui Mihalache la tribuna Adunării este o fantezie cu care nu cred că vreți să mă amăgiți ! Sînteți foarte mîndru de luciditatea dumneavoastră, dar trebuie s-o dovediți cu fapte.

Asprimea ascunde de data aceasta sfiiciune. Ghica profită cu o oarecare părere de rău :

— Alteță, sînt acuzat perfid că lucrez pentru turci, într-un sens foarte antinațional și foarte expresiv. Deși mulți îmi cunosc sentimentele au avut totuși delicatețea s-o spună atunci cînd am schițat gestul de a combate propunerea lui Kogălniceanu.

— Sînteți și prea sensibil ! Susceptibilitatea dumneavoastră a prevalat ?

— Nu, alteță ! A prevalat teama că vom da un trist spectacol bătrînei Europe, fiind forțați să părăsim portofoliile noastre în fața unei probleme... naționale și să arătăm astfel că un guvern român nu se poate menține la putere nici o lună...

Timpul este, într-adevăr, o chestiune esențială atunci cînd rostești „portofoliile noastre". De la 5 ianuarie în Moldova se succedaseră două guverne, de la 24 ianuarie în Valahia apăruse deja o criză ministerială.

În improvizatele palate domnești nu prea era liniște. Se auzeau mereu voci iritate.

— Dumneavoastră ați înțeles de ce este foarte important să ne păstrăm, deocamdată, în limitele Convenției, domnule ministru ?

Cuza își așează mina stingă pe minerul sabiei de parcă ar poza in fața posterității. Dar este doar un gest de oboseală. Clipește des din pleoapele palide și privirea albastră e încărcată de o ironie sirguincioasă. Ghica trece resemnat peste aceste dovezi de prețuire :

— Kogălniceanu, spune, este un exaltat și vrea poate cu tot dinadinsul să se afirme in fața poporului și a deputaților, dar nu e mai puțin adevărat că a găsit calea cea mai lesnicioasă : exprimă o dorință națională — unirea.

— Și principele străin, completează Prințul cu o indiferență leneșă. Ar vrea să abdic inainte de a fi primit investitura ?

— Nu s-a formulat o asemenea... aspirație.

Pisoschi își visează propriile amintiri și suride. Ciuful moale i-a căzut pe nas. În încăpere plutește, ca vălătucii unei pipe pufăite bătrînește, parfumul acela vag femeiesc.

— Dar ce trebuie să cred cînd Camera moldoveană votează cu majoritate ca membrii Comisiei centrale să nu fie retribuiți decît după ce lucrările lor vor duce la împlinirea aspirațiilor celor două țări : unirea și principele străin, iar guvernul numit de mine aprobă o asemenea propunere ?

Cuza a ridicat vocea. Nu mai e obosit. Se plimbă între fereastră și masa încărcată de hîrtii cu mîinile la spate. Însă nu este atît de indignat pe cît se așteptase mai mult își joacă enervarea, căci în miezul ei palpită o melancolie, o mihnire ce-l îndepărtează de toate și care îi dă o oarecare inconsistență. Și ministrul nu consideră pierdută șansa unei depășiri a conflictului.

— Ministerul nu putea face altfel, insistă. N-am vrut să deschid un dialog riscant între noi și Cameră.

— Și ați preferat să vă trădați Prințul care v-a chemat la putere ! Ghica, mi s-au spus lucruri grave pe care nu le cred : că ai vrut să mă discreditezi astfel în fața țării, a... bătrînei tale Europe, să arăți că n-aș fi capabil să-mi împlinesc promisiunile...

— Nu vă lăsați influențat de oameni care au provocat ei înșiși această situație, și pentru noi extrem de neplăcută. Camerele, în actuala lor combinație vor fi mereu recalcitrante.

Foarte aproape de el, aproape atingîndu-i umărul, Cuza revine cu o bruscă furie, de parcă abia în acel moment a înțeles jignirea care îi fusese adusă. Tonul lui relaxat îl scoase din sărite, aerul distant, îndepărtat cu care discuta despre lezarea prestigiului său ca despre o problemă derizorie.

— Este un fapt că v-ați unit cu Kogălniceanu în memorabila ședință și că i-ați sprijinit propunerea ?

— Am explicat alteței voastre care a fost conjunctura.

— Tocmai ideea de conjunctură vă dictează, domnilor, spune Cuza și uitîndu-se la el pare a vedea întreaga Adunare moldoveană, o prudență necesară.

— Ar fi păcat să vedeți în toată această situație reaua mea voință în loc să judecați incapacitatea deputaților, imaturitatea lor. Am alcătuit un minister de care sînt ferm atașat...

— Dar care nu îmi este mie atașat.

Acum e rîndul lui să se enerveze, știe că e momentul să atace dacă vrea să-și arate orgoliul rănit și să ceară socoteală.

— Alteță, am preferat Moldova Valahiei atunci cînd mi s-a pus problema unui minister, sperînd că aici oamenii sînt mai responsabili de actele lor. Miniștrii pe care i-am ales împreună sînt fără dubii cei mai capabili și cu o orientare convingător democratică, moderată, așa cum cred că trebuie să existe în acest moment cînd, cum spuneați, este nevoie de prudență. Între guvern și minister nu există un acord, căci Camera este conservatoare și liberală, jumătate la jumătate, coalizîndu-se numai atunci cînd se pun în discuție probleme naționale. Deputații... Vă atrag atenția că în luptele pe care facțiunile le vor purta, se va simți adesea necesitatea găsirii unui punct asupra căruia să existe unanimitatea și acesta va fi întotdeauna Unirea și principele străin. Știu, trăim o perioadă tulbure în care trebuie să îndreptăm oamenii de la exaltarea gesturilor mari de independență la căutarea fericirii cotidiene, dar asta cere răgaz, toleranță și răbdare. Ca să putem guverna trebuie o încredere perfectă între alteța voastră și minister și o poziție consolidată a ministerului în fața Adunării. Pentru că el nu va emana prea curînd dintr-o majoritate a Camerei va trebui să-l impuneți prin mijloace artificiale...

— Eventual, lăsîndu-mă insultat...

— Totul depinde enorm de autoritatea ministerului în fața acestei Adunări dezbinate. De aceea, am venit să vă cer, alteță, demiterea lui Teriachiu.

Cuza, care se așezase pe scaun și-și rezemase brațul visător și din nou mîhnit, pe marginea biroului înțesat de hîrtii, ridică privirea lui albastră, ironică, surprins :

— Pe ce motiv ?

— Ca director la Interne a făcut totul pentru a submina alegerea în districtele Galați și Ismail a propriului său ministru.

— A dumneavoastră ?

— Nu pot lucra cu cineva care îmi subminează autoritatea.

— Și eu pot lucra cu cineva care mi-o subminează ?

Pisoschi zîmbește serafic. „Chiar așa, poate ?".

— Alteță, cer demiterea lui Teriachiu și în caz de refuz îmi prezint demisia împreună cu întreg ministerul. Ceilalți sînt convinși de dreptatea principiului în virtutea căruia acționez. Nu încap nici un fel de tranzacții.

— Ghica, acel trist spectacol pe care îl dăm Europei prin căderi de guverne nu te impresionează cînd e vorba de orgoliul dumitale ?

Dar Cuza renunță să-l mai mustre, face un semn de lehamite :

— Voi reflecta. Sînteți liber.

Și se simte chiar liber. Dacă Prințul nu „tratase" problema însemna că vrea să se descotorosească de el. O iritare veche se alimenta cu jignirile recente și cu bănuiala că acest *abil* Ghica nu va băga intrigi la Constantinopol, nici nu-și va plăti agenți defăimători la Paris, ci îl va arunca tiptil într-o gafă politică mai compromițătoare și mai eficace decît o urzeală de vorbe și bani.

— Vrea puterea nominală pentru mine și pe cea reală pentru el, răbufnește Prințul trezindu-l din reverie pe aghiotantul său.

Fragment din romanul *Prințul Ghica*, volumul II

pagini postume

ion craciunică

•

tatăl

Harşt- harşt, harşt-harşt! Joagărul cîntă stins, cînd burta lui plină de colţi mari, rostuiţi, intră cu spor în trunchiul bradului. Cu un picior desculţ şi proptit în rădăcină, iar cu celălalt adunat sub el, bărbatul trage vîrtos minerul sculei pe care băiatul o apasă parcă duşmănos în lemn să-i sece puterile. El se face că nu observă şi-i lasă lui dinadins joagărul uşor, care abia pătrunde lemnul. Se opresc o clipă şi băiatul îşi şterge sudoarea care din pricina aplecării i s-a înădit în bărbie. Bărbatul mai întîrzie.

Frumos brad, zice el schimbîndu-şi poziţia într-un genunchi, măsurîndu-i trunchiul cu privirea, cu o mînă proptită pe coaja lui. Păcat de el, dar decît să putrezească aici, mai bine pe casa unui om sărac. De-aici ies patru-cinci mii. Hai? Ce zici? Dac-o crăpa bine, îşi luă el seama să se corecteze. Băiatul, în loc să răspundă scuipă în palme şi puse mîna hotărît pe minerul joagărului. Harşt-harşt, harşt-harşt. Tac amîndoi şi trag mînerele joagărului care a trecut de jumătatea trunchiului. Bradul începe să răsune prinzînd rezonanţă iar joagărul merge tot mai greu, pînă se înţepeneşte. Înseamnă că e aproape gata se gîndeşte băiatul şi se opreşte. Bărbatul se luptă mult pînă reuşeşte să-l scoată.

— Ei, băiete, încotro crezi că ar fi nimerit să-i facem o talpă şi să-l culcăm?

Băiatul cercetează puţin faţa bărbatului să înţeleagă de ce îl încearcă, apoi măsoară trunchiul uriaş încercînd să-l aşeze cu închipuirea în cîteva locuri.

— Mde... Ştiu eu, zice băiatul gînditor. Dacă-l dăm la vale face prea mult zgomot şi se poate rupe, dacă-l dăm într-o parte se prăvale, aşa că cel mai bine eu zic să-l dăm la deal.

— La deal? întreabă cumpănind bărbatul. E bine, e bine la deal şi punînd mîna pe topor icneşte scurt şi-l repede în tulpină. Surcele mari, late sar din cioplitură împrăştiind un miros proaspăt de răşină şi băiatul priveşte absorbit loviturile puternice şi precise ale bărbatului care se succed una după alta, cu precizie de milimetru.

Bărbatul se opreşte. Îşi şterge cu mîneca năduşeala de pe frunte şi împinge bradul cu umărul.

— Mai are puţin, constată el. Băiete, împinge tu zdravăn de el cît îi mai dau eu cîteva topoare, apoi vezi în ce parte cade şi ia-o la sănătoasa în partea cealaltă. Înţelegi?

— Îhîm...

— Dar nu o lua din loc pînă cînd nu vezi că începe să se aplece. Înţelegi băiete?

— Înţeleg, bre, înţeleg, ce atîtea poveţe, că doar am mai tăiat brazi în viaţa mea, nu e ăsta primul.

— Ei, n-ai tăiat destui, băiete! N-ai tăiat destui! Altfel, ai şti că niciodată nu poţi afla cu siguranţă locul unde cade copacul. E bine să fii calm şi să nu te pripeşti, că altfel, cum pîrîie, graba te împinge exact unde nu trebuie. He-he, dracu' nu face poduri şi nici nu clădeşte biserici, să ştii de la mine. Hai băiete, zice, şi înşfacă toporul.

Băiatul se propteşte zdravăn în picioare şi cu corpul înclinat îşi lasă greutatea şi puterea pe amîndouă mîinile, în timp ce bărbatul izbeşte scurt de cîteva ori, cu toporul, locul care mai ţine trunchiul de tulpină.

Bradul uriaş se înclină ascultător la deal, puţin cam într-o parte, începînd să pîrîie lung. Toporul îşi abate ultima lovitură şi, deodată, răsucindu-se, bradul îşi schimbă traiectoria.

Băiatul, care are privirea aplecată la picioare nu observă dar simte o apăsare imensă în podul palmelor care pare să-l îngroape, urechile îi bubuie brusc, gata să i se spargă, începe să gîndească înceţoşat, neînţelegînd parcă ce se petrece, ridică privirea şi-l vede pe bărbat paralizat, alb, cu toporul ridicat în mîini, holbîndu-se la el. Deodată gura acestuia se cască brusc, explodînd într-un cuvînt pe care nu-l aude dar îl pricepe o secundă mai tîrziu după mişcarea buzelor: FUGI!

Băiatul vrea să fugă dar i se pare că nu mai are unde, că nu mai are scăpare şi nu-şi poate smulge braţele din apăsarea enormă a trunchiului care mătură, lent într-un arc bătătura cerului, spintecînd-o în două, aplecîndu-se să-l strivească.

Hipnotizat, vede cum îi cade bărbatului toporul din mîini, cum se lasă brusc pe vine chircindu-se, ţişnind apoi ca un arc eliberat din strînsoare. Simţi o lovitură puternică în umeri care-l dărîmă şi se prăbuşeşte odată cu bradul într-un vuiet imens care clocoteşte văile pădurii.

Băiatul trezit brusc, ţişneşte în picioare şi ţipă:

— Nea Mand-tatăăă!

Bărbatul apucase cu un ultim zvîcnet să se mai prăvale odată de unde căzuse din săritură, dar mişcarea nefiind destul de energică, trunchiul îi prinsese umărul. Ecoul gros al prăbuşirii, înţepat subţire de ecoul strigătului pornit din rărunchii băiatului, se stingea în străfundurile pădurii în timp ce zbaterea crengilor încă nu se potolise.

— Doamne, şopti băiatul rătăcit, plimbîndu-şi o mînă pe fruntea acoperită de o sudoare rece. Nu se poate! Nu se poate! E numai un vis. Nu mă nenoroci, Dumnezeule! şopti băiatul cu voce scîncită, întorcînd spatele spectacolului mut. Privirea îi căzu pe topor şi deodată, fulgerat de-un gînd, îl prinse.

Cu mintea vidată de alte gînduri, tăie iute un brăduţ tînăr din care făcu un par lung şi vîrîndu-i capătul între tulpina proaspătă şi trunchiul bradului uriaş, se atîrnă de celălalt capăt pentru a-l cumpăni. Era însă mult prea uşor şi uriaşul brad nu se mişcă.

Rămase gînditor un timp, apoi alergă la raniţă. Scoase o funie groasă şi lungă, cu care trebuia să care şindrila împachetată, o legă de capătul parului folosit ca manelă, bătu o pană de fier în tulpină, petrecu sfoara după ea, apoi urcînd călare pe par trase de sfoară. La greutatea sa se adăuga acum şi puterea braţelor prin tragerea frînghiei.

Manela se îndoi fără să salte trunchiul uriaşului brad, de nu s-ar rupe, gîndi cu glas speriat băiatul, vorbind singur, şi călare pe manelă continuă să tragă încet dar hotărît de frînghie, bolborosind ceva. Manela se încovoia tot mai mult, gata-gata să plesnească şi deodată capătul gros al bradului se desprinse puţin de pămînt, balansîndu-l pe băiat.

Băiatului îi trecu un fulger de bucurie prin ochi şi încet, centimetru cu centimetru ridică de vreo două palme bradul în sus şi petrecînd de cîteva ori frînghia peste manelă o înodă, coborînd apoi cu grijă, ca balansul să nu rupă manela sau frînghia.

În gură, băiatul simţi sărat, prelingîndu-i-se de pe obraji lacrimi şi sudoare.

Îngenunchie în faţa bărbatului leşinat care scăpat din strînsoarea copacului se prăvălise pe spate şi-l trase cu grijă de picioare ferindu-l de ameninţarea copacului, prins nesigur de struna prea subţire a frînghiei. Trebuia cît mai repede dus la stînă.

Se repezi la raniţă şi o deşertă. Pe jos, se risipiră mîncarea, cîteva pene de metal, două pulovere de lînă şi o sticlă de ţuică. Scoase dopul sticlei şi ţinîndu-şi respiraţia o goli aproape pe sfert, îi puse dopul şi o aşeză alături. Rulă apoi raniţa, o petrecu pe sub şezutul omului, luă mîinile inerte ale acestuia şi le petrecu peste umeri, prinzîndu-şi curelele. Avea să-l poarte ca pe o raniţă.

Încercă să se ridice. Bărbatul era foarte greu şi fără să se trezească gemu înfundat. Se ridică în genunchi, în patru labe, apoi, greu, reuşi să se înalţe în picioare. Făcu cîţiva paşi, luă sticla cu ţuică şi o puse într-un buzunar al hainei; prinse toporul îndreptîndu-l cu coada în jos pentru a se sprijini în el şi porni de-a coasta cu omul zdrobit în spinare.

*

Mergea de vreo jumătate de ceas. Curelele raniţei îi tăiau oasele umerilor, venele gîtului i se umflaseră. Se opri o clipă să se odihnească şi săltîndu-şi povara îşi ridică numai capul rămînînd aplecat. Se aplecă peste topor să se sprijine în el. Omul gemu de cîteva ori şi se mişcă, ăău, auzi băiatul, şi-şi dădu seama că bărbatul se trezeşte din leşin. Într-adevăr, îi auzi vocea şoptită căptuşită parcă în cîlţi.

— Un'mă duci tu, măi băiete?

Băiatul îşi înghiţi, cu un nod greu lacrimile. Se sili să vorbească stăpînit.

— La stînă, nea Mandache, la stînă. Nu mai avem mult. De acolo te lăsăm cu un cal la vale pînă în sat şi te ducem la doctor.

Bărbatul tăcu. Se gîndea la ceva dar nu se hotăra în timp ce băiatul îşi reîncepu mersul anevoios, clătinat.

— Măi băiete, nu te mai chinui, mă, nu se ştie dacă am să mai trăiesc.

— Vorbeşti prostii nea Mandache. De ce să nu trăieşti? Gheorghe al Băciţii n-a fost tot aşa prins de un fag? Şi uite-l că trăieşte. Se opri. Mai bine bea nişte ţuică. Bărbatul refuză.

— Da, măi băiete, dar nu se ştie ce am eu strivit în mine, şi rupt. Mă doare greu pieptul şi mă înjunghie peste toată spinarea. Nu te mai trudi!

— Ba matale să taci, să nu te mai aud vorbind aşa, gemu băiatul. Dacă vrei ca să-mi fie mai uşor, vorbeşte altceva, zise el cu o ameninţare surdă în glas, speriindu-l pe omul din spinarea lui, care se mulţumi să ofteze.

Tăcerea este sfîşiată de respiraţiile şuierătoare ale băiatului, adînci şi cu pauze scurte. Soarele se lăsase spre asfinţit şi întunericul pădurii sporise. Undeva, către vîrfuri, se aude hohotirea singuratică a unui rîs. După un timp, din valea din care ies cei doi, îi răspunde altul, cu voce groasă şi apropiată.

— I-auzi nişte rîşi, zice băiatul, aşa ca să se afle în treabă. Dar bărbatul continuă să tacă, înghiţindu-şi cîte un geamăt odată cu respiraţia.

— Măi băiete, zice bărbatul într-un tîrziu.

— Ce e nea Mandache, răspunde băiatul, aplecîndu-se din nou pe topor pentru un moment de odihnă.

— Mă, eu nu ştiu dacă am să mai trăiesc şi vreau să-ţi spun ceva.

Băiatul îşi umple pieptul cu aer, pregătindu-se să vorbească, dar se răzgîndeşte şi după o pauză îşi eliberează respiraţia, săltîndu-l şi pornind-o din nou la drum. Cei doi rîşi nu se mai strigă, lăsînd tăcerea întreagă numai pentru o buhă care, dintr-un desiş întunecos, cheamă însingurată noaptea „chi-uu, chi-uu". O ascultă un timp amîndoi, strecurîndu-se, formă ciudată prin pădure.

— Măi băiete, reia bărbatul gemînd, încercînd să se mişte. Mă, cred că ai aflat şi tu cînd erai mic, de pe la vecini, că eu... eu şi cu mă-ta... trebuia să ne luăm.

Băiatul nu răspunde, urcă îndîrjit panta, sprijinindu-se în coada toporului.

— Da, trebuia să ne luăm şi te-am făcut pe tine, dar nu ne-am mai luat. Aşa că... cum s-ar spune... aşa cum cred că ştii şi tu... tu eşti băiatul meu. Buha continuă să strige cu pauze rare.

— Mama, reluă bărbatul, mama n-a mai vrut, s-au împotrivit şi părinţii mă-tii, Dumnezeu să-i ierte că tu nu i-ai mai cunoscut şi eu mai tîrziu m-am însurat. Apoi mi-a murit nevasta, da era prea tîrziu. Aşa că asta a fost, tu eşti copilul meu şi nici nu am avut cînd să stăm, aşa... cum stau tatăl şi fiul de vorbă.

Băiatul are o tăcere neagră, mocnită, măcinată de efortul greu.

Tace şi bărbatul. Apoi, într-un tîrziu:

— Hai, măi băiete, tu nu zici nimic?

Vocea chinuită a băiatului, grea ca un bolovan:

— Păi... ce să spun? Ce vrei să-ţi zic? îşi frînge glasul în şoaptă.

Bărbatul, cu nesfîrşite ezitări în glas:

— Zi-mi mă băiete, mă... zi-mi şi tu ceva... zi-mi, dacă poţi, tată.

Băiatul intră în aceeaşi tăcere neagră. Nici bărbatul nu mai îndrăzneşte să spună nimic.

— Într-o zi, rupse tăcerea într-un tîrziu vocea sugrumată a băiatului, mergeam prin pădure, pe drumul mare. Era cald şi soare iar eu mergeam fluierînd fără nici o grijă. Deodată cînd m-am uitat la picioare am încremenit. Era gata să calc pe un şarpe. Îl săltă puţin pe bărbatul din spate şi continuă, mergînd. Era un şarpe de pădure, niciodată nu văzusem unul aşa de frumos. Pe atunci mi-era frică de şerpi, mama cred că mă învăţase aşa şi de cîte ori eram bolnav, visam şerpi care mă urmăreau; eu parcă nu mai puteam fugi, voiam să strig dar nu mai aveam glas şi începeam să delirez. Şarpele ăsta era foarte colorat, strălucea în lumina soarelui şi stătea lungit în drum, nici măcar nu mă băga în seamă. M-am întors şi am găsit în drum o creangă uscată de fag. Nu ştiu de ce se născuse prosteşte în mine ideea că trebuie să-l omor. Doar nu îmi făcuse nimic. Deşi mi-era frică, l-am împuns cu creanga, să văd dacă nu sare la mine, ca să-l omor fără părere de rău. Dar parcă era bolnav că nici nu mă băga în seamă. Atunci am ridicat jordia şi l-am lovit la jumătate. Am văzut cum s-a chircit şi s-a strîns de durere. Apoi am început să-l lovesc des, încercînd să-i sfărîm capul că-mi era milă de el. Deodată m-am simţit izbit peste ochi şi am luat-o la fugă fulgerat de durere, ţinîndu-mi mîna strînsă peste ochiul stîng. La început, pînă să mă dezmeticesc, am crezut că a sărit şarpele şi m-a lovit. După vreo sută de paşi m-am oprit şi mi-am privit mîna stîngă. Era plină de sînge. Acum înţelegeam eu ce se întîmplase, creanga fiind uscată, se rupsese o buctă din ea şi mă lovise în ochiul stîng. Am crezut că o să rămîn chior, dar acasă cînd s-a uitat mama, a oftat uşurată, lumina ochiului era nevătămată, numai albul era lovit în cîteva locuri. În jurul ochiului eram vînăt şi însîngerat. Am bolit de părere de rău că am omorît şarpele ăla şi de atunci n-am mai visat că mă urmăresc şerpi şi nu mi-a mai fost frică de ei. Aveam vreo zece ani. De ce îmi părea mie aşa de rău că am omorît şarpele în loc să mă mîndresc cu fapta mea în faţa celorlalţi copii care omorîseră fiecare cîte 10—15 şerpi, chinuindu-i pînă la sfîrşitul soarelui, cît îşi mişcau coada, ca apoi să le pună pielea pe băţ? Mie de ce îmi era milă? Şi atunci, pentru prima dată, mi-am dat seama că semăn cu tine. Măcar de-ai semăna şi tu cu tac-tu, îmi spunea mama, cînd eram mic. să fii tot aşa de milos, omenos şi bun. Şi atunci am descoperit că semăn cu tine, m-am bucurat şi mi-a făcut bine, descoperisem în mine vocea sîngelui. Vocea sîngelui tău.

Sînt fericit că semăn şi la chip şi la suflet cu tine. Într-o zi m-am dus la Necule, la un om şi pe drum m-am întîlnit cu unu'. Noroc, zice, noroc, îi răspund, nu eşti din Pleşi, zice, ba da îi răspund, de-al lui Mandache, mă întreabă, de-al lui, îi răspund, ce era să zic. Cică, se cunoaşte, mă, că prea semănaţi, n-am văzut aşa asemănare. Pînă şi piciorul îmi spune mama că îl am ca al tău, tot aşa, mare şi lipsit de sec.

De undeva se auziră hămăituri de dulăi, şi băiatului îi veni să chiuie de bucurie. Stîna.

— Auzi, Tată, se aud cîinii la stînă!

Şi deodată îngheţă. Bărbatul din spatele său era ţeapăn.

— Tatăăă, strigă deodată fulgerat de deznădejde băiatul şi cîinii se zvoniră către el tulburaţi.

lucian vasiliu

epistole ale trupului către spirit

I

Spirit al meu, sac peticit prin care se strecoară
vîntul rece, de tine îmi amintesc, de vremea
cînd, tînăr, îmi dictai exerciţiile fizice şi asceza
de vremea cînd eram sclavul tău.
Nu mai recurg la nici o metaforă, vorbirea mea
se organizează ca o peroraţie despre înţelepciune,
despre oştirile ei, care au sfîrşit lamentabil.
Nu mă mai încîntă nici o baricadă, am săvîrşit toate
încercările, am sucit gîtul sintaxei, am decapitat
elocinţa, m-am dedicat alchimiei, învăţînd să înaintez,
Acum, eliberat, pot să mor liniştit, în fiecare seară

II

Mi-ai dat iluzia că trăiesc în numele Frumuseţii, al
Desăvîrşirii. În nenumărate dimineţi am ascultat
în extaz Mierla de la Casa Pogor. Am băut cu Socrate
cupa indicibilă. Am dormit cu Verlaine şi Rimbaud prin
hanuri periferice. Am lucrat într-o carieră de piatră
laolaltă cu îmbastiliaţii. Mi-am tăiat degetele,
renunţînd a mai scrie. Am ucis-o pe Mona-Monada spre
a rămîne singur, învăţînd să înaintez

III

Spirit al meu, am fiinţat între fratele mort şi
fratele viu, între reverenţă şi ireverenţă, între
vanitate şi umilinţă. Astăzi treaz şi mîine beat.
În toate, am avut în vedere felul de a înainta.
Am crezut multă vreme în prietenie, am scris
Tractatul despre prietenul meu, oferindu-mă
cu disperare absolutului.
Răstignit de mai multe ori pe crucea limbii materne,
însîngerat şi suferind, în măruntaiele orologiului,
laolaltă cu marii entuziaşti, astăzi orbi ca şi mine

IV

Am aruncat în aer depozitele de osanale ale derizoriului,
am trăit o vreme în chiar Evul de mijloc, mi-am însuşit
monadologia, am participat la nenumărate cruciade, am
pierit de mai multe ori în numele Libertăţii, am tăcut,
prin tăcere cunoscînd mai bine Logosul. O vreme am defilat
ostentativ cu cadavrele morţilor tineri pe umeri, în numele
viitorilor tineri. Altă vreme am petrecut în larmă, în veselie,
aruncînd petarde, trăgînd clopotele în media nopţii

V

Spirit al meu, mă gîndesc la tine ca la unul care promite
Totul şi Nimicul. În acest cîmp al dezolării, creşte,
totuşi, o floare rară. O noapte următoare. Ea va supra-
vieţui tuturor dezastrelor. În numele ei mă clatin
cu toate inimile mele, mă ofer cu toate prăzile mele
de vînător iluzoriu

VI

Multe au venit prea tîrziu, spirit al meu, arlechin,
arlechinadă. După ce m-ai purtat pe la jocurile olimpice,
după ce m-ai vînturat cu hoardele migratoare, după ce
m-ai închis în biblioteca din Alexandria şi mi-ai dat foc,
după ce ai făcut din carnea mea un teren de instrucţie.
Prea tîrziu a sunat Alarma pentru mine, prea tîrziu
ca să fiu altul, celălalt, prea tîrziu spre a fi din nou
în pîntecul de gheaţă al mamei

VII

Nimeni nu va şti cum am ajuns să te blamez, să te-nveşmînt
în toate hainele de doliu ale lumii, să te văd noaptea
ghemuit pe stradă, să te duc acasă,
beţiv al universului, orologiu —
vino acum să te îmbrăţişez
şi cadă peste noi această primă zăpadă



Adrian PODOLEANU: „Flori violete"

temeiuri pentru unire

marea unire

În lucrarea sa *Mersul revoluției în istoria românilor* Nicolae Bălcescu, relevînd sentimentul apartenenței la o singură individualitate națională, susținea pe bună dreptate că, „unitatea națională fu visarea iubită a voevozilor noștri cei viteji, a tuturor bărbaților noștri cei mari, care întrupară în sine individualitatea și cugetarea poporului spre a o manifesta lumii". În întreaga noastră istorie străbate ca un fir roșu dorința românilor de a fi uniți și liberi; unitatea și independența fiind dintotdeauna cele mai scumpe năzuințe ale poporului român. Conștienți, din cele mai vechi timpuri, de trecutul lor comun, bazat pe o comunitate teritorială și economică, pe unitatea de limbă și cultură, pe aceeași factură spirituală, înfruntînd vitregiile vremurilor și dorințele hrăpărețe ale unor imperii, românii au luptat pentru a-și păstra ființa lor națională, pentru a se vedea cu toții în granițele unui stat național unitar.

Ștefan cel Mare, unul dintre cei mai străluciți conducători politici din epoca sa, prin faptele pe care le-a realizat a rămas în conștiința posterității nu numai ca un simbol al luptei pentru libertatea țării sale, ci și ca un apărător al civilizației Europei. În panteonul eroilor neamului i-a urmat Mihai Viteazul despre care istoricul A. D. Xenopol spunea că „strălucește ca un meteor pe cerul poporului român", acel care, pentru o clipă, prin gestul său a făcut „un singur trup din România întreagă". Actul întreprins la 1600 a însemnat o pagină eroică în istoria poporului nostru, prin jertfa sa Mihai a dat o puternică lovitură dominației străine și a realizat pentru prima dată în evul mediu unificarea politică a teritoriului românesc. Dar evenimentele de la 1600 au creat și o stare de spirit deosebită: în modul acesta se explica faptul că în sufletul poporului român Mihai Viteazul simbolizează unitatea noastră de stat. Acesta este și motivul pentru care generația de la 1848 i-a acordat eroului nostru atîta atenție, iar N. Bălcescu i-a dedicat opera sa fundamentală, *Istoria Românilor sub Mihai Vodă Viteazul*.

Generația de la 1848, cea care a intrat în istorie ca autoare a trei mari momente din cronica națională, revoluția, unirea și independența României, a avut drept program realizarea libertății și unității naționale. „Vrem să fim o națiune una, puternică și liberă prin dreptul și datoria noastră", afirma Bălcescu ca exponent al intereselor politice ale românilor. La scurt timp după evenimentele care au avut loc la 1848, doborînd opoziția internă și externă, masele populare, avînd în frunte pe cei care au fost promotorii revoluției, au reușit, în ianuarie 1859, să realizeze măreţul act al unirii Moldovei cu Țara Românească. „În visurile mele înflorit se arată viitorul României. Sîntem milioane de români răzlețiți! Ce ne lipsește ca să ajunge un neam tare? Unirea. Numai unirea..." Cuvintele acestea, aparținînd cunoscutului om politic C. Negri, simbolizează esența programului celor care se ridicaseră la 1848 și cuprinde năzuințele cele mai ferme ale națiunii române. Unirea din 1859 a constituit fundamentul victoriilor obținute de poporul român în lupta pentru desăvîrșirea unității naționale și statale. Iar în contextul european al vremii realizarea unirii înaintea unor state ca Italia și Germania a trezit nu numai admirație dar a demonstrat vitalitatea poporului român și dorința lui de a fi unit și liber. Unirea a creat condițiile necesare înlăturării suzeranității otomane, a cuceririi independenței de stat a României.

Evenimentele care se desfășurau începînd din vara anului 1875 în Peninsula Balcanică, perspectiva intrării României în războiul împotriva asupritorilor otomani i-a determinat pe conducătorii statului să ia măsurile necesare pentru întărirea capacității de apărare a țării. Greutățile ivite în dotarea și aprovizionarea tinerei armate române au putut fi învinse datorită sprijinului fără limite al maselor populare din toate provinciile românești. În principalele orașe din Oltenia, Muntenia, Moldova, Bucovina, Transilvania și Banat s-au format comitete care au strîns, datorită contribuției voluntare, sume importante pentru cumpărarea de armament, aproape 1 700 000 lei, iar ofrandele înregistrate de guvern au depășit suma de 9 milioane. Din Transilvania, grupuri de voluntari au trecut clandestin frontiera spre a lua parte la război. Faptele eroice săvîrșite de români la Grivița și Plevna l-au făcut pe un observator străin, căpitanul francez Gaillard, să afirme că „Grivița, Plevna, Rahova, Vidin, Opanez sînt nestemate la coroana victoriilor armatei române". Războiul din 1877—1878 a însemnat un moment crucial în lupta poporului român pentru libertate națională, dreptate socială și unitate. Cucerirea independenței de stat a constituit o verigă importantă în procesul de făurire a statului național unitar român, proces încheiat în 1918.

„Unirea într-un singur stat — aspirație seculară a românilor, cauza înălțătoare pentru care au luptat nenumărate generații de înaintași, arată președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, devenise un obiectiv imediat, o necesitate stringentă, impusă de însuși mersul înainte al societății românești".

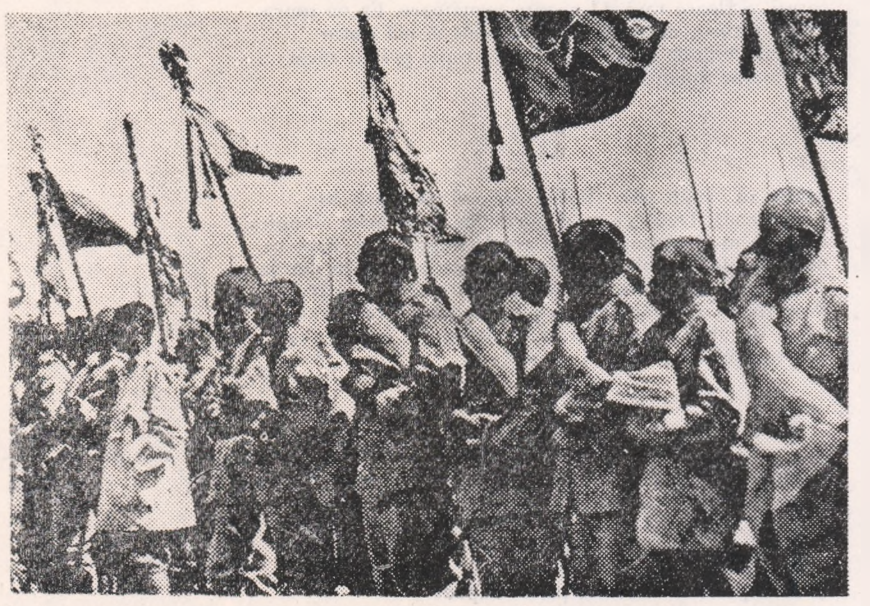
În 1914 a izbucnit primul război mondial care a fost provocat de neînțelegerea dintre statele imperialiste în dorința lor de a-și împărți lumea, de a acapara noi sfere de influențe, lărgirea piețelor de desfacere și a surselor de materii prime, pentru redistribuirea coloniilor. Războiul a fost condamnat de forțele progresiste, iar în România mișcarea de protest evidenția pericolul transformării țării în teatru de operațiuni. Primul război mondial ridica în fața poporului român probleme deosebit de importante pentru soarta sa. Constucția de stat era neterminată, un mare număr de români trăiau în afara granițelor statului, teritorii românești se aflau sub stăpînirea străină. Românii de pe ambele părți ale Carpaților doreau fierbinte să-și desăvîrșească unitatea politică, aspirație seculară a poporului român, necesitatea legică a dezvoltării societății românești.

După ce în august 1916 România a intrat în război alături de Anglia, Franța și Rusia, care promiteau sprijin în realizarea idealului nostru național, aceste țări nu și-au onorat angajamentele militare și în toamna lui 1916 românii au trebuit să înfrunte lovitura dată de armatele Puterilor Centrale, covîrșitoare numeric, experimentate și înzestrate cu moderne mijloace de luptă. Cu sacrificiul teritoriului și a zeci de mii de vieți, România a ușurat situația aliatelor din vest, atrăgînd asupra sa peste 40 de divizii ale inamicului.

În iarna și primăvara anului 1917, în Moldova s-a desfășurat o febrilă activitate, cu toate condițiile grele, cînd o parte din teritoriu era pierdut, cînd bolile făceau ravagii, cînd această parte de țară trebuia să hrănească și să adăpostească o populație de trei ori mai mare ca în timpurile normale. S-a asigurat, mai întîi, forțelor armate ale țării tot ce era necesar. La aceasta s-a adăugat sprijinul misiunii militare franceze condusă de generalul Berthelot, care venise în țară la cererea guvernului român. Cu cîteva zile înaintea marilor victorii de la Mărăști, Mărășești și Oituz, Octavian Goga scria: „O oaste nouă, mai vîrtoasă ca cea dintîi, încercată de război și cu brațul greu de răzbunare, o oaste care e mîndria țării, așteaptă cu sete ordinul de înaintare. Niciodată n-a fost în sufletul românesc mai multă încredere și mai multă îndîrjire". Ecoul succeselor obținute de armata română la Mărășești, Mărăști și Oituz a trecut granițele țării, comentariile de presă, declarațiile oamenilor politici și ale militarilor, comunicatele oficiale, relatările corespondenților de război au scos în evidență succesul românilor și calitățile dovedite de armata română.

Înfrîngerea coaliției Puterilor Centrale, prăbușirea imperiilor habsburgic și țarist a determinat profunde transformări cu repercursiuni importante asupra destinului unor state din Europa. Uriașele manifestări organizate de masele populare din provinciile românești au demonstrat dorința de unire a întregii noastre națiuni. Unitatea de stat s-a împlinit în toamna și iarna anului 1918, tratatele de pace care au avut loc ulterior — septembrie 1919 — iunie 1920 — n-au făcut decît să consfințească voința hotărîtă a întregului popor. Marea Unire s-a făcut ca o întregire a unui tot, a unui popor cu aceeași limbă, cultură, tradiție, afinitate spirituală și conștiință națională, idealuri politice și economice. Unirea a fost încununarea victorioasă a luptelor seculare duse de cele mai înaintate forțe ale poporului român din Moldova, Muntenia și Transilvania, de cărturarii și marii gînditori ai neamului, de conducătorii politici, de militanții socialiști, ea este rezultatul aspirației și voinței întregului popor român.

D. IVĂNESCU



Jurămîntul voluntarilor români ardeleni, pentru a lupta alături de armata română; Iași: 15 iunie 1917

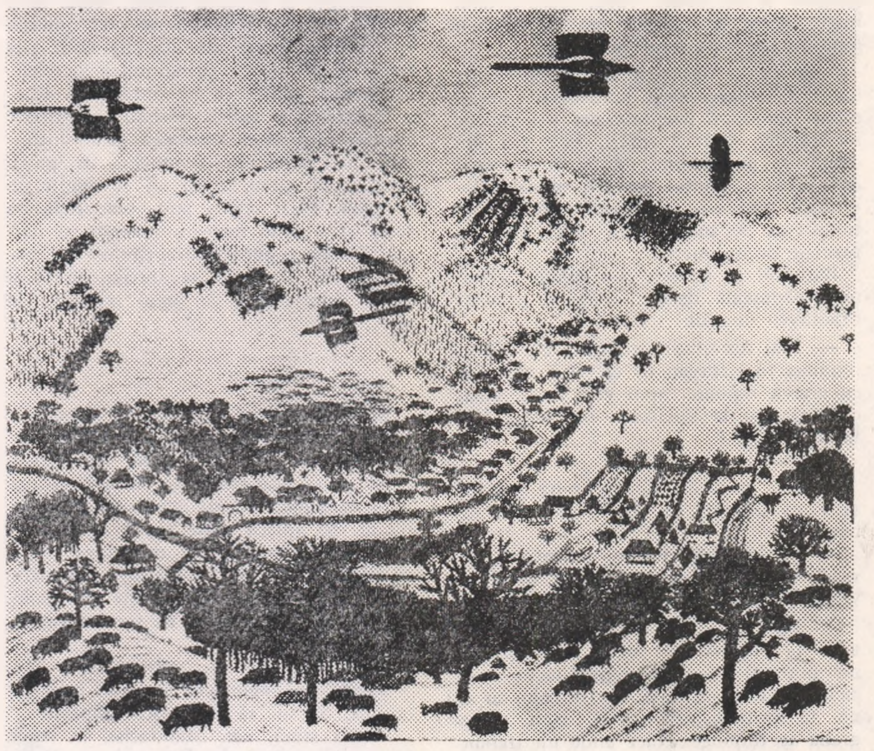
viorel mărginean: autodefinire picturală a unității spațiului românesc

În ansamblul căutărilor contemporane și a fireștii autodefiniri stilistice, de care pictura românească are nevoie spre a-și contura, în continuare, personalitatea distinctă, Viorel Mărginean, cu prodigioasa-i activitate expozițională, are o importanță de prim plan, cu totul meritorie. Ochiul său de o remarcabilă exactitate, obișnuit să surprindă cu acuitate detaliile materiei, s-a îndreptat de timpuriu spre depășirea descriptivului, spre desprinderea unui sens adînc al lucrurilor. În 1967, la inaugurarea Bienalei de tineret, de la Paris, Jacques Lassaigne s-a oprit, împreună cu Andre Malraux, pentru a-i admira lucrările expuse pe simezele roromânești. Atît criticul, vechi cunoscător și exeget al picturii românești, cît și ministrul culturii, din Franța acelei perioade, au remarcat distincția specifică, modul inconfundabil al scriiturii picturale, apartenența la un loc istoric unic, cum ar fi spus Emile Durkheim.

Toate datele care concură la formarea personalității lui Viorel Mărginean, cel născut la Cerade, Alba Iulia, în decembrie '33 cu studii la Cluj și București, călătorit la studii și documentări succesive pe tot continentul nostru, și în cele două Americi, îl recomandă să reprezinte promoția '60 a școlii românești de pictură. Mai mult, decît toate acele date biografice și culturale, care-l fac reprezentativ, personalitatea sa creatoare, care s-a constituit în 20 de ani de muncă asiduă în atelier, izbucnește mereu în prim plan printr-o fenomenologie tipică spiritului românesc, atît de îndelung încercat de asuprire, apăsat, oprimat, capabil după unduiri și meandre, care i-au asigurat supraviețuirea, continuitatea, să se înalțe drept spre cer, ca păsările „Măiestre" ale lui Brâncuși, ca înțelepciunea „Coloanei fără de sfîrșit", să cînte un adagiu în vîrtej de horă sau de ciuleandră, după secole de tînguitoare doine. Este însăși structura istoriei noastre de retrageri și reveniri, de renaștere a satelor din propria cenușă, pe vechile, străvechile vetre, în care flacăra civilizației străbune, strălucește, cînd mocnit în jăratec, cînd viu și de departe vizibilă, aici la porțile Europei, de mai bine de 2000 de ani. Ca o revenire, ca o rememorare, ca o platonică „neuitare" de sine, este frumusețea fizionomiilor, costumelor „Cîntecului pentru unire" în peisagistica de sinteză blagiană a lui Viorel Mărginean. Vecin, prin naștere și prin învățarea limbii române, a istoriei, a geografiei spirituale care este pictura, cu locurile lui Coșbuc Rebreanu, Blaga, pe unde a peregrinat în copilărie, izgonit de acasă și revenit să contemple cetatea din umbra statuii lui Mihai Viteazul, artistul contemporan, a meditat perpetuu cu privire la temeiurile spirituale, culturale, ale Unirii tuturor românilor. În lucrările sale dealurile se acoperă de frumusețea ștergarelor cu brîuri și înflorituri din livezi, umerii munților se îmbracă de sărbătoare cu zăpada iilor de borangic, cu rînduri de arbori desenați în negru, cu flori de primăvară la poale. Precum, mai de mult, Șirato și-a îmbrăcat purtătorul de covoare cu peisajul multicolor al dealurilor natale, geometrizare și stilizare de cîmpuri, vechi cît ceramica neolitică, frunze și flori, ramuri cu păsări cîntătoare, în care Tuculescu se simțea ființă vie, reîntoarsă la deplina liniște și armonie, tot astfel pictorul de astăzi descopere în costumul țărănesc, sau național, o identitate cu spațiul geografic al rostirii, datinilor, poeziei, muzicii, care fac ființa unică și de netăgăduit frumoasă a acestui popor.

Din zborul păsării, ca din înaltul muntelui unde s-a retras Horia, geometria podgoriilor, livezilor, cîmpurilor se desfășoară în liniatura pe care și-au însușit-o cergile și scoarțele. Livezi și cîmpuri de grîu, lanuri verzi și aurii, pămînt reavăn, negru și brun, albul zăpezii și cenușiul pietrei, sînt culorile și alternanțele de forme din toată pictura și din tot sufletul lui Viorel Mărginean. Un pictor care vede, simte și gîndește astfel nu poate fi decît român. Nu poate fi confundat cu nimeni altul. Opera lui se poate dispensa de semnătură, pentru că ființa lui vibrează distinct în fiecare mișcare a penelului pe pînză, inconfundabil, decis, personal, de aceea profund original. Este aici un respect adîncă față de origini, o continuitate în simțire, o unitate stilistică neintenționată, obiectiv structurată, care-l face pe marele critic Dan Hăulică să adauge la titlul lucrării „Drum: comentariu pentru spațiul mioritic". Drumul șerpuiește pe malurile unei ape, unduitoare și ea printre munți și dealuri. Aici s-au așezat satele și cetățile românilor din milenii, de aici au unduit cîntecele nașterii, iubirii și morții. Bucuria, jalea și dorul sînt de necuprins în cuvinte. Motivul unduirii, prezent de la etnogeneză pînă astăzi în folclor, în poezia lui Eminescu, filosofia lui Conta, în eseurile despre stil ale lui Blaga, constituie consubstanțial o structură preferențială, caracteristică ființei noastre naționale, semn distinctiv al unității noastre. Aici, de cîte ori loviturile soartei au încercat să ne disloce, de atîtea ori am revenit, cu blîndețe, omenie imbatabilă, constant. Pînă unde poate merge filosofia în pictură ne arată Viorel Mărginean în tăcerea splendid meditativă a pînzelor sale, peisaj generic în care ne simțim reconfortați de sentimentul unității cu natura patriei, ființă din ființa ei, suflet din istoria ei, spirit viu și indestructibil al frumuseții ei de astăzi și dintotdeauna.

Radu NEGRU



Viorel Mărginean *„...In pace"*



valeriu stancu

plîngerile miriei

1.

ca o rază sună clopotele-n toamnă
veșniciei noastre ornicari de fum
numai prin mesteceni vîntul se mai sfarmă
numai cu tăcerea ți-s dator acum

plouă, blîndă, iarna peste noi cu lauri
clopotele toamnei torc înăbușit
la plecare, iată-s frații mei centauri
să păzească drumul scufundat în mit

viscolele verii ne îngheață-n pleoapă
ca și deznădejdea jertfei pe altar
— care umbră poate somnul să-l încapă —
clopotele toamnei ne îmbată iar

numai primăvara ne va frînge somnul
clopotele toamnei s-au clătit de mult
numai plînsul astăzi pot să mai adormu-l
doar tăcerea astăzi pot să mi-o ascult

ca o rază sună clopotele-n toamnă
sîngele mi-l spală de nisip robii
lacrimă de sticlă între noi se sfarmă
luntrea deznădejdii arsă-n ochii vii

de dragoste

prin plînsul nopții îmi vorbeai stingher
și între noi se-nsinua potopul
se ridicase tot pămîntu-n cer
cuvîntul doar în somn să mai îngropu-l

se-nveninau frunzarii peste noi
dar eu eram un pețiol de plîngeri
și-aș fi dorit durerea să-mi îndoi
cum vinul bun cu apă îl mai sîngeri

rugina ploii devenea cuvînt
ninsoarea izvora din ochiu-ți parcă
dar îngeru-n lumină adăstînd
către infern ar vrea să se întoarcă

de-aș fi-nvățat să plîng pe cînd arare
se-nstrăina lumina-n ochiul tău
azi n-aș fi fost un biet ocean de sare
în care să mă surp ca într-un hău

prin plînsul nopții îmi vorbeai stingher
dar eu eram un pețiol de plîngeri
și astăzi cînd tăcerea ți-o ofer
cu necuvinte buzele îmi sîngeri

şi limbi strunite-n clopot

și limbi strunite-n clopot vor fi tăcerii pradă
chemare hartoită-n oiștea nomadă
a strîngerii-n tipare. Vom ști sau nu vom ști
ce răni aprinde buza destinului-ntr-o zi?

cît fără de prihană ni s-ar părea atunci
un somnambul ferice umblînd peste uluci!
de limbi sucite-n clopot vom spînzura statui
dar jariștea speranței va fi a nimănui

nebuni cu dăruire vor sîngera verdicte
ninsorile de frîuri vor fi cu mult mai stricte
o liniște bizară învață să transpire
și plîngerea Cassandrei va fi-n cămăși de mire

însîngerată oază pentru idei absurde
doar rana plăsmuirii prin noi va ști să zburde
iar noi vom strînge oaste să drămuim peceți

din codexul virtuții ce poți să mai înveți
cînd limbi strunite-n clopot vor fi tăcerii pradă
și numai orbi profeții vor ști să ne mai vadă?!

convorbiri cu școala

manualul de limbă și literatură (XVIII)

literatura în liceu (4)

— Daniel Dimitriu: În numărul trecut, ați făcut cîteva referiri la comentariul consacrat, în manualul pentru clasa a X-a, lui Tudor Arghezi. Capitolul respectiv merită în întregime o atenție deosebită întrucît servește discuția noastră foarte bine. Din păcate, o servește ca foarte pregnant model negativ. Necazurile pornesc chiar de la fișa care deschide comentariul, fișă în care se strecoară o serie de inexactități. Activitatea literară consemnează doar două din volumele de versuri apărute înainte de război (Cuvinte potrivite și Flori de mucigai), în vreme ce perioada de după 1945 e urmărită cu foarte multă atenție. Flori de mucigai a apărut în 1931 și nu în 1929, cum consemnează fișa. Ignorarea celorlalte volume nu e întîmplătoare, cîtă vreme comentariul însuși trece repede peste activitatea interbelică a poetului insistînd pe opera mai nouă, în realitate inferioară valoric celeilalte. Astfel, Arghezi rămîne pentru absolventul școlii generale un poet important prin ceea ce a scris după 75 de ani.

Al. Andriescu: Este foarte greu, dacă nu imposibil, să-ți poți explica apariția unor erori de istorie literară, cum sînt cele pe care le semnalezi, într-un manual de literatură. În general, se observă astăzi, probabil și sub presiunea unor curente moderne din critica literară, preocupată mai ales de structura operei literare și prea puțin de geneza ei, tendința de a nu pune un preț prea mare pe informațiile considerate exterioare textului. Poate că așa se explică sărăcia fișelor bio-bibliografice din manualele de literatură. Dacă dăm puține informații de istorie literară în aceste manuale, atitudine discutabilă atîta timp cît analiza nu cîștigă în adîncime, atunci să le dăm măcar corect. De aceea, în manuale, în dicționare, în culegerile școlare, nu este loc pentru eroare. Să nu uităm că de pe acestea se învață. Și ar trebui să scriem verbul acesta cu litere mari. Cît privește eroarea privitoare la anul de apariție al volumului **Flori de mucigai**, se cuvine să facem o precizare. În tabloul sinoptic consacrat activității literare a poetului este trecut din greșeală anul 1929, încurcînd toată cronologia. În textul de la p. 125, alineatul 3, anul este notat corect: 1931. Comparînd tabloul sinoptic cu textul care-l explică, elevul rămîne descumpănit. De altfel autorul acestui capitol (prof. Emil Leahu) face și alte erori. Volumul **Flori de mucigai** este inclus activității publicistice a poetului, alături de **Poarta neagră** (1930), după care urmează, opunîndu-se înlănțuirii cronologice și logicii, această afirmație: „Abia în 1927 îi apare primul volum de versuri, intitulat **Cuvinte potrivite**“ (p. 125). Aceste sărituri și întoarceri, ca să le numim așa, tulbură judecata elevului, bazată pe logică și bun simț. Dacă volumul **Flori de mucigai**, care trebuie încorporat fără ezitare poeziei lirice argheziene, nu face parte din activitatea publicistică a poetului, ce legătură are totuși, ne-am putea întreba, cu reportajul liric? Explicația este numai de ordin biografic, întemnițarea poetului în 1918, și nu se poate substitui uneia de ordin estetic. Pentru că se pot stabili anumite legături cu activitatea poetului la **Timpul**, am putea oare, acceptînd un punct de vedere care ne scoate din sfera literaturii, împinge **Scrisorile** lui Eminescu în gazetăria pură? Astfel de simplificări sînt deosebit de periculoase într-un manual. De altfel Emil Leahu nu face altceva decît să preia, fără control critic, o afirmație neargumentată din bogatul în ciudățenii **Dicționar de literatură română contemporană** al lui Marian Popa: „**Poarta neagră** (1930) și **Flori de mucigai** (1931) vor fi în aceeași linie reportaje lirice“. Pentru cel ce nu se lasă înșelat de trucul localizărilor („Le-am scris cu unghia pe tencuială / Pe un părete de firidă goală...“), poemele din Flori de mucigai sînt reversul liric al psalmilor din **Cuvinte potrivite**, după cum atrage atenția chiar Arghezi în poema liminară care dă titlul volumului din 1931.

— D.D.: **Așa cum ați observat și dumneavoastră, calitatea interpretării lasă mult de dorit. Pe lîngă unele, destule afirmații eronate, textul abundă în improprietăți de exprimare, dezvăluind mai la tot pasul o deconcertantă sărăcie ideatică și verbală. Iată cîteva mostre: „Cu timpul însă, poezia lui Arghezi s-a așezat lucid, nu fără dezbateri, în lupta pentru o lume nouă, în care poezia să izvorască din seva continuă a vieții truditorilor, din nevoia de belșug uman, descătușat de legi nedrepte și năravuri“ (p. 131, s.n.); „Arghezi, într-un fel, este aproape de viziunea sămănătoristă și poporanistă a începutului de veac din care a pornit creația sa, dar cu o altă înțelegere a structurilor sociale românești, cu robi și iobagi, pe de o parte, și «domni și domnițe», pe de altă parte“ (p. 132—133); „Un țăran, cu plugul și vitele lui, arînd, este singura imagine care stăruie în versurile lui Tudor Arghezi. Dar în expresia ei statuară întrezărim o semnificație profund umană, cu implicații mult mai largi, căreia poetul îi închină vibrantul său elogiu“ (p. 124); „A ajuns omul să descifreze tainele pe care încă le mai are natura, să construiască tehnic uneltele capabile de energii nebănuite, care să înlocuiască munca fizică a omului, a zeci de mii de oameni“ (p. 137—138); „Spațiul teluric și de osîndă [?] de altădată este acum o limită din care iese omul, ca să afle alte temeiuri în adîncuri și în univers [curioasă disjuncție !], spre binele și măreția lui“ (p. 138): „Prin motive, poetul este în spiritul tradiției poeziei românești; prin universul ei [altă curioasă disjuncție], în contemporaneitatea scriitorului, în problemele ei majore, cu marile ei semne de întrebare și prefaceri ce au hotărît cursul istoriei din zilele noastre“ (p. 139); „Poezia lui Tudor Arghezi este autohtonă [s.a.] prin ceea ce evocă în peisajul românesc al meleagurilor și vieții noastre, prin ceea ce spune și cîntă ea, prin omenesc“ (p. 139).**

Al. A.: Lamentabile prin incongruențele lor pretențioase, astfel de fraze nu reușesc să mascheze sărăcia de idei. Exemplele ar putea fi înmulțite. Deși, aparent, schemele care însoțesc textul (un fel de reprezentări grafice banale, destinate să concretizeze ideile poetice) dau un aer de modernitate analizei, ea se dovedește, pînă la urmă, tributară vechilor poncife ale criticii sociologizante, îmbogățită cu exaltări neaoșiste de circumstanță: „Cu această percepție a istoriei, versurile lui T. Arghezi sugerează că sîntem un neam de baștină țărănească, clădit pe o etnicitate agrară, în care timpul, ce este al istoriei, se întoarce la origini, la vatra strămoșească“ (p. 135). În cazul în care textul lui Arghezi (spre deosebire de **Belșug**, care are o semnificație mai adîncă decît cea pusă în relief de manual) se pretează la vulgarizări, autorul manualului îi supraliciteazǎ slăbiciunile. Mă întreb care elev, pus în situația de a „învăța“ elementele „memorabilelor portrete“ de la paginile 130 și 131 din manual, se va lăsa cuprins de entuziasmul comentatorului. Le transcriem, nu fără oarecare jenă, așa cum le fixează Emil Leahu prelucrînd versuri satirice din ciclul 1907. **Peisaje**: „Conu Alecu, moșier la Merișcani și senator de Olt, guvernează cu trei principii: «mă-ta», «te bag» și «ai sictir» (**Conu Alecu**); **duduia**, variantă feminină grotescă a **Fătălăului** din **Flori de mucigai** e o «femeie nefemeie... turtită ca o tavă și-un sul de rogojină», cu atribute de vechil, căci umblă călare pe moșie, cu gîrbaciul înnodat cu plumb; **cucoana mare**, proprietara a patru moșii și a unei mori, are chip cîrpit: la vîrsta ei critică, își drege obrazul [...]. Dacă pînă aici autorul s-a ocupat de cîteva „«peisaje» umane, compuse în limita absurdului, într-un limbaj vecin cu sudalma“ (p. 130), să vedem cum îi apar comentatorului celelalte personaje, țăranii de pildă: „Tragice sînt figurile de țărani: văcarul Stan, sfrijit și fără de opinci, se-ntoarce din bejenerit pe moșia arendașului din Cuhnea, din milă pentru vaci, ce nu se lasă mulse de «cucoanele sumese» (**Vacile**); Pătru al Catrincii, cu nevasta lui, și alți țărani, din cei ce: «În anii nouă sute șapte / Ca din senin, în Marte, într-o noapte» au ridicat «văpaia» mîniei țărănești, se constituie în alte peisaje, prin care poetul evocă antagonismul social, ca-n episodul răbufnirii populare din poezia O răzbunare“ (p. 131). Nu o dată, după cum se poate vedea, comentariul literar este de-a dreptul rizibil.

— D.D.: **Ce-ar fi de spus despre temele și compunerile solicitate elevilor? Tot la capitolul consacrat lui Arghezi se cer, în final, următoarele: „Alcătuiți expresii metaforice în stil arghezian [s.n.], prin analogii, asociații metaforice, avînd ca prim termen următoarele cuvinte: a zgîndări..., a zămisli..., se-ncovoaie..., ricîie...“ Ce vrea să însemne asta?**

Al. A.: Temele și compunerile recomandate la sfîrșitul acestui capitol sînt cam pe măsura comentariilor de care ne-am ocupat pînă acum. Ori trec pe lîngă opera lui Arghezi (prima compunere), ori se situează la marginea ei (cea de a doua, care se referă foarte vag la o temă argheziană), ori, după cum ai observat, se propun obiective discutabile, ca în cazul ultimului exercițiu: să scrii în **stilul** altuia (acest „altul“ fiind un mare poet, ca Arghezi), cînd acesta este netransmisibil. În cel mai bun caz se poate obține, în urma unui astfel de exercițiu, o pastișă, mai mult sau mai puțin caricaturală, dar mă întreb la ce servește. Cred că există mijloace mult mai potrivite pentru a verifica dacă elevii au înțeles mecanismul analogiilor pe care se sprijină metafora argheziană, rezultat al unor alăturări neprevăzute între cîmpuri semantice foarte îndepărtate. Cuvintele recomandate ca punct de plecare în elaborarea exercițiului, toate verbe, sînt nefericit alese.

vă propunem pe...



ofelia apetroaei

cercul

Ochii blajinilor
urcau
pămîntul dintîi
spre oul de abur

Cu picioare
de răcoare
fîntînile
sfărîmau
potecile de aer

Din oul de abur
a izbucnit lumina

Ochii au înfrînt-o
cu dorul de pămînt

trupul ei
incordat în jurul nunții —
rădăcină
cerc de lumină

Fîntînile stropit-au nunta
cu gîndul ochilor
mustind de viață:
scobiră orizontul
și adormit-au
în scorbură de ceață

În jurul nunții
rămas-a mereu
o rădăcină
cu dorul de pămînt
și trupul de lumină

ideal

Cristalul ne vede
cristalul ne cunoaște
sîntem transparenți
sîntem o vibrație
a cristalului

Puritatea pulsează
devenim
o singură inimă
în inima
purității

antiteză

Niciodată
nu m-a scăldat atîta cer
ca în lacurile de privighetori

Niciodată
nu m-a sfîrtecat un cuțit mai adînc
precum în noaptea
cînd au ucis pasărea
și cerul

metamorfoză

Etern pădurea se închide
sub val de mare lunecînd

Țipătul bufniței
linge
tăcerea peștilor

De ce nu dai la o parte nisipul
să vezi lumile în etaje?

Cîndva
să fim și noi un etaj

Peste țipătul fără ochi
să-și întindă limba
infinitul

la o stelă olmecă

Zeița cu spiralele în brațe
e gata să le dea să sugă
lapte de soare

Șarpele cu limba de forma crinului
Despicătură lacunară pe fruntea pruncului
Un V Voievod adus de pasărea vîntului
Un V Voievod născut de ibisul soarelui
Metamorfoză a spiralelor

Erau două spirale
Era un prunc-jaguar
Ochii lui de pisică divină
Ochii spiralelor
Cîte jocuri și zig-zaguri ale trecerii
Dar V-ul Voievod rămîne acolo
Pe unghiul lui se ascute creierul

În jurul pietrei
se încolăcește șarpele

Un crin roșu incendiază legenda



vasile filip

luceafărul de seară

Luceafărul de seară este trist,
Căci Găinușa și-a pierdut un pui.
De cînd mă știe cerul că exist,
N-am cunoscut tristețe ca a lui.

De cîte ori ne moare cîte-un gînd,
E ca și cum am pierde cîte-un pui
Și-ar răsări Luceafărul plîngînd,
Durerea noastră dăruind-o lui.

Din cîte stele port de cînd exist,
Cred că nici una fără noimă nu-i,
Luceafărul de seară este trist
Cînd Găinușa pierde cîte-un pui.

Din cîte stele mai avem de dus,
Să nu scăpăm nici una în noroi
Și nici un gînd să nu purtăm nespus —
Luceafărul de seară e în noi.

îngînare

A venit vremea crizantemelor,
Pe creștet ni se aștern brumele;
De cînd ne știm, ne-am uitat numele,
Urmele iau chipul blestemelor.

Crește în priviri păienjenișul,
Sub frunți se topesc dealul, văile;
Pașilor li se ascund căile,
Se întunecă-n zori luminișul.

S-au pierdut chiar și amintirile,
Ca păsări ce și-au rupt aripile;
Tot mai des ne numărăm clipele,
Ca unei luminări clipirile.

A venit vremea îngînărilor,
S-au veștejit toate cuvintele;
Să scoatem din ladă veșmintele,
Ne cheamă cîntarea cîntărilor.

contexte

starea de toamnă

Fără octombrie, cea mai înaltă culme a toamnei, existenţei noastre i-ar lipsi una dintre dimensiunile şi experienţele ei fundamentale. Dacă n-ar fi octombrie, vara însăşi ar rămîne goală şi fără semnificaţie, pierdută în toropeala valurilor de căldură. Dacă n-ar fi octombrie, orice retrospectivă a verii mi s-ar părea searbădă, lipsită de suflet şi de poezie. Am fost la tropice şi m-am întrebat dacă aş putea să trăiesc acolo. Nu, mi-ar fi imposibil. Amintirea toamnelor româneşti, amintirea unei zile policrome de octombrie la Iaşi, la Bucureşti sau în Vrancea m-ar arunca iremediabil într-o suferinţă atroce, în stenahorie, într-o stenahorie balcanică desigur...

Acum, în octombrie, încerc să-mi recapitulez drumurile estivale, cele reale şi cele imaginare şi, ca de atîtea ori, constat că acestea din urmă sînt cu adevărat salvatoare, regeneratoare. Dar cum nu există imaginar în afara realului, iată, mă revăd undeva pe un deal într-o renumită podgorie a ţării stînd de vorbă cu un primar îndrăgostit de Sadoveanu sau într-o fabrică unde orice gest al celor care o însufleţesc şi o înnobilează implică talent şi gust artistic ; în metroul din Praga, în ultima după-amiază a şederii mele acolo, încercînd să ajung cît mai repede pentru a mai contempla încă o dată Oraşul de aur şi apa Vltavei de pe vechiul pod Carol sau la Berlin pe urmele lui Caragiale, Eminescu, A. D. Xenopol ori ale altor români care au trecut, au studiat la faimoasa Universitate Humboldt, depănîndu-şi visurile tinereţii lor pe Unter den Linden.

În acest ceas al esenţelor tari ale toamnei îmi stăruie însă în memorie nu atît nişte călătorii, nu atît nişte drumuri şi popasuri, nu atît imagini coerente ale acestora, cît mai ales o suită de secvenţe, un fel de decupaje care se desprind singure din filmul unei veri.

... La Bratislava, Piaţa Veche a Primăriei marelui oraş, străjuit de Cetatea ce aminteşte prin monumentalitate şi prin succesiunea straturilor şi stilurilor arhitectonice de romani, dar şi de Maria Teresa, era odinioară o scenă a execuţiilor publice. Piaţa a rămas ca înfăţişare aproape neschimbată. Balconul din care puternicii zilei îşi contemplau victimele şi savurau spectacolul sinistru al morţii chiar pare o lojă în aer liber. Mi se spune că ultima execuţie s-a petrecut aici în 1844 — deci într-o vreme cînd Europa era cutreierată de demonul Revoluţiei — şi că ultimul călău se numea Augustin Spingler, dacă am notat bine. Dar numele ultimei victime, care este ? Întrebarea mea rămîne desigur fără răspuns. Pe cine mai interesează o victimă oarecare ? Mi se pare revoltător să rămînă în istorie, fie şi într-o istorie mai restrînsă, cum este cea a unui oraş, numele unui călău. A nu-i uita numele e, orice s-ar zice, un omagiu. Un omagiu absurd. Şi totuşi aceasta e o habitudine a istoriei. Călăii nu sînt uitaţi niciodată. În trufaşul oraş slovac întins pe coline pitoreşti şi înviorat în fiecare clipă de apele unui fluviu saturat de artă şi poezie, în oraşul acesta din centrul Europei unde aproape la fiecare pas treci pe lîngă palate şi castele ce amintesc de creatori şi opere celebre, printre nume ca Beethoven, Mozart şi Liszt, aud dintr-odată, ca o scrîşnitură într-un concert, şi pe cel al unui meseriaş al morţii, care n-a lăsat nimic după el decît urme de sînge.

...Întîmplarea face ca următorul popas, la Bratislava, să fie un castel a cărui vîrstă se măsoară, fireşte, în veacuri, şi care a rămas şi el în istorie. Scări spiralate, maiestuoase, lume bună şi mai puţin bună, *homo turisticus* se dovedeşte a fi cea mai eterogenă şi mai plină de surprize specie în această epocă a voiajurilor lesnicioase, mult prea lesnicioase în ceea ce-i priveşte pe unii care nu sînt încă deloc pregătiţi pentru a se încadra în rigorile ce le presupune civilizaţia călătoriei. Construcţii şi obiecte de cea mai rafinată artă, tapiserii faimoase datînd din prima jumătate a secolului al XVII-lea, suportă cu stoicism nu numai interjecţiile, comentariile şi consideraţiile cele mai ridicole — acestea ar mai fi privite cu înţelegere, deşi oportună ar fi o elementară decenţă a tăcerii —, dar şi examenul direct, bineînţeles inutil şi mutilator, prin tuşeuri grosolane, ca la talcioc. *Homo turisticus* caută de obicei spectacole facile, suveniruri banale şi senzaţii epidermice. Are oroare de *stări*, de idei şi metafore, nu ştie sau nu vrea să contemple, este scutit cu totul de emoţii profunde, fiindcă nu face nici o conexiune, lipsîndu-i elementele strict necesare.

...Am zăbovit mai mult în Sala Oglinzilor sprijinită pe 16 coloane în stil toscan. Impresia de întindere, de vastitate chiar e inedită şi puternică. Este sala în care Napoleon a semnat Tratatul de pace cu Austria. Pentru o pace, şi încă pentru una consfinţită de iscălitura genialului om, nici nu se putea un spaţiu mai potrivit şi mai decomplexat. După cum nu mai puţin potrivită mi se pare destinaţia ei de azi : loc al celebrării tuturor căsătoriilor ce se leagă în metropola de pe Dunăre, lumina multiplicată a originalei incinte potenţîndu-i ambianţa de candoare, de viaţă tumultuoasă şi de sărbătoare.

...E octombrie şi Codrii Bacăului au ruginit şi au îmbătrînit cu încă o toamnă. I-am revăzut recent cuprins de nostalgie, l-am revăzut ca de fiecare dată cînd merg la Bacău pe *Bacovia* lui Constantin Popovici. S-au împlinit 12 ani de la încetăţenirea sa în oraşul unde s-au ivit pe lume *Stanţele burgheze*, în tîrgul în care Bacovia fusese un autor aproape necunoscut „adormit pe cărţi într-o provincie pustie". Îmi amintesc că am participat într-o solară toamnă de început de deceniu la dezvelirea originalei opere monumentale ce mi se pare acum că se află acolo de cînd lumea. Şocul noutăţii pe care l-am resimţit din plin atunci s-a estompat şi astăzi constat că originala, insolita statuie din centrul urbei, atît de lipsită de repere artistice memorabile, a căpătat atributele unei opere aproape clasice. Cu gîndul la marele poet de la Bacău recitesc cele mai bacoviene, în spirit, versuri pe care le-am citit vreodată. Ele sporesc melancolia acestei toamne. Le extrag pentru că transfigurează tulburător ceea ce aş numi starea de toamnă universală. Din antologicul poem *Dor de Bacovia* de Adrian Păunescu.

„Foioasele în vîntul toamnei ard,
Muşcate sîngeros şi trist de lună,
Şi turturelele se despreună
Acum, noi doi, în focul revanşard
Acum, atît de singur pe pămînt,
Să recităm Bacovia, plîngînd".

Constantin COROIU

urme pe zăpadă

La telefon, vocea lui mi se păruse prea sigură pe ea, aproape impertinentă. Acum este cuprinsă de panică, glasul unui om în derută. Gura, cu buzele pline, îmi zic, ochii de un albastru intens sînt de la maică-sa. Priveşte însă ca tatăl său, are acelaşi tic, cînd şi cînd ochii îi rămîn fixaţi pe ceva şi pleoapele se zbat ca nişte aripioare de libelulă. Şi mîinile lui, zic, continuînd să-l examinez, sînt moştenite de la tatăl lui, numai os şi tendoane, mîini veşnic neliniştite, ca şi cum toată energia corpului său s-ar fi concentrat în ele. Îmi readuce aminte ceea ce aproape uitasem, de trei ani absolvise Institutul politehnic şi lucra la construcţia unei hidrocentrale, undeva, în munţi. Înainte de absolvire îl întîlnisem întîmplător pe stradă. Avea o figură aproape de adolescent, un adolescent întîrziat, îmi spusesem atunci. Nu numai figura lui sugera asta, ci şi felul cum vorbea, cum privea viaţa în care începuse să intre, cu o anume naivitate ce mă făcuse să-l compătimesc. Acum pare cu totul un alt om, bărbat în toată puterea cuvîntului, chipul său are asprimea calmă a marinarilor întorşi dintr-o cursă lungă. Printre sorbiturile de cafea, în cuvinte puţine, îmi spune o poveste nenorocită, părinţii lui au ajuns să se urască unul pe altul şi vor să se despartă, de aceea a venit acasă, să încerce să facă ceva pentru ei. Pe măsură ce înaintează cu povestea asta, vocea lui capătă iar siguranţa de la început, cînd mi-a telefonat, rugîndu-mă să-l primesc. Îl ascult, tac chiar şi atunci cînd el prelungeşte anume pauza, probabil sperînd să audă cuvîntul salvator pe care l-aş putea rosti. Cum de-au putut ajunge aici ? se întreabă el şi, dintr-o dată, toată asprimea aceea calmă, de pe chipul său, dispare, rămîne iar adolescentul întîrziat, întîlnit pe stradă, în preajma obţinerii diplomei de inginer. Tocmai ei, un cuplu atît de exemplar ?! mai adaugă el. Îl ascult şi tac. Ce i-aş putea spune ? Că omul este cea mai imprevizibilă fiinţă ?... Nu, nu-l compătimesc. După cum îl simt, compătimirea l-ar îndurera şi mai mult. Ascult şi mă gîndesc la părinţii lui. Da, un cuplu exemplar, cum spune fiul lor. Doi intelectuali, abia trecuţi de cincizeci de ani, fără succese deosebite, fără greutăţi deosebite. Totuşi a ajunge profesor universitar, mi-ar replica tînărul din faţa mea, este un succes. Să admit că este un succes... Deci, un cuplu perfect, un bărbat frumos şi o femeie frumoasă, amîndoi inteligenţi, sîrguincioşi, ambiţioşi, ocrotindu-se unul pe altul... Un cuplu de invidiat, îmi aduc aminte că, de cîte ori intrau în casa lor sau îi întîlneam ca musafiri în alte case, îi simţeam înţelegîndu-se din priviri, era de ajuns un gest al unuia, ca celălalt să fie prompt, să răspundă încadrat pe aceeaşi lungime de undă... Şi iată că frumosul lor vas, vaza din care ieşeau cele două flori s-a spart, s-a făcut ţăndări... Am fost la avocaţii lor, continuă tînărul din faţa mea, am stat de vorbă, cu amîndoi, oamenii mi-au arătat hîrtii, acte... Îngrozitori... E îngrozitor că vor să se despartă, dar mai ales că au ajuns să se împroaşte cu noroi, unul pe altul... Unul dintre oamenii şantierului nostru, un tînăr, şef de echipă, s-a despărţit de soţia lui... O căsătorie care a ţinut numai doi ani... Au descoperit că nu se potrivesc, că nu vor putea trăi împreună... probabil că femeia nu s-a putut obişnui cu meseria lui aspră, dură, cu veşnica schimbare a domiciliului... În sfîrşit, ea şi-a făcut bagajul, el a condus-o la gară... Se întorcea la părinţii ei. Pe peron i-a sărutat mîna şi ea l-a sărutat pe obraz... M-au chemat amîndoi ca martor în procesul lor. Nici un cuvînt rostit de unul împotriva celuilalt... Nimic, absolut nimic, totul curat, civilizat, pur şi simplu. Îşi despărţeau drumurile, viaţa... Dar părinţii mei ?... Să se judece pentru nişte amărîte de lucruri, pentru împărţirea unei maşini... Cazul pe care mi l-ai povestit, îi spun eu, este unul al unei perechi fericite, cu bani puţini... Înţelegi ? În celelalte cazuri nu există divorţ în care să nu apară şi probleme financiare între cele două părţi... Şi încep să se războiască între ele... Dar este oribil, mă întrerupse el. Să trăieşti o viaţă cu cineva, ca apoi, să vezi în el un duşman, să scoţi în văzul tuturor cele mai intime lucruri petrecute între tine şi partener !... Dragostea, afecţiunea, prietenia, bunul simţ, toate aruncate ca nişte rufe murdare... Valoare nu mai există pentru ei, decît în maşină... a cui să fie, şi în lucrurile adunate în casă... Există un al treilea sau a treia ? întreb eu. Nu, sînt sigur... De asta sînt sigur, nu există nici măcar acest lucru, o pasiune... Există doar ura dintre ei, o ură turbată, fără cauză... Fără cauză ?! zic eu. Nimic nu-i fără cauză, dragă, fiecare faptă a noastră are un suport, chiar dacă nu ne dăm seama că în noi, în subconştientul nostru ceva a pus în mişcare, a declanşat gestul, cuvîntul, sentimentul... Totul pare normal, firesc şi, deodată, sare capacul, ceva l-a împins, l-a aruncat... Înţelegi ? Şi atunci poţi privi tot ce-a acoperit capacul acela, zice el cu o voce iar înceată. Acum pare neputincios, dezarmat. Totuşi mai spune : Poate aţi putea interveni, sînteţi unul dintre prietenii lor, unul în care au amîndoi încredere... Povestea e o surpriză pentru mine, zic, sigur, neplăcută, dar să intervin ar fi şi mai neplăcut... Este inutil... Tu de partea cui eşti ?... Ochii lui mă privesc speriaţi, pleoapele i se zbat din nou : Ce întrebare ?! Şi avocaţii m-au întrebat la fel. ...E absurdă, nu sînt nici de partea mamei, nici de partea tatălui meu... Sînt amîndoi părinţii mei... Ridicase glasul, se enervase. Întrebarea mea fusese nefericită. Încerc să-l calmez. Aşteptam acest răspuns, îmi era teamă că voi auzi altceva... Dar, crede-mă, ceea ce mă rogi îmi este imposibil să fac... Tu, tu ai voie să intervii în treburile lor, eu nu. În afară de tine, nimeni nu mai are acest drept... E povestea lor, numai a lor, strict privată, ca să mă exprim astfel, eu însumi n-aş accepta intruşi în viaţa mea... L-am dezamăgit. I se citeşte asta pe faţă. Ştiţi, îmi mai spune el, va trebui să-mi amîn căsătoria pînă la rezolvarea situaţiei lor... De ce ? îi răspund eu. Sînt clipe care nu trebuie să le întîrzii venirea, tot amînîndu-le le poţi rata... Şi poţi să nu te mai întîlneşti niciodată cu ele. Sigur nu te mai întîlneşti... Striveşte ţigara în scrumieră şi se ridică de pe scaun. Simt că şi-a revenit din dezamăgirea de mai înainte. Semăna din nou cu un marinar întors dintr-o cursă lungă. Cînd pleci ? îl întreb eu. Astă seară, îmi răspunde, întinzîndu-mi mîna. Un zîmbet trist i-a apărut pe buze. O clipă doar. Mă gîndesc să-i spun că totuşi voi interveni în povestea părinţilor săi. Dar faptul că nu mai repetă rugămintea mă face să tac. Privirea lui îmi arată că nu se va pierde pe apele în care va naviga... Poate şi ascuţişul stîncilor ridicate acum de părinţii săi îi va încleşta şi mai mult mîinile pe roata de pilotare a micului său vas. Nu mă mai interesează povestea părinţilor săi. Îmi imaginez povestea lui, care este pe cale să înceapă...

Corneliu ŞTEFANACHE

consemnări

o vizită

inscripţii

imensul domeniu

Universul nu este nici exclusiv determinat, nici exclusiv aleatoriu, îşi începu confesiunea prietenul meu, Marele Melancolic. Omul homeric era pătruns de arhaica şi inocenta convingere că totul în lume era hazard şi consecinţă a voinţelor contradictorii ale nenumăraţilor zei cu comportament uman, iar omul modern că totul este determinism (Laplace). Citeşte-l pe Jean Fourastié („Marea speranţă a sec. XX") şi vei constata că în unele din manifestările universului, şi mai ales în imensul domeniu al vieţii cotidiene, el este condiţionat. În acest domeniu nu domneşte nici hazardul, nici determinismul. Este cu adevărat un uriaş domeniu cu aspectele lui tragice sau comice, cu nimicurile cotidiene, cu impurităţile inerente unei evoluţii fireşti...

— Cele spuse de tine îmi amintesc nişte vechi versuri, care relevă că „nici Spiritul faustic nici murmurul lui liric n-au îndemnat retorta din geniul său satiric să caute vreodată filosofala piatră ca-n degete s-o joace la flacăra din vatră, scoţîndu-i dulci reflexe şi ape de lumină... Şi totuşi, sub arcada de duhul glumei plină, umorul toarnă vorbe şi fapte-n alambicuri prea fericit cînd muza îi picură nimicuri..."

— Nimicuri cotidiene, completă, repetîndu-se, Marele Melancolic.

— Ei da, continuai plin de entuziasm, chiar marele matematician von Neumann şi-a elaborat eşafodajul de argumente pentru a demonstra existenţa domeniului unde nu domneşte nici hazardul nici determinismul, dar aceasta nu în solitudinea unui laborator, ci prin „considerarea unor jocuri de cărţi uzuale ca pokerul şi bridge-ul"...

— Mai bine spus o reconsiderare a nimicurilor.

— Imaginează-ţi un fluviu majestuos, şi solemn ca determinismul, tăindu-şi vad prin munţi şi păduri de conifere. Deodată, aleatoriu, un bolovan gigant, lat cît matca fluviului, se rostogoleşte din pisc şi blochează apele înspumate. Valurile se lovesc de muchiile pietrei, fac salturi mortale înapoi şi se pulverizează parcă, croindu-şi două vaduri la marginile bolovanului gigant. Acum se conturează al treilea domeniu al lumii sensibile : hazardul şi determinismul au devenit unul materie, altul antimaterie, anihilîndu-se reciproc. Rămîne însă ceva : nimicul vieţii cotidiene pline de umor sau de dramatism. Mai ales de umor, fie el şi impur. Aici iar s-aude cadenţa unor versuri. Un glas mefistofelic îi sună în ureche : tu, cavaler al dulcii figuri fără pereche planifică-ţi talentul şi vorbele din gură să scoţi — ca-ntr-o sinteză — o glumă nouă, pură...

— Nu există umor pur. Nu poate exista, pentru că ar deştepta purul instinct de conservare şi atunci lumea ascunsă-n hrube, pivniţi, ieşită în cîmpii n-ar mai putea auzi poantele rostogolite în imensul domeniu al vieţii...

— ...pe care von Neumann l-a reintegrat în gîndirea ştiinţifică luînd în considerare unele nimicuri, ca pokerul sau bridge-ul...

— Mai bine spus o reconsiderare a nimicurilor...

— A aparent — nimicului, pare-se.

Nicolae ŢAŢOMIR

convorbiri — 1883

Epistola londoneză a lui Ion Ghica expediată „către" Vasile Alecsandri are o introducere-pretext ce avertizează prin sublinieri succesive că „ceea ce voiu să-ţi spun este curatul adevăr", în ciuda îndoielii de a nu fi „crezut chiar nici de tine" şi de a fi „tractat" în continuare „de om cu stafii şi cu strigoi". Criteriul literar pare a fi lăsat intenţionat deoparte, el reliefîndu-se peste voinţa corespondentului : „În mai multe rînduri am apucat condeiul, să-ţi spun o istorie ; dar m-am tot oprit dinaintea temerii că ai obiceiul să arăţi scrisorile mele lui Negruzzi ; şi el ca unul ce se află în capul unei publicaţiuni, cînd pune mîna pe ceva scris şi trimis de tine îl şi tipăreşte". Intenţie ironică nu-i, deşi-i nimerit zis. Ceea ce-şi propune, de fapt, Ion Ghica e portretul preponderent evocativ al lui Tudor-Tudorache-Theodoros, în maniera în care o făcuse Alecsandri creîndu-l pe Vasile Porojan. Spiritul de observaţie în planul social îl întrece însă pe cel în plan psihologic, Ion Ghica văzînd cu acuitate (de etnolog) multe şi mai puţin mult. Pînă a schiţa de rău de bine trăsăturile caracteristice eroului propus, scrisoarea abundă, ca şi precedentele, în detalieri a unor observaţii generale, de indubitabil interes documentar : „Băieţii învăţau carte românească unul de la altul, sub direcţiunea vătavului sau a vreunui logofăt din curte ; şi fetele se dădeau pe mîna unei Mame Sande sau a unei jupînese Cristina, de le muştruluia şi le învăţa cusături de vaperuri (volănaşe) de gevrele (batiste brodate) şi de sangulii (marame cusute cu fir), împletituri de bibiluri, fierturi şi fel de fel de dulceţuri : rodozahar, şerbeturi de trandafir şi de vişine, peltele de gutui şi de mere, tetrea de chitră şi deosebite vutci".

Cîteva aprecieri ale redacţiei extrase din necrologul dedicat lui Alexandru Lambrior : „Posedînd pe deplin adevăratele principii ale ştiinţei filologice, Lambrior avea o inteligenţă destul de vastă, pentru a cuprinde în observaţii proprii cele mai variate raporturi ale materialului limbistic, şi o inteligenţă destul de concisă spre a putea întruni cercetările sale şi a le formula după metoda ştiinţifică. Studiile publicate de dînsul în «Convorbiri Literare», în «Revista Arheologică» şi mai ales cele mai multe în revista filologică «România», ce apare la Paris, sub direcţia domnilor Paul Meyer şi Gaston Paris, cît şi studiul publicat ca introducere la o Chrestomaţie din scriitorii vechi români, toate acestea sunt cîteva ramuri ale unei activităţi ştiinţifice care ar fi pătruns în publicitate în proporţii mai întinse, dacă preţiosul său timp n-ar fi fost împărţit între cele patru sau cinci şcoli secundare la care era nevoit să dea lecţii. Ştiinţa limbii şi istoria românilor pierde în Lambrior o putere creatoare de primă ordine. O inteligenţă vie şi originală ca a lui Lambrior trebuia să rămînă aceeaşi şi în afară de specialitatea lui ştiinţifică. Fineţa spiritului său era ca şi înfăţişarea lui simpatică, o adevărată podoabă a caracterului său drept şi ireproşabil. Acestea erau calităţile prin care personalitatea lui Lambrior cîştiga stima şi simpatia celor ce-l cunoşteau. Mai mult decît oriunde, el a fost apreciat şi iubit în sînul societăţii «Junimea», ca un colaborator ştiinţific de mare valoare şi ca un tovarăş vesel şi nedespărţit".

Lucian DUMBRAVĂ



Viorica Toporaş : „Autumnală"

interferențe

centenar: alexandru zirra

melos popular și istorie

Dacă e lucru rar ca un istoric să-și apropie profesionalmente universul muzicii, nu e mai puțin rar ca un muzician să se ocupe de evoluția diacronică a domeniului său și să încerce o integrare a lui în ansamblul vieții colective, așadar în istoria unei națiuni. Compozitor și pedagog de prestigiu, de la a cărui naștere tocmai se împlinesc o sută de ani, Alexandru Zirra ilustrează acest din urmă caz, remarcîndu-se deopotrivă prin eforturile de îmbogățire a patrimoniului artistic și prin tentativa de a situa acest patrimoniu într-o amplă perspectivă, care e aceea a istoriei. Lucrări mai vechi sau mai noi (Al. Schmidt, Viorel Cosma, Zeno Vancea, Al. Cosmovici) ne previn sumar asupra biografiei și într-o mai largă (totuși nu suficientă) măsură asupra operei sale, încă atît de puțin cunoscută. Fiindcă, dintr-un palmares impresionant ca proporții și de o mare varietate, repertoriile noastre rețin mai ales drama istorică *Alexandru Lăpușneanu* și basmul *Capra cu trei iezi,* ambele de inspirație notorie, cea mai mare parte a creației sale zăcînd încă în arhive sau fiind distrusă de vicisitudini ale istoriei. O neșansă pare a-l fi însoțit fidel pe creator de-a lungul vieții și mai ales în posteritate. Ea a făcut ca multe din lucrările sale să se piardă fără urmă, altele să vadă greu lumina scenei sau să aștepte încă în rafturi de depozit. Centenarul nașterii sale a dus la o serie de manifestări artistice comemorative, care pentru mulți echivalează cu o revelație. Necunoscutul Zirra se dezvăluie ca o personalitate cu resurse multiple, legată deopotrivă de învățămîntul nostru muzical, de istoria scenei lirice și de o creație polivalentă, a cărei punere în valoare era demult necesară. În fond, un creator autentic are întotdeauna un număr de admiratori și e destul să se ivească prilejul favorabil pentru ca opera să-i fie reactualizată cu fervoare. Pe tărîm strict muzical, lucrul acesta l-au făcut și îl vor face, în cazul de față, specialiștii. Alexandru Zirra aparține însă unei sfere mai largi de activitate, el fiind preocupat să contribuie, cu mijloacele artei, la resurecția românească. Profesor de armonie și director de conservator, Zirra a fost unul din cei mai fervenți căutători ai comorilor folclorice, pe temelia cărora ar fi voit să așeze creația muzicală cultă. A călătorit mult, a cercetat fiecare colț de țară, a făcut înregistrări de cîntece populare, cu un fonograf împrumutat de la C. Brăiloiu, fixînd astfel pentru studiu inflexiunile melodice care îl frapaseră. A strîns muzică populară din Moldova, publicînd două volume de *Albăstrele* și *Flori de cîmp,* într-o epocă în care interesul pentru creația anonimă sporise considerabil. Zirra ține fără îndoială de acel curent demofil ce acaparase, la începutul secolului nostru, multe spirite în direcția valorificării patrimoniului popular, curent ce a făcut să se nască o întreagă direcție de cercetare a acestuia pe tărîm etnografic, folcloric etc., pentru ca în perioada interbelică să ducă la investigații și mai complexe, de tipul celor întreprinse sub egida Institutului Social Român. Ca și Béla Bartók, Mihail Jora, Sabin Drăgoi, el a înțeles să se pună în legătură directă cu realitățile, pentru a putea evita astfel deformările. Iubea legenda și se interesa de istoria unu loc sau altul, de vechi așezări, de monumente. A ajuns astfel să se pasioneze pentru teme istorice de un mare interes. Ctitoria lui Lăpușneanu de la Slatina îi evoca figura domnitorului și un ev sîngeros, în care violența naște violență, iar orice tentativă de a impune dreptatea sfîrșește tragic. Imaginea unui domn crud și despotic, transmisă de Ureche și perpetuată cu alte mijloace de C. Negruzzi, trebuia deci să fie supusă unei reevaluări. Zirra a făcut-o cu mijloacele sale, dedicîndu-i opera *Alexandru Lăpușneanu,* pentru care s-a pregătit îndelung. Spre deosebire de cronicar și de nuvelist, el credea că domnitorul în cauză n-a avut vocația violenței, ci a fost violent din rațiuni politice, motiv pentru care ar merita să fie privit cu mai multă simpatie. Cum să asigure, cu o boierime lacomă, intrigantă, centrifugală, libertatea țării ? Cum să înfrîngă cerbicia felonă, paralizantă, a opoziției ? Sînt întrebări ce l-au dus la conturarea unei imagini mai umane a figurii Lăpușneanului, într-un libret pentru care a compus apoi o muzică plină de dramatism. Eroul e confruntat cu problemele unei epoci care avea nevoie de înnoire, fie și sub forma primenirii clasei boierești prin elemente aduse de jos, de la „talpa țării". Moțoc devine atunci, ca și în nuvelă, un simbol al impilării și e sacrificat cu ocazia revoltei poporului, iar uciderea altor boieri un act politic menit să deschidă calea primenirii sociale. N-a izbutit și nu putea izbuti. Închis și călugărit în propria-i ctitorie, în timp ce fiul său Bogdan era ridicat în scaun, el fu ucis apoi pentru a nu periclita noua domnie. Violența domnului ca și aceea a boierimii sînt lucide, politice. Din sfera patologiei, Lăpușeanu e adus mai aproape de sfera normalității. Accentul social pe de o parte, adîncirea psihologiei eroului, în sensul unei drame a singurătății, pe de alta, sînt însușiri ce fac din această operă — și prin conținutul de idei — un pas mai departe spre o interpretare socotită și de istorici ca fiind mai aproape de adevăr. Simpatia autorului merge spre domnescul înnoitor și spre mulțimile doar aparent tăcute. Ea consună cu interesul său pentru istorie și pentru creația folclorică, din care socotea că trebuie să se inspire mereu muzica cultă. Inspirîndu-se din lucrări literare importante, în ce privește subiectul, Zirra și-a luat mari libertăți, dînd faptelor o interpretare personală, mai conformă însă cu ceea ce i se părea a fi fost realitatea istorică și psihologică. La fel a procedat și în *Furtuna* (1941), pornind de la un episod romantic pe care i-l sugerase o vizită la Secu. O chilie mai purta acolo numele Anei, soția marelui logofăt Nestor Ureche, din care compozitorul a făcut o eroină pentru noua sa operă. Istoria nu e decît un fundal pe care se desfășoară pasiuni omenești de oricînd. Ultima compoziție a lui Zirra are tot o temă istorică : existența meteorică, zbuciumată, a lui *Ion Vodă Potcoavă,* unul din acei prințișori care au năzuit, cu sabia, la tronul Moldovei, după moartea viteazului omonim spintecat de cămile. Pornind de la *Șoimii* lui Sadoveanu, compozitorul s-a îndepărtat și aici de sursă pentru a-și croi propria imagine și a da substanță muzicală unui erou care pune mai presus de putere ideea demnității sale de om liber, deprins cu orizontul larg al stepelor. Personajul feminin, orfana Tudorița, care se atașează de erou, reprezintă aceeași idee a înălțării unor figuri din popor, față de care însă împrejurările se arată ostile. Idee generoasă, care îl apropie de Hasdeu și de o întreagă tendință democratică de la începutul acestui secol, tendință ce i-a marcat deopotrivă pe libretistul și pe compozitorul Alexandru Zirra. Ar trebui să-l amintim aici și pe publicist, fiindcă Zirra a mînuit cu destulă dexteritate și cu fervoare patriotică pana pentru a apăra valorile melosului nostru popular și a susține așezarea creației culte pe această temelie. Căci, susținea el, „avem un cîntec popular original, bogat în expresie, susceptibil de a fi întrebuințat în orice gen de compoziție, cu o ritmică proprie și cu inflexiuni melodice aparte, care pot primi armonii și care pot da linii contrapunctice deosebite de cele ale artei occidentale". Cu această convingere el a cules și tipărit melodii din popor, a compus muzică pentru povești de cea mai largă circulație *(Tîndală și Păcală,* 1925 ; *Capra cu trei iezi,* 1939), a evocat în poeme simfonice *Hanul Ancuței* (1932) și *Cetatea Neamțului* (1936), alături de alte priveliști scumpe sufletului său *(Pe șesul Moldovei,* 1931), pentru a nu mai aminti de cele două simfonii *Țărănești* (1922) și de *Suita de cîntece moldovenești* (1933), care toate mărturisesc un profund atașament față de valorile patriei. Opera lui Alexandru Zirra n-ar putea fi însă corect estimată fără a ține seama de interesul epocii pentru punerea în valoare a filonului popular. G. Enescu a nutrit, se știe, o mare stimă pentru acest filon, valorificîndu-l atît în lucrări de tinerețe *(Poema română,* 1897), cît și în creația de mai tîrziu. Béla Bartók a cules și publicat, sub egida Academiei, cîntece populare românești din Bihor (1913), stimulînd o direcție ce avea să se vădească foarte rodnică. C. Brăiloiu și Gh. Breazu, au organizat atunci arhive fonogramice, în timp ce M. Jora, S. Drăgoi, Marțian Negrea, T. Brediceanu ș.a. căutau să pună în valoare, în diverse moduri, resursele melosului popular. O școală muzicală s-a putut întemeia astfel, viguroasă, pe aceste resurse, iar Alexandru Zirra a fost nu numai unul dintre creatori, ci și un „avocat" al ei cu verbul fierbinte, așa cum se recomandă din pledoariile publicate în presă și dintr-un luminos eseu despre muzica românească, rămas în arhiva familiei, inedit. Demersurile lui privitoare la folclorul muzical interesează și istoriografia, fiindcă ele coincid cu momentul cînd aceasta începea să deschidă ochii spre arhivele sonore, extinzîndu-și deci raza investigațiilor prin urmărirea melosului popular în durată. În muzică s-au putut descifra, tot mai mult, imagini răsfrînte ale istoriei.

Al. ZUB

brize

cireșul

Întrebat de cineva dacă-mi aduc aminte de momentul în care am întîlnit arta, arta pe care o practic, i-am răspuns : Era în după-amiaza zilei de 25 septembrie, la ora 17, cînd...

Și m-am oprit, cerîndu-mi scuze pentru că, părîndu-mi-se un pic amuzantă, întrebarea declanșase imediat un răspuns el însuși amuzat... Persoana interogatoare însă, menținîndu-se foarte serioasă, m-a întrebat dacă precizarea mea e atît de absurdă încît să rîd singur de ea.

— Da, chiar așa, am recunoscut, în fond de ce nu am putea preciza momentul, oricît de inefabil ar fi el ? Mai ales că, uite, am început să-i dezvălui realitatea, în cazul meu, momentul randevuului cu arta a stat sub imperiul datei, palpabilului, materialului chiar. În acea după-amiază, sau poate cu o zi înainte, sau cu una în urmă, sau, poate, nu în septembrie, în octombrie, dar oricum în vreme ce soarele mai ardea încă iarba, am ieșit din casă, și trecînd pe lîngă cireșul de care nu puteam trece niciodată fără să-i ating scoarța, sidefată roșu, am rămas locului, urmărind cum, printr-o crăpătură a ei, se scurgea, probabil de cu noapte, mierea vîscoasă și limpede. De ce abia acum întîrziam în fața acestui miracol simplu ? De ce n-am trecut iar bezmetic, ciupind cleiul și băgîndu-l pofticios în gură ? Am urmărit cu răbdare cum mirabila sevă traversa nervurile argintiu roșietice, reflectînd cînd soarele galben, cînd aerul violaceu, cînd iarba de culoarea tutunului...

Și ce fac, în fond de-atunci, decît să înțeleg, în singurătatea atelierului, alchimia de neînțeles a sevelor ?

Val GHEORGHIU

convorbiri literare

prin corespondență

O revistă este prin definiție un spațiu de dialog. E vorba, înainte de toate, de un dialog de la autor către cititor, pe care ni-l oferă chiar pagina tipărită. Scopul major al activității oricărei redacții este tocmai implicarea în această relație a unui cît mai mare număr de cititori, implicare ce urmărește nu o simplă receptare a ceea ce se publică, ci o adeziune de conștiință. Există însă și un alt sens al dialogului, o cale inversată de comunicare, îndeobște invizibilă : de la cititor la revistă. Pe adresa unei redacții sosește zilnic o cantitate apreciabilă de corespondență ai cărei expeditori nu sînt colaboratorii obișnuiți, cunoscuți. O revistă literară e căutată în bună măsură de cei care solicită o părere, un sfat, o îndrumare atentă pentru scrisul lor, autori mai tineri sau mai puțin tineri care vizează (și visează) să se numere, la rîndul lor, printre colaboratorii obișnuiți, verificați. Mai există și categoria corespondenților fără veleități, oameni de diverse vîrste și profesii, care nu sînt alții decît cititorii noștri și care ne fac un imens serviciu : ies din anonimat și ne judecă. Realizatorii unei publicații nu știu niciodată cu exactitate ce preț are munca lor în ochii publicului, pînă și numărul de exemplare care se vînd în chioșcuri e un indiciu relativ. Astfel, dialogul pe care ni-l propun cititorii e singurul în stare să atenueze din incertitudini, să ne ofere dreapta măsură a unei munci în care bunele intenții, talentul și competența nu există ca valori în sine, ci numai ca realități modelatoare, expresie a rolului educativ pe care îl au deopotrivă literatura și presa.

Iată motivele pentru care, începînd cu acest număr, ne-am propus să scoatem dialogul public-revistă *de sub semnul confidențialului sau al unor mult prea succinte răspunsuri de poștă literară și să* convorbim *deschis, în văzul tuturor, pe spațiul mai multor zeci de quadrați. Așadar, această rubrică va fi o gazdă a dialogului, va răspunde tuturor celor care ne scriu : autori de creații literare sau numai (e un fel de a spune :* numai) *cititori, iubitori de literatură, care, fie unii, fie alții, consideră că discuția cu noi le-ar putea fi de folos. Am dori să le aflăm părerile despre revistă (despre cea ce le place și, mai ales, despre ceea ce nu le place) inclusiv despre situația difuzării ei. Vom răspunde în ordinea intrării materialelor în redacție.*

Celor care ne trimit texte spre apreciere și eventuală publicare le facem cunoscute cîteva reguli impuse de specificul muncii redacționale : plicurile să menționeze denumirea rubricii ; să nu fie voluminoase (5—10 titluri la poezie, cel mult 20 de pagini la proză sau teatru) ; textele să fie scrise citeț, pe foi detașate (nu trimiteți caiete !), pe cît posibil dactilografiate ; nu trimitem răspunsuri prin poștă ; manuscrisele nu se înapoiază. *Întrucît această rubrică va fi probabil în cea mai mare parte a ei un atelier de creație, e necesar să amintim că într-un astfel de context dialogul se poate prelungi mult în timp, în funcție de evoluția fiecărui autor, că răbdarea și buna noastră înțelegere nu pot decît fi de folos acestei evoluții. În limita spațiului disponibil, vom ilustra* Convorbirile... *cu texte ce satisfac exigențele publicării.*

REDACȚIA

■ *Simona Condor — Galați.* Lucruri bune. *Foc sacru* și *Simplu troc* se detașează. Poate le vom găsi un loc spre publicare. În rest, apar unele scăderi în emfază și loc comun („și presimt poeziei un drum infinit / dăltuit în azur"). Să vedem ce va mai fi.

■ *Aurora Zară — Constanța.* Rămîn valabile opiniile lui Ioanid Romanescu. Urmează să știți a profita de ele.

■ *Ion Zară — Constanța.* Deși emană o anumită vetusețe, poezia „în dulcele stil clasic" sună mai bine, chiar sub riscul unor redundanțe : „Răsare-o lună-mbolnăvită / De veșnice singurătăți, / Peste păduri de ebonită, / Peste lunatice cetăți". Versul alb e mult prea... decolorat.

■ *Ioan Roman — Sîntana (Arad).* Spuneți : „Am scris «Afrodita» cu gîndul la «Luceafărul», ca o posibilă pereche filozofică. Și pentru că m-am hotărît să mă adresez (pentru prima dată !) unei reviste, pe care o apreciez am alăturat și alte poezii". Mulțumindu-vă pentru apreciere și felicitîndu-vă pentru dorința de a găsi „o posibilă pereche filozofică" *Luceafărului,* vom încerca să fim gazde bune și să reproducem un fragment din poema dumneavoastră : „Nu mai mor a ochilor luciri / izvorul lor tot crește / de sub pleoape / Printre valuri — Afrodita / dragostea o scapă / El o ia / o strînge-n palme / Și la inimă / o ascunde". Se cuvine să precizez pentru eventualii nedumeriți, că acel „El" care strînge în palme și ascunde în mînă dragostea scăpată de Afrodita este, cum spuneți, „un descendent al lui Adam". În ce mă privește atîta mitologie îmi creează complexe. Dacă veți reuși să mă înțelegeți, veți realiza că ambițiile dumneavoastră depășesc cu mult posibilitățile așa-zisei poezii care le dă curs.

■ *A.H.* Punctul dumneavoastră de vedere e excesiv pozitivist, lucru care, din păcate, se răsfrînge și asupra modului de exprimare. În poezie explicitarea legăturii cauză-efect e anevoioasă și, pe undeva, inutilă. Emoția lirică iese de sub incidența unei argumentații de care uzați cu atîta sîrg.

■ *Gh. Martiniuc — Hîrlău.* Cîteva din epigramele și epitafurile trimise vă recomandă ca pe un specialist al genului. Am reținut cîteva piese pentru pagina de „Magazin" a revistei (Almanahul e deja la tipar). Reproducem în avanpremieră șarja adresată lui Lucian Valea : „Cu cartea ce ai tipărit / Ai crezut că ne-ații calea, / Însă nu ai reușit / Că ne-am luat, Luciane... VALEA". Sîntem siguri că distinsul poet, care nu e deloc lipsit de simțul umorului, vă va aprecia și el.

■ *Andrei Dian — Botoșani.* În poezia dumneavoastră „grengile" sînt sus, iar nisipul foșnește sub „pași nevăzuți ce-l străbate". O discuție despre eventualele virtuți artistice ale poeziilor trimise nu poate trece cu vederea asemenea abateri de la normele ortografice și gramaticale în vigoare. Deocamdată, nu vă putem da decît un singur sfat : puneți-vă la punct cu limba română ! După aceea vom mai vedea.

Daniel DIMITRIU

■ P.S. : *Am fost sesizați în mai multe rînduri că revista noastră nu este difuzată la chioșcuri în municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej și că, în general, în județul Bacău (inclusiv în municipiul de reședință) vin foarte puține numere. Îi rugăm pe cei în drept ca, în spiritul obligațiilor de serviciu pe care le au, să rezolve această problemă. Le mulțumim.*

caleidoscop liric

manole

De ce-mi cereți
să renunț la ideea de zbor
acum cînd am înlocuit
primitivele aripi ale lui Icar
cu iluzii optice
și cerul îl ar felii înspre toamnă

semăn gînduri
nu vreau să culeg furtună
apele inimii tulburi
nu mai nasc fîntînă

umerii nu mai suportă
greutatea zborului
mă voi prăbuși
și se va naște cetatea

primăvara

Iarba lovește zenitul
precum fătul în pîntecul mamei
nerăbdător să spargă în cioburi
oglinda zilei

plecați-vă capul
trece firul de iarbă
să-i dăm onorul cuvenit

fiul meu bate în pîntecul mamei
precum firul de iarbă
în mantaua soldatului
adormit după o noapte
de marș printre stele

G. BOROVINĂ

o mamă și o țară

poet de cursă lungă
să scriu pînă-am să cad...
o Țară am și-o mamă,
o floare a iubirii
le-o dăruiesc în prag.
eu vă cinstesc menirea
vă voi cînta mereu
o Mamă am și-o țară alături
cînd mi-e greu.
poet de cursă lungă voi fi
cît voi mai fi...

singurătatea viorii

mîinile mele
interpretează Balada
la ceasul acesta Porumbescu nu mai E...

mîinile mele
în mișcări solemne
i-au respins moartea
cedînd
viorii
nemurirea lui.

mîinile mele
preferă astăzi împreunarea viorii.

Bianca MARCOVICI

panoramic editorial

MIRCEA FILIP :

„Audienţă de noapte"

Audienţă de noapte, confesiune imaginară, e completată de patru povestiri fantastice, dintre care aş distinge *Ciudata agapă*, o parabolă macabră nelipsită de umor subteran. Piesa e relevantă pentru acuitatea observaţiei morale şi e de presupus că în direcţia aceasta se îndreaptă căutările lui Mircea Filip în genul fantastic. Celelalte povestiri se susţin pe un lirism fără o notă apăsat personală. Observaţia mă determină să văd evoluţia viitoare a acestei proze spre zonele straniului şi macabrului.

Confesiunea care face substanţa volumului defineşte un anume lirism psihologic nelipsit de consistenţă analitică, deşi inegal sub raportul limbajului, unde acelaşi mecanism analogic este la baza celor mai frapante asociaţii, dar şi a locului comun. Rezultă de aici că nu procedeul în sine, de relevare a mişcării psihice, prin imagine lirică, este inadecvat, ci numai că autorul are obligaţia unui control mai sever al metaforei. *Audienţă de noapte* conţine confesiunea imaginară a unui pictor către un demnitar cultural. Motivaţia realistă în regim de halucinaţie mi se pare bizară, cu atît mai mult cu cît interlocutorul imaginar al pictorului e, ca să zic aşa, o instanţă socială şi nu proiecţia într-un alter-ego familiar, ce, mi se pare mie, ar stimula verosimil mărturisirea. Confesiunea se putea produce direct către cititor, fără mijlocirea niciunui confident.

Dealtfel, încadrarea filelor de jurnal în această povestire-mărturisire nu mi se pare necesară, pentru că jurnalul în sine, rezumat la analiza unei dragoste ce-şi urmăreşte cu obsesie obiectul, conţine materia epică a unui roman. Maniera autoscopică, luciditatea, „autenticitatea" îşi au modelul în Anton Holban. Pictorul îşi disecă sentimentele cu voluptatea suferinţei, prizonier nu atît al iubirii pentru Dania, soţia infidelă, cît al imaginii interioare, fantasmă a femeii, copie executată de pictorul însuşi, idealizată, „eternizată" : prin urmare cu neputinţă de şters. E o rotire gravitaţională a memoriei în jurul unei obsesii care devine principala operă de artă a pictorului. Confuzia de planuri topeşte femeia şi dublul ei imaginar într-o singură prezenţă psihică torturantă pentru creatorul devenit victimă a propriei sale opere.

Audienţă de noapte se reţine pentru paginile de jurnal, cele mai consistente în proza de pînă acum a lui Mircea Filip.

Valentin CODRESCU

ION BIBERI :

„Eseuri literare filosofice şi artistice"

Din ultima carte a prea-învăţatului I. Biberi prima lecţie pe care o aprofundez — rămînem, vai, şcolari pînă la adînci bătrîneţe ! — este smerenia. Autorul e un savant cu merite atît de vădite încît faptul că însuşi binevoieşte a le cataloga mi se pare un lucru absolut firesc. Nu spunea un moralist ca Alexandru Paleologu că modestia e o vanitate de care se cade a ne dezbăra de îndată ? Să ne lepădăm aşadar de ipocrizia reprobabilă de a ne trece realizările sub tăcere ! Iar meritele autorului acestor eseuri sînt într-adevăr (obligatoriu chiar !) demne de consemnat. Peste contribuţiunile sale, cutez a anticipa, viitorimea nu va putea trece cu uşurătate. Le voi enumera pe scurt, cerîndu-mi iertare dacă din nebăgare de seamă peste unele voi sări, dar, vai ! sînt atît de numeroase, încît o memorie lacunară ca a subiscălitului rog a fi privită ca singura vinovată. Dar vina odată recunoscută fie-mi pe jumătate măcar absolvită !

Ion Biberi este creatorul unei „metode diacritice de cercetare, cu validitate universală (...) o implicaţie ultimă, necesară, a concepţiilor evoluţioniste". Să reţinem umila sintagmă „validitate universală". Urmează opurile în care cu totul originala metodă şi-a găsit o strălucită aplicaţie. Tot Ion Biberi este întîiul care a intuit „semnificaţia întîlnirilor în edificarea unei personalităţi" şi a observat cu acuitate un anume fapt inedit : „condiţiile vieţii economice şi vieţii sociale generale intervin de asemenea hotărîtor" (se înţelege tot în edificarea sus-zisei personalităţi). Ca o consecinţă a acestei nedetronabile axiome, Ion Biberi observă cu profunzime cum că „rămas, printr-un joc al hazardului, analfabet (...) Goethe nu ar fi putut da expresie universului său interior", şi nici nu şi-ar fi putut citi *Faust*-ul, îmi permit cu modestie să adaug.

O altă descoperire biberică este şi aceasta : „Omul nu creează numai în bucurie şi calm al gîndului, ci şi în durere". Tot ce am înşirat pînă acum ţine de metoda mai sus pomenită : „am ajuns, în ceea ce mă priveşte, la această încheiere de metodă încă de timpuriu". Iată, aşadar, încă un caz ce poate fi revendicat de subtilul filosof al culturii Edgar Papu şi de către emulii săi. Tot Ion Biberi, folosind un bogat arsenal de tehnici şi metode ingenioase, a acces înaintea multor altora la definiţia poemului ca o „recreere (sic !) a universului prin limbaj". Trebuia să se odihnească şi universul vlăguit, probabil, de dialectica-i devenire, cumva... Umilinţa îl mîna iarăşi pe autor a nu revendica totuşi cu exclusivitate drept o invenţie proprie metoda de investigaţie a faptului cultural, ce-i aparţine de drept şi de fapt numai lui. Străfulgerări, minate însă de vremea în care au vieţuit, au avut şi o serie de critici, destul de obscuri, să recunoaştem. Biberi le face, magnanim, dreptate într-un paragraf din modesta-i autobiografie : „Marii critici şi autori de monografii literare, un Tibaudet, un Brandes, sau un Gundolf, au anticipat, de asemeni, metoda cu mijloace proprii, caracteristice epocii lor". Spaţiul nu ne îngăduie, din păcate, să punem în lumină şi alte priorităţi ale savantului autor. Una singură însă ne îngăduim a mai semnala : conjugarea ştiinţei medicale atît cu creaţia romanescă (Balzac, afirmă pe bună dreptate Biberi, e un soi de „profitor" al seducătorului Lavater), cît, mai ales, cu critica literară. Şi aici, cu un eroism invidiabil, medicul-eseist Ion Biberi a defrişat terenuri ce ar fi rămas altfel necultivate. Freud a vagabondat cu siguranţă prin alte locuri. Dar, spusa Domniei Sale : „am acceptat, în acest mod, riscul inovaţiei". Vorba ceea : cine nu riscă nu cîştigă...

Gh. VASILIU

NICOLAE BALOTĂ :

„Mapamond literar"

Fără să reprezinte o contribuţie definitivă, un discurs încheiat în complexitatea-i conţinută, precum multe dintre titlurile bibliografiei sale *(Lupta cu absurdul, De la Ion la Ioanide, Arte poetice ale secolului XX, Euphorion* ş.a.), recenta carte a lui Nicolae Balotă, *Mapamond literar* (Editura „Cartea românească", 1983), aduce totuşi o mărturie în plus despre modul în care activează una dintre personalităţile respectabile ale cercetării literare contemporane. Căci majoritatea eseurilor reunite în volum rezultă dintr-un exerciţiu publicistic desfăşurat de-a lungul mai multor ani. Asta pe de o parte. Iar pe de alta ni se dezvăluie mecanismul prin care o gîndire estetică matură, desăvîrşită în datele ei particulare, se aplică în detaliul unui fenomen.

Aşa cum se poate lesne deduce din titlu, zona de interes a autorului acoperă secvenţe din literatura universală, cel mai adesea în raport cu ritmul transpunerii unor opere, mai mult sau mai puţin cunoscute, în limba română. Se ivesc astfel pentru comentator prilejuri excelente de a face incursiuni în universuri creatoare, în stiluri, în epoci. Materialul, bogat şi divers, a fost organizat pe niveluri suprapuse, încît se pot distinge în cartea lui Nicolae Balotă cîteva criterii care grupează textele după : genurile către care s-a orientat investigaţia *(Prin universul romanesc, Voci lirice moderne)*, epocile reprezentate *(De la romantică la naturalism, Două studii „fin du siecle")*, spaţiile culturale acoperite *(Clasici ai Occidentului, Clasici şi moderni ai Orientului, Antichităţi mediteraniene, Din literatura modernă a Balcanilor)*, dimensiunea tipologică *(Moralişti şi memorialişti, Literatura savantă, Literatura „naivă", Călători şi călătorii)*, metodologia propusă *(Bibliotheca mundi — crestomaţii şi florilegii)*. Sunt astfel stabilite contacte cu operele cîtorva zeci de autori, proiectate pe un orizont de înţelegere şi sensibilitate, a cărui calitate esenţială mi se pare a fi temperanţa. Dar în favoarea acestei aserţiuni pledează mai ales ultimul capitol al cărţii, *Linii pe mapamond* — o secvenţă oarecum autonomă şi cu o sorginte diferită de a celorlalte. Ea a rezultat în urma unor călătorii efectuate *ab initio* sub semnul interesului cultural. Nicolae Balotă renunţă deliberat la „curiozităţile" comunicate de obişnuitele note culese în asemenea situaţii, preferînd să cantoneze în reflecţii care transmit măsura exactă a unui spirit cultivat şi armonios. Eseurile acestea se constituie în tot atîtea embleme definitorii pentru formaţia autorului lor (v. „Cu Dürer la Nürnberg", „La Freiburg fără Heidegger", „Acasă la Balzac", „Lumea ca ceas").

Nu ştiu în ce măsură e acceptată şi demonstrată pînă la capăt aptitudinea hermeneutică a lui Nicolae Balotă. Dar în textele din *Mapamond literar* transpar cu certitudine cîteva din atributele necesare unei atari orientări. Se reţine în primul rînd jocul dintre particular şi general, menit să susţină acţiunea de explicitare bazată pe acea „vedere prealabilă" (cum o numea Martin Heidegger). Adică se tinde către stabilirea unui şir de relaţii (nu neapărat analogice) care să facă accesibil sensul în cadrul subiectiv oferit evoluţiei obiectului estetic. Fenomen care, mai bine decît în alte texte, se lasă urmărit în paginile consacrate lui Gabrielle D'Annunzio şi Robert de la Sizeranne. Dar şi în alte locuri, chiar dacă pe spaţii mai restrînse, această abilitate a autorului e remarcabilă.

Emil NICOLAE

HORIA BĂDESCU :

„Starea bizantină"

Starea bizantină, ultimul volum de versuri al lui Horia Bădescu, reprezintă un moment de respiro pe care poezia sa şi-l ia cu aceeaşi nepăsare cu care cineva îşi dezvăluie unele defecte fizice, vizibile doar la o relaxare a muşchilor, la o atenuare a încordării voite a lor. Probabil e nevoie de relaxare, dar cred că ea trebuie îngăduită numai în intimitate, numai în secret. Prin această carte, poezia cîştigă în numărul de ipostaze, de disponibilităţi, dar cu preţul pierderii în tensiune, egal forţă, în autenticitate. Versurile, trubadureşti, baladeşti, romanţioase, de multe ori facile, de foarte multe ori avînd ceva de *déjà vu*, încearcă să imortalizeze nişte momente biografice, fără îndoială foarte plăcute, dar care, după cum se vede, asigură o combustie rapidă şi ineficace. Tonul e pretenţios, din nevoia de a da solemnitate clipelor, gestul larg, iar convenţia „despre morţi numai de bine" e respectată cu delicateţe de adevărat cavaler. Trecutul, cu întreaga recuzită necesară unui astfel de spectacol — domniţe, vin, crîşme, mîncăruri alese, tinereţe, cîntece etc. — este înfrumuseţat, incrustat cu migală în montura unui lirism generos, care suflă o pulbere strălucitoare peste el. Dar, de multe ori, după cum spuneam, înfrumuseţarea frizează facilul, iar versurile te iau înainte ca un şuvoi, fără a atenta prea mult la placa ta foto-sensibilă. Acest lucru se datorează şi frecventelor locuri comune : roşcatele sînt preafrumoase, grecoaica — tînără, zăpezile — nesfîrşite, toamnele — tîrzii, poloboacele—galeşe, hangiţele — nărăvaşe, vinul — vechi, iar *mongoloinii*, vizitatorii „crîşmei lui Mongolu", sînt veseli şi ferice, dar necesarmente trişti şi gravi sub masca lor de crai. Sigur, ţinînd cont de convenţia impusă de „genul" abordat — balada — ca şi de dorinţa autorului de a contura (servindu-se de fişe lexicale de la cronicari pînă la Eugen Barbu, trecînd prin Matei Caragiale, Emil Brumaru şi, bineînţeles, Villon, la alt nivel) o nostalgică atmosferă vetustă, este deplasată o exigenţă prea mare, iar poeziile îşi dezvăluie un anumit farmec incantatoriu : „Plecaţi-vă spre amintire, iată / e iarăşi ceasul nopţilor mai lung / e iarăşi liniştea de altădată. / în care paşii noştri mai ajung, / e iarăşi vremea marilor omături, etc." ; „Ivite sînt bătrîne ţuici în şipuri / dospindu-şi arzătoarele răcori / pălinci de ani, îngălbenite chipuri / zăcute tainic sub încuietori / pîlpîitoare ochiuri fumegînde"... ; „De unde vin, nu întrebaţi. Sînt solul / umbririi lor, păzindu-le fiinţa /.../ Mongoloinii ! Sfînt ecou tomnatic / trecînd peste medievalii muri / potirul asfinţitului hieratic / vibrînd sub orga marilor păduri" *(Balada vechilor scripturi)*. (Şi-am ilustrat concomitent, din aceeaşi poezie, influenţa declarată, bucuros acceptată, a lui Villon şi respectiv a lui Emil Brumaru şi Matei Caragiale). Dar dincolo de această încîntare de moment (pe care dealtfel n-o procură toate poeziile din primele trei cicluri), nu rămîne prea mult. Ultimul ciclu însă, nu mai păstrează nimic din declamările anterioare, iar din atributele... „baladeşti", poeziile, intitulate tot balade, le reţin pe cele de ritm, de muzicalitate. Apocaliptica imagine a simbolicei „cămile cu una sau două cocoaşe", ironia din gravele balade ale egoiştilor, micilor burghezi, sau cea intitulată „Baladă-n passo-doble", tonul acuzator din uşor păunescienele balade ale „celor care vor război" sau ale „morţilor", în fine, atmosfera densă, tensionată din întregul ciclu, intitulat *Starea de veghe*, aminteşte de adevărata faţă a poeziei lui Horia Bădescu.

Mariana CODRUŢ

ION IUGA :

„Ieşirea din vis"

Ca şi pînă acum, Ion Iuga nu se dezminte ca poet al patimei de astă dată (în volumul *Ieşire din vis*, Editura Eminescu, 1982) ea fiind orientată către un orizont etic. Faptul este bine definit din capul locului, poemul *Laiţa* avînd menirea să situeze resursele lirice (în matricea originară) şi deschiderea discursului : „Acasă mi se pune laiţa copilăriei în faţă / sărut mîna mamei mărturisindu-mi păcatele / Ea plînge şi-mi zice : /.../ stai pe laiţa cioplită de patruzeci de generaţii / şi-i la fel de grăitoare / împreună stai cu cei peste două sute de verişori / din tată şi mamă — / cînd te va lovi povara vremii strigă — / laiţa aceasta zboară cu numele meu". Deşteptarea pe care o reclamă poetul, sau „ieşirea din vis", provine dintr-un fel de psihoză apocaliptică. Sfîrşitul de veac stă sub semnul catastrofei şi al marii nelinişti : „Numai nopţile coboară-n om / rîu negru fără odihnă / undeva s-a sfărîmat chipul zilei / sub potcoava hergheliilor negre // paşii omului lasă riduri / energiile în oasele lui / platoşe în adormire // neliniştit sfîrşit de veac". Ion Iuga a fost oricum dotat cu vocaţia suferinţei. De aceea se consideră un privilegiat, şi îndreptăţit totodată să lanseze semnale de alarmă. Răvăşit de problema destinului, lucid cît se poate, el ştie că nu e demiurgul care recreează lumea (şi cine îşi mai doreşte rolul acesta, printre artişti, în lumea de azi ?), ci un supus al ei. Constatare care exclude însă umilinţa, substituindu-i revendicarea : „pe lume-am venit să bat la uşă / cum se vine în istorie / pe balanţa luminii îmi caut drepturile / drepturile mele / la masa lumii fără nici o culoare". Iar destinul asumat e şi el supus hazardului — iată o circumstanţă agravantă : „Tu ai un zar alb eu unul negru /.../ aruncăm cu ambele zaruri / sporindu-ne mereu deznădejdea..."

Aşadar ne aflăm într-o situaţie limită, pe care poetul o vede rezolvată prin articularea valorilor etice. Întîi prin recuperarea modelelor, şi eroii stau în prim-plan, cu suferinţa şi cu sacrificiul lor : „e vulturul ieşit din piatră / alb ca şi ei eroi de moarte / jucînd cu moartea pe o carte /.../ creanga de munte unde-şi creşte / pămîntul floarea şi-n odihnă / pe taina de eroi mai vie / se bat cernitele femei — / mai umblă-n lume după ei". Apoi femeia, ca element de stabilitate, în ipostaza de mamă şi iubită, sau pur şi simplu ca emblemă a matriarhatului : „Noi spălăm rufele familiei / spălăm şi coastele şi omoplaţii bărbaţilor / ne ardem degetele în cratiţele bucătăriilor / şi măturăm gunoaiele / ne hrănim copiii şi bărbaţii obosiţi de drumuri / şi nu avem vreme de palavre" etc. Desigur, Ion Iuga are în vedere şi alte valori care pot să salveze şi trebuie să se salveze. Cum ar fi de pildă cele culturale : „iată-ne pe toţi în arca lui Noe / Homer şi Dostoievski Eminescu Bacovia şi / deasupra o bombă cît o minge de fotbal // pentru că numai ochii noştri înţeapă bomba / ochii noştri ca nişte imense suliţi // Oppenheimer şi-a îmbrăcat un costum de scafandru". Astfel se acumulează o geologie sentimentală pe mai multe straturi, nu foarte complicată dar rezistentă.

Exprimarea ei se realizează într-un limbaj acut metaforic şi, deseori, eliptic. De aceea poetul a creat unora impresia de încifrare, lucru inexact. Înlănţuirea frustă a sintagmelor, tăietura directă a stilului, aritmia sunt în acord cu graba transmiterii esenţialului. Gravitatea mesajului nu permite acolade inutile. Şi dacă imaginile naturiste apar totuşi în poezia lui Ion Iuga, ele poartă stigmatul desacralizării, pentru că poetul e convins că „frunza nu naşte cîntecul / poezia se ridică din propriu-i cîntec / nici aerul privighetorii nu iveşte / numai din cîntec se naşte cîntecul".

Nicolae EMILIAN

CAROLINA ILICA :

„Tirania visului"

Un joc — iată ceea ce reuşeşte să realizeze Carolina Ilica în volumul *Tirania visului*, pe parcursul căruia ajunge să se detaşeze de intenţionalitatea şi structura care anunţau iniţial o ţinută rigidă, aproape ştiinţifică a cărţii, pentru ca pe măsură ce demersul liric o înrobeşte să se dăruie — tot mai eliberată de crispare şi canoane — plăcerii sincere de a scrie. Să recunoaştem că nu e o performanţă la îndemîna oricărui creator şi asta din cauză că jocul nu poate fi realizat decît printr-o totală desprindere de contingent, de ordine. În fond, poeta, în ciuda sfatului pe care ni-l dă Nerval, jigneşte „pudoarea zeităţilor visului". „Formele ludice ale artei" de care vorbea Burckhardt nu pot fi deci plasate decît într-o totală subiectivitate. Conştientă de imposibilitatea încorsetării poeziei într-un canon — fie el chiar şi al visului — Carolina Ilica reuşeşte să evadeze din universul hieratic al primei părţi a cărţii, lepădîndu-şi pe parcurs visele (astfel, deşi omniprezent în volum, Erosul nu e decît un pretext pentru joc : „Ca un copil viitorul zvîcneşte, // Nenăscut ; în curînd se va naşte ; / Va avea ochii mei, va avea rătăcirea / Privirilor mele lăsînd / Cît mai la urmă iubirea. *(Va avea ochii mei)*.

Atmosfera de inocenţă specifică jocului este întreţinută şi de repetarea aproape obsesivă a unor simboluri ce închegă un univers care ne aminteşte de volumul *În grădină* al lui Dimitrie Anghel (rouă, sevă, frunze, crini, brînduşi, stînjenei, fluturi, cireşe, etc.), aceasta cu atît mai mult cu cît şi din *Tirania visului* răzbate nota de tristeţe pe care o găseam la „poetul florilor". Numai că tristeţea Carolinei Ilica se datorează unei prea mari lucidităţi. Este acea luciditate a creatorului care ştie că jocul său e un joc trist. Conştiinţa lucidă a tristului joc pe care-l încifrează între paginile *Tiraniei visului* este căpătată pe măsură ce poeta se iniţiază în ritualul jertfirii prin creaţie (drept dovadă că ea lipseşte cu desăvîrşire din volumul *Neîmblînzită ca o stea lactee* cu care debuta în anul 1974 la Editura Eminescu).

Poezia e un joc trist pentru că de fapt e jocul sincerităţii (poetul adevărat este un condamnat la sinceritate prin însăşi natura artei sale) : „Nimic nu ascund, căci nimic nu se poate ascunde" *(Numai al meu)* şi — aşa cum spuneam — al jertfiii : „Şi-n acea noapte, Preavăzătoarea-Noapte / Şi-a întîrziat cu o eternitate / Sinuciderea zilnică" *(Steaguri albe)*.

Deşi unitar în concepţia poetei (prin ceea ce reuşeşte volumul, prin titlurile curente, prin motivele obsesive etc.), *Tirania visului* este, din punct de vedere formal, eterogen, căci registrul stilistic este un straniu amestec de versuri încifrate, eliptice, aforistice — unele dintre ele de o mare profunzime : „La fel ca poetul, / Care aşteaptă în singurătate / Perechea lui rîvnită : / Nemurirea" *(Înserare pe Vodno)* — şi pastişe palide ale versurilor populare sau imitaţii după unele poeme ale lui Cezar Ivănescu (a se vedea *Colind, Cîntec de mireasă, Doină, Doină de jale* etc., poeme ce conţin versuri facile, fără fond, lipsite de expresivitate).

Şi dacă unele poeme pot figura în orice antologie de poezie contemporană — ca de exemplu *Dionysos*, unul dintre cele mai tulburătoare pe care le-a scris Carolina Ilica — altele nu au ce căuta în volum (a se vedea pseudo-poemul *În mai*, care nu se poate desprinde de unele aluzii în nici un caz poetice).

Deşi întîlnim multe motive livreşti în *Tirania visului* (cu trimiteri mai mult sau mai puţin directe la Vasile Conta, Gauguin, Confucius, Platon, Nerval, la *Cîntarea Cîntărilor* sau la Novalis) Carolina Ilica este o poetă senzitivă, telurică, pentru care simţurile constituie filtrele evadării către primordialitate, către joc : „O, simţurile, cinci ferestre / Deschise toate în afară, / S-au aburit de răsuflarea / Din noaptea-ntîia, sublunară !" *(Ofelia)*. Volumul ne-a amintit de cuvintele lui Albert Béguin care, în *Sufletul romantic şi visul*, spunea : „Uneori visul e locul de temut, bîntuit de spectre, iar alteori somptuoasa poartă deschisă spre paradis." După opinia noastră, *Tirania visului* a găsit deschisă această somptuoasă poartă.

V. S.

CONSTANTIN CLISU :

„Vine moşu pe cărare"

La Editura „Ion Creangă", au apărut, recent, povestirile pentru preşcolari şi şcolarii mici ale unui cunoscut şi merituos profesor de limbă şi literatură română, Constantin Clisu din Vaslui, poet şi, totodată, prozator, cu colaborări periodice la *România literară, Convorbiri literare, Cronica* şi alte reviste, el însuşi animator al unor interesante publicaţii regionale, cu caracter literar şi pedagogic, cum este *Şcoala bîrlădeană*. Iscusinţa scriitorului de a se apropia de sensibilitatea şi universul de preocupări ale copiilor, calitate evidentă încă din primul său volum de istorisiri, *Pentru un pui de sturz*, apărut în 1979, este şi mai convingător reprezentată în noua carte, *Vine moşul pe cărare*, care cuprinde douăzeci de mici povestiri, îmbrăţişînd un destul de variat spectru tematic, în centrul căruia se află copilul, cu sufletul său imaculat, deschis miracolului cunoaşterii. Scurtele naraţiuni ale acestei cărţi sînt atrăgătoare şi pline de luminoase învăţăminte. Aproape în întregime, ele cuprind relatări ale unor probe de iniţiere în ceea ce înseamnă universul complex al existenţei, experienţe trăite de personaje — copii, cu candoarea specifică vîrstei. Fiecare povestire este o istorioară concentrată a unei experienţe cognitive, a unei mici drame a desprinderii de lumea infantil-paradisiacă şi de pătrundere în semantica uneori deconcertantă a realului, a vieţii. De aici şi nota uneori gravă, de nostalgică poezie, ce se desprinde din unele povestiri *(Dacă nu era Azor, Sufleţel, Bobocii şi vulpea, Puiul de vidră)*. Aventurile trăite de personajele-copii ale povestitorului Constantin Clisu sînt trepte ale creşterii spirituale, ale cunoaşterii, parcurse cu ochii unei mari candori, care, deşi este violentată de asperităţile realului imediat, îşi păstrează nealterată susbtanţa, cum se vede în *Puiul de vidră*, cea mai bună povestire a cărţii. În aceasta constă, în general vorbind, şi esenţa educativă a povestirilor lui Constantin Clisu.

Cît priveşte tehnica narativă folosită, ea este pozitiv înrîurită de intuiţia de dascăl talentat, cealaltă ipostază a scriitorului. Autorul aplică, cu abilitate, elemente ale basmului în naraţiunea unor fapte cotidiene *(Cel mai frumos dar, Copilul şi vîntul)*, dar, de cele mai multe ori, relatează simplu, direct, fără prolixităţi digresive, întîmplări specifice copilăriei, în general fără a-şi disimula simpatiile faţă de eroii săi, implicîndu-se însă cu discreţie în evenimente. Acest mod de a relata conferă credibilitate artistică povestirilor, le deschide cale liberă spre sufletul micilor cititori.

Vocabularul nuanţat, farmecul locuţiunilor ponderat utilizate, imagistica sobră, nu însă seacă sau plată, uneori efectele ritmice, obţinute prin varietatea cadenţelor interioare ale construcţiei sintactice, sînt calităţi ale limbajului care fac din cartea *Vine moşul pe cărare* a lui Constantin Clisu un instrument plăcut şi util de cultivare a limbii literare în şcoală.

Constantin PARFENE

magazin

TRAIAN OLTEANU:

singurul înțelept din familia mea a fost bunica

Lui A. S. M.

Trebuie să recunosc, deschis, chiar dacă în acest fel pierd o bună parte din simpatia rudelor, că singurul înțelept din familia mea — o familie numeroasă care cuprinde printre pietrele ei temeinice — olari, negustori, un barcagiu, un hoț la drumul mare și alți mulți inși, mai puțin realizați, oameni fără importanță, aproape comuni, pe cuvîntul cărora nu poți pune bază — a fost BUNICA.

Era o femeie măruntică la trup, mereu încruntată. Toată ziua, adică de dimineața și pînă seara, o vedeam legată la cap cu o basma neagră, fără de care nu începea vara sau iarna și nici lunile anului, nu le primea spre ea.

ZVONURI : Gurile rele din satul acela din margine de munte, unde adormea trenul Odobești — Burca, spuneau că bunică-mea n-avea fir de păr ; în hainele ei femeiești ascunzîndu-se, de fapt, un tătar, fugit cu mulți ani în urmă dintre ai lui și aciuat printre noi ca să scape de cine știe ce. Ehe, he, hei . . .

Dacă stăteai cîteva clipe de vorbă cu ea, cerîndu-i sfatul pentru nu știu ce treabă, aveai să vezi că ochii bunicii se deschideau tot mai mult și mai mult, ca niște ferestre pe care le împinge încet de tot soarele, în drumul său, spre mijlocul casei, cel mereu ascuns. Sufletul ei era tot o pîine de cald și vorba părea trecută printr-o farfurie cu miere.

Toți care mai erau prin preajma ei, în satul acela din marginea unei ape neputincioase, sat cu case răzlețe, urcate parcă pe picioroange — unele mari, altele doar nesigure — ne-o imaginam pe Bunica ca un fel de stăpînă a gării și a întregului tren Burca — Odobești. Treaba asta mai cu seamă îi făcea o mare și rotundă plăcere.

ZVONURI : Trenul Burca — Odobești avea patru sau cinci vagoane, mergea mai încet decît o capră și oprea ori de cîte ori dorea mecanicul. Dacă pe vreunul din pasageri îl lua cu udatul, cobora, își făcea nevoile și-apoi alerga vreo zece minute, timp în care cu siguranță ajungea trenul din urmă, mai ales pentru că, pe tot traseul, conductorul, care avea acasă o vacă și vițel, cobora din tren — la dus numai pe partea dreaptă ! — și cosea cîțiva saci cu iarbă, ca să aibă ce le da de mîncare. Ministerul Sănătății, printr-un ordin care-mi scapă acum, a recomandat cu insistență călătoriile pe acest traseu, considerîndu-le necesare în remediul cefaleelor. Fără documente, doar pe cuvînt de onoare !

Revenind la bunica, tot plăcere păreau că-i fac și vizitele lui Vasile, băiatul mai mare, din prima căsătorie, care de ani de zile era singurul controlor recunoscut al acelui tren. Iată cum se desfăsurau ele (le țin minte pentru că de fiecare dată decurgeau la fel, urmînd un text comun).

Acum, povestesc ultima vizită :

— Bună ziua, maică, îmbătrînești, îmbătrînești, dar tot bine te ții. Toată viața, numai treabă și treabă. Săracu tata, Dumnezeu să-l ierte, a știut pe cine ia ...

— S-o crezi tu. Prost cum era, a trebuit să-l cer eu în căsătorie, altfel dădea peste cine știe ce nepricepută. Da, tu, Vasile, tot controlor ?

— Tot maică ...

— Și, tot cu șapca cea roșie ?

— Tot.

În acest moment bunica începea să se caute de zor prin buzunare, dînd semne disperate că nu găsește ce vrea.

— Vasile, maică, tu n-ai niște mărunțiș, că eu țin o sută și nu vreau s-o zdrumic ...

— Am, mamă, ia de la mine, că n-o fi foc.

— Dacă nu-i foc, atunci de ce vii mereu cu mîna goală la maică-ta, că doar o știi bătrînă și sărmană. Și-un chil de zahăr tot i-ar prinde bine, ca să nu mai spun de ceva mălai sau ulei ...

— Apăi, am să aduc altă dată.

— Bine, lasă, împrumută-mi acu trei poli și ți-i dau eu cînd o să mai vii..

Bunica plecă spre casa lui Neculai Guralivu, la o svîrlitură de băț de gardul nostru din deal, acolo unde aveam trei nuci gîrbovi, ca niște moșnegi uitați de moarte.

— Marghioală, Marghioală, ia ieși fa să-ți spun o vorbă. Îl știi pe Vasile, controlorul, băiatul ăla mai mare ? A venit fa, acum, și e mort de foame. Dă-mi a găină să-i fac o fiertură și-un orez, că, mai știu ei, ca mîine ai treabă la doctor și-i spun lui Vasile să nu-ți ceară nici un ban. Mergi cu trenul lui. Dacă aveam eu, tăiam de la mine, dar a dat iama în ele dracii lui Pufulete, arză-i-ar focul ... Auzi Marghioală, vezi fa să fie grasă, că dacă-i bună, te ia și la întoarcere ...

Bunica venea cu o găină la subțioară, blestemînd de mama focului și tot bodogănind.

— S-au scumpit toate bre. Și nici neamurile nu mai sînt ca altă dată. Astea sar primele să te jupoaie. O groază de bani pentru o biată înaripată și aia cu gîtul chel. Dar, nu-mi pare rău, măcar tu să te saturi ...

În cîteva minute jumulea repede pasărea, o trecea prin foc să-i ardă tuleile, și, după ce o făcea bucățele, o arunca într-o oală mare, cu apă. Era semn că se trezește așteptarea.

— Apăi Vasile, pînă fierbe boala asta, pune și tu mîna pe un topor și mai taie niscai lemne că la chefereul ăla ai început să prinzi burtă. Treci prin vagoane și te holbezi la cucoane. Asta-i treabă de bărbat în toată firea...

— Ce să-i fac, meseria mamă.

— Meserie... Puteai să alegi una mai de doamne-ajută, nu de puturos pe banii statului. Mă și miram eu să nu semeni cu tatăl tău. Și-am auzit, de la Lixandru a lui Sînpetru, că nici de treabă nu te prea ții. Ai început să-ți urci neamurile în tren, să faci chefuri. Apăi dacă-i așa, n-o să scoateți bani nici ca să plătiți lopețile cu care aruncați cărbunii în cazan. Parcă văd că vindeți și trenul . . .

— Mamă, cine ți-a mai spus minciunile astea ! Am și eu supra-control, nu pot să fac ce vreau. Dacă mă prind, mă dau afară.

— Lasă că vă știu eu ; doar îi semănați lui taică-tu. Și el tot într-o beție a ținut-o toată viața. De acolo i s-a și tras. Bețiv și muieratic. Tu, în plus, am auzit că ești și hoț. Știu, îți cam place să tragi la măsea. Bei pînă cazi în umbra mesei ...

— Mamă, te rog frumos, lasă-mă. Mănîncă sănătoasă găina, că eu am plecat. Mă duc acasă. Mă așteaptă Vasilica ...

— Bine maică, cum vrei. Data viitoare am grijă să-ți pregătesc din timp o pasăre ...

Vasile pleca supărat, trîntind poarta și, repezindu-se spre marginea drumului, o ținea tot la vale. Ajungea repede la gară. Mă urcam iute într-un copac încercînd să-i văd șapca roșie, semn că pe-acolo trecea el, jucînd ca un mac prin panglica bătăturii. Cînd nu-l mai zăream, șuieram scurt, arătînd că Vasile a ajuns la tren. Atunci, Bunica întețea focul, ca să fiarbă zburătoarea mai repede. Cînd era gata și ochiuri de grăsime apăreau, ca niște boabe de rouă minuscule, strălucitoare, ea scotea rînza și mi-o dădea s-o mănînc. Apoi, din ghiare, aripi și cap făcea un pilaf, de-ți venea să-ți lingi degetele o săptămînă încheiată, fiindcă se ascundeau boabele de orez pe sub ungii cu zecile... Luînd restul de pasăre dădea fuga la spitalul din apropiere, o secție cu cinci doctori și cîteva zeci de paturi, unde era, mereu, bine primită.

Intra în cabinetul directorului și, trăgînd ștergarul de pe farfurie, scotea la iveală trupul rotund, aburind al găinii, cu pete roz de grăsime. De fiecare dată Bunica obținea cel puțin trei poli pe consultația asta și, mulțumită, se reîntorcea acasă pentru a termina de mîncat farfuria de pilaf pe care, zicea ea, o merită din plin.

Adunam cu grijă orezul, desenînd zeci de cercuri în jurul ghiarei singuratice, neîndrăznind parcă s-o mut de la locul ei decît tîrziu, cînd rămînea singură, neajutorată și rece, ca o piatră în mijlocul unei bălți, vorbind singură.

Atunci, într-un sfîrșit de rugăciune, o auzeam pe Bunica care era, sigur, cel mai mare înțelept din familie, spunînd cu glas șoptit :

— Dă doamne sănătate chefereului și ține-o bine și pe Marghioala lui Neculai Guralivu, că pricepută gospodină mai este.

Îi ascultam cuvintele și mă gîndeam la Vasile care, cu șapca lui mare, neagră și roșie, precum o floare de mac, trecea prin vagoane, holbîndu-se la cucoane în timp ce trenul de Burca—Odobești scîncea printre scuticele sale — șirurile lungi de viță — pufa, pufa, pufa, pufa ... pufa, pufa, puf.

roua lecturii

scrisorile unui adult

„...fără să stea să se gîndească mai mult decît stau pe gînduri crinii !“

Charles Lamb

Cînd plouă pe insulă, îmi place să stau la fereastră și să privesc dealul din fața mea, depărtat, încețoșat. Pe birou (pentru că mi-am cumpărat un birou !) am dicționare, atlase de plante și păsări, cărți despre ciuperci, broaște, fluturi, șopîrle, dalii, lalele, uniforme militare, monezi și bancnote, pești, nave etc... Tînjesc adînc după niște planșe vechi de geografie, cu mările și oceanele nestrăbătute încă de corăbieri, hărți naive ce au desenate pe ele animale și copaci și oameni. Oh, cum le-aș lua și mi le-aș desface pe piept, întins într-un fotoliu, visînd la ce călător vestit aș fi putut fi eu în secolii aceia mici și copilăroși.

*

Mă gîndesc intens la Robinson Crusoe. Ce om ! A căutat insula, a găsit-o, s-a instalat pe ea și a început o viață *nouă*. Într-un anumit sens Robi e un personaj cehovian. *Banalitatea* ce plutește peste această aventură extraordinară, felul în care dînsul, zile, luni, ani, se tot duce și se întoarce în fortăreață, *monotonia* traiului său, acceptarea și alcătuirea unui culcuș moale din tristețea de-a fi izolat, resemnarea cu care mulge veșnic capre și învață un papagal să-i spună pe nume, *plictiseala* enormă din timpul săptămînilor ploioase, ba chiar și pofta lui nestrămutată de a mînca...

*

Ai auzit de *Gărgărița albastră a verzei*, de *Musca cepei*, de *Păduchele țestos al trandafirului*, de *Cățelul frasinului*, de *Fluturele alb al salciei ?* N-ai auzit ! Deși îl citești pe Shakespeare, nu ai citit încă *Indrumător de protecția plantelor.* Și pierzi ! O, dar *Păduchele lînos al viței de vie, Viespea cu fierăstrău a merilor, Molia sfeclei, Rugina de pe gura leului ?* La capitolul *Bolile ardeilor* aflu că există *Piticirea și îndesirea tufelor de ardei.* Asta-i cam ca înmulțirea poeților mediocri ! Și în final, un dăunător al produselor agricole depozitate : *Cleștarul făinei.*

*

Acum cîteva zile, vreo două, mi-am cumpărat de la anticariat un volum gros și îndesat (1500 de pagini !) : *Traite elementaire de physique*, apărut la Paris, în 1887. Autor : A. Ganot. Figurile sînt delicioase. Iată-l pe acest domn înalt, subțire, cu frac și joben, ținînd în mîinile împreunate la spate un baston sprijinit cu eleganță de podea, în mijlocul unei camere cubice, fără uși și ferestre. Din gura lui cu buze pline, O, iese o linie punctată ce merge pînă la peretele din față înfundîndu-se brusc în A ! Ce poate fi mai enigmatic și mai încîntător decît dreapta înfiptă între dinții domnului calm, cu pantofi de lac, mustăcioară și privire vulturească ? Aparate bizare și delicate, alcătuite cu migală, forfotesc misterios de litere și cifre. Mîini suspendate în aer, fără corp, ridicînd lumînări cu flăcări conice în încăperi ermetic închise. Din ochi, din urechi, din nări, le țîșnesc, tuturor, aceleași linii pure ce se izbesc de ziduri și obiecte. Un alt domn, cu capul gol, durduliu, avînd ceva echivoc în întreaga-i făptură leneșă, se uită melancolic într-o cutie : camera obscură ! Și peste tot, ca furnicile, mișună formule grațioase, frumoase prin ele însile, chiar dacă nu înțelegi o iotă. Și ce dumnezeești sînt barometrele aneroide !

EMIL ȘI DETECTIVII

exerciții de tragere

Arhiva critică : „Puiul de găină, cînd sparge coaja oului, desigur că nu hamletizează situația întrebîndu-se : „A fi sau a nu fi cocoș ?“. El habar nu are că ciocul cu care lovește, picioarele cu care umblă, aripile cu care va zbura, au fost odată albuș și gălbenuș De la lichidul care l-a zămislit întîmplător și pînă la starea lui actuală, el a trecut pe nesimțite și nu e ochi să fi văzut cum.

Opera de artă nu se naște altfel.

Ridicolul criticei științifice vine de-acolo, că ea vrea să esplice puiului cum era atunci cînd nu era decît aripă, sau ce-ar fi putut deveni dacă era mai întîi picior.“

(Al. O. Teodorescu, Inscripții pe-o masă de catifea, în : *Țara noastră,* anul V, nr. 25, 1924, p. 783)

Arhiva gerontologică : „Iată o istorioară care s-a publicat în toate ziarele engleze.

O localitate din Anglia, Lynton, ar putea fi socotită drept cea mai sănătoasă din lume : De curînd un vizitator vorbind cu un bătrîn și întrebîndu-l ce vîrstă are, acesta îi spuse că a împlinit de curînd 70 de ani.

„Foarte bine, zise vizitatorul, ai aerul unui om care mai are mulți ani de trăit ! La ce vîrstă a murit tatăl D-tale ?“

„Cînd a murit tata ?, zise bătrînul mirat ; dar tata nu a murit, el stă în odaie sus și-l ajută pe tatăl său să se culce !“

(Note și recenzii, în : *Munca,* anul I, nr. 15—16, 1919, p. 23)

Arhiva Iașului : „În rînd cu Madame Mina, veneau cele două mai luxoase prăvălii ale Iașului : Frații Filip și Melidon. Ce nu găseai în ele ? De la bombonierele cele mai scumpe, pînă la mobilele de lemn de trandafir ; de la jucăriile cele mai fine, pînă la vasele cele mai mari de porțelan de Sevres sau de Saxa ; de la policandre și tricheluri scumpe pînă la oglinzile de Veneția din fabricile lui Saliratti de pe Canal Grande (...).

De la Filip se făcea un loc viran, cam mare la fund, dar numai de cîțiva metri la față, fiind închis apoi de o boltă scundă și largă, avînd o dugheniță în fund ; iar supt boltă, vedeai de dimineață pînă seară un biet bătrîn — turc sau armean, mi se pare — cu ochelarii pe nas, fes, pe cap, șezînd grecește în fața unui strug, cu ajutorul căruia strugărea ciubuce și imamele...“

(Dumitru Moruzi, Din amintirile unui bătrîn, în : *Drum drept,* anul I, nr. 6, p. 384)

Arhiva istorică : „Cu venirea Fanarioților în Principate, s-a introdus un obicei ciudat în ceremoniile ce se făceau cînd ieșea Vodă la plimbare cu suita sa. În fruntea alaiului mergeau ciohodarii (garda domnească) cu dulame roșii și căciuli de samur, în urma lor veneau copii de casă conduși de „marele spătarache“, care purta într-o mînă un buzdugan și într-alta spada lui Vodă, căci Vodă n-avea altă armă decît un hanger la brîu. Venea apoi meterhaneaua (musica) cîntînd, în urmă islam-ceaușii și șoitarii curții. Aceștia aveau să facă fel de fel de nerozii, să facă toate caraghioslîcurile, erau clowni în toată puterea cuvîntului. Către toți trecătorii de pe stradă se înstrîmbau, făceau mutre pocite, privitorilor din ferestre le puneau coarne, le scoteau limba...“

(Un alai ciudat, în : *Vatra,* anul I, nr. 7, 1894, p. 219)

JUNIMIST

publicitatea — acum un veac (6)

Așadar, ce mai vindea, închiria, cumpăra, pierdea, vedea sau... etcetera românul spre finele veacului trecut ? Ne stă în continuare la dispoziție colecția ziarului „Timpul“ (anii 1877—1878), din paginile căruia ne grăbim să desprindem și această cuprinzătoare informație ce ne arată — nici mai mult nici mai puțin — *ce se poate căpăta pentru 5 franci la desfacerea specialităților în pînzăria și lingeria de Viena* prin magazinul din *Calea Mogoșoaiei, nr. 22, casele Popovici, vis-à-vis de biserica Sărindar, pînă la 25 aprilie st. n.* (termenul se va prelungi apoi pînă la 28 mai, același an — 1877). Se ofereau, deci, *pentru 5 franci,* la alegere : *12 gulere englezești pentru bărbați în oricare fason și înălțime ; 6 părechi manșete englezești — după alegere ; 12 batiste albe de pînză adevărată ; 12 batiste bine colorate, tivite și spălate ; 6 prosoape de pînză curată ; 1 corset de damă ; 6 părechi ciorapi patentate pentru bărbați ; 6 șervete de masă de pînză adevărată ; 1 cămașă sau 1 păreche de ismene de damă, bogat brodate ; 12 șervete albe de ceai ; 1 cămașă englesă Oxford, bine colorată ; 1 fața de masă colorată cu ciucuri, pentru cafe ; 1 cravată de damă, adevărat crême-dantelle ; 6 gulere moderne pentru dame, după alegere ; 1 fustă costum, plissé...*

Dar, odată cu primăvara, la ușa românului băteau (cu sau fără manșete englezești) și... grijile cîmpului, care — vorba plugușorului — era „de arat, de semănat“. Celor care le dădea mîna să fie în pas și cu... moda agricolă, li se făcea o insistentă invitație la *Depositul de mașini agricole din fabrica d-lor Clayton & Shuttlewort*, depozit aflat în grija și... beneficiul *d-lor Waller & Harthmann,* cu desfacere de mărfuri la București și Galați. Să vedem și noi ce alternativă mecanizată li se oferea bieților Ion sau Gheorghe, care abia scoteau boii din iarnă : *Recomand pentru sezonul viitor locomobile perfecționate cu aparat de ars paie, cu expansion și alte îmbunătățiri, locomobile fără aparat de ars paie, batodze de construcție perfecționată și mult întărite, mori de măcinat, batodze de porumb transportabile, moriște de vînturat, mașine de secerat și de cosit, pluguri și altele.*

Alt mare neguțător — N. Staadecker, din str. Germană nr. 8 — ținea să-și asigure onor clientela, în primăvara aceluiași an, că *Proba cu batotdzele de porumb din depozitul meu [...] a avut loc în presența unui public cunoscător. Resultatele obcinute au întrecut, după asigurările celor presenți, toate așteptările.* Bineînțeles — luuume, luuume ! — ni se comunicau și performanțele : *La 10 ore și 54 minute a.m. mașina a fost pusă în mișcare și urmîndu-se cu lucrarea fără întrerupere s-au bătut în timp de 4 minute 240 știuleți, adică aproape o baniță și jumătate. Bobul obținut era întreg, asemenea și știuleții nesfărmați. Rapiditatea cu care lucrează mașina era surprinzătoare, oferind și avantagiul cel mare că se poate pune în mișcare de un copil chiar.* Drept care, atît „badea Ion“, cît și „badea Gheorghe“ se puteau adresa cu toată încrederea pentru a-și procura de îndată o asemenea năzdrăvănie, mai ales că avantajelor enumerate pînă acum li se adăuga și... *prețul de 170 lei noi bucata !*

Și dacă tot ajungeau după asemenea „mărunte cumpărături“ prin capitală, iată, țăranilor noștri li se oferea și posibilitatea de a mai „impușca un iepure“, făcînd — cu numai 50 de bani — *LE VOYAGE AU TOUR DU MONDE, pe piața Constantin Vodă, vis-à-vis de circ, lîngă Casa de Depunere.* „Chilipirul“ se datora lui Carol Joh. Lifka, care-și instalase aici a sa *mare panoramă și salonul de stereoscoape, în unire cu un bazar de cadouri.*

(C. B.)

ursu păcălit de... băutură

Era o zi cu SOARE.

Cîte un ARBORE își scutura goală CREANGA, care lăsa să-i cadă o FRUNZA de ARAMĂ.

În acea zi am plecat de la birou TOTH cu DRAGU și MICU meu coleg URSU.

— Haide la plimbare ! i-am zis.

— Unde mergem ? m-a întrebat.

— Întîi la un TUTUNGIU, că sînt în PANĂ de țigări, apoi la o CRAMĂ.

— Nu e rău, dar n-am nici un BANUȚ.

— Nu-i nimic, mai am eu un LEU.

Ajunși acolo am băut PELIN pînă TÎRZIU, apoi ne-am luat VALEA, și-am purces la un BOTEZ unde eram invitați :

La BOTEZ era un IUREȘ grozav, BREAZU boteza o fetiță.

Mama fetiței era văduvă și a primit din partea noastră un BUJOR, fiind MÎNDRĂ de... copilul ei. La botez a cîntat CIOBANU. „Lie, lie CIOCÎRLIE“ și TRANDAFIR de la Moldova“, fiind acompaniată de un lăutar care cînta din SCRIPCĂ apoi s-a pus discul cu GOT.

Colegul nou URSU a băut CONSTANT cu ȚOIU lichior MARTINICA MAXIM 3 ore și nu ne mai OPREA, făcînd un PAS greșit.

Eu am fost SEVER cu el, dar el tăcea CHITIC.

VĂDUVA i-a adus VIN... EA „Puterea ursului“ CU... TAVA, iar el a continuat să bea.

La urmă URSU făcea mor !... mor !.. iar eu am înțes, că dorește rom... rom, să dea peste cap. Credeam că este o POANTĂ.

URSU se îmbătase.

pt. conf. Teodor...
FRASIN

de vorbă cu alexandr brodsky

(urmare din pag. 16)

la capăt această povară pe umeri. În sfîrșit a treia, faza cînd mă simt mai liniștit, pentru că, pe de o parte, cunosc și greutățile și cercul obligațiilor mele de traducător, și în același timp, am mai multă încredere în cunoștințele și puterile mele creatoare și, totodată, în intuiția mea. Acum am cucerit dreptul la intuiție.

— Ce-l interesează pe cititorul sovietic din ceea ce se traduce din literatura română ?

● *În primul rînd clasicii. Aceștia dacă sînt bine traduși atrag orice cititor, oricînd și oriunde. În ce privește literatura contemporană, proza în special se bucură de succes. Privind în viitor speranța mea este că se va dezvolta interesul pentru poezia modernă românească, care este puțin cunoscută. Vorbind despre această poezie, cred că pe cititorul de la noi începe să-l atragă libertatea poetică a acestor creatori. Această nouă estetică se naște odată cu un conținut nou. Iată am în minte două exemple. Poeziile de tinerețe ale lui Virgil Teodorescu și cele mai noi ale lui Mircea Dinescu din volumul „Exil pe o boabă de piper“. Mă simt îndrăgostit de descătușarea ce palpită în aceste versuri, de posibilitatea de a se lega lucruri parcă fără legătură. Eu sînt convins că această poezie va cîștiga tot mai mulți cititori și la noi. Depinde evident și de munca noastră a traducătorului.*

— În încheiere nu pot decît să vă doresc o muncă încărcată de roade, de traduceri bune.

alan ayckbourn

numărătoarea inversă

Scena: după cină, în orice seară a oricărei săptămîni a oricărui an al acestei căsnicii de 20 de ani.

(Notă: Dialogul constă îndeosebi din gînduri vorbite. Conversaţia propriu-zisă este tipărită cu litere cursive.)

Soţul (fluieră încet numai pentru el, apoi murmură): Mmmmmm mmmm, nmmmmmm... ah... nmmmm (Începe să lupte cu ziarul.) Pagina-ntîia... pagin-a patra... Atunci unde-i pagin-a cincea? Continuare în pagin-a cincea, scrie aici. Unde e? Să ştii că nu mi-au dat pagin-a cincea... A, da, e pe spatele paginii şase... da, da... asta nu poate fi pagin-a cincea... e pagina sportivă. Trebuie să fie pagin-a şasea, dacă nu cumva mi-au dat două pagini patru. Atunci unde-i pagin-a patra? Ce naiba nu numerotează ăştia paginile ca lumea? Aha... asta-i. Ei, şi-acum... aoleu, am uitat ce citeam. (Priveşte spre uşă.) Unde s-a dus? Face ceaiul. N-am auzit fluierul. Va trebui să mă scol ca să aduc tava-ncoace cînd aud fluierul. Nu ştiu ce-a fost în mintea mea cînd m-am oferit să car tava prima oară. De atunci o tot aduc şi-o duc. Dac-ar fi grea, aş mai înţelege. Nu fac altceva decît să mă plimb de-aici la bucătărie şi de la bucătărie înapoi cu tava în mînă. Oricum, e goală mai tot timpul. Şi totuşi, cred că-i un gest frumos. Cel puţin îl fac în fiecare zi. Nu numai cînd avem musafiri. Dacă-l faci numai atunci, nu mai e gest frumos, e mîrşăvie. Ştiu eu cîţiva bărbaţi care procedează aşa. Amicu' Evans, de exemplu. Ţine uşa deschisă nevesti-si doar pentru că sîntem noi acolo. Ştim noi al naibii de bine că se răzgîndeşte şi i-o trînteşte-n nas de îndată ce-am ieşit din casă. Daa, ştim totul despre Bert Evans. I-a ţinut scaunul, ultima oară cînd am fost acolo. A surprins-o aşa de tare, că era cît pe-aci să cadă sub masă. Hmm. Ceaiul ăla trebuia să fie gata pînă acum. N-am auzit fluierul. Dac-a scos fluierul de la ceainic, ar fi prima dată că face aşa ceva... (Ridicîndu-se.) „Şi mai spune de mine că scot fluierul. (Iese).

(Pauză. Intră Soţia cu tava.)

Soţia: Ce-o fi cu el în seara asta? Trebuie să fie vreo criză mondială dac-a uitat să vină lipa-lipa după tavă. Poate că, în sfîrşit, a renunţat la obiceiul ăsta. Slavă domnului! Ce cap şi la el! Tot timpul cu tava-n mînă! De ce oare nu se poartă ca un om normal? Tare aş vrea să ştiu ce-a făcut cu fluierul de la ceainic. Dar acum unde-o mai fi? (Începe să toarne ceaiul.)

(Soţul intră din nou.)

Soţul: A, uite-o. (Tare). *A, iată-te, draga mea.*

Soţia: Ce se poate răspunde la asta? (Tare). *Da, iată-mă.*

Soţul: *Ce bine.* Un răspuns mai sarcastic nici că se putea.

Soţia: *Ceaiul.*

Soţul: *A, ceaiul! Mulţumesc.* (Îi ia ceaşca din mînă).

Soţia: Surpriză, surpriză...

Soţul: Aşa cum îmi dă ea ceaiul parc-ar fi un cec de o sută de lire. Pun rămăşag că a ascuns fluierul ăla dinadins. Ca să n-o aud cînd vine, ca să-mi spună că nu-mi pasă de ea nici cît negru sub unghie... Sînt obosit. Sînt foarte obosit. Dacă n-ar fi aici... tare-aş avea poftă să... Sînt atît de obosit. Sînt frînt de oboseală. Dărîmat de tot. Dacă n-ar fi aici... aş fi tentat să casc. Dar din moment ce-i aici... Nu vreau să mă vadă cum casc. Va trebui să-mi înghit căscatul şi să risc să-mi pierd răsuflarea.

Soţia: I-au umezit ochii. De la literele alea mici. Ştiam eu că-i trebuie ochelari. De n-ar fi atît de orgolios.

(Soţul începe să-şi mestece ceaiul).

Aşa, dă-i înainte, mestecă. Beau trei ceşti pînă o termină el de mestecat pe prima. Nu m-ar deranja dacă şi-ar aduce aminte să pună şi zahăr. Şi dacă aşteaptă ca eu să-i pun zahăr, ca pe urmă să se plîngă că e prea dulce... Sînt atît de obosită...

Soţul: Azi-noapte am avut un vis extraordinar. Despre o maşină de tăiat iarba. Oare de ce? Nici măcar n-avem o maşină din asta. Şi nici iarbă. În afară de bucăţica aia de verdeaţă de lîngă casă. Dacă se poate numi iarbă. O mînă de fire. E-aşa de puţină c-ai putea s-o tai cu foarfecele de unghii. Numai că nu cred să avem nici foarfece de unghii. Aseară am vrut să-mi tai unghiile de la picioare şi nu l-am găsit. Mi se prindeau unghiile de cearşaf. Să-i fie învăţătură de minte dacă l--am rupt. Să pună lucrurile la locul lor... în dulapul de la baie, raftul doi. De asta am şi pus acolo sîrma de rufe. Şi ea se apucă să-şi agaţe de sîrmă punga cu bureţi, drept care uşa nu mai vrea să se închidă, oglinda e strîmbă, eu trebuie să mă bărbieresc cu un picior în cadă... Pun rămăşag că n-a pus zahăr în ceai...

Soţia: *N-are zahăr.*

Soţul: *A, nu?* Mulţumesc foarte mult. Cu cît calm priveşte cum îmi scrîntesc mîna mestecînd amărîtul ăsta de ceai...

Soţia: Asta o să-l înveţe minte... dar poate c-ar fi trebuit să-i spun mai devreme, acum trebuie să suport o nouă reprezentaţie.

Soţul (izbucnind în rîs): *Hei! Ştii ce e-n zaharniţă? Fluierul, fluierul de la ceainic!*

Soţia (rîzînd): *Zău? Nu mai spune! Ce proastă sînt!*

Soţul: *Tu şi proastă!*

(Timp de cîteva secunde rîd amîndoi, bine dispuşi). *Ei, poftim!*

Soţia: *Ei, poftim!*

Soţul: Pînă unde oare poate să-ţi meargă prostia?

Soţia: Cu asta cred că se declară mulţumit pe ziua de azi. Doar dacă nu se apucă să-mi citească ziarul.

(Soţul rîde de ceea ce citeşte).

Aha, am şi ajuns la caricaturi. Rîsul ăsta e pentru mine. Acum ar trebui să-l întreb de ce rîde; ei, bine, n-am s-o fac...

Soţul: Rîsul ăsta o să-i stîrnească curiozitatea. Moare să ştie despre ce e vorba. Ei, bine, s-o lăsăm să fiarbă... (Rîde din nou).

Soţia: Lasă că ştiu. (Izbucneşte în rîs).

Soţul: De ce rîde? Aşteaptă ca eu s-o-ntreb, nu? Ei, bine, n-am s-o fac.

Soţia: Trebuie să-ncerc să-mi ţin ochii deschişi.

Soţul: Unul şi-a-mpins nevasta sub un autobuz. Am să am grijă să citească şi ea asta.

Soţia: De ce oare bărbatu-meu e-aşa de bătrîn? Întotdeauna a fost bătrîn. Şi cînd era tînăr era bătrîn.

(Soţul îşi împătureşte ziarul).

A, nu... ştiu ce-nseamnă asta...

Soţul: Ei, acum e-acum... ora de conversaţie. *Ai avut vreun necaz azi cu boilerul?*

Soţia: Dacă-mi spune c-am înfundat ventilul de aerisire cu cocs, aduc o lopată plină... chiar aici în cameră, şi-i... *Nu, azi nici un necaz.*

Soţul: *A, bun, se pare că în sfîrşit a învăţat cum să se poarte, nu?*

(Chicoteşte).

(Ea rîde).

Oho, bună glumă. Cu una ca asta aş avea succes şi-ntr-un spectacol de revistă.

Soţia: Ce om! Nu numai că face cele mai proaste glume pe care le-am auzit vreodată, dar le mai şi repetă...

Soţul: *Vezi tu, cît timp nu se înfundă ventilul de aerisire, totul merge ceas.*

Soţia: *Aşa spun şi instrucţiunile.*

Soţul: Bănuiam eu c-o s-ajungem din nou la asta. Iar îmi scoate ochii cu instrucţiunile alea. Îi spun ceva de care sînt foarte sigur şi uite ce-mi face... Să mă creadă ea pe cuvînt? Pentru nimic în lume.

Soţia: Oare cînd am rîs ultima oară? Aşa, din toată inima? Cred că la nunta noastră... Trebuie să fi spus el ceva. Ce-a spus? Ce-ar fi putut spune... cum de m-a făcut să rîd?

Soţul: Excursia aceea cu bicicletele... Ce ne-am mai distrat atunci. Chiar dacă ploua în fiecare zi. Nu ne păsa... Ce mai rîdeam. Aşa era atunci, tare-i mai plăcea să rîdă.

Soţia: *Instrucţiunile mai spun că nu trebuie... nici să-l umplem ochi cu cocs. Poate din cauza asta n-a mers.*

Soţul: *Tot ce-i posibil.* Are cocs pe creier... muierea asta. Chiar aduce cu o bucată de cocs. Deshidratată. I s-a evaporat toată bunătatea din ea. Dar dacă... dar dac-aş face-o să rîdă? Ar fi de vreun folos? I-aş spune o glumă şi dac-ar zîmbi măcar ca lumea, aproape că m-aş împăca cu ea. Ah, figura asta nefericită! De-aş putea numai s-o fac să rîdă.

Soţia: E foarte vioi în seara asta Fiindc-a găsit fluierul ăla. Un lucru neînsemnat ca ăsta, care să mă pună-ntr-o lumină proastă, şi toată seara e-a lui. Şi cînd am vărsat ceai pe masa cea nouă, ieri dimineaţă, ce s-a mai bucurat. Ce-a spus? „Dacă te las pe tine". De parcă mi-aş fi făcut un obicei din a turna ceai fierbinte pe mesele noi.

Soţul: *Treaba asta cu zaharniţa... mi-aduce aminte... de o chestie destul de amuzantă... o istorioară...*

Soţia: Hei, ce-o mai fi punînd la cale... o istorioară? Hmm, insistă, nu glumă. *Ceva interesant, dragule?*

Soţul: *A, nimic deosebit... chiar banal....*

Soţia: Obligat.

Soţul: Ce mai, am făcut-o de-acum. Nu mai pot da înapoi. Ce dracu' m-a apucat? Cred c-am înnebunit.

Soţia: *Ei, spune-o acum.* Să terminăm şi cu asta.

Soţul: *E vorba de doi tipi care stau la o masă într-o cafenea... unul din ei vorbeşte despre obiceiurile ciudate ale oamenilor, înţelegi... spune că fiecare om este puţin ciudat, într-un fel sau altul. Înţelegi... şi celălalt îi răspunde: „nu-i adevărat, eu nu sînt deloc ciudat. Eu sînt un om perfect normal, înţelegi?"*

Soţia: Aha, înţeleg unde bate.

Soţul: *La care primul îi spune: „ba nu, eşti la fel ca toţi ceilalţi." Şi celălalt întreabă: „Cum aşa?"*

Soţia: Sau cred că-i doar o glumă? De ce face asta?

Soţul: *Asculţi?*

Soţia: *Da, dragule.*

Soţul: *Şi primul îi răspunde: „Păi, tocmai am băgat de seamă că ţi-ai mestecat ceaiul cu mîna dreaptă..."*

Soţia: De ce oare spun oamenii glume? Ca să-i facă pe alţi oameni să rîdă. De ce vrea să mă facă să rîd? Chiar vrea să mă facă să rîd? Trebuie să vrea. E singura explicaţie. Vrea cu tot dinadinsul să mă facă să rîd.

Soţul: *„Da, şi ce-i cu asta?", a întrebat al doilea. „Ei, bine, asta-i ciudăţenia ta", a spus primul. „Majoritatea oamenilor folosesc o linguriţă."*

Soţia: Exact cum făcea înainte. Mă conducea acasă şi tata spunea că sîntem ciudaţi fiindcă stăteam aşa afară şi rîdeam... mai tot timpul... şi pe urmă ne-am căsătorit şi... şi acum se întîmplă ceva extraordinar... Cred că vrea cu tot dinadinsul să... vrea cu tot dinadinsul. *Da, dragule, continuă, ascult.*

Soţul: Am terminat.

Soţia: *Ah!*

Soţul: *Se pare că n-a fost prea amuzantă. Cred c-am să mă duc să mă uit la boilerul ăla... ca să fiu sigur că nu se întîmplă nimic.*

(Iese).

Soţia (rar): *Ai să găseşti instrucţiunile pe pervazul ferestrei.*

(Reflectoarele care luminează centrul scenei se sting unul cîte unul în timp ce din difuzoare răsună, din nou, acordurile muzicii de dans).

Traducere de Petru IAMANDI

microinterviu



de vorbă cu alexandr brodsky

Păşeam cu acea emoţie proaspătă, ivindu-se de fiecare dată ca un izvor ce caută lumina. Priveam şi ascultam în odăile Casei Pogor, în Copoul Teiului eminescian, în deal la Sadoveanu. Ardenţa trăirii era însă mai intensă ca oricînd. Lîngă mine, un oaspete, scriitorul sovietic Alexandr Brodsky, tălmăcitor al literaturii române, şi în special al lui Eminescu, se afla sub o stare ca de vrajă şi înfiorarea lui devenea contaminantă. De unde izvora această seducţie? m-am întrebat atunci şi răspunsul mi l-am dat singur şi mi l-a confirmat prelunga discuţie pe care am avut-o cu Alexandr Brodsky.

● *Dumneavoastră m-aţi condus prin cîteva muzee, mi-aţi arătat superba operă a lui Bălaşa în Sala paşilor pierduţi. Mi-aţi oferit întîlnirea cu acel entuziast pentru Eminescu, care este Dumitru Grumăzescu. E clar că acea altoire pe care am primit-o acasă, prin studiu, s-a legat odată cu acest contact direct. Asta mă va ajuta mult în cunoaşterea atmosferei, şi cît de important este aceasta pentru realizarea unei traduceri.*

— În ce se concretizează pînă acum activitatea Dv. de tălmăcitor al literaturii române?

● *Am tradus mai ales clasicii: Eminescu, Alecsandri — „Baladele populare", Caragiale „Năpasta". Hasdeu „Ursita", Negruzzi, „Alexandru Lăpuşneanu", acesta din urmă în colaborare cu Vadim Rojkovski. Am tradus de asemenea din Creangă.*

— Cînd aţi început să faceţi traduceri?

● *În 1960, cînd nu ştiam limba română. M-am ruşinat mai apoi, pentru că nu poţi să pătrunzi în sufletul unui popor fără să-i cunoşti limba. Eu de Eminescu am auzit din copilărie şi l-am citit în limba rusă. Traduceri mai reuşite, sau mai puţin, dar cărora le lipseau ceva, acum ştiu ce, acea adecvare sufletească. A nu se înţelege că eu am izbutit aceasta. E greu să atingi genialitatea „Mioriţei", a „Luceafărului", dar trebuie să tinzi spre perfecţiune. Cînd eu îi traduc pe clasici, nu sînt sigur că o fac mai bine ca alţii, dar sînt mîndru că înlesnesc propagarea unei literaturi înalte, cu o viziune originală asupra vieţii. Sînt mulţi traducători, Kiril Kovaldji, Lev Berinski, care au fost şi la Iaşi, Friedman, Kojevnikov şi desigur alţii. Noi pas cu pas dăruim cititorului sovietic comorile literaturii române.*

— Mărturisiţi că aţi tradus la început fără să cunoaşteţi limba română. Cum e posibil? Nu e un paradox?

● *Am tradus ad literam, ceea ce nu-i normal. Cînd face asta un geniu poetic, mai este de admis, poate. Pasternak şi Zobolsky şi Ana Ahmatova, care a tradus „Venere şi Madonă", n-au ştiut totdeauna limbile literaturilor din care au tălmăcit, dar traducerile lor au fost geniale. Paradoxul e valabil pentru caii de poştă, cum îi numeşte Puşkin pe traducătorii de profesie, caii de poştă ai iluminării. Intuiţia joacă, deci, în acest caz, un rol esenţial. Desigur am şi eu intuiţia mea, dar mai puţin ca cea a geniilor poetice. E cea a muncitorului, care zi de zi îşi vede de lucrul lui.*

— Înţeleg că nevoia unei cunoaşteri profunde a literaturii noastre v-a impulsionat în învăţarea limbii române?

● *Da, aceasta ca şi insuficienţa traducerilor. Picasso spunea cîndva că un artist face un lucru, iar după el vin alţii care îl fac şi mai frumos. În deceniile 40—50 la noi s-au realizat multe traduceri din româneşte. Dar acei traductori, fiind primii, n-au avut experienţa necesară. Ei au urmărit mai mult umplerea unui gol, decît valoarea. Generaţia mea traduce adeseori ceea ce s-a mai tradus. Cu experienţa ce s-a dobîndit, şi cu o mai bună stăpînire a limbii, reuşita acestor traduceri este incontestabilă. Dar, cu siguranţă, va veni o a treia generaţie care va face şi mai bine acest lucru. Am învăţat limba română pentru că am simţit nevoia să-l cunosc pe Eminescu în original, să ajung să înţeleg nuanţele, subtilităţile limbajului său poetic.*

— Care sînt dificultăţile pe care le întîmpină în munca sa un traductor?

● *Traducătorul trebuie să respecte specificul naţional al scriitorului pe care îl traduce, şi să păstreze viu acest spirit şi pentru cititorul limbii în care traduce. Trebuie deci să ocolească primejdia simplificării. O traducere proastă nu este o treabă personală a traducătorului. Traducătorul lucrează ca să ne cunoaştem şi prin asta să ne respectăm. De asta sînt pentru o competiţie între traducători.*

— Ce înseamnă truda Dv.?

● *Traducătorul e asemenea unui actor. E obligat să pătrundă în spiritul autorului şi să trăiască în el. Să pătrundă nu numai în sfera respectivei opere traduse, a întregii opere a autorului, ci în spiritul ţării şi al epocii. Nu e un secret că trebuie să citeşti şi să cunoşti epoca în care a trăit Eminescu. Ce să spun despre munca mea? Au existat trei faze: prima, cînd ignorant fiind, am tradus bazîndu-mă pe intuiţie. Sigur era un lucru de suprafaţă. Faza a doua e aceea cînd am înţeles greutăţile şi am lucrat cu acel curaj al disperării, cu sentimentul că sînt obligat să duc pînă*

(continuare în pag. 15)

realizat de Grigore ILISEI

lirică sovietică

bulat okudjava

rîndunica

Pasăre-zvon,
rîndunică,
înger deasupra de prag.
N-ai chef să zbori sau ţi-e frică?
Între pereţi ţi-e mai drag?

Soare răsare pe creastă,
aeru-afumă uşor...
Vrei
să-ţi deschid o fereastră?
Hai, surioară,
hai zbori!

Ani fără şir,
rîndunică,
sîntem setoşi de frumos.
Ce-ai tu cu grijile-adică?
De pe aripi, dă-le jos!

Cea mai de preţ bucurie
mi-e zborul tău delicat...
Mult crezi că-mi trebuie mie?
Tu doar să fii în înalt.

cîntecul esenţial

Probabil din ce-are pămîntul
mai bun, unde stau şi socot,
sînt eu cel ce trece şi cîntul,
doar el răvăşitu-m-a tot.

El n-a fost cîntat încă-n lume.
Dar verde-i ca iarba crescînd.
Şi muzici ascunde în nume
şi ordine poartă-n cuvînt.

Prin timpul ce fi-va să fie,
prin rîs sublimat şi plîns trist
ascult: melodia o scrie
un nou viitor trompetist.

Purtînd veselia în rînduri,
deasupra răscrucii rotat
e el, cel mai cel dintre cînturi,
pe care eu nu l-am cîntat.

Traduceri de
Passionaria STOICESCU şi
Dumitru BALAN

vladimir nekleaev

guernica

Visez
lacuri la căpătîi,
lacuri de ploi albe şi negre:
lacuri de apă şi sînge.

Îmi întind mîinile
şi în căuş scot pumni
de albe şi negre ploi:
un pumn de apă,
un pumn de sînge.

Mă trezesc cu pumnii
la căpătîi, pumni în care
somnul a îngrămădit
arme şi steaguri.

armenia

Haosul munţilor biblici. Tresărire
nocturnă.
Deasupra Armeniei, orbitoare,
continuă ploaie de stele.
Şi totuşi pe boltă numărul astrelor
nu se micşorează, ci creşte.
Legea care ocroteşte materia.
Şi sîngele luminii se scurge
ca dintr-o arteră proaspăt tăiată
deasupra vechii văi Ararat.
Tot cerul e înnourat de
gînduri: poemă de foc!
Duhul strămoşilor nu s-a stins încă:
sub umbra dealurilor —
Ares şi Eros.
Nu se distruge iubirea.
Cu vulcani fierbe pămîntul.
Şi nu descresc, nu scad cuvintele
ce mereu ard în nesfîrşirea nopţii.
Ca o dovadă a forţei lor,
prin ceaţa intergalactică,
privesc peste leagăne şi morminte
ochii profunzi ai lui Tumanyan.

Traduceri de Nichita DANILOV

Redacţia: Iaşi, str. Gh. Dimitrov nr. 1, telefon (981) 16242 ● Administraţia: Bucureşti, Calea Victoriei nr. 115, tel. (90) 506618.

Colegiul de redacţie
Redactor şef: Corneliu Sturzu
Secretar responsabil de redacţie: HORIA ZILIERU
Andi Andrieş, Daniel Dimitriu, Ioanid Romanescu

Apare pe 20 ale lunii
● Preţul unui exemplar, lei 5.
Abonamente: 6 luni, 30 lei; 1 an, 60 lei

Pentru străinătate abonamentele prin ILEXIM — departamentul export-import presă, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.
P. O. BOX 136 — 137, telex 11226.

64237

I. P. Iaşi — cd. 997



24 septembrie 1982 : tovarășul Nicolae Ceaușescu în vizită de lucru pe platforma Combinatului de utilaj greu

FORTUS

FORTUS IAȘI COMBINATUL DE UTILAJ GREU

„Combinatul de utilaj greu Iași, o unitate în plină dezvoltare“

Interviu cu Ing. Vasile MUTU
directorul Combinatului

— Stimate tovarășe director, cunoscută fiind amploarea unui asemenea obiectiv în viața economică a țării, ce înseamnă, de fapt, C.U.G.-ul pentru Iași ?

— Combinatul de utilaj greu Iași a apărut în constelația industriei ieșene în martie 1978, deci abia cu 5 ani în urmă, cînd s-a emis Decretul nr. 73 de înființare. Ieșenii știau însă de existența acestei mari unități în devenire, încă de la 31 iulie 1976, cînd tovarășul Nicolae Ceaușescu inaugurase începerea oficială a lucrărilor. Cu acest prilej, secretarul general al partidului aprecia că în municipiul Iași, se va dezvolta o întreprindere de cea mai mare importanță — Combinatul de utilaj greu — care în final va da o producție egală cu întreaga producție industrială realizată în județul nostru în anul 1970, iar la sfîrșitul investiției, vor lucra aici peste 23 000 de muncitori, ingineri și tehnicieni. Prin acest combinat, Iașul va deveni un puternic centru al industriei constructoare de mașini. „Noi l-am numit combinat de utilaj greu — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — dar, de fapt, aici se va produce, în final, o cantitate de oțel, care va fi o dată și jumătate mai mare, decît se producea în întreaga Românie în 1938, ceea ce înseamnă că veți deveni și un centru producător de oțel“. Într-adevăr, construirea acestei unități în orașul nostru constituie un exemplu de aplicare a politicii partidului de dezvoltare armonioasă a economiei naționale, de repartizare judicioasă a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării. Prin amploarea sa, combinatul va fi una dintre cele mai mari unități din industria țării și va ocupa primul loc în industria ieșeană. Drept urmare, în viața economică și socială a orașului au survenit mutații importante. Pe platforma combinatului lucrează în prezent peste 10 mii de oameni ai muncii. Numele lui a devenit familiar tuturor ieșenilor, de la cadrele institutelor tehnice, care fac cercetare științifică pentru soluționarea unor probleme de producție și pînă la tineretul orașului, atras spre această importantă unitate industrială.

— Ce ne puteți spune despre profilul combinatului ?

— Combinatul are ca obiect de activitate fabricarea de utilaje metalurgice și utilaje tehnologice complexe, piese turnate din fontă, oțel și neferoase, piese forjate grele, profile extrudate din oțel, produse laminate și piese de schimb. Cînd vorbesc de utilaje tehnologice, am în vedere utilaj refractar, utilaj chimic, geologic, petrolier, energetic. În final, pe măsura avansării lucrărilor de investiții, trebuie să atingem niște performanțe, respectiv să turnăm lingouri din oțel de 400 tone, piese turnate din fontă de 90 tone, piese turnate din oțel de 300 tone, piese forjate de 250 tone bucata, ansamble mecano-sudate în greutate de 300 tone. După numai 5 ani de la intrarea în producție a primelor capacități, realizăm lingouri vidate de 100 tone și ne pregătim pentru turnarea lingourilor mai mari de 100 tone. Am executat oale de turnare de 230 tone cu o greutate proprie de 69 tone, cuptoare de tratament termic de 240 tone și de încălzire de 160 tone, pompe de irigație de mare capacitate, de 91 tone, înalte cît un bloc cu 4 etaje. Avem în lucru mori autogene și mori cu bile, pentru industria materialelor refractare, prese de tăiat și compactat deșeuri de 240 tone, pompe de noroi pentru industria petrolieră, oale de zgură pentru siderurgie. Sîntem în curs de asimilare a turbinelor pentru centrale hidroelectrice, a vanelor pentru amenajări hidrotehnice, a cajelor de laminor și a ciocanelor de forjare liberă de 3 150 kg—5 000 kg. Au intrat deja în producția curentă cilindrii de

(continuare în pag. 3)

● Recent, colectivul secției oțelăria electrică a înregistrat încă un pas important pe drumul performanțelor tehnice. S-a turnat cel mai mare lingou de 103 tone. Astăzi cînd se citesc aceste rînduri se află turnat și cel de al treilea lingou de aceeași greutate, iar primul, destinat unui arbore de turbină, se găsește pe fluxul prelucrărilor tehnologice. Această performanță tehnică deschide drumul spre realizarea altor produse. La înfăptuirea ei au contribuit : Tănase Octavian, Sandu Virgil, Dorofte Nicolae, Lupașcu Iulian, Ivanov Dumitru, Bordeianu Gheorghe și maiștrii Bilan Emil, Petrescu Pătrașcu, Croitoru Gheorghe. Tehnologia elaborării a fost proiectată de ing. : Tuchel Mihai, Pedimonte Andrei, Hagiu Petru, Tușcu Nicolae și Adam Ludovic.

● De curînd, Filarmonica ieșeană a susținut spectacolul inaugural al stagiunii curente în fața constructorilor de mașini de la C.U.G. Transcriem cîteva opinii referitoare la acest eveniment. Ion Baciu, directorul filarmonicii: „Primul concert s-a bucurat într-adevăr de o mare audiență. Am cîntat într-o hală industrială cu o acustică pe care ar putea-o invidia multe săli de concert. Numai cuvinte de stimă pentru organizatorii care au înțeles la cel mai înalt nivel, rostul acestei manifestări.“ Haralamb Năstase, inginer : „Gestul Filarmonicii, cunoscută în țară și peste hotare, de a deschide stagiunea la noi, înseamnă actul de cultură al unor oameni pentru care arta poate să se manifeste la aceleași cote valorice, pretutindeni. Această manifestare este o permanentizare a legăturilor artei cu experiența noastră, o sensibilizare a conștiinței, prin care înfăptuim geometria armonioasă a produselor industriale“.

Înalte distincții ale R.S.R. conferite unor oameni ai muncii din combinat

La 14 mai a.c. în sala de festivități a Consiliului municipal Iași, a avut loc o solemnitate de înmînare a unor ordine și medalii ale Republicii Socialiste România, conferite prin Decret prezidențial pentru contribuția adusă la înfăptuirea politicii partidului și statului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră, cît și pentru rezultatele deosebite obținute în întrecerea socialistă pe anul 1982.

Cu acest prilej, tovarășul Leonard Constantin membru supleant al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim secretar al Comitetului județean de partid, președintele Comitetului executiv al Consiliului popular județean, a înmînat primele înalte distincții acordate oamenilor muncii din combinat pentru activitatea rodnică desfășurată în această unitate. Astfel, Ilisei I. Vasile, oțelar, a primit ORDINUL MUNCII CLASA A III-a ; Homoranu St. Viorel, conducător formație de lucru în secția mecano-sudură, Manciuc V. Gheorghe, secretarul Comitetului de partid, Mititelu I. Gheorghe, turnător, Sandu D. Virgil, oțelar, Tănase S. Octavian, prim-topitor și Vîrtosu M. Petru, lăcătuș specialist în secția întreținere și reparații mecanice, au primit MEDALIA MUNCII.

Parametri depășiți

S-a turnat, pentru prima oară în combinat, lingotiera — 2 400, de 120 tone, de către o formație condusă de maistrul Radu Victor și șeful de echipă Ciornea Petrică. În vederea realizării acestei piese au fost necesare două zile de topire și stocare în melanjoare a fontei lichide. Evenimentul marchează un moment important, deoarece, prin proiect, secția turnătorie de fontă este concepută să realizeze piese cu o greutate de pînă la 90 de tone.

Tehnologia de turnare este rodul activității proiectanților din atelierul de tehnologii la cald.

Reducînd cu 1 la sută consumurile materiale în acest an, economisim 9,7 milioane lei.

Comuniștii traduc în viață indicațiile secretarului general al partidului

Gheorghe MANCIUC
secretarul Comitetului de partid C.U.G. Iași

Rezultatele remarcabile incorporează permanent efortul organizațiilor și comitetelor de partid din fabricile și compartimentele combinatului, al organizațiilor U.T.C., sindicat, O.D.U.S., femei, al tuturor oamenilor muncii, pentru perfecționarea stilului și metodelor de muncă, pentru determinarea unei depline angajări și valorificări a potențialului uman și tehnic, imprimîndu-se fiecărei măsuri și acțiuni o eficiență maximă, conferind conducerii activității tehnice, economice și sociale o calitate nouă, superioară.

Acum, în etapa actuală, important este să se ia măsuri și să se canalizeze întreaga muncă politică, organizatorică și tehnică, într-o asemenea manieră, încît ritmurile obținute în primele 9 luni, nu numai să se mențină, dar să se amplifice, de două și de trei ori. Aceasta se impune cu cea mai mare acuitate în secțiile : oțelăria electrică, forja grea nr. 1, turnătoria de oțel, turnătoria de fontă, sculărie.

Numai în aceste condiții vom putea realiza 8—10 miliarde lei în 1985 și 25—30 miliarde în 1990, în conformitate cu indicațiile date de secretarul general al Partidului Comunist Român, cu ocazia vizitelor din anii 1980 și 1982.

Analizele care s-au făcut și care se desfășoară și în prezent la comitetele de partid din fabrici, compartimente, măsurile care se stabilesc vor trebui să conducă la recuperarea rămînerilor în urmă, în următoarele luni, atingerea unor nivele de producții superioare la producția fizică, netă și marfă și producția destinată pieții externe. Înțelegînd necesitatea continuării efortului organizatoric întreprins, biroul comitetului de partid, biroul executiv al consiliului oamenilor muncii au adoptat un program special de măsuri, în care acțiunile de perfecționare a organizării întregii activități sînt în spiritul noilor exigențe formulate de către secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la Consfătuirea de lucru de la C.C. al P.C.R. și la ultima plenară a C.N.O.M. Concret, aceste măsuri vor conduce la formarea, turnarea și livrarea a 25—30 cuple și cadre în fiecare schimb, a peste 2 000 tone piese forjate lunar și peste 10 mii tone oțel lichid lunar. O altă direcție în care trebuie să acționăm cu toată exigența și care trebuie să stea în atenția organizației de partid, U.T.C., O.D.U.S., sindicat, femei, a cadrelor de conducere din combinat, o constituie calitatea produselor.

Așa cum a subliniat secretarul general al partidului, îmbunătățirea calității produselor constituie în prezent o sarcină primordială și noi spunem, sarcina numărul unu, domeniu în care s-a cerut să se realizeze o cotitură radicală și care este de o importanță deosebită în cadrul activității combinatului, pentru creșterea prestigiului unității și al produselor pe care le livrăm. Va trebui să realizăm un control permanent pe fiecare fază de fabricație, să creștem răspunderea și exigența celor care participă la fiecare operație și cu totul deosebit, a celor care lucrează pentru producția de export.

Sporirea competitivității produselor noastre și pătrunderea lor pe piața externă și internă este în relație directă cu îmbunătățirea calității, a perfecționării nivelului tehnic și calitativ al produselor, care trebuie să devină preocuparea de zi cu zi, ceas cu ceas, a tuturor organizațiilor din combinat, a tuturor oamenilor muncii și în special a cadrelor tehnice. Să se mențină și să se dezvolte climatul de răspundere și exigență, de disciplină tehnologică și de control, care să amplifice eforturile creatoare pentru descoperirea și folosirea noilor rezerve interne de creștere a producției, de creștere a productivității muncii, de economisire pe toate căile a materiilor prime, a materialelor și a energiei. Iată de ce, comitetul de partid cere organizatorilor și comitetelor de partid să se situeze pe o poziție militantă și prin metodele de care dispun, să facă întregul colectiv conștient de adevărata forță creatoare de care dispune, înlăturînd cea mai mică manifestare de neîncredere în capacitatea de a rezolva cele mai complexe probleme ale locului de muncă din combinat.

(continuare în pag. 7)

Concepţia şi universalitatea tehnologică a combinatului

PROFIL ŞI

Ing. Haralamb NASTASE

La poarta pîrîului Valea Adîncă, sub poalele de piatră ale Cetăţuii şi în lungul firului de apă molatecă a Nicolinei, se ctitoresc halele combinatului, adevărate cetăţi de oţel, albăstrind zările înconjurate de dealuri pline de rod şi poezie.

Şi va rămîne peste veacuri, ca la Iaşi, în inima de cultură a Moldovei, să se zidească cel mai mare combinat al ţării.

Aşa se face, a fost necesar, să vedem şi de ce.

Din noianul de informaţii tehnice, care de altfel ne fac mai neinformaţi, putem surprinde, că într-o clipă de viaţă a omenirii de 50 ani, producţia industrială şi prestaţiile au crescut considerabil, de la 5 la 30 ori, constituind explozii tehnice extraordinare în toate domeniile, în timp ce populaţia globului a crescut numai de două ori, de la 2,2 miliarde la 4,5 miliarde astăzi. Să exemplificăm cu cîteva informaţii de specialitate, adică din domeniul construcţiilor de maşini. În producţia de oţel, cuptoarele Siemens—Martin au atins capacităţi de peste 900 t, iar cuptoarele electrice cu arc au peste 250 tone, capacitate unitară.

Volumul furnalelor, pentru fabricaţia fontei, a crescut de la 700 mc la 3 500 mc. În fabricaţia de ciment s-au realizat linii de producţie de 3 500 tone/zi. Se realizează linii tehnologice pentru sinteza amoniacului de 1 500 tone/zi.

Puterea unitară a turboagregatelor, în centralele termoelectrice, a crescut de la 150 Mw la 2 000 Mw. S-au realizat cazane cu abur cu capacităţi de 3 000 tone/oră şi reactoare nucleare de 3 600 Mw pentru turboagregate de 1 200 Mw. În traficul feroviar puterea locomotivelor electrice a atins 6 500 Kw.

Se deduce că realizarea unor asemenea agregate tehnologice şi instalaţii complexe impune noi dimensiuni şi alte performanţe în construcţia de maşini, precum şi o nouă concepţie de organizare a acestei industrii, care trebuie să vizeze, în primul rînd perspectiva. Pe diverse tipuri de maşini-agregat se prelucrează arbori cotiţi care depăşesc 160 tone, pentru motoarele Diesel navale. Cuptoarele unor linii de ciment au pînă la 7 m diametru, masa unitară de 700 tone, care necesită coroane danturate pentru acţionare, avînd modulul pînă la 70. Generatoarele de abur ale centralelor atomoelectrice, ating 350 tone, au diametre de 5—6 m şi lungimea de 30 m ; rotoarele alternatoarelor au greutatea peste 200 tone, iar statoarele depăşesc 300 tone. Fabricaţia acestora necesită semifabricate forjate de 250—280 tone, care se obţin din lingouri de oţel, cu masa unitară de peste 400 tone. Cunoscîndu-se tendinţele de dezvoltare pe plan mondial, precum şi ale industriei noastre în domeniile industriei nucleare, energetice, miniere, chimice etc., Conducerea superioară a hotărît ca la C.U.G. Iaşi, să se realizeze o producţie anuală de 400 000 tone oţel lichid, precum şi dotarea cu o presă hidraulică de forjat liber de 12 000 tf. Aceste două elemente de bază, din domeniul tehnologiilor calde, au conturat profilul combinatului, performanţele halelor, ale utilajelor pentru prelucrare la cald şi la rece şi de asemenea, a utilităţilor tehnologice.

Universalitatea tehnologică a combinatului constă în însăşi concepţia de proiectare. Echilibrarea tehnologică a secţiilor, prin dotările şi performanţele maşinilor, asigură realizarea oricărui utilaj compex.

Să parcurgem fluxul tehnologic şi caracteristicile mai importante ale acestuia. Elaborarea oţelurilor se face în cuptoare electrice cu arc, de mare capacitate de 50 tone şi 100 tone, iar cu ajutorul melanjoarelor, (cuptoare pentru menţinerea oţelului lichid) de 150 tone capacitate, se vor putea asigura, în viitor, lingouri de 400 tone, performanţă încă nerealizată în Europa. Folosind oxigenul s-a mărit productivitatea cuptoarelor electrice cu arc şi utilizînd instalaţiile de vidare, se va asigura o calitate superioară a oţelului în lingouri. Se va folosi, în viitor şi retopirea oţelului sub strat de zgură lichidă pentru fabricaţia lingourilor şi bramelor de calitate superioară, cerute de utilajele centralelor atomoelectrice, legate de programul energetic al ţării, precum şi de utilajele tehnologice speciale. Turnătoria de oţel va turna piese de cea mai mare performanţă din ţară, de peste 300 tone, în timp ce la turnătoria de fontă s-a realizat deja o altă performanţă de piesă, de peste 100 tone, folosindu-se cuptoarele de turnare cu inducţie de 12,5 tone capacitate şi melanjoarele cele mai mari din ţară, de 45 tone şi 70 tone capacitate. Elaborarea fontelor modificate cu grafit lamelar, a fontelor cu grafit nodular precum şi a fontelor aliate, va reduce mult oţelurile turnate pentru unele piese. Capacităţi mari şi linii tehnologice pentru extrudarea la cald a oţelurilor se vor realiza într-o etapă viitoare. Tehnologia prin extrudare a pieselor, va introduce o nouă concepţie în organizarea prelucrărilor mecanice în construcţia de maşini.

Forjele dotate cu prese de la 630 tf, 2 500 tf, 6 000 tf şi 12 000 tf vor putea asigura orice gamă de piesă forjată de la 500 kg la 400 tone. În domeniul tehnologiilor de prelucrare la rece, concepţia de universalitate este, de asemenea, evidentă, deoarece se pot realiza ansambluri mecano-sudate cu masă unitară de 300 tone, folosindu-se linii tehnologice pentru pregătirea tolelor de oţel, prin alicare sau pasivizare, roluirea lor pe valţuri de mare putere, pentru grosimi de table de la 30 mm la 150 mm, linii automate şi semiautomate de sudare cu flux, sau în medii de gaze protectoare. Prelucrările mecanice se execută pe maşini unelte de mare performanţă. Se pot realiza strunjiri longitudinale, pe strunguri echipate cu comandă numerică, pentru piese cu diametre de la 1 250 mm, la 2 500 mm şi lungimi de la 8 000 mm la 30 000 mm, piese cu mase între 15 tone şi 300 tone. Operaţiile de strunjire pe carusele, se pot executa pe maşini cu comandă numerică, pentru piese cu diametre de la 4 000 mm la 16 000 mm, cuprinzînd o gamă largă de piese cu mase cuprinse între 40 tone şi 400 tone. Pentru operaţiile de alezare — frezare cu diametre de 340—225 mm, dispunem de maşini, cu comandă numerică, avînd cursa de 22 000 mm, pentru piese ce depăşesc masa de 100 tone. Frezările longitudinale se pot realiza pe maşini portale de frezat, avînd cursa de 30 000 mm pentru piese de 500 tone, maşini care vor asigura prelucrarea cajelor de laminor şi a altor piese similare. Operaţiile de rectificare se realizează pe maşini care pot prelucra piese cu diametre de 350 mm la 2 000 mm, pe lungimi de la 1 500 mm la 10 000 mm, în timp ce operaţiile de danturare se pot realiza pe maşini de la modul 12, la modul 80, pentru piese pînă la un diametru de 10 000 mm. Toate laboratoarele şi punctele de control calitativ, au în dotare, de la aparatura clasică, la cea mai modernă şi anume : instalaţii pentru controlul gama şi Roentgen a sudurilor, cu grosimi peste 120 mm, aparate ultrasonice pentru controlul pieselor forjate şi prelucrate. În plus, dispunem de laboratoare pentru încercări mecanice şi metalografice, de laboratoare chimice şi laboratoare pentru metrologie cu aparatură a cărei grad de precizie este de ordinul zecimilor de microni.

Pentru controlul rapid al şarjelor sîntem utilaţi cu aparatură care analizează simultan 35 de elemente la elaborarea oţelurilor, într-un timp de 1,5 minute.

În viitor, faţă de intensificarea controlului rapid pe toată durata procesului de elaborare a metalului lichid, se va introduce transportul pneumatic al probelor.

De asemenea, ţinîndu-se cont de întinderea incintei, de complexitatea exploatării, în vederea operativităţii şi măririi productivităţii muncii, se va asigura transmiterea rapidă a informaţiilor prin dotarea cu un sistem telefonic, cu posturi la fiecare loc de muncă şi un sistem de interfon pentru coordonarea procesului de producţie. Tot din aceste considerente s-au prevăzut terminale conversaţionale pentru culegerea şi transmiterea informaţiilor la centrul de calcul al combinatului, care urmează să fie instalat. Mecanizările s-au generalizat între secţii şi în interiorul lor, cu ajutorul podurilor rulante care ating astăzi, performanţa de 275+80/20 tf şi 30 m lungime şi în viitor, pe cea de 580+250/50 tf şi 33 m lungime.

Toate aceste caracteristici tehnice enumerate succint, marile capacităţi de producţie ale sectoarelor şi universalitatea tehnologică, definesc importanţa C.U.G. Iaşi în cadrul construcţiei de maşini din ţara noastră, fiind totodată o realizare comparabilă cu cele puţine, existente pe plan mondial. Se impun unele aduceri aminte după cei şapte ani de activitate pe a treia platformă industrială a Iaşului.

Lucrările de investiţii complexe şi de mare tehnicitate au început în anul 1976, lucrîndu-se cu 20 de institute şi filiale de proiectare, cu 20 de unităţi de construcţii şi peste 60 de uzine — colaboratoare şi furnizoare de utilaje din ţară şi import. S-a parcurs un drum greu, cel de început, consumîndu-se pînă în prezent jumătate din valoarea totală a investiţiilor prevăzute pînă la etapa finală. La terminarea investiţiilor şi punerea în funcţiune a tuturor capacităţilor de producţie, cetatea noastră va găzdui un orăşel industrial cu peste 23 000 oameni ai muncii, pe o suprafaţă de 130 de hectare. În toate secţiile s-au pus în funcţiune capacităţile în mod treptat, începînd cu anul 1977, cînd prima secţie, mecano-sudură a început să producă construcţiile metalice (stîlpi, pane, ferme, etc.) pentru celelalte hale prevăzute în programul de lucrări al investiţiilor. Aceasta a fost o realizare deosebită, deoarece s-au construit peste 25 000 tone de construcţii metalice, economisindu-se peste 50 milioane de lei în ipoteza transportului lor de la alte unităţi, aducînd şi avantajul că acestea s-au livrat constructorilor în ordinea tehnologică de montaj. O altă realizare care trebuie menţionată este cea a montării utilajelor, peste 2 000 de maşini — unelte şi utilaje tehnologice unicate şi de mare complexitate, numai de către personalul nostru. Merită să reliefăm că aceste utilaje, în special cele livrate pentru sectoarele calde, nu au fost puse în funcţiune de către uzinele furnizoare, cu tradiţie, ci de personalul nostru, lipsit de experienţă şi fără „firmă“, executînd adaptări, modificări, ş.a. În ceea ce priveşte construcţia şi automatizarea cuptoarelor pentru încălzire şi pentru tratament termic, cu suprafaţa de vatră de la 12,5 mp la 250 mp, a trebuit luat totul de la început în privinţa concepţiei generale şi în special, a execuţiei arzătoarelor. Şi după o perioadă de trei ani de studii, cercetări şi încercări, sîntem în măsură să afirmăm că soluţia optimă s-a găsit, tot de către personalul nostru, din cadrul atelierului de cercetare, proiectare mecanizări şi automatizări.

În conformitate cu ordinul Ministerului Construcţiei de Maşini ne organizăm producţia pentru a fi furnizor general pentru economia naţională de cuptoare şi echipamente de automatizare, construite în totalitate la C.U.G. Iaşi.

În această perioadă şi cu eforturi bine organizate, s-au realizat unele piese de performanţă şi utilaje, din care putem aminti : — grinzile de rulare de la oţelăria electrică, construcţie mecano-sudată de 65 tone ; — oale de turnare, de mare capacitate, 180 tone şi 230 tone realizate pentru prima dată în ţară ; — la turnătoria de fontă s-a turnat lingotiera de 120 tone capacitate şi tot pentru prima oară, s-au turnat cilindrii de laminor, cu crustă dură, cu diametru peste 1 000 mm şi masă unitară mai mare de 75 tone, care pînă acum se importau din VEST, cu un preţ de 500 000 dolari pe bucată ; — s-au forjat cilindrii de laminor, din lingourile oţelăriei noastre, cu diametre de 1 150 mm şi masa unitară de 30 tone ; — s-au forjat lingouri, provenind din oţelăria proprie, cu masa unitară de 60 tone ; în viitorul apropiat se va forja lingoul de 120 tone ; — s-au realizat danturări pe roţi dinţate cu modul 50 şi diametrul de 6 800 mm ; — s-au realizat pompe de irigaţie de mare capacitate, cu masa unitară de 90 tone, putere 6 000 kw şi debit de 5,5 mc/sec., în cadrul acţiunii pentru asigurarea utilajelor necesare sistemului naţional de irigaţie ; — s-au realizat, pentru turnătoria de oţel, desbătătoarele pentru piese de 20 to, 30 to, şi 50 to ; — s-au executat toate cuptoarele de încălzire şi de tratament termic pentru secţiile mecano-sudură, forja grea nr. 1, turnătoria de oţel, cu aparatura de automatizare şi arzătoare după patentul C.U.G. IAŞI — APAM; — se execută şi se vor asigura toate utilajele pentru secţia de tratament termic secundar, constînd din cuptoare verticale de încălzire, electrice, cu diametru de 1 500 mm şi 5 000 mm înălţime, instalaţia de călire în ceaţă cu diametru de 1 800 mm şi înălţimea de 10 500 mm şi de aceleaşi dimensiuni, instalaţia de spălare a pieselor călite în ulei ; cuptoare electrice verticale cu atmosferă controlată, cuptoare electrice cu vatră mobilă, cuptoare cu cameră, ş.a.

Pe lîngă celelalte ateliere de proiectare, la cald, la rece, de automatizări, se dezvoltă şi cel de autoutilare şi piese de schimb pentru maşini. Ne-am specializat, în scurt timp, în proiectarea de transportoare de şpan de lungimi diferite, ciocane pneumatice, pendulare şi biax pentru curăţirea pieselor turnate, ş.a.

Toate aceste realizări încep să contureze profilul de producţie şi de tradiţie al combinatului nostru, cum ar fi :

— C.U.G. IAŞI — furnizor general pentru linii de ciment ; — C.U.G. IAŞI — furnizor general pentru cuptoare şi echipamente de automatizare ; — C.U.G. IAŞI — furnizor general pentru cilindrii de laminor din oţel şi din fontă cu crustă dură ; — C.U.G. IAŞI — furnizor general pentru cajele mari de laminor ; — C.U.G. IAŞI — furnizor de turbine hidraulice, prevăzute în cadrul programului energetic naţional.

Într-o perioadă scurtă s-a reuşit a se organiza în bune condiţiuni calitative şi producţia de utilaje refractare pentru export, livrîndu-se echipamente în U.R.S.S., Cehoslovacia, R. P. Chineză, Egipt, Pakistan ş.a.

Întregul nostru colectiv de concepţie, care de altfel poate constitui deja un centru puternic de cercetare şi proiectare, este preocupat pentru aplicarea, în producţie a tehnologiilor de vîrf şi moderne, în toate sectoarele de activitate, precum şi a refolosirii surselor secundare de energie şi a materialelor recuperabile.

Toate problemele noastre de studii, cercetare, aplicare, introducerea de tehnologii modernizate şi extinderea tehnologiilor avansate existente, programul de autodotări sînt incluse în „programul de introducere a progresului tehnic“ în C.U.G. Iaşi. Acest program înseamnă o conlucrare cu majoritatea institutelor de învăţămînt superior şi de cercetare din ţară, cu teme şi termene de rezolvare, cu domeniile de aplicare şi eficienţă economică.

Trebuie menţionat un fapt deosebit : colaborarea deplină cu toate facultăţile Institutului Politehnic din Iaşi.

* * *

N.B. Studiul tehnico-economic (STE) al combinatului nostru însumează 100 de volume, cu peste 10 000 pagini şi tot atîtea desene. Proiectantul general, coordonator, este Institutul de Proiectare în Construcţii de maşini (I.P.C.M.) şi Institutul de Cercetare Ştiinţifică, Inginerie Tehnologică şi Proiectare pentru Sectoare Calde (ICSITPSC) din Bucureşti. Şeful de proiect complex a fost regretatul inginer ADRIAN DUMITRESCU, unul din marii noştri ingineri în construcţia de maşini, a cărui fir de viaţă s-a întrerupt brusc, fără să-şi poată vedea terminat, proiectul cel mai îndrăgit de el, combinatul ieşean.



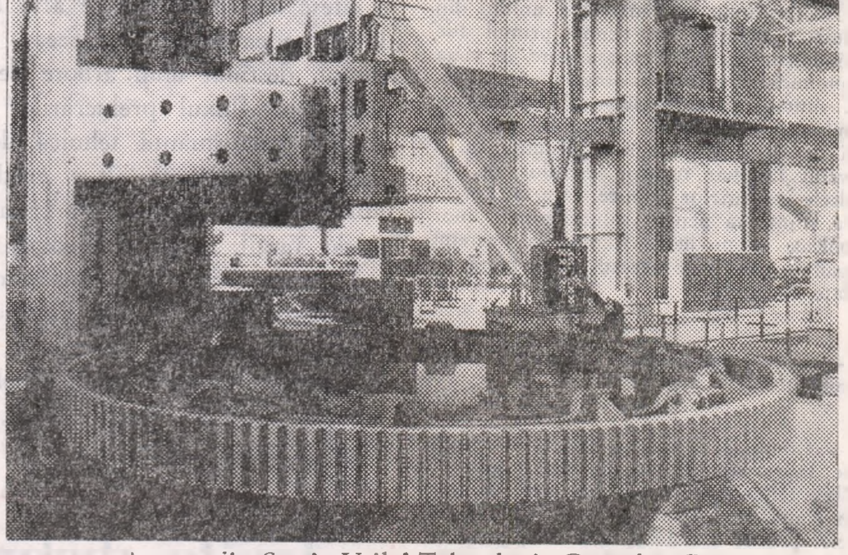
Vasile ILISEI, oţelar distins cu Ordinul Muncii clasa a III-a



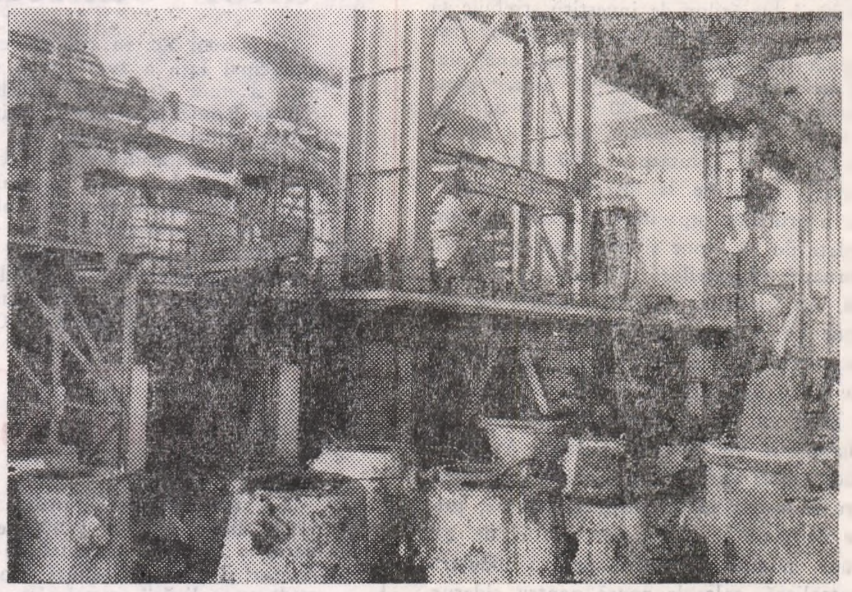
Octavian TANASE, prim topitor la Oţelăria Electrică distins cu Medalia Muncii



Aspect din Secţia Mecano-Sudură



Aspect din Secţia Utilaj Tehnologic Complex Greu (Maşina de prelucrat roţi dinţate)

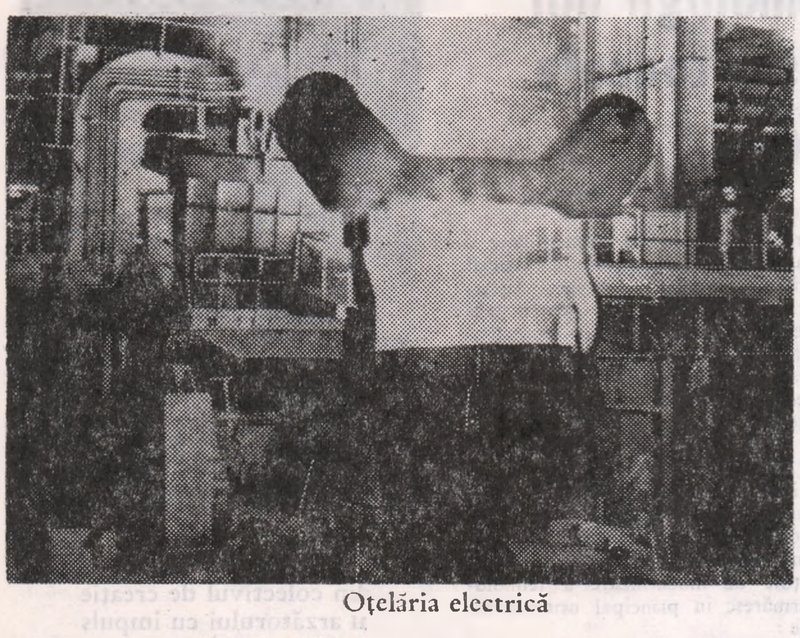


Aspect din Secţia Oţelărie Electrică

— O oră de mers zilnic în gol a unei maşini cu o putere instalată de 30 kw. echivalează cu energia consumată de o familie într-un apartament cu 3 camere, timp de trei luni.

— O economisire lunară de 1 kg plăcuţe dure, echivalează într-un an cu valoarea unui apartament.

CAPACITĂŢI DE PRODUCŢIE



Oţelăria electrică

Şcoala de foc

Ing. LIVIU TĂMĂŞDAN

Dimineaţă luminoasă şi liniştită de primăvară ; 15 aprilie 1978. După ore, zile şi nopţi de încordare, eforturi şi căutări, speranţele prind viaţă. Din cuptorul numărul 1 al turnătoriei de fontă se toarnă primele piese. Moment crucial, piatră de temelie, prima respiraţie a unui gigant, a viitorului mare combinat.

Drumul pînă la acest moment n-a fost uşor, dar pasiunea, conştiinţa că participăm la înfăptuirea unui program cutezător de dezvoltare a Iaşului, competenţa profesională, a celor chemaţi la acest mare act de edificare socialistă a patriei, ne-au condus la acest prim succes. Să ni-i reamintim pe cîţiva dintre cei care au pus umărul atunci : ing. Fodor Viorel, maistrul Vizitiu Aristotel, topitorii Tănase Octavian şi Odăgeru Constantin, inginerii Enache D., Velicescu Petru şi Zahariuc Valeriu — la întreţinere, ing. Schönberger Francisk — şeful secţiei, maiştrii : Mihăilă Nicolae şi Nicolau Nicolae, turnătorii Stavarache Constantin, Bocman Mihai, Surluceanu Vasile, la formare-turnare sau maistrul zidar-şamotor Pletoianu Neculai.

Şi nu numai ei ... Ce au însemnat cei cinci ani care au trecut ? Muncă, muncă şi iar muncă. Rezultatele obţinute s-au înscris pe linia aşteptărilor, obţinîndu-se succese remarcabile, o continuă perfecţionare şi ascensiune pentru întregul colectiv. Punerile în funcţiune care au urmat au fost cuptoarele 2, 3, 4, linia de turnare piese grele, linia de lingotiere şi linia mecanizată pentru turnare de piese mici şi mijlocii. Toate acestea şi bineînţeles oamenii turnătoriei au făcut posibil ca producţia rezultată să fie în marea ei majoritate o producţie de performanţă cantitativă şi calitativă.

... Dimineaţă luminoasă şi liniştită de toamnă bogată. 15 septembrie 1980, secretarul general al partidului, tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU, vizitează combinatul, analizează la faţa locului şi turnătoria de fontă. Moment de răscruce. Se indică ridicarea nivelului calitativ şi de eficienţă, realizarea unor produse la nivelul aşteptărilor şi posibilităţilor existente, finalizarea lucrărilor de investiţii.

Rezultatele transpunerii în viaţă a celor stabilite cu această ocazie nu întîrzie să apară : asimilarea tehnologiilor de turnare a pieselor grele din fonte modificate, turnarea lingotierelor cu greutate de peste 100 tone, asimilarea tehnologiilor de fabricaţie a cilindrilor de laminor din fontă cu crustă dură şi greutăţi pînă la 70 tone (şi în perspectivă apropiată), — cilindrii uscători pentru fabricile de celuloză şi hîrtie cu lăţimi de peste 4 metri şi tehnologia de formare cu ajutorul vidului, şi altele.

Puţini sînt în lume cei care au produs piese cum sînt cele de mai sus, sau îşi propun asemenea obiective. Cine sînt cei care realizează acum aceste produse ? Subinginerii Stătescu Leon, Balinca Alecu, maiştrii Turcu Ştefan, Taşcă Radu, Butoi Aurelian, muncitorii Ciornea Petrică, Iftimie Vasile, Chişcă Dumitru, Moraru Ioan, Serediuc Vasile şi mulţi alţii, dar puţini din cei de la început. Puţini pentru că turnătoria de fontă a fost şi este, în primul rînd, o „şcoală de foc" de pe băncile căreia au plecat cadre de nădejde în toate celelalte secţii ale combinatului, cadre care au constituit, atît la forja grea, cît şi la turnătoria de oţel, la oţelăria electrică, nuclee de bază.

Prin realizările obţinute în anul 1983, (planul de producţie a fost îndeplinit lună de lună), prin preocupările pentru atingerea parametrilor proiectaţi — turnătoria de fontă rămîne port-drapelul sectoarelor calde din combinat.



Aspect din Secţia Turnătoria de oţel

— Turnători — formatori ! Fiecare tonă de piese rebut înmagazinează combustibil în valoare de 18 000 lei.

— Strungari ! Funcţionarea în gol a maşinii pe care lucraţi, timp de 13 minute, însumează o risipă de 693 kwh/an.

Mecano — Sudură, loc de geneză

Ing. Sergiu ILIESCU

Secole de-a rîndul în Valea Adîncă a fost stăpînă doar liniştea. Dar iată că într-o vară, oameni ale căror mîini au zămislit şi celelalte platforme industriale ale Iaşului, au poposit la poalele Cetăţuii pentru a da viaţă unor îndrăzneţe proiecte. Mai întîi s-a regularizat Nicolina, pîrîu ce se încăpăţîna sistematic să inunde ţinutul, apoi s-a deviat magistrala feroviară spre Bucureşti şi s-au înfiripat căi de acces pentru a face loc unor stîlpi uriaşi ce prefigurau prima hală : mecano-sudură.

Cîteva luni mai tîrziu, spre primăvară, aveau să apară şi beneficiarii, sosirea lor însemnînd intrarea în funcţiune a noului vlăstar al industriei ieşene : Combinatul de utilaj greu.

Mircea Trofin este unul din cei care au surprins primele contururi ale viitorului gigant. Ba mai mult, el reprezintă unul din acei moldoveni pătrunşi de patima construcţiei şi a devenirii. Patimă ce a descoperit-o în acea frumoasă zi de primăvară, cînd tovarăşul Nicolae Ceauşescu punea piatra de temelie la una din cele mai importante investiţii ale ţării, mulţi dintre noi simţind atunci că Iaşul acesta, al atîtor ctitorii legendare, îşi forţează destinul.

„La început, îmi spune Mircea Trofin, am venit aici doar 12 oameni, adunaţi de prin toate secţiile Întreprinderii mecanice Nicolina, dar pentru a convinge şi pe alţii mi-am angajat şi soţia". Există însă un drept al întîiului venit. Şi dreptul acesta aparţine cu certitudine inginerului, pe atunci stagiar, Emilian Furnică, cel care a preluat de la constructori staţia de conexiuni, posturile de transformare, şi a coordonat punerea în funcţiune a podurilor rulante.

Din cabina maiştrilor, unde mă aflu, nea Gică Feneriu încearcă să-şi reamintească momente din geneza combinatului.

„Cum era şi firesc, zice el, am avut greutăţi cu transportul, omogenizarea colectivului şi aprovizionarea cu materiale. Iarna, palmele ne rămîneau lipite de tabla-ngheţată, apa o căram cu cisterna ; deseori ne spălam în albia Nicolinei". În ciuda condiţiilor vitrege combinatul creştea din mîinile acestor destoinici.

Aşadar, în încleştarea, nu de puţine ori eroică, tenacitatea oamenilor şi-a spus din nou cuvîntul. Trag cu coada ochiului spre nea Gică şi îmi dau seama că fiecare cuvînt îi trădează o frămîntare lăuntrică. Îl întreb ce l-a determinat să vină aici, intuind că nici curiozitatea, nici grandomania.

„A fost o chestiune de demnitate, îmi răspunde sincer. **Lucram în** Nicolina de 27 ani, dar am vrut să iau o întreprindere de la cota zero, să cresc o dată cu ea, pentru că în unităţile vechi viaţa şi munca este mai comodă, mai liniştită".

Îl cred, pentru că există în noi, moldovenii, o fabuloasă chemare către mai mult şi mai bine. Deşi prima hală, mecano-sudura a fost atent proiectată, atent supravegheată, continuă să se afle şi acum în plină dezvoltare. Cutreierînd-o, te obişnuieşti cu imaginile devenite simbol ; jerbe de scîntei provenite de la polizoare, produse finite sau în aşteptare, aparate de sudură ce spintecă cu sclipiri hala, feţe aprinse, asudate, concentrate. În limbajul [illegible]relor secţia mecano-sudură de astăzi înseamnă 800 de oameni ai muncii desfăşuraţi pe o suprafaţă de trei hectare. La prima vedere, o hală oarecare, cum sînt multe în combinat, dar ceea ce se află dincolo de pragul obişnuit al unei priviri aruncate în goană, întrece imaginaţia cea mai binevoitoare.

Fiind deschizătoare de drumuri în combinat, această secţie pionier a contribuit activ la autoconstrucţia şi autodezvoltarea celei de-a treia platforme industriale a Iaşului.

De la simpli stîlpi şi ferme de susţinere, gama sortimentală a secţiei s-a diversificat continuu, confecţionîndu-se grinzi de rulare, chesoane de pînă la 60 de tone, necesare dotării celorlalte secţii ale combinatului. Ambiţia colectivului a mers pînă la realizarea unor utilaje ce însumează mii de repere, multe din ele unicate şi prototipuri ; staţii de grunduire şi alicare, mori de ciment, cuptoare de încălzire şi tratament termic, cu suprafaţa vetrei de pînă la 160 metri pătraţi. Dar ce impresionează cel mai mult în mecano- sudură este tinereţea acestui detaşament de avangardă, o tinereţe care deconcertează. Pentru că în timp ce vîrstnicii au plecat să formeze nuclee de bază ale altor colective, promoţii noi de tineri sosite de pe băncile şcolilor au deprins, alături de cei rămaşi, gustul perfecţionării în uriaşul laborator al muncii.

Unul din tinerii crescuţi de nea Gică, mirat probabil de propriile lui plăsmuiri, este şi Viorel Momoreanu, de curînd decorat cu Medalia Muncii. Colegii săi de generaţie, Gheorghe Stoian, Alexandru Mihalache, Mihai Onuţă au devenit între timp maiştri. Încercînd să finalizăm lista priorităţilor, să mai consemnăm că tot mecano-sudura a fost prima secţie care a exportat, mai întîi în U.R.S.S., apoi în R. P. Chineză, Egipt, Pakistan, instalaţii complexe apreciate de partenerii externi.

„De altfel exportul, îşi aminteşte şeful de atelier, Mircea Trofin, ne-a adus cele mai mari satisfacţii".

Imaginaţi-vă că numai în această hală încape o întreprindere cît I. M. Bucium, sau „Victoria", sau „Moldoplast". Da, facem adesea comparaţii, din dorinţa de a ne măsura drumul parcurs de noi şi de alţii. Pentru C.U.G. însă, şi implicit pentru mecano-sudură, comparaţiile sînt mai greu de făcut, totul avînd dimensiuni neobişnuite pentru Iaşi : maşini — unelte de mari performanţe, poduri rulante ce vor putea ridica produse de 300 de tone, oale de turnare cu capacitatea de pînă la 240 de tone, turbine etc. Numai că noi, cei de aici, ne-am obişnuit cu aceste dimensiuni, care la început te ameţesc şi te derutează, te obosesc şi te dezarmează.

Aşadar, C.U.G.-ul, una din puţinele întreprinderi, din Iaşi şi din ţară, care într-un răstimp atît de scurt a acumulat tot ce se cheamă industrie de performanţă, îşi are obîrşia aici în secţia mecano-sudură. Şi pentru că, aproape fără să ne dăm seama, multe lucrări se apropie de finalizare, de prevederile proiectelor de investiţii, prin rîndurile despre prima secţie şi primii oameni ai combinatului, am enumerat doar o parte din realizările ce dau acestui colectiv, de pe meleaguri moldave, noi rosturi, neîndoielnic fiind faptul că aici, unde odinioară era stăpînă doar liniştea, se nasc acum nădejdi pentru prezent şi viitor.

„Combinatul de utilaj greu Iaşi, o unitate în plină dezvoltare"

(urmare din pag. 1)

fontă cu crustă dură pentru laminare, precum şi cei forjaţi. Ca să închei răspunsul la această întrebare, aş vrea să vă repet o idee exprimată de proiectantul general al combinatului, ing. Adrian Dumitrescu, cu cîţiva ani în urmă şi anume, că datorită dotării sale universale, C.U.G.-ul va fi capabil să producă orice utilaj complex în domeniul construcţiei de maşini.

— Avînd în dotare utilaje dintre cele mai moderne aţi reuşit să vă formaţi şi un colectiv la nivelul pretenţiilor tehnicii actuale, capabil să îndeplinească sarcinile deosebite ce revin combinatului ?

— La începuturile combinatului, toţi conducătorii locurilor de muncă cereau mereu oameni cu înaltă calificare. Era soluţia cea mai uşoară să aduci oameni gata calificaţi de la alte întreprinderi şi să-ţi realizezi planul de producţie fără dificultăţi. Viaţa ne-a arătat însă că lucrurile sînt mult mai complicate. Nimeni nu vroia să ne cedeze muncitori şi ingineri gata formaţi. Este adevărat că forurile superioare ne-au sprijinit să obţinem cîţiva specialişti în domeniile deficitare pentru zona Iaşului. Aceştia au constituit nuclee, în jurul cărora s-au format şi s-au însuşit tehnologii nemaiîntîlnite la Iaşi.

Separat avem un program de perfecţionarea pregătirii cadrelor şi insistăm pentru buna lui desfăşurare. Apoi, pe măsura trecerii anilor, tînărul nostru colectiv capătă o experienţă proprie, se maturizează, preia sarcini de producţie din ce în ce mai complexe. Acesta este drumul parcurs de toate marile întreprinderi, acesta este şi drumul nostru.

— La ora actuală, care dintre secţiile combinatului o consideraţi sufletul lui, ţinînd seama de ce se realizează în prezent şi se va realiza în viitor ?

— Inima combinatului nu poate fi decît oţelăria electrică, secţie în care s-au realizat pînă în prezent 60 de mărci de oţel, şi nu pentru că aici totul e fierbinte, ci pentru că ea transmite celorlalte secţii un anumit puls, un anumit ritm, dar şi pentru că anul acesta va atinge un sfert din capacitatea finală proiectată.

— Există în prezent un număr important de capacităţi de producţie puse în funcţiune. Investiţia continuă ?

— Perimetrul combinatului va continua să rămînă un vast şantier. În 1983, urmărim să punem în funcţiune la capacitatea finală turnătoria de oţel, forja grea nr. 1, secţia utilaj tehnologic complex greu, fabrica de oxigen, să realizăm noi capacităţi, ca hala de tratament termic secundar, hala de materiale de adaos, pentru oţelăria electrică, fabrica de var, baza de sarjabilizare, zdrobitorul de zgură, gospodăria de combustibili, diferite depozite şi altele. Au fost aprobate şi alte obiective din proiectul general al combinatului, a căror construcţie va începe anul acesta. Pînă în 1985, aşa cum ne cerea tovarăşul Nicolae Ceauşescu, cu prilejul vizitei de lucru din 24 septembrie 1982, va trebui să realizăm o producţie industrială anuală de 8 miliarde lei. Pentru realizarea acesteia, punerea în funcţiune a unor capacităţi, precum şi finalizarea celor existente, este o condiţie esenţială. În concluzie, depunem eforturi susţinute pentru transpunerea în viaţă a unui vast program de investiţii.

— Aveţi în dotare utilaje de înaltă tehnicitate din import. Cum rezolvaţi problema pieselor de schimb ?

— Înainte de a vă răspunde la întrebare, vreau să subliniez preocuparea consiliului oamenilor muncii, a biroului său executiv, pentru sporirea grijii faţă de utilaje. Serviciul nostru de specialitate a organizat întreţinerea în fiecare secţie privind exploatarea maşinilor, în vederea micşorării numărului de întreruperi, şi a răspunderii faţă de buna lor funcţionare. Practica ne învaţă că este mai uşor să previi, decît să repari. Şi acum, despre asigurarea cu piese de schimb. Noi am organizat un atelier special de proiectare a pieselor de schimb, de asimilare a celor din import, precum şi execuţia acestora în secţia de profil. Am organizat chiar execuţia unor subansamble de uzură frecventă, pentru maşinile de performanţă. Înlocuim, astfel, operativ subansamblele uzate. Pot să vă informez că am renunţat în întregime la importul de piese de schimb.

— Asumîndu-vă această importantă răspundere de director al combinatului, consideraţi că trebuie să imprimaţi colectivului un ritm şi un stil de muncă dobîndit în activitatea dumneavoastră anterioară ?

— Stilul de conducere nu poate fi decît în concordanţă cu răspunderile mari ce ne revin în activitatea de traducere în viaţă a programului nostru de producţie, de cercetare şi pregătire tehnologică anticipată. Cred în eficienţa dialogului permanent cu colectivele de oameni ai muncii din toate sectoarele. Ei trebuie să-şi cunoască sarcinile şi răspunderile ce le revin. Producţia noastră, în mare parte de unicate, ridică probleme complexe. Este nevoie de multă dăruire de sine, de dinamism, de spirit de sacrificiu chiar. Adesea timpul nu ne mai aparţine. Viaţa noastră aparţine combinatului şi combinatul — oamenilor pentru care este construit. Merită să faci totul pentru el. Caut să imprim această responsabilitate tuturor. Insist pînă mă conving că ea a fost însuşită, că lucrările au pornit pe făgaşul cel bun. La urma urmei, viabilitatea unui stil de muncă nu poate fi certificată decît de rezultatele obţinute. Fac tot ce e posibil pentru ca acestea să fie cît mai bune.

— Slaba dezvoltare industrială a Moldovei de acum 20 de ani a impus migrarea forţei de muncă disponibile spre alte regiuni ale ţării. Dacă unii dintre acei oameni ar dori să se întoarcă la vatra natală, ce condiţii le-aţi asigura ?

— Încă de la punerea în funcţiune a primelor capacităţi am venit în întîmpinarea unor asemenea dorinţe, cei mai interesaţi fiind noi, care ducem lipsă de oameni pregătiţi în meserii nepracticate în oraşul nostru. Am trimis delegaţi în toată ţara după muncitori calificaţi şi dornici să se întoarcă în Moldova. Am uzat de toate mijloacele de publicitate, şi cu sprijinul organelor judeţene de partid am obţinut rezultate mulţumitoare. Moldovenii se întorc acasă într-un ritm de 250—300 pe lună, anul acesta. Vom menţine, în continuare deschise porţile combinatului numai pentru muncitori de înaltă calificare, pentru cadre de specialitate în meserii deficitare. Noi le oferim condiţii optime de muncă şi de viaţă. Pînă în prezent am oferit locuinţe din fondul de stat de peste 800 apartamente. În jurul combinatului se construieşte un cartier care va adăposti, în final, mii de oameni. Au fost aprobate proiectele şi pentru alte utilităţi sociale : o fabrică de mîncare, o sală polivalentă, creşă, grădiniţă etc. În concluzie, primim cu plăcere pe cei care vor să muncească şi să trăiască alături de noi.

interviu
realizat de ec. Constantin HUŞANU

De la cercetarea ştiinţifică, la aplicarea în producţie

Ing. Radu GRIGORIU

Încă de la realizarea primei piese turnate în moderna turnătorie de fontă a combinatului, în aprilie 1978, tînărul şi entuziastul colectiv de muncitori, ingineri şi tehnicieni a înţeles că, fără o activitate sistematică de cercetare ştiinţifică, nu vor putea fi rezolvate complexele probleme care stau în faţa lor.

Au apărut astfel nucleele viitoarelor ateliere de cercetare şi proiectare tehnologică pentru sectoarele cu prelucrare la cald, sau la rece, automatizări, produse noi şi autoutilări. Odată cu aceasta, s-a redactat şi primul program de cercetare şi introducere a progresului tehnic.

Rezultatele nu s-au lăsat aşteptate şi au apărut astfel produse, tehnologii, automatizări care aplicate în producţie în anii 1981—1983, stau la baza extinderii fabricaţiei pentru anul 1984, din care menţionăm pe cele mai importante :

— desulfurarea fontei în afara agregatului de elaborare, prin agitare mecanică, tehnologie care conduce la reducerea consumului de metal cu circa 500 tone/an ;

— folosirea fontei cu grafit vermicular în producţia de lingotiere şi piese care lucrează la temperaturi înalte, în colaborare cu I.C.S.I.T.P.S.C. Bucureşti, are ca efect economic o reducere a consumului de metal de 300 tone/an ;

— turnarea oţelurilor aliate în lingouri mari, de 20—60 tone, pentru forjă, cu implicaţii directe în creşterea coeficientului de scoatere şi o realizare de 2 milioane lei la o producţie de 450 tone, în colaborare cu I.C.E.M. Bucureşti ;

— scule aşchietoare pentru regimurile de aşchiere grele şi scule speciale pentru danturat, în colaborare cu Institutul politehnic Iaşi, Catedra de maşini unelte şi scule a Facultăţii de mecanică, realizînd economii de 2,5 milioane lei ;

— cilindrii de laminor turnaţi din fontă cu crustă dură cu diametru de 750×1 700, avînd ca efect economic reducerea importului pentru C. S. Galaţi şi creînd posibilităţi pentru export ;

— îmbunătăţirea calităţii aliajelor Fe-C, destinate turnării lingotierelor şi a altor piese mari, prin tratare în stare lichidă cu microrăcitori, în colaborare cu Institutul politehnic Bucureşti, generează un spor de beneficii de 0,5 milioane lei.

A fost elaborat planul de cercetare ştiinţifică, dezvoltare tehnologică şi introducerea progresului tehnic, pe perioada 1983—1985, care cuprinde un număr de 223 obiective, cu un spor de 70 milioane lei la producţia marfă. Direcţiile de cercetare sînt ilustrate prin următoarele obiective : creşterea gradului de valorificare a materiilor prime şi materialelor (24 obiective), reducerea consumului de materii prime (12 obiective), creşterea gradului de refolosire a energiei şi a combustibilului (14 obiective), folosirea de noi resurse de energie (4 obiective), găsirea de noi materii prime (7 obiective), îmbunătăţirea calităţii produselor (26 obiective), creşterea exportului (16 obiective), reducerea importului (32 obiective), creşterea productivităţii muncii, mecanizare, automatizare (18 obiective), sporirea producţiei (40 obiective), îmbunătăţirea protecţiei muncii (9 obiective), îmbunătăţirea protecţiei mediului (6 obiective), microproducţie (5 obiective). În cursul acestui an se prevede realizarea a 100 de obiective din programul nostru general, cu o eficienţă economică de 10 milioane lei la producţia marfă.

De asemenea, dispunem de un program pentru reducerea importurilor în perioada anilor 1983—1984, cu 84 milioane lei, reducerea consumului de materii prime şi materiale, în aceeaşi perioadă cu 65 milioane lei, reducerea consumului de combustibil convenţional cu 6,5 milioane lei, reducerea consumului de energie electrică cu 3 milioane lei. Aplicarea planului de croit şi roluire la table şi profile, are ca rezultat, numai în anul 1983, o economie de 70 tone tablă. Proiectarea arzătoarelor de gaz metan, la cuptoarele industriale de încălzire şi tratament termic, va genera o economie de 770 000 Nm^3. Planul tehnic al combinatului pentru anul 1983 cuprinde 50 teme, din care 18 se referă la realizarea de produse noi, iar 32 teme la aplicarea de noi tehnologii.

Evidenţiem dintre acestea : ciocanul de forjare liberă cu abur-aer de 2 000 kg şi 3 150 kg, avînd ca efect reducerea importurilor, pompele axiale pentru irigaţii de 16 200 mc/h şi puterea de 400 KW, elaborarea tehnologiilor de turnare şi prelucrarea cilindrilor calibrori din fontă nodulară, pentru reducerea importului la Întreprinderea de ţevi Roman ; tot pentru această întreprindere se va elabora tehnologia de forjare şi prelucrare a bucşelor interioare de la ansamblul de perforare. Turbinele Bulb de 13,5 MW, instalaţiile vane-sferice, instalaţiile vane-fluture, precum şi cilindrii de laminor cu crustă dură cu diametre de 1 120 mm şi lungimi de 4 825 mm, constituie programul nostru de producţie în anul curent şi în viitor.

În domeniul activităţii de cercetare, pentru realizarea de S.D.V.-uri, necesare dotării maşinilor-unelte de performanţă, menţionăm printre altele, gama de freze disc modul, mai mare de m=20, freze melc m=20—40, care prin realizarea lor în combinat aduc economii valutare importante şi realizări profesionale demne de remarcat. Ingineri ca Alexa Cornel, Prisecaru Gheorghe din cadrul atelierului proiectare S.D.V.-uri se preocupă permanent de îmbunătăţirea şi modernizarea acestor tipuri de scule.

Introducerea în fabricaţia de serie a capetelor de frezat cu plăcuţe amovibile, după o soluţie originală a inginerului Bulancea Ioan, din secţia sculărie, conduce la creşterea productivităţii de peste 10 ori, faţă de sculele similare existente.

Dat fiind complexitatea şi multitudinea problemelor ce se ivesc în activitatea de producţie, pe lîngă rezolvarea operativă, cu specialiştii din cadrul atelierelor de cercetare şi proiectare, combinatul colaborează cu o serie de institute din ţară, cum ar fi : Institutul politehnic Iaşi, Institutul politehnic Bucureşti, I.C.S.I.T.P.S.C. Bucureşti, I.S.I.M. Timişoara, C.C.S.I.T.P.V. Bucureşti, I.C.E.M. Bucureşti.

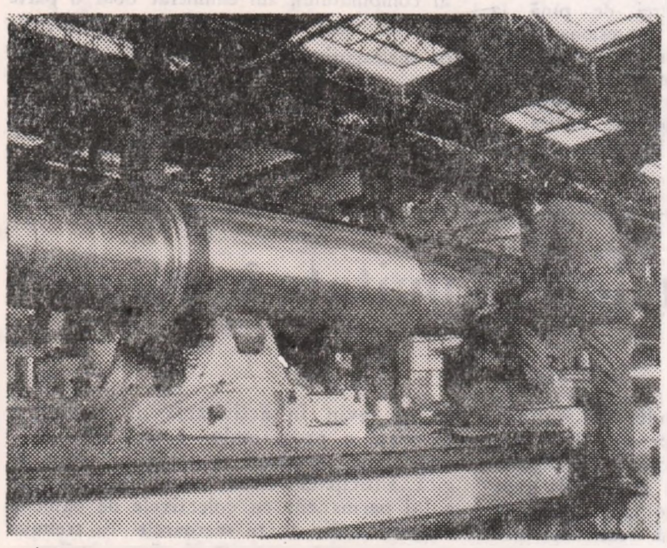
Principalul colaborator al combinatului este Institutul politehnic Iaşi. Această colaborare se materializează într-un număr de 13 teme de cercetare, faţă de 3 teme în 1978, cu o eficienţă economică de 28,1 milioane lei, faţă de numai 5 milioane lei în 1978.

Dintre realizările mai importante cu Institutul politehnic Iaşi, menţionăm următoarele teme finalizate : detensionarea termică a subansamblelor sudate mari, scule aşchietoare pentru regimurile de aşchiere grele şi scule speciale, cercetarea şi proiectarea tehnologiei privind operaţia de honuire, pentru cilindrii cu gama de diametre de 30—300 mm şi lungimea pînă la 2 000 mm.

Pentru anul 1984 s-au perfectat deja un număr de 20 teme de cercetare prevăzute a se realiza în colaborare cu Institutul politehnic Iaşi. Dintre acestea putem menţiona : asimilarea variatoarelor pentru maşinile unelte importate, detensionarea prin vibraţii a construcţiilor sudate de dimensiuni mari, cercetări privind stabilirea tehnologiei de prelucrare cu plasmă a cilindrilor din fontă cu crustă dură ş.a.

În sprijinul integrării activităţii de cercetare cu producţia, întreţinem relaţii cu Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" Iaşi, Facultatea de fizică şi Institutul de fizică tehnică Iaşi, avînd în curs de perfectare o serie de contracte de cercetare, care interesează combinatul.

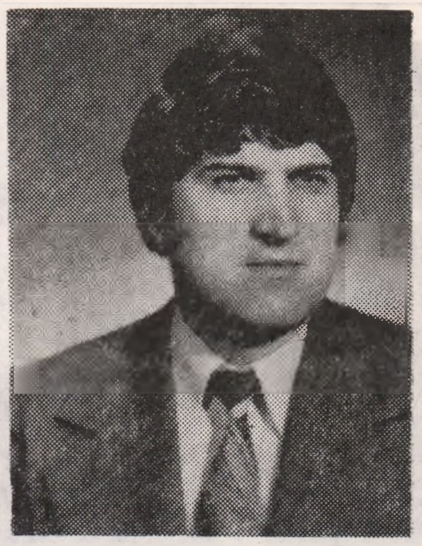
Avem condiţii şi există premisele realizării unei activităţi de cercetare ştiinţifică la cele mai înalte cote tehnice, care vor rezolva în timp util, problemele de mare producţie şi responsabilitate, care angrenează combinatul nostru în circuitul naţional al construcţiei de maşini.



Cilindru de laminor din fontă cu crustă dură

Tehnologii noi în sectoarele calde

Ing. Viorel FODOR



Sing. Bernacek Paul din colectivul de creaţie al arzătorului cu impuls

Procesul amplu de modernizare a activităţii industriale a întregii ţări a cuprins, în mod firesc, şi activitatea de concepţie pentru tehnologiile şi procesele specifice sectoarelor calde ale combinatului. Complexitatea acestor sectoare rezultă prin existenţa secţiilor de turnătorie oţel şi fontă, a oţelăriei, a forjei şi în perspectivă a unor secţii unicat în ansamblul economiei naţionale, ceea ce implică o muncă intensă pentru găsirea celor mai bune soluţii tehnologice, a optimizării proceselor în vederea obţinerii unei eficienţe maxime.

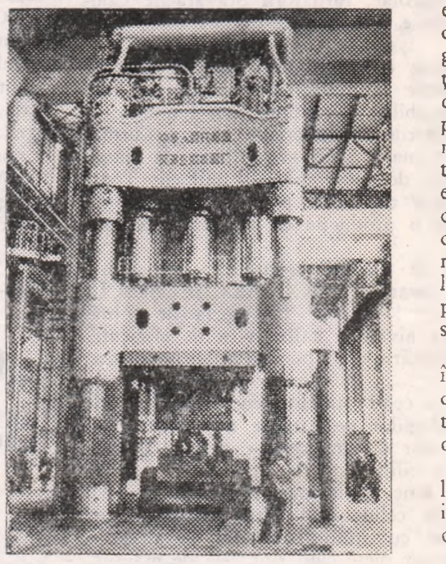
Direcţiile de modernizare a tehnologiilor urmăresc în principal următoarele obiective :

— reducerea consumului de metal şi energie ;

— reducerera consumurilor de materiale deficitare şi energo-intensive ;

— înlocuirea materialelor din import cu materiale din ţară.

Realizările obţinute pînă în prezent reprezintă un punct de plecare în desfăşurarea unei activităţi imense de aplicare şi de concepţie nouă a tehnologiilor. Astfel, la turnătoria de fontă s-a reuşit, după o tehnologie nouă pusă la punct de ing. Schönberger Francisk, asimilarea producţiei de cilindri de laminor din fontă cu crustă dură, cu diametru de 750 mm. În prezent se lucrează la asimilarea cilindrilor cu diametre de 928, 1050 şi 1120 mm, ceea ce va conduce la asimilarea întregii game de cilindri de laminor turnaţi din fontă cu crustă dură, pentru combinatul siderurgic Galaţi. Realizarea acestor tipuri de cilindri de laminor va conduce la însemnate economii valutare ţinînd seama că în prezent majoritatea cilindrilor se importă din vest.



Aspect din Secţia Forja Grea Nr. 1 Presa de 6 000 t.f.

Tot în turnătoria de fontă se lucrează cu bune rezultate la asimilarea cilindrilor calibrori pentru laminoarele de la Întreprinderea de ţevi Roman, cilindri care se obţin din fontă cu grafit nodular, aliată cu nichel, pentru prima dată în ţară. Este pregătită din punct de vedere tehnologic asimilarea cilindrilor uscători pentru industria celulozei şi hîrtiei, după o metodă nouă, care să permită folosirea unor amestecuri economice la formare.

Turnătoria de fontă asigură în prezent şi utilaje de turnare pentru alte oţelării din ţară. Preocuparea tehnologiilor se îndreaptă spre asigurarea unei eficienţe sporite a producţiei de utilaje de turnare, prin modernizarea tehnologiilor de formare, îmbunătăţirea calităţii şi proprietăţilor fontei. In această direcţie, colectivul de proiectanţi se preocupă de punerea la punct a formării lingotierelor în forme vidate, metodă care va conduce la o însemnată economie de manoperă şi materiale. Trecerea la turnarea lingotierelor din fontă cu grafit vermicular şi utilizarea microrăcitoarelor va conduce, de asemenea, la îmbunătăţirea caracteristicilor de exploatare, cu influenţă favorabilă asupra scăderii preţului de cost al oţelului.

Preocupări susţinute se manifestă şi în direcţia pregătirii tehnologice a producţiei de la turnătoria de oţel. Obiectivele urmărite la piesele turnate din oţel sînt :

— reducerea maselotelor, prin trecerea la folosirea maselotelor exoterme, cu implicaţii mari în reducerea consumului de oţel ;

— căile şi modalităţile de reducere a consumurilor de materii prime de formare (în special răşini, silicat) ;

— asimilarea tehnologiilor de turnare a cilindrilor din oţel .

La oţelăria electrică există un cîmp larg de introducere a tehnologiilor noi, de perfecţionare a metodelor de lucru pentru realizarea unei eficienţe sporite. Se lucrează în cadrul colectivului de specialişti la elaborarea unei metode noi de separare a incluziunilor nemetalice în oţel, tehnologie care va conduce la o îmbunătăţire considerabilă a calităţii lingourilor. De asemenea, se analizează posibilităţile de realizare a studiului solidificării pe model a lingourilor mari de forjă. Obţinerea datelor privind evoluţia frontului de solidificare în lingourile de oţel, va permite dezvoltarea unor probleme importante, din care enumerăm :

— folosirea mai bună a căldurii lingoului, prin determinarea timpului optim de stripare ;

— optimizarea raportului h/D la lingouri pentru realizarea compactităţii axiale şi evitarea segregaţiilor pronunţate ;

— optimizarea formei şi volumului maselotei.

Studiul pe modele a solidificării lingourilor va permite obţinerea unor date cu aplicaţie şi în turnătoria de fontă, în sensul că se va putea reduce greutatea utilajului de turnare, deci o reducere a consumului de metal.

În secţia forjă grea se urmăresc tehnologii noi de forjare care să conducă la reducerea consumului de metal şi folosirea mai judicioasă a cuptoarelor de încălzire. De asemenea, se analizează posibilitatea optimizării corelaţiei piesă forjată — lingou, cea ce va conduce la creşterea indicelui de utilizare a oţelului lingou. Se lucrează, împreună cu catedra de forjă a Institutului politehnic Bucureşti, la tehnologia de forjare cu răcire dirijată, care va contribui la creşterea calităţii şi eficienţei forjării pe prese.

Atelierul de proiectare tehnologii pentru sectoarele calde are posibilitatea de abordare a numeroase teme de cercetare, cu aplicaţii directe în producţie, iar colectivul de cercetare în curs de formare va contribui la desfăşurarea în mai bune condiţii a acestei activităţi cu aplicabilitate şi eficienţă directă în producţie.

Arzător cu impuls

Ing. Mircea DOBREANU

O să vă surprindă, poate că forma de prezentare a produsului tehnic, anunţat de titlu, va fi însoţită de o încărcătură emoţională proprie oricărei geneze a noului, care a traversat toate durerile naşterii.

Observînd arzătorul în timpul funcţionării, un specialist în domeniu ar aprecia că este competitiv cu alte produse similare din lume ; un altul ar spune că s-a rezolvat o problemă naţională. Intenţia mea, pentru că ni s-a oferit această ocazie, este însă, ca dincolo de această realizare tehnică, să angajez şi un dialog între specialişti, de diferite profesiuni, preocupaţi de tema proiectării şi execuţiei cuptoarelor industriale de tratament termic, sau de încălzire, ce folosesc combustibil gazul metan. Obţinerea acestui arzător a însemnat de fapt implementarea într-un sistem polivalent, care a implicat rezolvarea şi a altor probleme, legate de instalaţia de ardere, de cea de automatizare şi de concepţia cuptoarelor.

Vă invităm deci la o masă rotundă : metalurgişti, mecanici, electronişti, chimişti şi pe toţi cei ce mai doresc să le expunem realizările şi gîndurile noastre de viitor.

Aceasta deoarece intenţionăm, pentru că tot ne-am apucat de treabă, să facem ordine în acest sector, să prezentăm o gamă tipizată de arzătoare, echipamente modulate, familii de cuptoare.

Dar, pentru a sta de vorbă, este frumos ca mai întîi să ne prezentăm : a fost odată un mic colectiv de oameni inimoşi, care au constituit atelierul de proiectare — automatizare şi mecanizare. Pe atunci, caprele încă mai păşteau pe izlazul pe care acum sînt construite secţiile forjă, turnătoria de fontă, turnătoria de oţel, oţelăria electrică.

Şi pentru că nevoia învaţă pe om, dorinţa de a ne dota cu arzătoare pentru cuptoarele din aceste sectoare, ne-am apucat a le plămădi. Nu ştiam mare lucru despre ele. Am început căutările. În sistemul de referinţă ales aveam de respectat următoarele coordonate : arzătorul să fie realizat cu materiale din ţară, aflate în producţie de serie ; să reziste la mai multe cicluri de tratament termic ; să aibă parametri competitivi cu cele realizate de firmele de renume din străinătate ; să fie uşor de realizat şi de montat şi mai ales, să realizeze arderea completă a combustibilului etc.

Aşa a început competiţia. Colectivul nostru a reuşit să treacă primul linia de sosire. Aceasta însă după îndelungi cercetări şi experimentări. Ne-am construit un stand de probe, ne-am documentat şi o dată pe cînd voiam să dăm totul „la dracu" ne-am împiedicat de-o piatră care zăcea în drum. Era o piatră folosită de dopurile de la oalele de turnare. Aceasta a devenit camera de ardere a arzătorului nostru.

Şi pentru că, între timp, documentîndu-ne ne-am specializat în acest domeniu, i-am calculat forma şi dimensiunile, căderea de temperatură pe pereţi, condiţiile de montaj. Era un succes.

Piatra însă, după un număr de cicluri de funcţionare, crăpa.

Era simptomul de care sufereau şi celelalte arzătoare construite de colegii noştri de la alte institute.

Din cauza variaţiilor de temperatură apăreau fisuri, iar în combinaţie cu metalul din manta, rezulta un eutectic numit faelită care curgea şi obtura camera de ardere. Alte ore de trudă.

Într-o bună zi ing. Dorin Sternberg, şeful atelierului de proiectare, îmi spune :

— Mircea simt că ne lipseşte ceva, care de fapt stă la îndemîna noastră.

Mircea sînt eu, ing. M. Dobreanu, exaltat acum, la aducerea aminte, cînd scriu aceste rînduri, ca şi cînd rezolvarea a pus o parte din sufletul nostru în acele pietre. Şi acel ceva l-am găsit.

Acum arzătorul nostru realizează toate performanţele cerute de tema de proiectare, este folosit în proiectele institutului de specialitate, funcţionează la noi de 2 ani fără defecţiuni, şi este în punere în funcţiune şi la alte întreprinderi din ţară.

Ne mîndrim pentru că ne-am cîştigat acest drept. Şi de ce nu, vom spune copiilor noştri, pe lîngă poveştile cu zîne şi feţi frumoşi şi povestea arzătorului.

Şi alte poveşti adevărate despre oamenii atelierului nostru care realizează un circuit complet : gîndire — execuţie — punere în funcţiune, pornind de la analiza documentaţiei făcută de colectivul condus de ing. Rodica Trifan, transpunînd în fapte gîndirea de la planşetă cu ajutorul colectivului de microproducţie condus de sing. Dumitru Tudose, alt colectiv concepe şi realizează aparatură electronică pentru autoutilare sau producţie, condus de ing. Simon Iancu, sau altul care efectuează puneri în funcţiune de utilaje.

Structura elastică de organizare permite o interpătrundere între sferele de activităţi ale colectivelor, fiecare participînd în primul rînd la activitatea de cercetare de găsire de noi soluţii, prin munca lor demonstrînd că „nasc şi la Moldova oameni" care îndeplinesc cu pasiune şi perseverenţă prevederile din programul de cercetare şi eliminare a importurilor din cadrul combinatului nostru.

Pagini apărute sub îngrijirea tovarăşilor :

Ing. H. Năstase, Sing. Stela Fodor, Ec. C. Huşanu şi Teh. Alex. Tacu.

Valorificarea superioară a materialelor refolosibile

Ec. Constantin HUŞANU

Acţiune de mare interes economic, valorificarea superioară a materialelor refolosibile se situează în atenţia permanentă a organelor colective de conducere ale combinatului. Pe baza planului de producţie s-a efectuat o fundamentare tehnică a resurselor recuperabile în anul 1983 şi un plan de măsuri, cu răspunderi pentru toate secţiile şi sectoarele combinatului. Inventarierea materialelor refolosibile, întocmirea bilanţului de materiale metalice, întocmirea unui catalog de materiale care nu mai pot fi folosite în combinat (245 sorto-tipo-dimensiuni), au constituit o bază documentară absolut necesară pentru acţiunea de recuperare, sortare, colectare, refolosire şi valorificare a tuturor resurselor de materii prime şi materiale existente în combinat. Unele probleme au fost preluate de institute de specialitate în vederea soluţionării valorificării deşeurilor din procesul de producţie nefolosibile ca atare. De exemplu: Facultatea de chimie din Iaşi studiază posibilitatea colectării şi valorificării bioxidului de carbon generat de cuptoarele de tratament termic şi încălzire precum şi de către viitoarea fabrică de var a combinatului. Alte probleme de cercetare privesc: recuperarea oţelurilor rapide din sculele uzate, prin retopiri în cuptoare special amenajate, şi folosirea lingourilor obţinute, după forjarea în bare, în producţia proprie de scule; aplicarea tehnologiei de cromare dură pentru recondiţionarea pieselor uzate; implementarea pompelor de căldură în energetica generală a unităţii, pentru obţinerea apei calde menajere, prin recuperarea energiei rezultate din căldura apei răcite de la cuptoarele electrice; executarea unei instalaţii de panouri suplimentare pentru refolosirea apei calde menajare la căminele de nefamilişti din zona Cetăţuiei, precum şi executarea unei instalaţii de conversie a energiei vîntului (rotori eolieni), pentru acţionarea generatoarelor de curent continuu necesar la încărcarea acumulatorilor; executarea unei instalaţii de recuperare secundară a energiei rezultată din căldura gazelor de ardere de la cuptoarele de încălzire şi tratament termic, în vederea obţinerii de abur natural. Toate aceste teme de cercetare au termene de finalizare în cursul anului 1984. În anul 1983, specialiştii noştri împreună cu cei de la Institutul de cercetare metalurgică şi-au propus să rezolve recuperarea următoarelor resurse încă nevalorificate: metalul din zgura de la oţelăria şi turnătoria de fontă, materialele refractare care nu mai pot fi utilizate ca atare, precum şi nisipurile de formare care nu mai pot fi regenerate. Alte încă două teme se referă la valorificarea grafitului recuperat din electrozii de grafit şi ţundărul de la operaţiunile de forjare a lingourilor.

În combinat, economisirea metalului este gîndită încă din proiectarea tehnologiei. Planul de croiere a tablelor, de exemplu, prevede o valorificare maximă a metalului intrat în fabricaţie. În vederea reducerii cantităţilor de deşeuri tehnologice este prevăzut prin proiecte ca executarea pieselor mici să se facă numai din deşeurile rezultate de la debitarea pieselor mari, cu forme complexe. În acelaşi scop au fost reverificate proiectele tehnologice executate în anii precedenţi, în scopul depistării produselor mari consumatoare de metal. Drept urmare s-au reproiectat tehnologiile oalei de turnare de 180 de tone, morii cu bile, morii autogene, bancurilor de lăcătuşerie.

Cu prilejul reparaţiilor curente şi capitale a utilajelor se pun în evidenţă o seamă de piese cu uzură, aşa cum sînt roţile pentru podurile rulante, axe, pinioane, roţi dinţate, bucşe etc. Lucrul cel mai lesne este să le înlocuieşti cu altele noi. Colectivele noastre din secţiile de întreţinere şi reparaţii mecanice şi electrice nu procedează însă aşa. Împreună cu atelierul de proiectare piese de schimb au fost luate măsuri pentru extinderea activităţii de recondiţionare a pieselor uzate. În numai 4 luni ale acestui an au fost recondiţionate peste 20 tone piese de schimb, a căror valoare se ridică la un milion de lei. În acest scop au fost create şi unele mijloace tehnice speciale, aşa cum este instalaţia de încărcare a roţilor pentru podurile rulante, creaţie a inovatorilor noştri, precum şi o instalaţie de metalizare. Concomitent se desfăşoară o activitate specializată de proiectare tehnologică a recondiţionării pieselor de schimb. În secţiile fabricii metalurgice şi a fabricii de construcţii de maşini s-au colectat şi reintrodus în circuitul producţiei importante cantităţi de deşeuri lingou, deşeuri din fontă, cărămizi refractare, şpan din oţel, şpan din fontă, ulei uzat, şpan din bronz si altele. Nu dăm cifre, ar fi prea multe, dar putem spune că în general se realizează cantităţile planificate la majoritatea materialelor. Am dori însă să subliniem unele neajunsuri. În secţia oţelăria electrică nu se evidenţiază corect toate deşeurile recuperabile din fişele de şarjă. În secţia turnătorie de oţel, de asemenea, nu se evidenţiază corect notele de restituire şi fişele limită — bon consum, pentru cărămida refractară recirculată, cît şi pentru nisipul recirculat. Acelaşi lucru se poate spune şi despre evidenţierea scurgerilor din fontă, ţundărului, oţelului recirculat, pietrelor de polizor, capetelor de electrozi, materiale strînse şi depozitate de către formaţiile de lucru dar care nu se înregistrează nicăieri!

Apreciem, totodată, că secţia mecano-sudură se înscrie cu o cantitate prea mică de piese mici confecţionate din deşeuri de tablă (25 tone). Şi aici e vorba de o neevidenţiere. În ultima vreme mai în toate secţiile au avut loc schimbări în structura personalului, ceea ce reclamă şi o reconsiderare a componenţei colectivelor de coordonare a activităţii de valorificare a resurselor refolosibile.

Rezolvarea internă a balotării şi mărunţirii deşeurilor, după finalizarea maşinii ce se execută în prezent în combinat, va ridica, sîntem siguri, eficienţa acţiunii de valorificare a deşeurilor metalice, nemaifiind nevoiţi să le livrăm altor întreprinderi. Există însă şi unele neajunsuri organizatorice.

În încheiere, am vrea să mai subliniem încă o dată, că valorificarea deşeurilor constituie o sursă internă de rezolvare într-o bună măsură a nevoiei de materii prime şi că un bun gospodar nu aruncă nimic.



Maistru Ionel COMAN
Secţia Sculărie



Maistru Nicolae PLETOIANU
inovator secţia oţelărie



Sing. Ignat PREDA
inventator

Inventatorii şi inovatorii combinatului sînt aliniaţi la startul îndrăznelii

Ing. Ioan LARCO

Invenţiile şi inovaţiile au fost, sînt şi vor rămîne una din pîrghiile de seamă ale înnoirii tehnice şi tehnologice, ale perfecţionării producţiei ce se realizează în industrie, ele fiind rodul gîndirii creatoare, al spiritului novator al maselor de oameni ai muncii, al pasiunii pentru progres, pentru eficienţă înaltă a activităţii sociale.

Întreaga activitate se desfăşoară pe baza unui program de introducere a progresului tehnic, întocmit pentru anii 1982—1984 şi a unui plan tematic de invenţii şi inovaţii care se întocmeşte anual, şi care cuprind peste 150 teme ce interesează, în cel mai înalt grad, procesul nostru de producţie din toate sectoarele de activitate.

Avînd în vedere că în combinat lucrează un număr de peste 200 de cadre tehnico-inginereşti în proiectare şi cercetare, se recomandă şefilor de secţii şi compartimente ca în consiliile tehnice de avizare a proiectelor să se facă şi propuneri de brevetare pentru acele lucrări ce pot fi apreciate ca invenţii sau inovaţii. În perioada anilor 1979—1983 s-au finalizat peste 30 de propuneri de inovaţii şi 25 propuneri de invenţii. Valoarea postcalculată a inovaţiilor s-a ridicat la importanta suma de 21 460 000 lei, iar cea a invenţiilor — la 12 015 450 lei.

La 1 iunie a.c. existau în combinat 60 de inventatori şi 60 de inovatori, din care 18 muncitori, 86 ingineri şi 16 tehnicieni.

În continuare am dori să arătăm cîteva din realizările mai importante ale inventatorilor. Maistrul Coman Ionel din cadrul secţiei sculărie, de exemplu, este autorul unei maşini de debitat profile metalice; inginerul Irimescu Dan, din cadrul serviciului mecano-energetic, este autorul unui ciocan de lipit termostatat; procedeul de turnare a lingotierelor fără semiformă superioară aparţine maistrului Aurelian Butoi din cadrul secţiei turnătorie de fontă. Inginerul Niţoi Spiru din cadrul A.C.P.T.R. a obţinut recent un brevet de invenţie pentru traductor de nivel ce poate fi utilizat la indicarea nivelului materialelor, sau sub formă de granule, în mediu cu mult praf şi cînd suprafaţa acestora formează valuri; maistrul Moldoveanu Mihai, din cadrul secţiei utilaj metalurgic, a realizat un dispozitiv pentru strunjirea lingotierelor. Invenţia electrod pentru cuptoare electrice propusă de muncitorul Enache Constantin din cadrul secţiei forja grea nr. 1, muncitor Rotaru Ioniţă din cadrul oţelăriei electrice şi sing. Savin Ştefan din forja grea nr. 1, va aduce în final importante reduceri de materiale şi va creşte productivitatea muncii la elaborarea oţelului. Inginerul Perşinaru Gheorghe şi sing. Ignat Preda, proiectanţi, au inventat: procedeu şi dispozitiv de strunjirea conică prin copiere, care de asemenea va aduce importante economii de materiale şi va mări productivitatea muncii.

E bine să mai amintim doar cîteva nume de inventatori şi anume: ing. Alexa Cornel, ing. Grigoriu Radu, ing. Cojocaru Gheorghe, sing. Caşcaval Gheorghe, ing. Costea Mazarin, ing. Cuza Constantin, ing. Mustaţă Mihai, ing. Dumitrache Alexandru, sing. Chitic Grigore, ing. Zmeu Gheorghe ş.a.

Metodă şi reţetă nouă de ştampare a cuptorului electric de inducţie, cu capacitatea de 12,5 tone, autor maistru Pletoianu Nicolae, sînt două inovaţii de mare eficienţă economică, care au redus importul de cuarţită şi au prelungit cu peste 6 luni timpul de funcţionare al cuptorului. Maşina de încărcat roţile uzate ale podurilor rulante prin sudură automată sub strat de flux constituie de asemenea o realizare importantă a inginerului Zahariuc Valeriu şi a muncitorului specialist Vîrtosu Petru, din cadrul aceleiaşi secţii, întreţinere şi reparaţii mecanice. Presa hidraulică realizată de muncitorul specialist Vîrtosu Petru este inovaţia care dă rezultate bune la scoaterea rulmenţilor roţilor de la podurile rulante sporind productivitatea muncii şi înlăturînd pericolul de accidente. Muncitorul sculer Popovici Gheorghe din cadrul secţiei sculărie este autorul inovaţiei intitulată dispozitiv de strunjit suprafeţe sferice în interior şi exterior, iar ing. Tămăşdan Liviu şi maistrul Butnarul sînt autorii inovaţiei metodă tehnologică nouă de formare şi turnare la masa pentru maşini-unelte de 6000×2000×400. Sing. Ignat Preda a obţinut de asemeni certificat de inovator pentru realizarea unui dispozitiv pentru teşit ş.a.

Nu putem încheia fără a aminti numele a doar cîţiva inovatori şi anume: teh. Toader Vasile, ing. Bodi Gheorghe, sing. Dunică Gheorghe, ing. Alexa Cornel, ing. Vulpoi Grigore, ing. Pavel Ioan, ms. Fineriu Gheorghe, ing. Herghelegiu Gheorghe ş.a.

Pentru popularizarea activităţii de invenţii şi inovaţii, combinatul a organizat expoziţii, editează o gazetă a inovatorului, transmite informaţii la ziarul local „Flacăra Iaşului". În sprijinul inventatorilor şi inovatorilor stă şi bogata zestre de informare documentară tehnico-ştiinţifică şi social-politică din biblioteca tehnică, înfiinţată în luna septembrie 1978. În cei 5 ani de activitate s-au cumulat aici peste 23 000 de volume, cu peste 9 300 titluri de carte, cu peste 9 500 de STAS-uri, buletine şi cataloage, reviste şi sinteze documentare, precum şi o brevetotecă cu peste 13 000 descrieri de invenţii. Brevetele de invenţii, cît şi sistemul de cercetare-documentare din literatura de brevete de invenţii ajută secţiile de producţie cît şi atelierele de proiectare să se menţină la nivelul cerut de dezvoltarea ştiinţifică şi tehnică actuală, iar pentru aprofundarea unor probleme de cercetare, facem comenzi la INID sau OSIM, comenzi care ne-au fost întotdeauna onorate la timp şi cu un bogat material documentar.

Ne străduim în prezent să găsim forme şi metode de stimulare a iniţiativei creatoare, precum şi de perfecţionare a activităţii cercurilor de inovatori, de orientarea lor spre introducerea cît mai rapidă a progresului tehnic în procesul de producţie. În acest scop, un număr de peste 50 oameni ai muncii din combinat au urmat şcoala de inventică înfiinţată pe lîngă Consiliul judeţean, secţia propagandă, urmînd ca în cursul acestui an, în colaborare cu Şcoala interjudeţeană de partid şi Consiliul judeţean al sindicatelor Iaşi, să mai urmeze aceste cursuri şi alţi oameni ai muncii din combinat, cu funcţii de răspundere, începînd de la şefii de ateliere în sus. Cunoştinţele căpătate cu această ocazie le vor servi la valorificarea mai bună a tehnicii cu care sîntem dotaţi, cît şi la realizarea unor produse de înaltă tehnicitate şi competitivitate.

— Părăsind zilnic locul de muncă 1 minut, diminuaţi producţia combinatului cu 577 lei de persoană.
— Scurtînd cu o zi durata de staţionare a utilajelor în reparaţii, înseamnă un spor de producţie de peste 5 milioane lei.

Oamenii muncii în atenţia Comitetului sindicatului

Gică DUMITRU, preşedintele Comitetului sindicatului

Combinatul de utilaj greu reuneşte un important număr de oameni ai muncii în aproximativ optzeci de meserii, avînd la dispoziţie o dotare tehnică exprimată la nivel mondial. Se impune, deci o perfectă corelare între complexitatea organică şi funcţională a maşinilor, utilajelor şi cunoaşterea perfectă a profesiei cît şi practicarea ei pe măsura cerinţelor; doi factori care îşi impun convergenţa într-un punct viu, armonios, fundamental: producţia. Multă şi de bună calitate.

Întreprinderii noastre îi este încredinţată o parte din bunurile materiale ale societăţii să le administreze ca proprietar, astfel ca, integrată în largul proces al construcţiei socialiste, să contribuie activ la creşterea avuţiei naţionale.

Centrul vital al tuturor activităţilor îl formează oamenii, chemaţi să-şi unească eforturile, să-şi valorifice spiritul de iniţiativă, capacitatea şi elanul creator.

În acest sens, Comitetul sindicatului şi-a orientat competenţa spre îmbunătăţirea metodelor de organizare a întrecerii socialiste. Mai întîi, prin formele de comunicare cu masele, a influenţat convingerea că acest act economic înnobilează datoria de a munci, prin rentabilizare. Prin acordarea de stimulente morale şi materiale a antrenat gradul de participare şi a clarificat sensurile acestei „dispute".

Ţinînd seama de faptul că tot ceea ce se creează în societatea noastră este destinat omului, împlinirii personalităţii lui, ne facem obligaţia de a acorda cea mai mare atenţie problemelor de viaţă şi de muncă.

Problemele prioritare sînt corectarea mediului de activitate pentru a nu se genera accidente, îndeplinirea condiţiilor legale de igienă şi ocrotire a sănătăţii, de prevenire a bolilor profesionale. Conducătorii locurilor de muncă, întregul personal, sînt instruiţi să poată îndrepta orice dereglare în fluxurile tehnologice. Cabinetul de protecţia muncii este dotat şi organizat exemplar. Combinatul va avea o policlinică medicală cu circa o sută de cadre sanitare. Pe schema actuală dispensarul lucrează în două schimburi, serviciu de gardă şi staţie de salvare.

Repartizarea fondului de locuinţe este respectată în direcţia cerinţelor celor cu nevoi reale, cu condiţii familiale mai grele şi care, totodată, aduc un aport preţios la eforturile colectivului din care fac parte. De asemenea, deţinem un fond de urgenţă pentru specialiştii transferaţi din alte localităţi. Pînă în prezent oamenii întreprinderii au primit opt sute apartamente cu minimum de contestaţii.

În tratative cu I.J.T.L.I. am îmbunătăţit transportul în comun. Pentru servirea hranei calde, la intrarea şi ieşirea din schimb funcţionează opt microcantine. Peste patru sute bilete au fost repartizate pentru odihnă şi tratament.

În cel mai scurt timp vom poseda un şir de gospodării anexe care vor asigura baza alimentară a propriilor noastre cantine în vederea obţinerii unui meniu consistent şi la un preţ mai mic.

O sarcină deosebit de importantă, în atenţia comitetului este dezvoltarea conştiinţei socialiste a celor ce muncesc, educarea acestora în spiritul idealurilor comuniste. Ne preocupă problemele de comportare în societate, ale raportului dintre individ şi colectivitate, de îmbinare a intereselor particulare cu cele generale. Pentru aceasta ne sprijinim pe formele de activitate cu mesaj clar şi convingător: învăţămîntul sindical de masă, formaţiile cultural-sportive şi grupările de creaţie. Ne găsim în pragul înfiinţării unei societăţi cultural-artistice cu un statut care prevede cuprinderea în manifestările ei a întregului colectiv.

La actuala ediţie a Festivalului muncii şi creaţiei „Cîntarea României" trei dintre formaţiile artistice au susţinut concursul în faza finală: cenaclul „Lupta cu inerţia", formaţia de muzică uşoară „Fortus" şi echipa de dansuri tradiţionale. Din numărul premiilor puse în competiţie, la diferite nivele, formaţiile sportive au obţinut opt.

Cercul de artă plastică a fost distins cu un premiu întîi la faza judeţeană şi are lucrări jurizate pentru expoziţia republicană.

Organizaţia noastră de sindicat are la îndemînă mijloace pentru a realiza programele propuse. Sperăm că în viitor ele vor acţiona cu mai multă fermitate pentru afirmarea rolului de mare importanţă încredinţat de partid, de oamenii muncii.



Cantina-Restaurant C.U.G.

Reducerea importurilor

Ec. Constantin HUŞANU

Combinatul de utilaj greu din Iaşi ar necesita însemnate fonduri valutare pentru activitatea de investiţii. Conducerea unităţii însă, sub conducerea comitetului de partid, însuşindu-şi indicaţiile tovarăşului Nicolae Ceauşescu, date cu prilejul vizitelor de lucru la Iaşi, bazîndu-se şi pe experienţa acumulată în cei 5 ani de la înfiinţare, în activitatea de autoutilare, a adoptat un program cuprinzător menit să reducă importurile, fie pentru propria noastră construcţie, fie pentru economia naţională.

În prezent, combinatul dispune de un număr important de cadre tehnice capabile să participe eficient la această acţiune de mare interes naţional — reducerea importurilor. Ingineri, tehnicieni, maiştri, muncitori de înaltă calificare derulează un program care-şi propune să asimileze în anul 1983, eşalonat pe trimestre, un număr de utilaje care ar fi trebuit să fie aduse din import. Programul cuprinde o serie de teme, la realizarea cărora participă şi cadre de la institutele ieşene de specialitate şi ele se află acum în diferite stadii de lucru. Pînă la sfîrşitul acestui an, vom realiza 10 maşini de debitat, adaptate cu echipament indigen, necesare secţiei sculărie. Proiectele au şi fost realizate, trecîndu-se la pregătirea fabricaţiei. Avem proiectele terminate pentru transportoarele de şpan ale utilajelor de performanţă importate. O problemă deosebită, rezolvată de inginerii noştri, din cadrul atelierului de proiectare-automatizări-mecanizări, a fost aceea a arzătoarelor cu consum eficient, pentru cuptoarele de încălzit şi tratament termic, cu care ne dotăm propriile noastre cuptoare din secţiile forjă, turnătorie de fontă, de oţel, din viitoarea secţie de tratament termic secundar. Anul acesta este prevăzută realizarea a 150 asemenea arzătoare pe care trebuia să le aducem iniţial din import. Rezultate îmbucurătoare datorită colaborării cu I. P. Iaşi, avem în domeniul sculelor, unde am asimilat şi sîntem în curs de asimilare a unor capete de frezat, freze melc, freze deget, dispozitive de alezat pentru utilajele noastre de performanţă provenite din import, în general, scule pentru regimuri grele de aşchiere. Vom realiza, de asemenea, o maşină de şarjat material de adaos la elaborarea oţelului, necesară oţelăriei electrice cît şi un agregat pneumatic pentru transportat probe la laboratorul analitic. Programul mai cuprinde un număr de dispozitive de mecanizare şi automatizare ce se realizează în atelierul nostru de specialitate. Toate aceste asimilări luate la un loc, vor însuma la sfîrşitul anului 1983, o reducere a importului cu peste 17 milioane lei.

În paralel cu acest program, de asimilare a importurilor, derulăm un program de cercetare încă din anul 1980. Dintre temele realizate menţionăm că pînă în prezent am asimilat tehnologia de turnare a cilindrilor cu crustă dură din fontă cu diametru peste 1 000 mm. S-a elaborat, de asemenea, tehnologia de turnare şi prelucrare a cilindrilor calibrori din fontă nodulară, precum şi tehnologii de forjare şi prelucrare a bucşelor interioare pentru ansamble de perforare. A fost stabilită tehnologia sculelor şi regimurilor de aşchiere la prelucrarea găurilor adînci. Asimilarea şi a cilindrilor de laminare din oţel forjat în anul acesta contribuie substanţial la reducerea importurilor unor asemenea piese voluminoase şi scumpe, pe plan naţional.

Pe lîngă cele arătate, colectivele din sectoarele calde acordă o atenţie deosebită reducerii consumurilor de feroaliaje ce se folosesc în obţinerea oţelurilor aliate şi înalt aliate, precum şi de cărămidă refractară de provenienţă străină. Gospodărirea cu grijă a deşeurilor aliate şi urmărirea conţinutului de aliere la nivelele minime posibile, sînt preocupări de prim ordin a colectivelor de oameni ai muncii din secţiile oţelăria electrică, turnătoria de oţel şi turnătoria de fontă.

Viaţa social culturală

Tineretul combinatului nostru

Mihai BORCAN
secretar al Comitetului U.T.C.



Tînăra utecistă Roxana ROMAN, studentă anul III ingineri, cursuri serale

În Combinatul de utilaj greu Iaşi, lucrează peste 4500 de tineri muncitori, tehnicieni, subingineri şi ingineri, ceea ce reprezintă 60% din totalul personalului muncitor.

Această masă de tineri reprezintă o adevărată forţă, care este pusă conştient în slujba idealurilor combinatului, este implicată profund într-o activitate majoră de edificare a unei adevărate cetăţi industriale şi are misiunea nobilă de a face, din această cetate albastră, nava amiral a industriei constructoare de maşini româneşti.

Organele şi organizaţiile U.T.C. desfăşoară ample acţiuni cu tinerii, de la intrarea lor pe poarta combinatului şi pînă cînd devin adevăraţi specialişti, oameni de nădejde ai colectivului nostru. De asemenea, comitetul U.T.C. se preocupă de asigurarea unor condiţii de viaţă şi de muncă cît mai bune.

Pentru cazare ni s-au pus la dispoziţie 4 cămine de nefamilişti cu o capacitate de 1500 de locuri, plus un bloc de garsoniere de serviciu, cu 40 de apartamente.

În aceste cămine tinerii au înţeles, în marea lor majoritate, că trebuie să păstreze în bună stare toate dotările. Edificatoare în acest sens este trecerea căminului C. 4 pe autogospodărire.

Prin acţiuni de muncă patriotică, de îngrijire a camerelor, culoarelor, scărilor şi a spaţiilor exterioare, încercăm ca în cel mai scurt timp căminele noastre să devină model în tot municipiul. În asemenea acţiuni se remarcă tineri ca : Oslobanu Angelica, Roibu Mihai, Ohan Constantin, Diaconu Paul, Scoban Gh.

Pentru servirea mesei tinerilor din combinat le stau la dispoziţie cele 8 microcantine, care fiinţează în cadrul secţiilor de producţie, plus cantina restaurant a combinatului. Ea poate asigura hrană caldă tuturor oamenilor muncii din combinat.

Un lucru foarte important este faptul că unitatea noastră s-a construit cu tineri şi pentru tineri şi spun acest lucru, pentru că din 1976, cînd s-a pus piatra de temelie a combinatului şi pînă în prezent, tinerii au fost principala forţă de muncă. Cei din secţia mecano-sudură, de exemplu, prima secţie a combinatului, au realizat toată construcţia metalică pentru înălţarea celorlalte secţii. Primul eşalon de tineri sosiţi în combinat a creat condiţii şi noi locuri de muncă pentru următoarele promoţii. An de an liceele de specialitate şi şcolile profesionale ieşene au venit şi şi-au încadrat în combinat promoţii întregi de absolvenţi. Combinatul le-a asigurat pe lîngă condiţiile de muncă şi viaţă arătate mai sus şi prilejul de realizare profesională şi tehnică. În acest context trebuie menţionat că avem cuprinşi în cursurile de pregătire şi perfecţionare a pregătirii profesionale toţi tinerii din combinat.

De asemenea, un număr de 235 tineri urmează liceul la seral, iar *131* urmează cursurile facultăţilor de ingineri, subingineri şi economişti, la seral şi la fără frecvenţă. Sîntem mîndri cu asemenea tineri care se preocupă continuu de pregătirea şi perfecţionarea pregătirii lor tehnice şi profesionale. Trebuie să exemplificăm în acest sens tineri ca Moraru Ionel, lăcătuş — secţia mecano-sudură, Roman Roxana, desenator tehnic la atelierul de proiectare, Pîrţac Constantin, electrician la turnătoria de fontă, Iftimie Gheorghiţă, lăcătuş la sculărie, Negruţu Ioan — sudor la forja grea nr. 1 şi lista ar putea fi continuată cu foarte multe nume.

Pe fondul acestor activităţi de pregătire, comitetul U.T.C. nu a omis un lucru foarte important : petrecerea timpului liber, într-un mod cît mai plăcut, eficient şi educativ. În acest sens, la fiecare cămin avem cîte un club, două din aceste cămine fiind dotate cu televizor, de asemenea, avem o bibliotecă tehnică şi una cu literatură beletristică.

Totodată, acţionăm pentru finalizarea unei baze sportive la căminele de nefamilişti. În fiecare joi, comitetul U.T.C. împreună cu comitetul sindicatului, organizează seri culturale.

Comitetul U.T.C. pe combinat, organele şi organizaţiile U.T.C., toţi tinerii acestui măreţ obiectiv, se înscriu cu răspundere pentru transpunerea în viaţă a indicaţiilor date de către secretarul general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, cu prilejul vizitei din 24 septembrie 1982.

Tinerii din C.U.G. mulţumesc, din tot sufletul, conducerii partidului şi statului nostru, pentru minunatele condiţii de muncă şi viaţă asigurate şi se angajează să nu precupeţească nici un efort pentru a îndeplini toate sarcinile ce le stau în faţă.

Obiectivul major al protecţiei muncii

Subinginer Aurel MUTU

După cum se ştie, activitatea de prevenire a accidentelor de muncă şi a îmbolnăvirilor profesionale cunoaşte o gamă largă de forme şi mijloace de acţiune. Fiecare dintre acestea are importanţa sa, îşi aduce contribuţia la asigurarea de condiţii normale de muncă, fără risc de accidentare, sau îmbolnăvire profesională. Pornind de la acest adevăr şi acţionînd în lumina legislaţiei de protecţia muncii şi a altor acte normative, conducerea combinatului conferă acestei activităţi un caracter cît mai complex. Astfel, s-a pus un accent deosebit pe creşterea continuă a nivelului de pregătire profesională, de instruire şi asimilare a cunoştinţelor şi normelor de protecţia muncii. În toate locurile de muncă au fost adoptate măsuri tehnice, tehnologice, organizatorice aşa cum sînt : înzestrarea maşinilor, utilajelor, instalaţiilor cu aparatură şi dispozitive de protecţie, realizîndu-se importante lucrări care să creeze un climat corespunzător, să reducă efortul fizic. Întregul personal muncitor a fost dotat cu echipament de protecţie şi de lucru şi supus unei activităţi continue de instruire.

Respectarea cu stricteţe a normelor şi legislaţiei de protecţie a muncii, începe de la consiliul tehnico-economic care avizează numai acele proiecte ce întrunesc condiţiile cerute de tehnica securităţii muncii. Factorii de răspundere din compartimentul de investiţii controlează respectarea întocmai de către constructor a prevederilor din proiect, iar comisia de recepţie manifestă maximum de exigenţă faţă de modul în care se realizează măsurile de protecţie a muncii, legate de lucrările de investiţii.

Un rol important în activitatea de prevenire a accidentelor îl joacă autocontrolul făcut cu sprijinul unor membri ai comitetului sindicatului şi al inspectorilor obşteşti din grupele sindicale.

La terminarea fiecărui autocontrol se întocmeşte o notă de constatare în care se evidenţiază neregulile găsite precum şi măsurile de remediere ce se impun. În cazuri mai grave se propun şi măsuri de sancţionare disciplinară şi contravenţională. Fotografiile şi diapozitivele realizate cu aceste prilejuri de către personalul cabinetului de protecţia muncii sînt folosite apoi la instructajele ce se fac cu personalul din secţiile respective.

Aş vrea să amintesc că unitatea utilizează importante fonduri destinate siguranţei şi protecţiei muncii, creării unui climat corespunzător de muncă, pentru dotarea locurilor de muncă cu aparate şi dispozitive corespunzătoare, menite să prevină accidentele de muncă, îmbolnăvirile profesionale. În acest scop, numai în anul 1982 s-au cheltuit 6 milioane de lei, iar în anul 1983 este prevăzută suma de 9,5 milioane lei, sumă care poate fi depăşită, dacă necesităţile producţiei o impun.

Avem însă unele probleme cu echipamentul de protecţie şi de lucru. Unităţile furnizoare nu ne oferă mărimile necesare şi nici calitatea corespunzătoare solicitărilor din producţie a echipamentului. Am dori ca Ministerul Industriei Uşoare să ţină seama de sesizările noastre.

S-au pus la dispoziţia oamenilor muncii, grupuri sociale spaţioase pentru fiecare secţie de producţie şi microcantine unde se serveşte mîncare caldă şi rece la pachet, iar în sectoarele calde funcţionează instalaţiile pentru distribuirea apei carbogazoase.

Zilnic se distribuie laptele ca antidot pentru oamenii muncii care lucrează în condiţii deosebite şi majoritatea primesc diferite sporuri la retribuţie, cît şi încadrarea lor în grupele de muncă pentru pensionare conform ordinului 59/1969, al Ministerului Muncii şi Ministerului Sănătăţii.

Conducerea combinatului, care analizează trimestrial, în consiliul oamenilor muncii, situaţia protecţiei muncii, a luat prin compartimentul său de specialitate şi alte măsuri de influenţare în bine a acesteia. Astfel, s-a luat măsura de tipărire a peste 10.000 exemplare de instrucţiuni de protecţia muncii specifice mai multor locuri de muncă, asigurarea cu afişe, au fost terminate lucrările de amenajare a unui cabinet modern de protecţia muncii ; trimestrial s-au instruit în acest cabinet toţi conducătorii locurilor de muncă, prezentîndu-li-se filme şi aspecte negative constatate în secţii.

Anual, împreună cu comitetul sindicatului, s-au organizat concursuri pe teme de protecţia muncii. La cel din anul 1982, formaţia alcătuită din frezorul Mihăilescu Constantin şi lăcătuşii Boz Zaharia şi Mîneală Adrian din secţia reparaţii şi întreţinere mecanică, au ocupat locul I pe combinat şi locul II pe centrala industrială.

Urmare a acestor preocupări, numărul accidentelor, cît şi indicele de frecvenţă a acestora a scăzut la toate categoriile în comparaţie cu anii precedenţi. Dar faţă de sumele investite, de condiţiile existente, rezultatele obţinute pe linie de apărare a vieţii şi sănătăţii oamenilor muncii nu sînt satisfăcătoare. Statistica ne arată că împrejurările şi cauzele care au dus la accidente se repetă, ceea ce dovedeşte că maiştrii conducătorii locurilor de muncă, nu au luat toate măsurile şi nu au tras învăţăminte din situaţiile anterioare. În această ordine de idei, se cere îmbunătăţirea continuă a situaţiei de protecţie a muncii, adoptarea de măsuri pentru apărarea vieţii şi sănătăţii oamenilor muncii. Este vorba de purtarea obligatorie a echipamentului de lucru şi de protecţie, de îngrijirea acestuia, ţinînd seama că există în combinat o spălătorie chimică modernă, cît şi ateliere de croitorie, cizmărie.

În secţiile turnătorie de oţel şi turnătorie de fontă este necesar să se menţină în funcţiune instalaţiile de ventilaţie, conform graficului, instalaţiile de evacuarea reziduurilor, cît şi cele de dezbatere a pieselor turnate. Tot aşa cum în oţelăria electrică trebuie urgentată terminarea lucrărilor la instalaţia de captare a gazelor de la cuptoarele de 50 tone şi de la celelalte. Este necesar să se urmărească în continuare dotarea cu dispozitive de protecţie şi aparatură de măsură şi control, pentru funcţionarea în condiţii de deplină siguranţă a maşinilor şi instalaţiilor nou montate.

Asigurarea asistenţei tehnice în schimburi, I—II şi III, atragerea în acţiunea de autocontrol a celor mai pregătite cadre tehnice şi alte măsuri cunoscute în general, vor trebui să asigure desfăşurarea procesului de producţie şi de muncă în condiţiile de deplină securitate pentru viaţa şi sănătatea celor ce muncesc.

Din viaţa noastră artistică

Subinginer Stela FODOR

Pe tînăra şi moderna platformă industrială a Combinatului de utilaj greu Iaşi, s-au cristalizat nuclee artistice de diverse genuri. De-a lungul celor aproape 7 ani de existenţă ai combinatului, numărul formaţiilor artistice a sporit, acestea desfăşurînd o activitate din ce în ce mai bună şi strădania lor fiind încununată de premiile obţinute cu diferite prilejuri.

Astfel, în cadrul actualei etape a Festivalului muncii şi creaţiei „Cîntarea României" au ajuns în faza republicană : formaţia vocal-instrumentală compusă din : Bucur Vasile, Buzurin Alexandru şi Săcăleanu Gică ; formaţia de dansuri populare, instruită de Ion Guşulescu şi cenaclul literar „Lupta cu inerţia" din componenţa căruia amintim pe Alexandru Tacu, Adi Cristi, Dan Moisii, Nicolae Panaite, Margareta Chiurlea, Aurel Ştefanachi ş.a.

La celelalte faze ale aceluiaşi festival au mai participat ; brigada artistică a combinatului, care este condusă cu multă dăruire şi talent de maistrul turnător-formator Radu Victor de la secţia turnătorie de fontă ; grupul de muzică folk din cadrul căruia evidenţiem pe Dorel Vicol şi Mariana Cobzaru ; formaţia de teatru îndrumată de Florin Popescu.

Pe lîngă cele prezentate mai sus, în combinat îşi desfăşoară activitatea şi un cenaclu al artiştilor plastici amatori, ale căror lucrări au constituit adesea puncte de atracţie pentru oamenii muncii din unitatea noastră, prin expoziţiile pe care le-au organizat. Amintim aici de Carabinieru Aurica, muncitoare la turnătoria de fontă, inginerul Bîrlă Lucian de la A.C.P.T.R., Morun Florin de la atelierul proiectare S.D.V.-uri, Tănasă Corneliu, muncitor la E.D.I.L.E., Rîmbu Cornelia, subinginer la serviciul organizare şi inginerul Zaharia Alexandru, şef de secţie utilaj tehnologic complex uşor, care va participa, cu una din lucrările sale, la etapa republicană a Festivalului naţional „Cîntarea României".



Liceul Industrial C.U.G.
Atelierul şcolar

Actualitate şi perspective în Liceul Industrial al C.U.G. Iaşi

Ing. Dumitru PURŢUC,
director

Situat în zona Manta Roşie, pe bulevardul Ilie Pintilie, Liceul industrial nr. 8 are o puternică bază materială compusă din 20 săli de clasă şi cinci laboratoare, ateliere de producţie cu o suprafaţă de 1 000 mp, sală de gimnastică, internat cu 300 de locuri, terenuri de sport şi alte dependinţe ce asigură desfăşurarea procesului instructiv-educativ al elevilor în condiţii foarte bune.

Din anul 1979, an în care liceul a fost dat în funcţiune şi pînă în prezent, au fost şcolarizaţi peste 2 600 absolvenţi în profilele mecanic, metalurgic şi electrotehnic, cei mai mulţi aflîndu-se în Combinatul de Utilaj Greu.

Liceul nostru, fiind la început de drum, s-a confruntat cu greutăţi în ceea ce priveşte organizarea bazei didactico-materiale, cît şi a instruirii şi educării efectivelor de elevi ce au fost admise în clasa a IX-a. Pentru obţinerea de rezultate care să înregistreze un salt calitativ în procesul instructiv-educativ, s-au făcut şi vom face în continuare eforturi susţinute pentru perfecţionarea întregului ansamblu de activităţi desfăşurate în şcoală.

Cîteva cabinete şi laboratoare, asigură de pe acum un nivel înalt de realizare a sarcinilor didactice de predare a cunoştinţelor tehnice sau de cultură generală. Ne putem referi la cabinetul de electrotehnică, fabricat la Institutul Politehnic Timişoara şi montat în liceu de inginerii Măgureanu şi Ioaniţescu împreună cu elevii claselor a XII-a profil electrotehnic. Adaptat la condiţiile de spaţiu ale liceului nostru, cabinetul dă posibilitatea elevilor să execute 80 de lucrări de tematică prevăzută pentru acţionări şi automatizări şi aparate electrice.

Cabinetul de rezistenţa materialelor şi organe de maşini, organizat prin autodotare de către elevii liceului sub conducerea inginerului Popa Valentin, asigură o bună bază materială pentru efectuarea unor determinări privind rezistenţa materialelor şi realizarea calculelor de determinare a organelor de maşini.

În condiţii bune se prezintă cabinetul de tehnologia prelucrărilor prin aşchiere executat de elevi prin autodotare, sub conducerea ing. Levărdă Vasile.

Cabinetul dispunînd de machete funcţionale, planşe didactice, diferite tipuri de scule aşchietoare, fiind dotat cu aparatură modernă audio-vizuală dă posibilitatea elevilor să-şi însuşească cunoştinţele despre tehnologia aşchierii metalelor şi despre prelucrarea metalelor prin aşchiere.

Într-o fază apropiată de final se găseşte şi cabinetul de studiul materialelor, realizat de ing. Tonegaru Constantin şi cabinetul de desen tehnic.

Toate aceste cabinete dau posibilitate elevilor ce doresc să-şi completeze studiile prin treapta a II-a liceală, prin cursuri de zi, sau serale, să-şi însuşească temeinic cunoştinţele tehnice şi să beneficieze de o bună pregătire de specialitate.

Paralel cu dezvoltarea bazei tehnice se dezvoltă şi se organizează spaţiile în care se predau cunoştinţele fundamentale, româna, matematica, fizica, chimia, cunoştinţe economice şi social-politice. Cabinetul de matematică, realizat de tov. prof. Stanciu Virginia oferă posibilitatea predării unei metode active-participative a acestei discipline, oferind posibilitatea lucrului pe grupe cu nivel diferenţiat. Acest cabinet a fost prezentat şi cu ocazia activităţilor metodice desfăşurate cu cadrele didactice, profesori de matematică din municipiul şi judeţul Iaşi.

O foarte bună dotare o are laboratorul de fizică, organizat de profesorii Waedtleges Francisc şi Bîrzu Magdalena, a cărui dotare tehnică corespunde pe deplin lucrărilor de laborator cerute de programa şcolară în această disciplină.

Deasemeni sîntem în curs de reamenajare a laboratorului de chimie pentru a-l face mai util elevilor şi a da posibilitatea efectuării experienţelor de chimie în condiţiile prevăzute de normele de tehnica securităţii muncii. Am considerat în activitatea noastră că realizarea unui învăţămînt de calitate, o constituie corelarea activităţii teoretice cu cea practică din atelierul şcoală sau din secţiile combinatului.

Atelierul şcoală, secţie de producţie a Combinatului de Utilaj Greu, are o datorie tehnică corespunzătoare pentru formarea deprinderilor şi priceperilor în meseriile prelucrător prin aşchiere, lăcătuş mecanic, sudor, electrician, electromecanic, sculer matriţer.

Pentru meseriile din profilul metalurgic şi pentru meseriile din categoria prelucrărilor la cald, practica productivă este efectuată în cadrul secţiilor de producţie din combinat. Ca efect a unei mai bune organizări a practicii productive şi a pregătirii temeinice de specialitate în acest an elevii Ciubotaru Liviu X F sudori, Teodorescu Petronela IX J sudori, Măgureanu C-tin I A aşchietori, Leahu C-tin I C lăcătuşi, au obţinut patru premii I pe judeţ la concursul pe meserii.

Am considerat că un rol hotărîtor în cultivarea disciplinei ca şi în educarea elevilor pentru muncă îl constituie activităţile patriotice. Numai în acest an şcolar, s-au prestat de către elevi şi cadre didactice peste 750 000 ore activităţi patriotice în campania agricolă de toamnă şi peste 25 000 ore activităţi de înfrumuseţare a combinatului şi îngrijirea spaţiilor verzi din municipiul Iaşi. Echipa liceului nostru, compusă din 43 elevi ai claselor a XI-a, sub conducere maiştrilor Cotică, Pasnicu, Popa au realizat peste 200 000 lei la planul de producţie lucrînd pe Şantierul Naţional „Motru" la extragerea cărbunelui atît de necesar industriei şi economiei ţării. Ei au venit în liceu cu încă un steag de fruntaşi, ocupînd locul al II-lea la întrecerea dintre judeţe de pe acest şantier. Diploma de onoare a Comitetului Central al U.T.C. şi steagul de brigada fruntaşă, au fost obţinute şi în anul 1982 de brigada de elevi a liceului nostru ce a desfăşurat activităţi patriotice pe Şantierul Naţional Dunăre Marea Neagră. La aceste realizări, din domeniul muncii politico-educative, se mai pot adăuga şi premiile şi menţiunile cu care au fost apreciate cele 13 formaţii artistice cu care s-a prezentat liceul şi în cadrul concursului naţional „Cîntarea României".

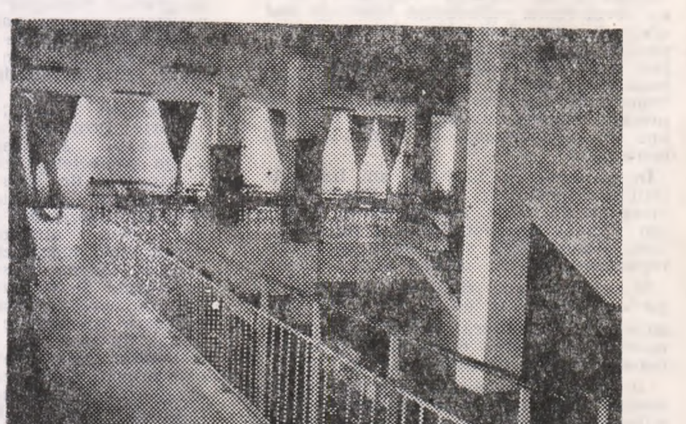
Tinereţea colectivului didactic, care poate fi şi ea considerată o caracteristică a şcolii noastre, asigură garanţia înţelegerii că o nouă calitate a muncii în şcoală înseamnă de fapt o nouă calitate a muncii educatorului, tradusă prin mai multă competenţă, responsabilitate şi iniţiativă.



Cabinetul de protecţia muncii



Căminul de nefamilişti



Cantina-Restaurant

marca fortus azi și în perspectivă

Comuniștii traduc în viață indicațiile secretarului general al partidului

(urmare din pag. 1)

O altă direcție în care trebuie să acționeze organizațiile și organele de partid, U.T.C., O.D.U.S., sindicat, femei, toate cadrele de conducere, este formarea și calificarea oamenilor muncii, care, trebuie să recunoaștem, nu este la nivelul dotării tehnice și a sarcinilor de producție pe care le avem de rezolvat în cadrul combinatului. Puțin am făcut pentru popularizarea experienței înaintate a fruntașilor și încă nu s-a creat și cultivat răspunderea care revine fiecărui om al muncii în tripla sa calitate de proprietar, producător și beneficiar. O atenție sporită am acordat utilizării mașinilor și instalațiilor din dotare. Iată de ce această problemă a făcut obiectul unei analize comune a biroului comitetului de partid pe combinat și a biroului executiv al consiliului oamenilor muncii, stabilindu-se măsurile care vor asigura îmbunătățirea indicilor de utilizare a capacităților de producție prin acoperirea cu comenzi și forță de muncă necesare.

Trebuie să acționăm cu toată hotărîrea pentru valorificarea superioară a bazei tehnico-materiale a combinatului. Nu s-au analizat, în toate organizațiile și comitetele de partid, U.T.C., sindicat, O.D.U.S., cu toată răspunderea, scurtarea duratei de punere în funcțiune a obiectivelor de investiții, îmbunătățirea calității utilajelor pe care le producem pentru noi, scurtarea perioadei de atingere a parametrilor proiectați, folosirea la maximum a capacităților de producție, a randamentului mașinilor pe care le folosim, gospodărirea și folosirea rațională a materiilor prime și materialelor, gospodărirea în special a avuției combinatului. Acestor aspecte nu li s-a dat atenția cuvenită, atît de către organele și organizațiile de partid, de masă și obștești, cît și de cadrele de conducere și de aceea s-au adus mari prejudicii combinatului, suportate din beneficiu, respectiv din veniturile fiecărui om al muncii.

S-a confirmat încă o dată adevărul potrivit căruia, cu cît oamenii muncii stăpînesc mai bine tehnologiile, mînuiesc corect și cu multă siguranță mașinile, utilajele și instalațiile, aplică ultimile metode și cuceriri ale revoluției tehnico-științifice, cu atît mai mare este și coeficientul de folosire al mașinilor. În cadrul combinatului avem elemente suficiente care argumentează necesitatea intensificării și creării unei atitudini noi privind pregătirea și lărgirea orizontului tehnico-profesional al tuturor oamenilor muncii ; de aceea în cadrul combinatului, potrivit indicațiilor secretarului general al partidului, o zi pe săptămînă — vineri, după program trebuie să fie afectată desfășurării activităților de calificare, de perfecționare și pregătire a cadrelor.

Prin îndeplinirea tuturor sarcinilor de mai sus, vom transpune în viață indicațiile formulate de tovarășul secretar general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care cerea ca organele și organizațiile de partid să acorde o mai mare atenție creșterii accelerate a productivității muncii, încît să se obțină o productivitate înaltă, comparabilă cu cea realizată în țările de unde am importat mașinile. Plenara Comitetului de partid pe combinat, unde s-a analizat stadiul îndeplinirii măsurilor de creștere a productivității muncii, pe baza experienței acumulate în combinat, a propunerilor făcute de participanți, a hotărît ca fiecare cadru tehnic sau economic să rezolve anual o problemă tehnică sau economică, în afara orelor de program, dar cu eficiență pentru unitate. Aceasta presupune promovarea cu mai mult curaj a progresului tehnic, aplicarea programelor de măsuri, pe care le avem adoptate de adunările generale ale oamenilor muncii. Toate acestea reprezintă sensuri în care oamenii muncii trebuie să acționeze cu perseverență și vigoare.

Dobîndirea succeselor, ca în oricare domeniu, depinde de om, de competența și atitudinea sa. Este de datoria comitetelor și a organizațiilor de partid, a comuniștilor, să imprime un suflu nou, responsabil, întregii activități din combinat. Fiecare comunist este chemat să se manifeste activ în colectivul în care muncește, să fie cel dintîi care dovedește interes pentru însușirea noilor tehnologii, pentru a fi în măsură să contribuie, nu numai la conturarea unor soluții bine gîndite, ci și la aplicarea lor cu maximă eficiență, la întărirea unei ordini și discipline desăvîrșite.

Complexitatea și volumul sarcinilor de plan pe 1983 și pe cincinal impun obținerea unei producții de 8—10 miliarde lei în 1985. Comitetele și organizațiile de partid trebuie să-și amplifice preocupările consacrate ridicării competenței, dezvoltării capacității de mobilizare și unire a energiilor creatoare din combinat, pentru ca, în final, indicațiile date de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu prilejul vizitei pe platforma combinatului la 24 septembrie 1982, să prindă viață.

Breviar de realizări

Ing. Dumitru IGNAT

În scurta sa existență, cinci ani de la intrarea în funcțiune a primei capacități de producție, Combinatul de utilaj greu Iași s-a înscris în circuitul industriei construcțiilor de mașini din țara noastră, cu realizări notabile, care-l recomandă ca unitate cu posibilități deosebite în domeniul realizărilor de performanțe. Pînă în prezent Combinatul de utilaj greu Iași a livrat, sau a încheiat pregătirea tehnologică pentru intrarea în execuție a unor game diversificate de produse de turnătorie, forjă și utilaje tehnologice, și anume :

SEMIFABRICATE ȘI PIESE FINITE

— OȚELURI TURNATE ÎN LINGOURI — de la 9 pînă la 120 tone, în 56 mărci de oțeluri, din care 26 aliate și superior aliate, turnate în lingouri vidate, sau lingouri turnate sub vid.

— PIESE TURNATE DIN OȚEL — de la 500 kg la 40 tone, (sablate cu alice, sau electro-hidraulice și tratate termic).

— PIESE TURNATE DIN FONTĂ — de la 4 tone la 120 tone, din fontă cenușie, fontă aliată, fontă cu grafit modular sau vermicular, toate calitățile avînd desulfurare avansată.

— PIESE FORJATE LIBER — de la 5 tone la 60 tone.

— SEMIFABRICATE DEGROSATE ȘI FINISATE — cu greutăți pînă la 75 tone.

— PIESE PRELUCRATE MECANIC : arbori, axe, carcase, coroane dințate cu dantură dreaptă și în „V“, cu module pînă la 40 și număr de dinți pînă la 200, cilindri și arbori forjați.

UTILAJE METALURGICE

— OALE — de turnare de la 5 tone la 230 tone capacitate, de zgură de 1,6 pînă la 16 mc.

— UTILAJE DE TURNARE PENTRU OȚELĂRII : lingotiere, pîlnii de turnare, poduri de turnare, maselotiere etc.

— UTILAJE PENTRU TURNARE CONTINUĂ : cristalizatoare, role, lanțuri.

— UTILAJE PENTRU LAMINOARE :
— caje duo ∅ 870X1500 ; ∅ 870X2000 ; ∅ 950×2240 ;
— cilindri de laminor ∅ 1120×4300 ; ∅ 1120X4825 ; ∅ 750X1700 ; ∅ 1050X3300 ; ∅ 950X1700 ; ∅ 928×3300 ;
— cilindri calibratori ∅ 900×544 ; ∅ 1100×725.

— DEZBĂTĂTOARE PENTRU PIESELE TURNATE DIN FONTĂ SAU OȚEL, de 20 tone, 30 tone, 50 tone.

— UTILAJE PENTRU FURNALE : conducte inelare de aer cald.

UTILAJE PENTRU INDUSTRIA MATERIALELOR DE CONSTRUCȚII ȘI REFRACTARE

— LINII DE CIMENT, USCĂTOARE ROTATIVE, MORI PENTRU MĂCINAREA MINEREURILOR : cu bile, autogene, cu impact.

— ELEVATOARE CU SCHIP 1 m³, GRAIFERE pentru moloz, GRATEUZA de 100 tf.

UTILAJE PENTRU DEFORMARE PLASTICĂ

— MAȘINA DE TĂIAT ȘI PRESAT DEȘEURI 820 tf, CIOCANE DE FORJARE LIBERĂ 2 000 kg, 3 150 kg, 5 000 kg, acționate cu aer sau abur.

POMPE CENTRIFUGALE DE MARE CAPACITATE pentru IRIGAȚII cu debit pînă la 6 mc/sec. și puterea de 6 000 Kw.

UTILAJE PENTRU INDUSTRIA PETROLIERĂ

— HABE DE DEPOZITARE.

— POMPE DE NOROI cu debit de 36 litri/sec. și puterea de 400 CP.

UTILAJE PENTRU ÎNCĂLZIRE ȘI TRATAMENT TERMIC

— CUPTOARE INDUSTRIALE DE ÎNCĂLZIRE ȘI TRATAMENT TERMIC cu vatră mobilă și suprafața de la 12,5 la 250 mp, cu capacitate de încărcare pînă la 300 tone, cu echipament de automatizare de concepție și execuție C.U.G.

— CUPTOARE PENTRU TRATAMENT TERMIC SECUNDAR cu diametre pînă la 1 500 mm și înălțimi pînă la 10 500 mm.

UTILAJE ENERGETICE

— TURBINE BULB pentru centralele hidroelectrice, cu debit de 125 mc/secundă și putere 14 250 KVA.

— INSTALAȚII VANĂ FLUTURE ȘI SFERICE cu diametru nominal de la 1 200 pînă la 3 600 mm și presiune nominală 40 pînă la 240 mm coloană de apă.

PIESE DE SCHIMB PENTRU MAȘINI UNELTE

— SCULE ȘI DISPOZITIVE pentru mașini unelte și sectoare reci : scule așchietoare, scule pentru deformare la rece ; dispozitive pentru prelucrări mecanice, dispozitive pentru montaj, verificatoare, dispozitive și elemente de ridicat.

— SCULE ȘI DISPOZITIVE pentru sectoare calde : formare-turnare, forjare etc.

— MATRIȚE DE VULCANIZAT.

Forța centrifugă a numelui FORTUS

Vă chem să vedeți lingă Iași
Orizontul incendiat de nașterea
Celui mai atletic proiect al cutezanței ;
Prefață vehementă la Cartierul celest.

Oratorii din zare in strană elegiacă
Îndoaie timpul umbrelor
În caldă amintire și singurătate
Pe arcuitele chipuri de oameni în vîrfuri de arbori
Îi chinuie credința că îngerii s-au făcut oțelari.

Se naște cel mai puternic dintre copiii
timpului românesc, contemporan.
Un continent inedit încăierat cu materia
Ajunsă amant în seducția tehnologiilor perfecte.

Dar nu este timp ; într-adevăr, nu este timp
De studiul miinilor desprimăvărate de efort
Care gindesc și blindează
Indiferența rămasă prin tavernele ignoranței.

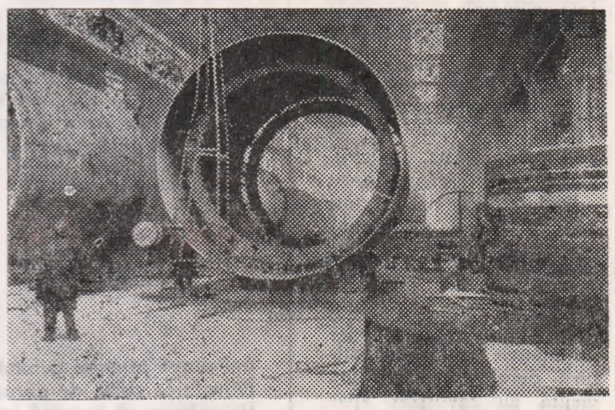
Miini ca o clinică unde mecanismele
Precizează diagnosticul : sănătos cu felicitări.
Vă arăt demnitatea carteziană
A exactității, ca un profet ajuns geometrie.
Oameni pricepuți, incintător de tineri și inteligenți
Sporesc forța centrifugă a numelui FORTUS.
Infrauman și faustic. Efortul lor este frumos,
Mai frumos decit efebul
La capătul unui maraton olimpic.

Ochii vin. Și ochii nu mai pleacă.
Chiar dacă noaptea mîngiie vise in relief
Tot mai invidiază calculatoarele – filozof
din modernele academii Platon
Vă chem să vedeți lingă Iași
Orizontul incendiat de nașterea
Celui mai atletic proiect al cutezanței.
Sintem cei care vom fi.

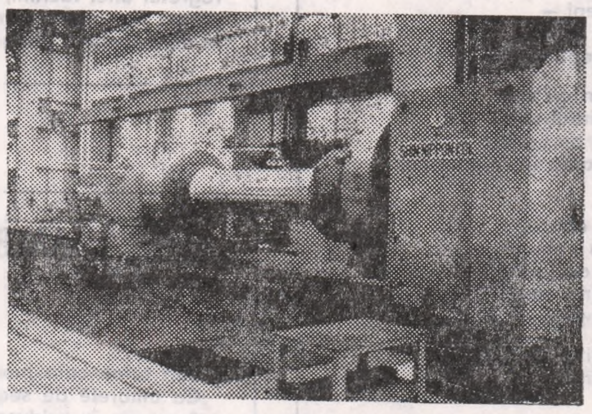
Radu RĂZEȘU



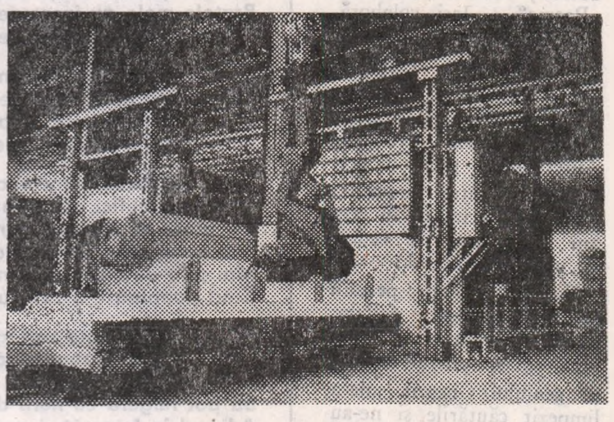
Secția Mecanică Grea



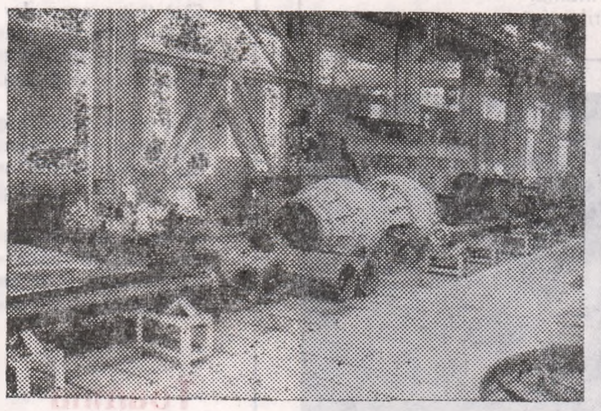
Secția Mecano-Sudură



Utilaj tehnologic complex greu



Forja Grea nr. 1
Linia cuptoare



Utilaj metalurgic



Turnătoria de Fontă



Utilaj tehnologic complex greu



Turnătoria de Fontă

Cenaclul literar „Lupta cu inerția" — FORTUS

Poet pentru oameni

Cenaclul literar „Lupta cu inerția", ctitorit la Nicolina la 19 noiembrie 1973, a fost atras de cea mai tînără și complexă platformă industrială a Iașului, din convingerea că efortul începutului dur, trebuie să treacă în neastîmpăratul cuvînt al poeziei, astfel ca omul în fața oglinzilor ei să-și vadă chipul amestecat cu roata pădurii.

Un grup de tineri talentați și iscusiți „jefuitori" de frumusețe, alături de nume recunoscute, au străbătut traseul sărbătorilor cu poezie în cele două cetăți ale construcției de mașini sau prin ținuturi împrimăvărate de suflul prezentului românesc.

Confruntările, respirația în muntele salubru al culturii durabile, munca îndîrjită au favorizat apariția performanțelor.

Dintre acestea, rețin atenția debuturile editoriale — N. Panaite „Norul de marmură", editura Cartea Românească ; Adi Cristi „Play back — Ființa lucrurilor" — editura Albatros ; Aurel Ștefanachi, „Poeme" — Iași, colaborările la reviste și antologii : Margareta Chiurlea, Dan Moisii, C. Hușanu, Ghedeon Mihalache, Sergiu Iliescu, Dorin Atitienii, Aurel Marin, prezența permanentă între oameni : peste 450 recitaluri în zece ani și punctul de vedere la arta cuvîntului scris.

Faptul că prospectăm un timp general fabulos marcat de antinomia între umanism și spiritul malefic al geniului negru ne-a limpezit căutările și ne-au precizat apartenența. Înaintăm grupați sub deviza : poet pentru oameni ; spunem poet pentru oameni, considerînd că în revers există și un versifier care în lipsă de har extrage în egocentrismul haotic meditația arbitrară a sublimilor decadenți.

Ne fulgeră dorul de oameni, vifornița din ochii femeii iubite, fuga prin copii și primăvara luată piepiș ; ghearele înfipte în trupul misterului, dar trupul să sîngereze, nu viața ca o speculație pedantă. Talentul identifică pe om cu poezia. Ne răfuim cu cerberii izvorului suprem al sufletului dureros de curat și cinstit al cuvîntului românesc. De aceea, credem, zbaterea noastră o îndatorăm „întemeierii ființei prin cuvînt".

Sintem împotriva celora care dintr-o morală negativă insinuează că mediile industriale antrenează doar cenacliști de rutină — textieri loiali ai brigăzilor artistice de agitație și că spectacolul culturii și al tehnicilor literare rafinate fixează numai privilegiul marilor navigatori de bibliotecă.

Coexistăm într-o armonie aspră, bărbătească. Disputele dintre noi au personalitate, mai ales cînd ating principiul și nedeterminatul poetic.

Cui, oare, folosesc agregatele literare în care arbitrează spectrul clinic al filozofiei uscate, de fapt locul, unde impostura își deversează disperarea ?

Cărți, multe cărți de poezie prin librării, la preț redus, vuiesc de fantoma cuvîntului sec prin solemnitatea vidă a lipsei de chemare. În știma lor iubirea e o angelică descarnare. Florile și iarba sînt vetuste. Pădurile rulează mari defilări carbonizate. În contrasublim, moartea expune zîmbetul oaselor brune prin discordanța gamelor existențiale.

Credem, că poezia, să gîndească dar mai ales să cînte. Nefericită și de prisos cînd migrează spre menajerii cu androizi.

Avem libertatea de a cînta simplu și frumos !

Alexandru TACU



„Flori" : Tablou aparținînd pictorului amator ing. Alexandru Zaharia, premiat la faza județeană și selectat pentru faza republicană a artiștilor plastici.

ALEXANDRU TACU

Să nu mă uiți

Iar să mă chemi prietenă pădure
Și să mă prinzi în brațe cu alunii
S-aud plecat la rădăcina ierbii
Cum bat cu pumnii-n coajă căpcăunii.

Tu să alergi pe dealuri să m-ajungi
Pe frunze să mă-ntind în seara plină
Să văd în aer crengile-n oglinzi
Făcînd sub nori mișcări de pantomimă

S-adun în palme stele curgătoare
În flăcări verzi să mă adormi pe șoapte
S-ajung în goana cailor din vis
La basmele de crin cu mere coapte

Pădurea-i tot ce am și te mai rog
Cînd setea se răstoarnă în răcoare
Haiducul are al dorului nomad
Să mă arunce-n piscurile goale.

Îngenunchiat pe cer în miez de noapte
Cînd vîntu-și face cruce și adoarme
Cînd apa sună-n pietre ca un corn
Să rupă luna vîrfurile-n coarne

Cu sufletul abia ajuns copil
Te blestem să rămînem împreună
Și să mă treci mai dincolo de timp
Să nu mă uiți pădure și să nu mă...

Forța luminii

Dragă tată, sînt ;
încă mai alerg
să ne ajungem ;

Îmi place privirea avîntului tînăr
Năvalnice salve de doruri spre viață ;
Încrederea să crească în erupții de muguri
Să mă dau de-a dura
Ca vîntul în primăveri.

Iubesc mulțimea de oameni
Ce urcă spre zări limpezi
Într-un monument al istoriei
Cu luminile aruncate
Peste marginile timpului.

Sînt om pentru acești oameni –
Brațele mele au însemnele iubirii
Și ochi eruditi aprinși de copii iscoditori ;

Cred în forța geniului uman creator
Mă revoltă idolii vuiți de vîntul steril.
Gîndul ca o halteră urcată pe creștet
Perpetuu îmi asigură libertatea învingătorului.

Urăsc trădarea, minciuna
Sfetnici prolifici ai lașității obeze.
Îmi place să lupt cu marea nebună
Sub cerul pe-o parte tăiat de furtună
Mai plin de vigoare să-nfring mușchii ei
Cînd noaptea e-n zbucium pînă în ploi

Și latră cu hohote rostogolite, de tunet
Îmi place să zboare răsfrînt
Văile lungi de lumină
Să pot fulgera cu norii deodată
Adîncul în freamăt și apă.

Vîrtejul demonic de doruri cînd trece
În nesfîrșite liniștiri mă desfac
Alerg prin iarba cu rouă în brațe
Atunci sînt acasă la Zeletin
Vorbesc cu mîndrie graiul mamei
Și-n strașnice fluiere pădurile cînt.

ADI CRISTI

Invitație la cină

Deseară iubito vom cina împreună
în casa prin care mai umblă Baudelaire
să-ți pui colierul adus de pe Lună
și Ierul în mine va fi iarăși Ier

valeți pentru ușile noi, ruginite
voi pune doi hoți furînd din oglinzi
ai grijă frumoaso e ceaiul fierbinte
și noaptea e zborul adînc din omizi

mai toarnă-mi o vîrstă păstrează tu restul
și hai să ne dăm de-a dura prin vers
negresa mai stă așteptîndu-i doar gestul
și buzna ar da peste univers

dar vai nici un gest e un secol de praf
un deșert de tăcere într-o singură casă
ai grijă frumoaso așternutul e ars
de atîta iubire – vom petrece la masă

e casa prin care mai umblă Baudelaire
sau poate sînt eu nu țin minte chiar totul
ai grijă frumoaso în mine e ger
mai toarnă-mi o vîrstă păstrează tu restul

Elegie

Cad merele rotunde accidentînd natura
înspre livezi se-ndreaptă sirenele salvării
culegătorii toamnei incendiază noaptea
înlăcrimate fructe sparg ușile cămării

atîta soare-a curs în sferele cărnoase
încît pe cer rămîne o umbră de lumină
octombrie se-aude pocnind cețos din oase
ciorchinii rîd în teascuri de moartea lor sublimă

cad merele ca sînii femeilor iubite
din avioane noaptea se-aruncă disperată
se caută lumina cu bețe de chibrite
străzile poartă toamna de umeri ca pe-o fată

stă ochiul meu acoperit de fructe
regretul unei lacrimi, tristețea înconjoară
pianul tău iubito în mine pare-o curte
în care toamna plînge și frunzele coboară

DAN MOISII

Cîntec de primăvară

coboară primăvara-n noi
cu despletite doruri printre pleoape
privighetori în cîntece vuiesc
pădurea-i cu picioarele crăpate

mai galopează muguri prin livezi
gonind în așteptare anotimpul
ninsorile pe rănile amiezii
atîrnă lin cu pletele în flăcări

ascult cum sîngele aprins aleargă
șiroaie de lumini pe tîmple demne
cum inima-mi se zbate ascultînd
pămîntul preschimbîndu-se-n cuvinte

coboară primăvara-n noi
cu despletite doruri printre pleoape
privighetori în cîntece vuiesc
pădurea-i cu picioarele crăpate

* * *

și ai plecat iubito ; las gîndul rănit
ia-ți trupul și du-te cu tine
veșmintele noastre o pînză de nor
se strecoară prin suflet și vine

caii amiezii prin fîntîni alergînd
dragostea noastră un trup galopează
se-mprăștie apa izvorul cosit
și răul din brațe ne înnoptează

marea orbită de stele la țărm
ne dăruie cerul, hai prinde-l de mînă
ia-mi trupul și-aleargă cu el
unde pădurea se-ascunde-n fîntînă

HARALAMB NĂSTASE

Taine

Sînt taine care mor
Ca umbrele de seară,
Așa cum în pridvor
Un foșnet te-nfioară.

Sînt taine petrecute
Înspre amurgul verii,
Ca șoaptele prea scurte
În licărul poienii.

Sînt taine care dor
Chiar dacă anii trec,
Ce sapă-n lespezile lor
Dorinți ce se petrec.

Sînt taine care trec ușor
Ca șoimii între piscuri,
Ce lasă-n zborul lor
Un gol de vînt în gînduri.

O taină este și destinul meu !
Dar știu, că mama-n vis și leagăn
Cu busuioc și lacrimi
Mă-mpresura la umbră de mesteacăn.

Toamna

E crîngul plîns de frunze-mbătrînite
Pădurea freamătă de vreascuri obosite,
E toamna amintirilor de școală,
A gîndurilor ce mă înconjoară.

. . . .
. . . .

O geană umedă se zbate :
Copilării, copilării, de mult uitate.

AUREL MARIN

Mîndria mea

Ca fiu de vrîncean
Mărăști, Mărășești și Oituz,
Aparțin nașterii mele,

Însîngeratelor lupte
Care și pînă astăzi stau mărturii grăitoare...
Și, ostașii necunoscuți ce sub cupola
Impetuosului Mausoleu de la Mărășești
Rostesc într-un cor :
Ucideți armele înainte ca ele
Să vă ucidă pe voi.

Viteji printre viteji
Au scris cu litere epocale
O pagină ce va dăinui ca un arc de triumf
În istorie.

MARIE CHRISTINE CARAMAN

Tăria lui Ștefan

Dibui cu limba gustul cuvintelor
și-un somn de voievozi
întîrzie în mine.
Ascult cum respiră pămîntul prin oameni,

oamenii cum respiră prin istorie.
Ștefan este legenda pămîntului de baladă
răsuflarea ierbilor lin îl ocrotește.

El dăltuie încă sîngele răzeșilor
în scutul ce aprinde
cetăți de lumină pe fața Moldovei.
Arcul lui trăiește în vîrful Carpaților
iar calul alb galopează
în oglinda stîncii.
În fiecare braț de bărbat
trăiește izvorul tăriei lui Ștefan.

DORIN ATITIENEI

Într-o zi voi fi

Într-o zi voi fi tot ce vreau.
Mă voi răsuci în arbori
și voi fi eu însumi copacul
aruncat vertical spre înălțimi.

Rădăcinile mele se vor smulge pămîntului
și liber mă voi ridica
plutind ușor spre culmi.
Și-atunci voi fi scăpat de carne și sînge
și oasele nu-mi vor suna mai mult încheieturile.
Îmi vor rămîne doar ochii
cu pupile crispate-n clorofilă,
cu-o frunză- pleoapă, mîngîiată ades de vînt...